

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İÇİNDEKİLER

GEREKÇE

BİRİNCİ BÖLÜM

IRK KURAMLARI

- A İlk Bilimsel Irk Kuramları
- B. Çevreci Irk Kuramları
- C. Kalıtmıcı Irk Kuramları
- D. Evrim Kuramlarının Irk Kuramlarına Etkisi
- E Darwin ve Darvinci Irk Kuramları
- F. Mendel ve Kalıtım Kuramı
- G. Kan Grupları ve Irklar
- H. Çağdaş Genetik Biliminde Irk Kuramı
- İ. Çağdaş Irk Kuramından Çıkarılabilecek Sonuçlar

İKİNCİ BÖLÜM

ETNOSANTRİZM VE IRKÇILIK

- A "Kapitalizm ve Kolonicilik Öncesi Irkçılık" Sorunu
- B. Tarih Boyunca Etnosantrizm
 - a Avcı ve Toplayıcı Topluluklarda Etnosantrizm
 - b. Göçebe Çobanlarda Etnosantrizm
 - c. İlk Uygar Sınıflı Toplumlarda Etnosantrizm
 - d Eski Yunan'da ve Roma'da Etnosantrizm
 - e. Ortaçağda Etnosantrizm
 - f. Keşifler ve Kapitalizm Çağında Etnosantrizm
- C. Bir Erken Irkçı Öğreti: Platon'un Ütopyacı Irkçılığı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN DOĞUŞU, GELİŞMESİ

- A. Irk Sözcüğünün Anlamında Görülen Değişmeler
- B. Irkçı Önyargıları Filizlendiren Ortam
- C. Çağdaş Irkçılık Öğretisinin Doğuşu ve İlk Biçimi: Boulainvilliers'nin "Aristokratik Irkçılık" Öğretisi
- D. Çeşitli Bilimlerin ve Akımların Irkçılık Öğretisine Katkıları

- a. Sosyal Darvencilik ve Irkçılık
- b.. Öjenik. Soyağacı Düşkünüğü ve Irkçılık
- c. Antropoloji, Antropometri ve Irkçılık
- d. Kraniyoloji, Fizyonomi, Frenoloji ve Irkçılık
- e. Filoloji ve Irkçılık
- f. Kolonicilik ve Irkçılık
- g. Psikoloji, Zekâ Testleri ve Irkçılık
- E. Irkçılık öğretisinin Burjuvaziye Maledilişi ve Emperyalizme Araç Edilişi
 - a. Gumplowicz ve Irkçılık öğretisinin Burjuvaziye Maledilişi
 - b. Gobineau ve Irkçılık öğretisinin Emperyalizme Araç Edilişi
- F. Irkçılık Öğretisinin Emperyalist Ülkelerin Emekçi Sınıflarına Sunuluşu
 - a. Spengler ve Ulus Devletinin Çöküşü Mitosu
 - b. Rosenberg ve Irk Devletinin Yükselişi Mitosu
- G.. Pancermenizm, Panslavizm, Panturanizm
 - a. Chamberlain ve Pancermenizm Mitosu
 - b. Panslavizm ve Panturanizm Mitoları
- H. Kapitalizm, Nazizm ve Antisemitizm
- İ. Anglosakson, Akdenizli ve Alpli Irkçılığı
 - a. Amerika'da Beyaz, Cermen, Anglosakson Irkçılığı ve Zenci Düşmanlığı
 - b. Akdenizli ve Alpli Irkçılıkları
- J. Irkçılık Öğretisinin Azgelişmiş Ülkelerin Emekçi Sınıflarına Yayılışı
- K. Göçmen işçiler Olgusu ve Irkçılığın Yeniden Canlanması Tehlikesi
- L. Rodezya'da ve Güney Afrika'da "Irk Ayrımcılığı" (Apartheid) Uygulaması
- M. Siyonizm ve Irkçılık Tartışmaları
- N. Çağdaş "Bilimsel" Giysiler Altındaki Irkçı Düşünce Potansiyeli
 - a. Yeni Darvencilik ve Irkçılık
 - b. Etnoloji ve Irkçılık
 - c. Sosyobiyoloji ve Irkçılık
 - d. Genetik, Genetik Mühendisliği ve Irkçılık

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRKÇILIĞI AÇIKLAYAN KURAMLAR

- A. Irkçılığın Tanımı
- B. Irkçıların Irkçılığı Açıklayan Kuramları
- C. Irkçılığı Tarihsel Rastlantılarla Açıklayan Görüşler
- D. Irkçılığın Psikolojik, Sosyal Psikolojik, Psikanalitik Açıklamaları
 - a. Wilhelm Reich'in Orta Sınıf İnsanın Bastırılmış Cinselliğinin Ürünü Olarak Irkçılık Kuramı
 - b. Adorno ve Arkadaşlarının Etnosantrizmin ve Yetkeci Kişiliğin Bir Ürünü Olarak Irkçılık Kuramı
 - c. Krech ve Crutchfield'in Psikolojik, Sosyal Psikolojik, Psikanalitik Bir Hastalık Olarak Irkçılık Kuramı
- E. Irkçılığın Siyasal, Sosyolojik Açılardan Yapılan Açıklamaları
- F. Irkçılığı Ekonomik Açıdan Ele Alan Açıklamalar
- G. Irkçılığı İdeolojik Açıdan Ele Alan Açıklamalar
- H. Irkçılığın Bazı Boyutlarını Açıklayan Kuramlar

SONUÇ

Zenciler ve Irkçılık
Kızılderililer ve Irkçılık
Göçmen İşçiler ve Irkçılık

Yahudiler ve Irkçılık
Azgelişmiş, Çok Gelişmiş Ülkeler, İnsanlık ve Irkçılık

İKİNCİ BASKIYA SONSÖZ

GEREKÇE

İrkçılık, insanların etik eşitliğine inanmayan, toplumları ve insanları sıradüzeni içinde gören eşitsizlikçi dünya görüşünün bir parçasıdır. Kendini çeşitli zamanlarda ve çeşitli toplumlarda farklı biçimlerde ortaya koyan bu dünya görüşünün zaman zaman o ya da bu toplumda ortaya çıkan görünümüdür. Eşitsizlikçi dünya görüşüne sahip olan sınıfların ve yönetimlerin, ortamını yakaladıklarında başvurdukları ideolojik silahıdır.

Bugün için dünyada ve ülkemizde ırkçılığın üzeri küllenmiş görünüyor. Ama bu onun elverişli koşulları oluştuğunda yeniden alevlenmeyeceği anlamına gelmez.. Günümüzde ufak tefek örneklerini gördüğümüz gibi, bir uluslararası çatışmada, bir iç savaşta, bir etnik kapışmada küllerinin üflenerek ırkçılığın yeniden tutuşturulması olasılığı var. Ulusçuluğun dozu biraz kaçırıldımı ırkçılık karşınızdadır. Ulusal birliği pekiştirmek gibi bir tasayla girilen ulusçu bir ilk ve orta öğretimin, ileride bugünden düşünilemeyecek bazı koşulların doğmasıyla, ırkçı filizler vermeyeceği yolunda kimse güvence veremez.

Genellikle ideolojik malzemeler, özellikle de gerici ideolojik malzemeler. bir bedene girdikten sonra, yenilseler de tümüyle yok edilemeyen "uyuyan mikroplar" gibidirler. Tek tük de olsa, düşünürlerin kafalarında, politikacıların olağanüstü durumlar için hazırladıkları yedek programlarında, kitle kültürünün mahzenlerinde varlıklarını sürdürürler. Kendilerine gereksinim duyulup gün ışığına çıkarılacakları, dönemin koşullarına göre öteki ideolojik malzemelerle çeşitli biçimlerde eklemlendirilerek ideologlar ve politikacılar tarafından savaşa sokulacakları günü beklerler.¹

Kaldı ki, UNESCO'nun 1950, 1951, 1964 ve 1967 yıllarında ırkçılık konusunda görüşlerini almak üzere çağırdığı konuyla ilgili çeşitli doğa bilimleri ve toplum bilimleri dallarında ünlü uzmanların ve bilgilerin toplantılarından 1967 yılında yapılan sonuncusunda dünya kamuoyuna sunulan raporda belirtildiği gibi, günümüzde de "ırkçılık dünyada avını sürdürmektedir."² Öte yandan kendileri bir zamanlar ırkçılığın kurbanı olmuş bazı halkların bugün avcı rolünü üstlenebilmeleri sorunun önemini ve güncelliğini göstermektedir. İrkçılığın yanıt verilmeye değmeyecek kadar ilkel, bilim dışı, güçsüz bir öğreti olduğunu düşünenlere de verilecek yanıtlar var. Temelde insanların ve toplumların etik (değerce) eşitsizliği inancına dayanan dünya görüşü, hemen her dünya görüşü gibi, kendini çağın egemen düşünüş biçimine dayandırma çabası gösterir. Ortaçağın egemen düşünüş biçimi dinsel düşünüş idi. İrkçılık kendini ona pek dayandıramadı. Çağımızın egemen düşünüş biçimi bilimsel düşünüşdür. Dolayısıyla eşitsizlikçi dünya görüşünün bilimsel giysiler içinde ortaya çıktığında tutunma, yayılma şansı daha yüksektir. Bu bakımdan, sahte bilimsel temellere de dayansa ırkçılık, bilimsel bir söylem biçiminde ortaya konulduğu için, eşitsizlikçi dünya görüşünün çağdaş görünümlerinden biridir; bu nedenle hafife alınacak bir şey değildir.³

Amerikalı bir bilim adamının, **Edward O. Wilson'un, *Sociobiology: The New Synthesis* (1975) [Sosyobiyoloji: Yeni Bireşim]** adlı yapıtında, biyoloji alanındaki gelişmelere dayanılarak, toplumsal davranışların daha çok biyolojik düzeyde belirlendiği öne sürülmektedir. Kendisini izleyen araştırmacıların sayısına bakılırsa, bu yolda bir akım yaratmayı başarmış görünüyor.

Öte yandan genetik bilimindeki ve "genetik mühendisliği"ndeki gelişmelere dayanılarak, ırkçılık öğretisinin yeni kaynaklardan beslenmesi, bambaşka biçimler içinde yeniden ısıtılıp sunulması da beklenebilir.⁴

Nazi Almanya'sı II. Dünya Savaşı'ndan askeri alanda yenik çıkmasaydı, ırkçı düşünüşün ideolojik alanda hiç de yenilmiş olmadığı anlaşılacaktı. Dün ırkçılığı savunan birçok yerli ve yabancı düşünürün, bugün geçmişlerini unutturmaya çalışırcasına ırkçılığa karşı çıkışları gibi, bugün ırkçılığın bilimsel temellere dayanmadığını kanıtlamaya çalışan bilginlerin bir bölümü, ırkçılığa değerli [!] bilimsel katkılarda bulunuyor olabileceklerdi.

Bu incelemede, I. bölümde ırk kuramları. II. bölümde tarihte etnosantrizm ve ırkçılık, III. bölümde çağdaş ırkçılık öğretilerinin gelişmesi üzerinde durulacak; bilimin ırkçı düşüncelerin geçerliliğini çürüttüğü düşüncesiyle, bir de ırkçılığa karşı çıkan düşünürlerin düşünceleri üzerinde durulmayacak; IV. bölümde ırkçılığı açıklayan kuramlara, "Sonuç"ta ırkçı düşüncelerin etkilerine değinilecek.

BİRİNCİ BÖLÜM

IRK KURAMLARI

*Yeryüzünde değişik iklimler bulunduğuna göre,
değişik fiziksel özellikleri olan ırkların
bulunması doğaldır.*

İbn Haldun

Önce, "ırk kuramları" ile, ne kadar bilimsel kuramlar oldukları öne sürülürse sürülsün, ırkçılık kuramlarının, daha doğrusu "ırkçılık öğretileri" denen şeyin farklı, hatta birbirleriyle uzlaşmaz⁵ düşünce dizgeleri olduklarını belirtmek gerek. Doğa bilimlerinin gelişmeye başladığı 17. yüzyıldan önce bilimsel bir ırk kuranının varlığından söz etmek olanağı yoktur.⁶ Bu yolda ortaya atılan görüşlerin ırk kuramları olmaktan çok ırkçılık öğretileri olma niteliklerinin ağır bastığını, ırkçılık öğretilerini incelerken göreceğiz.

A. İLK BİLİMSEL IRK KURAMLARI

Onyedinci yüzyılda, kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte sosyal bilimlerin de hızlı bir gelişme süreci içine girdiklerini görüyoruz. Daha 1684 gibi erken bir tarihte, Fransız gezgini ve bilgini **François Bernier (1620-1688)** antropolojik anlamda bir ırk tanımlaması yapmak girişiminde bulunmuştu. Irk kavramını bugünkü anlamında ilk kullanan düşünür ise Kant olmuştu.⁷

Biyolojinin gelişmesine büyük katkılarda bulunan bilim adamlarından biri de İsveçli botanikçi Linnaeus'dur **(1707-1778)**. **Linnaeus, *Systeme Naturae* (1735)** adlı yapıtında, doğanın üç alanındaki canlıları sınıflandırmıştır; bu ara insanları da,

1. *Homo sapiens africanus negrus* (Afrikalı Siyah)
2. *Homo sapiens americanus rubescens* (Amerikalı Kızıl)
3. *Homo sapiens asiaticus fuscusens* (Asyalı Kahverengi)
4. *Homo sapiens europeaus albescens* (Avrupalı Beyaz)

ırklarına ayırmıştır. Sınıflandırma, bilimlerin gelişmesinin bir öngereği olduğu için, onun bu yoldaki katkıları bilim tarihinde her zaman saygıyla anılır ve anılacaktır. Ama ne yazık ki yaptığı katkıların arasına bazı sahte bilimsel kırıntılar da karışmıştı. Amerika yerlilerini kızıl derili, düz saçlı; Avrupalılar'ı beyaz; Afrikalılar'ı siyah renkli insanlar olarak sınıflandırırken, demek ki ırklara ayırırken, Batılılar'ın öteki halklar hakkındaki geleneksel düşünceleriyle ırklar arasında bağlantı kurarak, Avrupalılar'ı aktif, becerikli; Asyalılar'ı sert, kibirli, cimri; Amerikalılar'ı becerikli ama tembel vb. niteliklerle betimlemeye kalkmıştı.⁸ Böylece ilk biçimiyle bile ırk kuramı, ileride ırkçılık öğretilerine doğru gelişecek yan filizlerini vermiş oluyordu.

1775 yılında, antropoloji biliminin kurucusu olan Alman doktoru ve doğa bilgini **Friedrich Blumenbach (1758-1840)** insanları derilerinin rengine göre, Kafkasyalı ya

da Beyaz, Moğol ya da Sarı, Etyopyalı ya da Siyah, Amerikalı ya da Kızıl, Malayalı ya da Kahverengi insanlar olarak beş ırka ayırdı.⁹ Böylece ırk kavramı, bugün benimsenene yakın bir bilimsel düzeyde ortaya konmuş oluyordu. Bazen Kızılderililer Moğol ırkının; Malayalılar, Avustralyalılar siyah ırkın içine alınarak, ana ırkların sayısı üçe kadar indirildi; bazen dokuza kadar çıkarıldı. Daha sonra bu ırkların, kafa, saç, burun vb. biçimlerine göre yüzü aşkın altayırımları yapıldı.¹⁰

B. ÇEVRECİ İRK KURAMLARI

Linnaeus, ırksal özellikleri az çok değişmez, sürekli nitelikler olarak görürken, Fransız doğa bilimcisi **George Louis Buffon (1707-1788)** *l'Histoire naturele et des Epoques de la nature (1749-1788)* (**Doğa Tarihi ve Doğanın Çağları**) adlı otuz altı ciltlik yapıtında, türlerin değişimi (evrim) kavramına (Darwin'den önce) varıp, iklimi ve diyeti ırksal farklılıkların temel nedeni olarak gördü. O da Linnaeus gibi psikolojik ve kültürel nitelikleri ırksal farklılıklarla ilişkilendirmişse de, nedenleri ortadan kalkınca bu farklılıkların da ortadan kalkabileceğini söyleyecek kadar çevresel koşullara önem veriyordu.¹¹

İrk kuramlarında ağırlığını duyuran aristokrasinin kalıtıma verdiği önemin yerini, Fransız Devrimi öncesi düşüncelerin ve Fransız devriminin düşüncelerinin etkisiyle, burjuvazinin eğitime ve çevreye önem veren dünya görüşü alınca, ırksal farklılıkları önemsememe yolunda, deri renginin kalıtsal olmadığını söyleyecek kadar ileri giden görüşler ortaya atıldı.

Çevreci ırk kuramı, Fransız biyologu **Jean-Baptiste Lamarck (1774-1829)** tarafından öne sürülen "evrim kuramı" yoluyla dile getirildi. Lamarck'a göre evrim, kullanılmayan organların körelip yok olmaları, kullanılan organların gelişmeleri ve böylece kazanılan özelliklerin kalıtımıyla ilerliyordu.¹² Çağdaş genetik biliminin, özünde (canlıların evrindiği noktasında) doğrulayıp, biçiminde (evrimin organların kullanılmasıyla sağlanan gelişmenin kalıtımla yavrulara aktarılması yoluyla ilerlediği noktasında) yıktığı bu görüşün ve onu izleyen Darwin'in evrim kuramının, ırk kuramları üzerinde, giderek ırkçılık öğretileri üzerinde (bu kuramları ortaya atanların belki hiç akıllarından geçirmedikleri) olumsuz etkileri oldu.¹³

C. KALITIMCI İRK KURAMLARI

Fransız Devrimi'ni hazırlayan düşüncelerin ilk hızlarını yitirmeleriyle ve bundan da önemlisi, dünya pazarlarına gittikçe daha fazla açılan burjuvazinin, dünya görüşünde yaptığı "düzeltmeler" nedeniyle olacak, yeniden kalıtıma ve ırka önem verilmeye başlandığını görüyoruz. Bunun sonucu olarak ve 19.yüzyılın bilimi ölçmekle özdeşleştiren anlayışının etkisiyle, ırkları kafa ölçülerine göre sınıflandıran kalıtımcı kuramlar belirdi.

Daha onsekizinci yüzyılın ikinci yarısında, Alman anatomisti **Petrus Camper'in (1772-1789)** insan yüzünün ileriye doğru "fırlaklık" derecesini ölçen, buna göre, "yüz açısı" 70 derece olan zencilerin, yüz açısı 58 derece olan maymuna, 80 derece olan Avrupalıdan (Beyazdan) daha yakın oldukları

sonucuna götüren çalışmalar yaptığını görüyoruz.¹⁴

1840 yılında Profesör **Andres Retzius**, elinde koca bir kumpas (kranimetre, beyin çanağı ölçeri) ile ortaya çıktı ve insanların kafataslarını ölçmeye başladı. Kafatasının, daha doğrusu cranium'un (beyin çanağının) eninin boyuna olan oranını "kafatası endeksi" olarak niteledi. Bu oranı yüze yakın (demek ki kafatasının eni boyuna yakın) olanları brakisefaller (yuvarlak kafalılar) endeks oranı seksenin altında olanları ise dolikosefaller (uzun kafalılar) olarak sınıflandırdı. Ama bundan insanların kafataslarına göre ırklara ayrılabilceği gibi bir sonuç çıkarmadı. 1842'de yayımlanan ölçmelerinin amacı yerli Finliler ile Orta Asya kökenli İsveçliler'i karşılaştırmaktı.¹⁵

Ne var ki izleyicileri ve öğrencileri, onun gösterdiği bilimsel erdemi gösteremeyip, acele bir genellemeyle, brakisefal ve dolikosefal ırkların varlığını öne sürdüler, örneğin **W.L.H. Duckworth**, insanlığı, kafataslarına göre yedi gruba böldü. **Karl Pearson** ise, kafatası yanı sıra öteki bedensel özelliklerin ölçülerini de hesaba katarak, bir "ırksal benzerlikler katsayısı" geliştirdi.¹⁶ ötekileri, renk ögesini de kafatası sınıflandırmaları içine sokarak, dolikosefal ırkı da. kuzeyin sarışın dolikosefali (*Homo europeanus*) ve güneyin esmer Akdenizli dolikosefali (*Homo mediterraneus*) olarak Nordik ve Akdenizli dedikleri ırklara ayırdılar. Yetmedi, bu iki ırkın yaşadıkları bölgelerin ortasında yaşayan, iki ırkın nitelikleri ortasında ya da karışımı niteliklere sahip oldukları düşünülen halklara da Alpli ırklar (*Homo alpinus*) denince, gizlenmeye çalışılmış olsa da. ölçütlerinin arasına bir de bölge çevre etmenini sokmuş oluyorlardı.¹⁷

Asya'da, Afrika'da yaşayan çok farklı fizik yapıda insanları içeren topluluklar arasında da hem uzun hem de yuvarlak kafalıların varlığının anlaşılması üzerine, bu ayrım bilimsel anlamını, aynı zamanda Batılılar'ın öteki halklardan üstün olduklarını kanıtlama amaçlarına elverişliliğini tümüyle yitirdi. Kafatası endeksi üzerinde "kafatasçılar" denerek aşağılanan kimselerden başka direnen kalmadı. Yeniden deri rengine göre ayrıma dönüldü. Kahverengi derililer siyah derililerin (zencilerin) kızıl derililer sarı derililerin (Moğollar'ın) içine sokularak, ırkların sayısı üçe indirildi. Deri rengine dayandırılan ırk sınıflandırması, bilimsel çevrelerde bu biçimi ile tutunarak günümüze kadar gelecektir.

D. EVRİM KURAMLARININ

IRK KURAMLARINA ETKİSİ

Evrım kuramları, insanı da içererek, tüm canlıların *bugünkü* biçimleri ile (kâmil olarak) yaratıldıkları yolundaki inancı bilim çevrelerinde sarsarak, bir yandan gelişme, değişme kavramlarına olanak verirken, öte yandan. Hristiyanlığın. Musevilğin ve İslâmlığın tüm insanların Adem ile Havva'dan, yani ortak atadan, tek bir soydan geldikleri yolundaki *monogenesis* (tek kaynaktan oluşum) görüşünü yıkmışlardı. Böylece kapıları, *poligenesis* (çok kaynaktan oluşum) kuramlarına, farklı ırkların farklı kökenlerden gelip, aralarında kapatılamayacak farklılıklar bulunabileceği düşüncelerine aralamış oldular.¹⁸

Bu yolda bir başka bilimsel buluş da. ırk kuramları üzerinde, onları ırkçı öğretilere dönüştürecek etkiler yaptı;

daha doğrusu ırkçılar ondan bu yolda yararlandılar. Darwin'e dek evrenin ve dünyanın, insanla birlikte altı gün içinde yaratıldığına inanılıyordu, İrlanda Başpiskoposu **James Ussher**, 1650 yılında, *Kitabı Mukaddes*'deki peygamberlerin soyağacı öykülerine dayanarak, bu tarihin İÖ. 4004 olduğunu hesaplamıştı.¹⁹ Darwin'den önce bile, **James Hutton**, **William Smith (1769-1839)** ve Darwin'i etkileyen arkadaşı **Charles Lyell (1797-1875)** gibi doğa bilginleri, bu rakama karşı kuşku besleyip, yerkürenin katmanlarının yüzbinlerce, belki milyonlarca yılda oluştuğu (bir başka deyişle yeryüzünün de evrim geçirmiş olduğu) sonucuna varmışlardı. Dünyanın yaşı gibi insan türünün yaşı da yüzbinlerle ölçülebilecekse, çeşitli ırkların farklı soylardan gelmiş olabilmeleri olasılığı bir yana, aynı soydan gelmiş olsalar bile, aralarında binlerce yıllık evrim farkı olabilecekti. Tüm bu gelişmeler ırk kuramlarının ırkçılık öğretilerine dönüşmesine katkıda bulundu. Bu yolda artık, Charles Darwin'in de, kendisi istemiş olsun olmasın, bazı katkılarının olduğunu biliyoruz.

E..DARWIN VE DARVİNCİ IRK KURAMLARI

İngiliz doğa bilimcisi **Robert Charles Darwin (1809-1882)** "doğal ayıklanma" kuramını kendisinden habersiz olarak geliştirmiş olan **Alfred Russel Wallace (1823-1882)** ile birlikte. 1858' de *Linnean Society*'ye ortak bir yazı sunar. 1844 yılında tamamladığı halde bastırmadığı *The Origin of Species (Türlerin Kökeni)* adlı yapıtını 1859 yılında yayımlatır.²⁰ Bu yapıtında türlerin nasıl doğal ayıklanma yasasına göre geliştikleri yolundaki evrim kuramını, gezileri boyunca derlediği bitki, hayvan ve fosil koleksiyonlarına ve aldığı notlara dayanarak belgeleriyle açıklar.²¹

Darwin, kuramının hareket noktasını, İngiliz klasik iktisatçısı **Thomas Robert Malthus'un (1766-1834) Essays on the Principle of Population (1789) [Nüfusun İlkesi Üzerine Deneme]** adlı yapıtında ileri sürdüğü yiyecek kaynaklarının aritmetik dizi ile artarken, insanların geometrik dizi ile çoğaldıkları yolundaki görüşlerinden alır. Böylece sanayi devrimi ertesi bazı insanların kendilerini içinde buldukları kıtlığı, yoksulluğu, işsizliği, ücretlerin düşüklüğünü doğal göstermeye çalışan ve temelde burjuvazinin gırtlak gırtlığa rekabet anlayışının ürünü olan bir düşünceden esinlenmiş olur. Bu düşüncüyü tüm canlılara uygulayarak, canlılar arasında bir yaşam savaşının olduğunu, kıt kaynaklar için yapılan bu yaşam savaşında farklı çevrelere(ve bu ara yaşam savaşına) en iyi uyum yapabilenlerin yaşamlarını sürdürüp, uyum yapamayanların denmesiyle sonuçlanan bir "doğal ayıklanma" sürecinin varlığını öne sürer.

Bu kurama göre, türlerin ve ırkların evrim ve farklılaşma süreci, farklı çevrelere uyum yolunda doğal ayıklanma ile gerçekleşmektedir. Yapıtının tam adı da bu konuda bir fikir verebilecek niteliktedir: *The Origin of Species by Means of Natural Selection or the Preservation of Favoured Races in the Struggle of Life* [Doğal Ayıklanma Yoluyla Türlerin Kökeni ya da Üstün Irkların Yaşam Savaşında Ayakta Kalışları]. Burada kullanılan üstün, kayırılmış ırklar (*favoured races*) deyiminin hayvan ve bitki ırkları, alt türleri için söylendiğini bilmemiz

ve söz konusu yapıtta insandan hiç söz edilmemesi, Darwin'in yaşam savaşı ve doğal ayıklanmaya ilişkin kuramlarının içine insanları ve toplumları almadığı anlamına gelmez. Çünkü yapıtta, okuyucularının kuramlarını otomatik olarak insan türüne de uygulama yolunda çıkarsamalarda bulunmalarını engelleyecek hiç bir söz bulunmadığı gibi, Türlerin Kökeni'nden on iki yıl sonra, 1871'de yayımlattığı **The Descent of Man [İnsanın Türeyişi]** adlı yapıtında, bu çıkarsamaları kendisi yapmaktadır. Hem de bunu öylesine kapsamlı bir biçimde yapmaktadır ki, değil insan türünün "biyolojik" evriminin, toplumsal, düşünsel, moral evriminin bile yaşam savaşında doğal ayıklanma yasasının ürünü olduğunu söylemektedir.²² Darwin'in ırkçı, Sosyal Darvinci öğretilere büyük destek veren en önemli yanlığı buradadır.²³

Bu kuramların yanında, ırkları sınıflandırmaya kalkmaması, kendisinin öteki ırklara karşı bir antipatisinin bulunmaması, zayıf halkların köleleştirilmesini hiç de sempatiyle karşılamaması, ilk yapıtı olan **The Voyage of the Beagle (1839) [Beagle Adlı Geminin Gezisi]** içinde, her tür ve durumdaki insanlara karşı hakça görüşlerle dolu olması,²⁴ okuyucularını fazla etkilemeyecektir. Hatta *İnsanın Türeyişi*'nde (insanı ve toplumu doğal ayıklanma kuramı içine aldığı bu aynı yapıtta): "İnsan uygarlık yolunda ilerledikçe, küçük kabileler daha büyük topluluklarda birleştikçe, en basit bir düşünce bile, her insana toplumsallık güdülerini ve sempatilerini aynı ulusun tüm üyelerine, hatta bunlardan tanımadığı kimselere yöneltecek biçimde geliştirmesini söyleyecektir. Bir kez bu noktaya ulaşıncaya da, bu sempatisinin bütün uluslardan ve ırklardan [altını ben çizdim] olan insanları kapsayacak biçimde genişletmesini önleyen ancak yapay bir engel kalacaktır"²⁵ sözleri, onun kuramının genel yapısı ve uzantıları arasında önemli bir yer tutmayacağı gibi, kuramını çağın yaşamına ve olgularına uygulamaya çalışan Sosyal Darvencilerin işitemeyeceği kadar zayıf bir ses olarak kalmıştır.²⁶

Yeni Darvenciler olarak adlandırılan bazı düşünürler, Darwin'in kuramlarından dilediklerince yararlanabilmelerine olanak verecek değişiklikleri yapmakta gecikmediler. Darwin'in kuramını sözde gözden geçirip düzelterek, onun kuramının iki sütununu oluşturan "değişerek evrim" ve "ayıklanarak evrim" ikilisinden birincisini bir yana bırakarak, ya da önemini azımsayarak, doğal ayıklanmayı (ve onunla birlikte yaşam savaşını) birinci sıraya alarak, Sosyal Darvencililiğin de yararlanacağı temelleri atmış oldular. Yeni Darvenciler, ayıklanmaya önem veren görüşlerini kanıtlamak için, kalıtsal özelliklerin karışmayacağını ve kolay kolay değişmeyeceğini ortaya koyan Mendel'e başvurdular.²⁷

F. MENDEL VE KALITIM KURAMI

Genetik bilimin kurucusu Avusturyalı botanikçi ve din adamı **Gregor Johann Mendel (1822-1884)** Darwin'in *Türlerin Kökenini* okumuş, böylece evrimci kurama ilgi duymuş ve evrimci kuramın daha çözemediği kalıtımın düzeneği sorunu üzerine eğilmişti. Manastırının bahçesinde yetiştirdiği bezelye cinslerini çapraz üreterek ilginç sonuçlara ulaştı. Kalıtımın düzeneğini kavrayabilmek için, genel nitelikleri bir yana bırakıp, dikkatini yalın niteliklerde odaklaştırdı. Bezelye tohumlarının yuvarlaklığı ve

buruşukluğu gibi ikişer seçenekli yedi özelliği alarak istatistik yöntemi uygulayarak (yuvarlak ve buruşuk tohumlu cinslerin çaprazlanması sonucu yetişen bezelyelerden hangi kuşaklarda kaçının yuvarlak, kaçının buruşuk olduğunu hesaplayarak) araştırmalar yaptı. Araştırmalarının verdiği en önemli sonuç, seçtiği çift niteliklerin çaprazlama sonucunda hiç bir zaman karışmaması, örneğin yeni kuşakta bezelyelerin ya yuvarlak ya buruşuk tohumlu olup, hiç bir zaman bu iki niteliğin bir karışımı, bir ortalaması olarak az buruşuk tanelerin çıkmamasıydı. ikincisi, bazı niteliklerin dominant (baskın) bazılarının ressesif (çekinik) oluşuydu, örneğin buruşuk ile yuvarlığın çaprazlanması sonucu ilk kuşağın tümünün yuvarlak tohumlu olduğunu görmüştü. Demek ki, eski kuşağın çiftlerinden birinde bulunan, kendisinin "faktör" dediği bir nitelik ağır basıp yeni kuşağa geçiyordu. Onun faktör dediği, söz konusu nitelikleri taşıyan şeylerin ne olduğu daha sonra (1910'da) saptanıp bunlara "gen" adı verilecektir.²⁸

Mendel bulgularını yazıp, Brunn adlı küçük bir Avusturya kasabasının Doğa Tarihi Derneği'nde okudu; yerel basında (1866'da) bastırdı. Ne yazık ki ilgi çekmedi. Oysa bu sıralarda Darwin, kalıtımın düzeneğini bulabilmek için uğraşıyordu ve daha on beş yıl uğraşıp, ölümünden bir yıl önce çıkardığı ***Variations of Animals and Plants Under Domestication (1881)*** (Evcil Hayvan ve Bitki Türlerinde Çeşitlilikler) adlı yapıtında, bazı noktalarda, örneğin ana babadaki bazı özelliklerin hiç bir zaman yavrulara karışarak geçmeyisini açıklayamadığını kabul ediyor, açıkladığını sandığı noktalarda, örneğin saydığı bazı yalın olmayan zihinsel ve bedensel niteliklerin, daha somut bir örnek vermek gerekirse, vurulan kuşu yemeden avcıya getiren av köpeğinin yeteneğinin, kalıtımla geçtiğini söylediği zaman ise, *pangenes* (tüm niteliklerin kalıtımla geçtiğini öne süren) yanılığlara düşüyordu.²⁹

Darwin, Mendel'in düşmediği iki önemli yanılgıya düşmüştü. Birisi ana ve babadaki yalın niteliklerin de yavruya karışarak, diyelim ki bu niteliklerin bir ortalamasının, geçeceğini düşünüyordu.³⁰ İkinci yanılgısı, bedensel özelliklerin üreme hücrelerine yansıtacağı yolundaki görüşüydü. Bu görüş onu her türlü bedensel ve hatta psikolojik, zihinsel niteliklerin kalıtımla geçeceği sonucuna ulaştırmıştı, ileride, çağdaş genetik, cinsiyet hücrelerindeki genlerin bedene "yönerge" göndermesine karşılık, bedenin onlara göndermediğini, iletişimin (hiç değilse bireysel canlıda ve de birkaç kuşak içinde) tek yönlü olduğunu ortaya koyacaktır. Darwin'in kendisini izleyenleri büyük yanlışlara yöneltecek olan yanılgısı, Farrington'un işaret ettiği gibi, insanın toplumsal, psikolojik, etik niteliklerinin bile kalıtımla geçeceği ve doğal ayıklanma yasasının kapsamına gireceği yolundaki görüşleriydi. Bu görüşler tehlikeli çıkarsamalara yol açabilecek bir yanılgının ürünüydüler.³¹ Genetik bilimindeki gelişmeler, önce ırkın kanla ilişkili olmadığını, tanrısal, gizemli bir güç olmayıp genlere bağlı olduğunu ortaya koyarak, ırkçı düşüncelere darbe vuracaktır. Ama daha sonra, ileride, "sosyobiyo" ile ilgili açıklamalarda belirtileceği gibi, ırkçılar onda da önyargılarını bantıracak siperler oymaya başlayacaktır.³²

G. KAN GRUPLARI VE IRKLAR

Darwin'in anababadaki niteliklerin yavruya karışarak geçeceğini düşünerek araştırmalarını çıkmaza sokmasının nedenlerinden biri, belki de, ırksal niteliklerin kan ile geçtiği yolundaki çağının (ve çağımızın sıradan insanının) yanlış inancıydı. 19. yüzyılın ikinci yarısında, Darvencilikten ve Sosyal Darvencilikten aldıkları şevkle ırkçılar, "üstün ırk", "saf kan", "soylu kan" çılgınlıklarını atarlarken, bu saf kanın içindeki cevheri, kimyasal bileşimini araştırmak akıllarına gelmiyordu. Bu, Avusturyalı biyolog **Karl Landsteiner'in (1868-1943)** aklına geldi. 1900 yılında insanların kanlarını, bilindiği gibi, (A), (B), (AB), (O) olarak dört gruba ayırdı. Kan grupları ayrıca bir Asya maymunu olan Rhesus'un kanında bulunan kimyasal bir öğenin bulunup bulunmamasına göre Rh pozitif ve Rh negatif olarak sınıflandırıldı.³³ Irkları kan gruplarına göre sınıflandırmak ırkı kana dayandıranların işine gelmedi. Ama ırkçılar, bilim alanındaki bu bulguları görmezlikten gelerek, kalıtımın kanla değil genle geçtiği gerçeğine gözlerini yumarak, ırk ile kan arasındaki ilişkileri araştırma zoruna girmeden, safkandan, soylu kandan söz etmeyi sürdürdüler ve yer yer sürdürmekte. Oysa, Julian Huxley'in de belirttiği gibi, biyoloji bilimi anababadan çocuğa bir damla kanın bile geçmediğini ortaya çıkaralı yıllar olmuştu.³⁴

H. ÇAĞDAŞ GENETİK BİLİMİNDE IRK KURAMI

Mendel'in yapıtı otuz beş yıl dikkati çekmedi; 1900 yılında üç ayrı ülkede kalıtım üzerine çalışan üç bilim adamı (Almanya'da **Carl Correns**, Hollanda'da **Huge de Vries** ve Avusturya'da **E.T. von Seysenegg**) tarafından ayrı ayrı keşfedildi. Böylece çağdaş genetik, Mendel'in attığı temeller üzerine oturtuldu. Mikroskobun hücrenin içini inceleyebilecek gelişkinlik düzeyine ulaşmasıyla, yirminci yüzyılın başında, hücrenin içinde bölünme ve üreme ile ilgili cisimlerin boyanması, onların gözle gözlemlenebilmesi olanağını verdi; bu nedenle onlara boyalı cisim anlamında "kromozom" dendi. 1910 yılında bu kromozomların üzerinde var oldukları anlaşılan birimlere "gen" adı verildi. **W.S. Sutton, T.H. Morgan, C.B. Bridges**, yaptıkları çalışmalarla kalıtımın kromozomlarla ve genlerle işlediği kuramını geliştirdiler.³⁵ **J.D. Watson** ve **F.H.C. Crick** birer nükleik asit molekülleri oldukları anlaşılan genlerin, yani DNA (Deoksiribonükleik asit) moleküllerinin yapısı hakkında bir kuram geliştirdiler. Elektronik mikroskobun genlerin iç yapısını görebilecek derecede geliştirildiğinde bu kuramın doğruluğu kanıtlandı. 1970'li yılların sonlarına doğru DNA'lar bir çekirdekten bir başkasına aktarılmaya başlanarak "genetik mühendisliği" denen yeni bir tekniğin temelleri atıldı.

Genetikte sağlanan bu yeni ve önemli gelişmelere göre, kromozom iplikçikleri üzerinde "gen" adı verilen, sayılan milyonu bulan DNA molekülleri vardır. Bu moleküller soma (beden) hücrelerinde çift çift dizilirler. Cinsiyet hücrelerinin kromozomlarında ise tek tek dizilirler. Spermanın ovümü döllenmesiyle oluşan döllenmiş yumurtacıkta kromozomlar birleşince, gen çiftlerinden (alel'lerden) birini spermatozoitten birini ovümden almış olarak, onda da yeniden çift çift dizilmiş olurlar. Döllenmiş yumurtacıktaki genler, yeni canlının büyüdükçe alacağı biçimin planını ve yönergesini içerirler. Soma hücrelerindeki genler ise,

hücresinin yapısını ve işlevini denetlerler.

Böylece bireyden bireye görülen değişiklikler, ana ve babadan kalıtılan genlere ve bunlardan hangilerinin baskın³⁶ hangilerinin çekinik oluşuna göre belirlenir. Ana ve babalarından aynı tür gen çiftini alanlara "homozigot fenotip" denir ki bu, günlük dille (ama yalnızca o nitelik için) saf ırk demektir*. Üremenin iki farklı _gen takımına sahip canlının genlerinin karışmasıyla olmasından dolayı, insanlar genellikle "heterozigot fenotip" olurlar, yani ırkça karışıktırlar, insanlar arasında hiç bir bireyin (özdeş ikiz olmadıkça) öteki insanlardan hiç biriyle özdeş kalıtsal yapıya sahip .olamayacağı bilimsel bir gerçektir. Öyle ki, Hitler yönetimi bilime burnunu sokmadan önce, bir Alman antropologu olan Eugen Fischer, her insanın ayrı bir ırk sayılabileceğini söylemek gereğini duymuştur.³⁷ Topluluklar, diyelim ki bu ara ırklar, birbirlerinden .birçok genin sıklık derecelerine göre ayrılırlar,³⁸ yoksa bir topluluğun üyelerinin genetik yapıları hiç bir zaman birbirlerinin aynısı olmadığı gibi, iki ayrı topluluğun insanların genetik yapıları hiç bir zaman tümüyle birbirlerinden farklı değildir.

Bir topluluğun üyelerinde bulunan çeşitli genlerin toplamına o topluluğun "gen havuzu" denir. O topluluğun gen havuzu çiftleşmelerin çeşitliliği oranında "gen akışı" ile genişleyip zenginleşir, iki farklı insanın üremesivle yeni birkaç özelliğin o topluluğun gen havuzuna katılması ne kadar kolaysa, bu özelliklerin gen havuzundan çıkması, çıkarılması o kadar güç, neredeyse olanaksızdır. Dolayısıyla gen havuzu sonsuz derecede çeşitlenme eğilimi gösterir.

Genlerin son derece sağlam yapıları vardır. Değil bir bireyin ömür boyu çabaları, onlarca kuşak boyunca belli çevrelerden gelen sürekli etkiler bile onları kolay kolay değiştiremez. Ama hiç değişmez değildirler. Olağanüstü fizik ve kimyasal etkilerle (örneğin radyoaktif ışınların etkisiyle) yapıları bozulabilir,³⁹ "genetik mühendisliği", adının da gösterdiği gibi, basit organizmaların genlerinde insanlarca bilinçli değişiklikler, hatta aşılamlar, eklemeler, çıkarmalar yapılabileceğini gösterdiği gibi, olağan koşullarda, binlerce yıl dayandıktan, değişmeden kuşaktan kuşağa geçtikten sonra, genetiğin daha ortaya çıkaramadığı nedenlerle, bazı genlerin birdenbire (?) değiştiği ve söz konusu canlının da buna uygun bir morfolojik değişikliğe uğradığı görülebilir. Değişen gene "mutant gen", bu değişme olayına "mutasyon" denir. Söz konusu değişiklik o canlının çevreye uyumuna yararlıysa. o birey daha uzun yaşar, daha çok ürer ve bu değişikliği soyuna, soyları da kendi soylarına geçirme olanağı bulur. Böylece söz konusu genin, daha doğrusu onun gibi değişmiş bir grup genin bir popülasyon (topluluk) içinde belli bir yaygınlık derecesine varmasıyla. o topluluğu ötekilerinden ayıran fizik, fizyolojik değişiklikler oluşmuş, bir başka deyişle bir ırk doğmuş olur. Söz konusu genetik değişiklikler, o canlının çevreye uyumunda, yaşamasında elverişsiz sonuçlar yaratan türdence (ki çoğu kere böyledir) o canlı ya yaşamaz, ya az yaşar, ya az ürer; ya da söz konusu gen çekinik olur ve baskın genlerce ona yaşam hakkı tanınmaz; böylece, ya su yüzüne çıkamaz ya da bir popülasyona yayılamaz. Darwin'in düzeneğini bulamadan varlığını ortaya çıkardığı "doğal ayıklanma" çağdaş genetik bilimine göre işte böyle bir süreç izlemektedir.⁴⁰

Genler karmaşık özellikleri değil yalın özellikleri kuşaktan kuşağa geçirirler. Bazı genler insanın görünüşünü, bazıları

sağlığını etkiler. Bazı genetik kompozisyonların zekâyı etkilediği söylenirse de. verilen bilimsel örneklerde bunlar hep, mongoloid hastalığında olduğu gibi, zekâyı olumsuz yönde etkileyen genetik anormalliklerdir.⁴¹ Ne zekâyı ne de herhangi bir başka psikolojik yeteneği denetleyen genlerin (dolayısıyla kalıtımın) varlığı saptanabilmiştir.

* Böyle bir kimsenin, yalnızca o niteliğini bile çocuğuna geçirmeyi güvenceye alabilmesi için, o nitelik bakımından kendi gibi homozigot fenotip olan biriyle çiftleşmesi gerekir.

İ ÇAĞDAŞ IRK KURAMINDAN ÇIKARILABİLECEK SONUÇLAR

Genetik biliminin bulgularından yararlanarak, şimdi ırkın ne olduğunu, özelliklerini ve çağdaş genetik ırk kuramından yapılabilecek çıkarsamaları görelim. Taksonomi (canlıları sınıflandırma bilimi) canlıları sınıflandırma yolunda şöyle bir kalıp geliştirmiştir:

<i>Kategori</i>	<i>Takson</i>
Âlem	Hayvanlar
Alt âlem	Çokhücreliler
Şube	Kordata
Alt şube	Omurgalılar
Sınıf	Memeliler
Takım	Primatlar
Cins	Homo
Tür	Sapiens

insanın örnek alındığı bu sınıflandırmada, ırk ile ilgili son iki kavrama varabilmek için, sınıflandırmaya

Alt tür	Moğol
Soy	Cengiz Han Sülalesi

basamakları eklenebilir, günümüzde antropologların hemen tümü. dünyada yaşayan insanların hepsinin *Homo sapiens* "tür"ünden oldukları ve büyük bir olasılıkla aynı soydan geldikleri (yani ırkların sonradan oluştuğu) görüşündedir.⁴² Irkların birbirlerinden kesin çizgilerle ayırdedilememesine koşut olarak, ırkın kesin bir tanımı da yapılamamaktadır. Oysa "tür"ün kesin tanımı yapılabilmektedir, örneğin **E. Mayr**'ın, ***Populations, especes et evolution* (Paris, 1970, Hermann)** adlı yapıtında yaptığı "birbirleriyle cinsel ilişki yoluyla üreyip çoğalabilen grupların tümü"⁴³ tanımı genellikle kabul edilen bir tanım olarak görünmektedir. Bu tanıma göre tür, başka türlere kapalı bir genetik sistemdir: oysa ırk böyle değildir. Tüm ırkların insanları birbirleriyle çiftleşip kısır olmayan soylar üretebilirler, insanlar tek bir türden olmasalardı verimli çiftleşmelerde bulunamazlardı; ya da farklı türlerden olsalardı, at, eşek, katır örneğinde görüldüğü gibi çiftleşmeleri ancak kısır döller verebilirdi. Bu bilimsel gerçeğe karşın, bazı ırkları insanlarla hayvanlar arasında bir konuma yerleştirerek, kasıtlı kasıtsız, bilinçli bilinçsiz "ırk" ile "tür"ü karıştıran ırkçı düşünürlerin bulunduğunu göreceğiz.

Irklar, *Homo sapiens* türünün, ötekilerinden farklı ama

kendi aralarında ortak bazı fizik özelliklere sahip olan insanlardan (fenotiplerden) oluşan ana dallarıdır, ya da alt türleridir.⁴⁴ Irkların ne zaman oluştukları bilinmiyor. Dahası çevresel yalıtılma vb. nedenlerle bir kez oluşan ırkların varlıklarını değiştirmeden günümüze dek sürdürdükleri de kuşkulu. Büyük bir olasılıkla, oluşan ırklar karışmış, karışmanın belli bir türdeşlik kazandığı durumlarda yeni ırklar ortaya çıkmıştır. Ama bunlar da insanlık tarihinin çalkantıları içinde yeniden karışmışlardır.⁴⁵ Buradan çıkarılan bilimsel sonuç, saf ırktan bireylerden oluşan toplulukların bulunamayacağıdır.⁴⁶ Ama bugün insanlık toplumunda ırkların bulunduğu, yani belli topluluklarda belli fenotiplerin ağır bastığı, örneğin Moğollar arasında elmacık kemiği çıkık insanların çokluğu da bir gerçektir.⁴⁷ Bununla birlikte kaç türlü ırkın bulunduğu sorunu gene bulanıktır. Bulanık olmayan gerçek, insan topluluklarının hareketliliğinden, iklimleştirme (klimatizasyon) olanaklarından ve "gen akışı"nın hızlanmasından vb. dolayı, ileride, genetik mühendisliği ile bilinçli olarak yeni ırklar yaratma yoluna gidilmedikçe yeni ırkların oluşmayacağına, ilgili bilim adamlarınca hemen kesin gözüyle bakılmasıdır. Yaşayan insan ırklarıyla ilgili olarak çeşitli ölçütlere göre çeşitli ırk sınıflandırmaları yapılmıştır. Bunların hepsi fizik, fizyolojik ölçütlerdir; hiç birisi de psikolojik, akılla, karakterle, kültürle ilgili ölçütler değildir.⁴⁸

Günümüzde antropologların çoğu, 1. Moğol ya da sarı ırk. 2. Kafkasyalı ya da beyaz ırk. 3. Zenci ya da siyah ırk olmak üzere üç ana ırkın bulunduğunu kabul etmektedir.⁴⁹ Bu ana ırklar da, bazı antropologlarca, örneğin Kafkasyalı beyaz ırkın Alpli, Dinarlı, Akdenizli olmak üzere üç alt dala ayrılışı gibi, alt dallara ayrılmaktadır. Bunlar da, Toton ırkının Alpli ırkın bir alt dalı sayılışı gibi, kendi alt dallarına ayrılırlar. Siyah ırk da Hami, Buşman vb. alt dallara ayrılır.

Ya İngiliz, Fransız. Alman ırkları? Bunlar ırk değil ulus adlarıdır. Peki ya Aryan, Hint-Avrupa. Anglo-Sakson, Çin. Türk sözcükleri de ırk adları değil mi? Bilim dünyasında kesinlikle bilindiği ve UNESCO'nun daha önce sözü edilen dört uzman bilginler toplantısında, çeşitli ülkelerden çeşitli bilim dallarını temsil etmek üzere gelen, aralarında, **Morris Ginsberg, Claude Levi-Strauss, Julian S. Huxley. H.J. Muller, J.B.S. Haldane, Charleton S. Coon, Theodosius Dobzhansky, John Rex, Georges Balandier** gibi büyük adların da bulunduğu altmış kadar bilginin onayladığı gibi, bunlar dille, dinle ve kültürle ilgili terimlerdir.⁵⁰ Yahudi. Ermeni vb. ise ulus durumuna gelmemiş "etnik" grupların adlarıdır.⁵¹ Irkçı düşüncelerde, ırkın etnik grupla, karıştırıldığı gibi, bazen taksonomide bir üstündeki kategori olan "tür" ile, bazen bir altındaki kategori olan "soy" ile karıştırıldığını göreceğiz.

Dolayısıyla, bazı ırk kuramları ırkçılık öğretilerine su taşımış olsalar da, bilimsel anlamda ırklarla, ırkçılık öğretilerinde sözü edilen ırklar⁵² farklı şeylerdir. Bir başka deyişle ırkçılık öğretileri biyoloji, antropoloji, genetik bilimleri ile, çağdaş ırk kuramı ile çelişki içindedir. Gerçekten tüm ırkçılık öğretileri, ilerdeki sayfalarda inceleneceği gibi, a). fizik nitelikler yanı sıra psikolojik, düşünsel hatta kültürel niteliklerin de kalıtımla geçtikleri, b). bu sözde kalıtsal niteliklerin bazı topluluklarda bulunup bazılarında bulunmadıkları, bazılarında az bazılarında çok bulunabildikleri, c). bunlarla bağlantılı olarak, bazı ırkların üstün bazılarının aşağı fizik, psikolojik, düşünsel ve kültürel

yeteneklere sahip oldukları, d). sonuç olarak, üstün ırkların aşağı ırklar üzerinde, onları yok etmekten yönetmeye, çalıştırmaktan sömürmeye dek doğal hakları olduğu düşüncelerinden oluşur.

Genetik, antropoloji ve öteki ilgili bilim dallarına göre ise, a).İrk. kültürel, etnik, dilsel değil, biyolojik bir kavramdır.⁵³ b). bazı patolojik psikolojik nitelikler dışında, psikolojik niteliklerin, düşünsel, kültürel niteliklerin kalıtımla geçtiği yolunda şimdiye dek hiç bir bilimsel kanıt bulunamamış, tersine, yapılan araştırmalarda, bu niteliklerin çevresel, kültürel yollarla edinildiğini gösteren pek çok kanıt bulunmuştur,⁵⁴ c). bir kalıtsal niteliğin ,bir topluluğun tüm üyelerinde bulunmadığı, demek ki saf ırk, topluluklarının bulunmadığı gibi, söz konusu kalıtsal nitelik öteki toplulukların üyelerinde bulunabilmektedir.⁵⁵ bir topluluğun içindeki farklılıklar iki topluluk arasındakinden daha fazla olabilmektedir; d). bazı ırkların öteki ırklardan kalıtsal olarak kültürel, düşünsel, psikolojik, hatta fizik üstünlüklere sahip olduğu savı şimdiye dek kanıtlanamamıştır,⁵⁶ e). melez ırkların gen havuzları daha zengin olacağı için çevreye uyum şansları daha fazla olabilir.⁵⁷ f) ırklar ya da topluluklar arası ilişkilerin eşitlikçi mi eşitsizlikçi mi, savaşçı mı barışçı mı olmasının gerektiği, doğa bilimlerinin değil, toplum bilimlerinin, felsefenin, felsefenin de etik dalının sorunudur.⁵⁸ Sonuç olarak ırkçılık öğretilerinin, bilimsel temellere dayanmayıp, insanların değerce birbirlerine eşit sayılıp sayılmamaları gibi etik bir sorunu, yanlış olarak biyolojik bir sorun gibi görüp gösterme çabası olduğu söylenebilir. Ama ırkçılık öğretilerinin, bilimsel gerçekleri ortaya koymak amacından başka amaçları ve işlevleri vardır, incelemenin bundan sonraki bölümünde bu noktalar üzerinde durulacak.

İKİNCİ BÖLÜM

ETNOSANTRİZM VE İRKÇILIK

*İnsanların doğaları birbirine benzer,
onları birbirinden ayıran
alışkanlıklarıdır.*

Konfüçyüs

İrkçılık bilinci, 18.yüzyıldan bu yana görülen çağdaş bir olgudur. Bu bilincin, ırkların ve halkların en çok karışmaya başlamış olduğu bir dönemde uyanmış, daha doğrusu uyandırılmış olması ilginçtir. Çağdaş toplumların hiç birinde ırksal birim ile ulusal birim, toplumsal birim çakışmamaktadır. Oysa tarihte ırksal birim ile toplumsal birimin çakıştığı dönemler olmuştur. Gene de bu dönemlerde ırk bilinciyle karşılaşmayız. Bunun en güzel kanıtı, klan, kabile toplumlarında soy bağının (kan bağının) gerçek değil varsayımsal bir bağ olarak görülüşü, klana kabul edilen bir yabancının tam üyelik haklarına sahip olup öteki üyelerle kardeş sayılmasıdır; buna karşılık, aynı ırktan olan

farklı klanların, kabilelerin, birbirlerini düşman olarak görebilmeleridir. Antik uygarlıkların kozmopolit yapıları sahip oldukları bilinmektedir. Bu toplumlarda yapılan ayırım ise, günümüzün kavramlarıyla açıklarsak, uygar-barbar (ilkel) toplumlar sınıflandırması biçimindedir. Ortaçağın Hristiyan ve islâm toplumlarında insanlar, ırklarına değil inançlarına (kültürlerine) göre sınıflandırılmıştır. Bu tutum, İslâm toplumlarında yirminci yüzyıla kadar sürmüştür.. Kısacası, kapitalizm ve koloncilik öncesinde ırk bilinciyle karşılaşmayız. Kuşkusuz bunun, bir ırktan oluşan halkın bir başka ırktan oluşan halkın ülkesini fethedip, yendiği halkı toptan aşağı bir statüye indirdiği ve karşılıklı evlenmelerin yasaklandığı Yunan'ın Sparta'sı. Hindistan'ın kastları gibi kuraldışı örnekleri vardır.

A. "KAPİTALİZM VE KOLONİCİLİK ÖNCESİ İRKÇILIK" SORUNU

Bazı yazarlar, ırk bilincinin tarihçesini kabile toplumlarından⁵⁹ başlatmakta, bazıları ırkçı önyargıların zamanımızdan beş bin yıl önce Hindistan'da, zamanımızdan dört bin yıl önce Mısır'da görüldüğünü ileri sürmektedir. Bazı yazarlar ilk ırkçılık öğretilerinin İsrailoğulları'nda, Eski Yunan'da ortaya atıldığını söylemektedir, örneğin **T. F. Gossett**, 18. yüzyıldan önce halklar arasındaki fizyolojik farklılıkların önemine ender olarak değinildiğine bakarak ırk bilincinin çağdaş bir olgu olduğunu düşünenler varsa da, tarihte, biyoloji, antropoloji bilimlerinin ortaya çıkmasından önce bile ırkçılığın görüldüğünü ileri sürüp, Hindistan'dan, Mısır'dan, İsrailoğulları'ndan, Roma'dan, Yeni Dünya halklarından örnekler vermektedir. Bu yolda Gossett, Hindistan'da, *Rig Veda*'da, Aryanlar'ın İndüs Vadisi'ni istila edişlerini, Aryanlar'ın tanrısı *İndra*'nın, nefret ettiği kara derilileri, doğaüstü bir kudretle yeryüzünden ve gökyüzünden silip süpürdüğünü, bu yassı burunlu barbarları öldürdüğünü anlatan pasajı gösterir. Bu açıklamadaki "barbarlar" sözü gerçek durumu anlamamızı sağlayacak anahtar sunmaktadır. Yendikleri yerleşik koyu derili halkın etkisiyle sonradan uygarlaşan "Aryanlar"ın göç ve yerleşme dönemlerinin destanı olan *Rig Veda*'da görülen söz konusu ayırım, *İlyada*'da olduğu gibi, ırk ayırımı olmaktan çok "uygar-barbar" (kültür) ayırımıdır. Gerçekten Gossett'in kendisinin de (s. 7'de) belirttiği gibi, ırk [kabileler] başlangıçta kastların temelini oluşturmuş olsa bile, yukarı kastların kemiklerinin üzerinde yapılan araştırmalar, aralarında koyu derililerin bulunduğunu gösterdiğine göre, biyolojik farklılığa dayanan ayırım fazla sürmemiş, yerini kast ayırımı almıştır.⁶⁰

Eski Mısır'ın renkli duvar resimlerinde, farklı toplulukların insanların, farklı giyim kuşamları yanı sıra, fizyolojik farklılıklarına göre çizilip, derilerinin rengine göre, Mısırlıların kırmızı, Asyalıların sarı, Afrikalıların siyah, Avrupalıların beyaz boyandıklarını görüyoruz. Bu onların mutlaka ırkçılık yaptıklarını değil, ırkların varlığının bilincinde olduklarını gösterir. Firavun **III. Sestoris'in (İ.Ö. 1887-1849)** güneyde diktirdiği dikilitaşa yazdırdığı "Hiç bir zenci dikilitaşa belirlenen bu sınırın ötesine geçemez" ⁶¹ yazısı da "Sinuhe'nin

öyküsü"nde okuduğumuz, Doğu halklarının saldırısına karşı yaptırılan "Firavun'un Duvarı" gibi, ırkı değil, ülkeyi yabancıların saldırısından, sızmasından korumak amacını gütsen gerek.

Eski Çinliler'in insanları, deri renklerine göre, solgun menekşe, et rengi, beyaz, siyah olarak sınıflandırmaları da, "ırkçılık" öğretisi olmaktan çok bir "ırk kuramı" olarak nitelenebilir. Çünkü öteki eskiçağ ve ortaçağ devletlerinde ve imparatorluklarında olduğu gibi, Çin'de görülen de, uygar Çinliler ile barbar yabancılar ayrımıdır. Gerçekten, bu ayrıma uygun olarak bir Çinli tarihçinin. Çin'in kuzeyindeki topluluklardan "sarı saçlı, yeşil gözlü ve koca burunlu çirkin bir ırkturlar, ataları olan may-jnunlara benzerler" biçiminde söz ettiğini görüyoruz.⁶²

Yahudiler'in kutsal kitabı olan Tevrat'ta (Kitabı Mukaddes'in "Eski Ahit" kitabında) pek çok yerde geçen "seçilmiş halk" sözüne, hatta Tevrat'ın "Ezra" kitabında (10. babda) "Memleketin öteki kavmlarından yabancı karılar..."ın ve "onlardan doğanların bırakılması"; "Nehemya" kitabında (gene 10. babda) "... Rabbimiz Yehova'nın bütün emirlerini ve hükümlerini ve kanunlarını tutup yapmak üzere kızlarımızı memleketin kayınlarına vermeyeceğiz ve oğullarımıza onların kızlarını almayacağız..."⁶³ sözlerine bakılarak, ilk ırkçı düşüncesinin Yahudiler'de [İsraioğulları'nda] görüldüğü ileri sürülmektedir.⁶⁴ Yahudiler'de o zaman görülen bu davranış, ırkçı değil kabileci bir nitelik taşımaktadır.⁶⁵ Yahudilik bir ırk değil bir din, bir kültür, Yahudiler bir etnik grup olduğu gibi. Yahudiler'in kız alıp vermemeyi düşündükleri "memleketin kavmları"nın bir bölümü başka ırklardan iseler de, birçoğu Yahudi kabilelerini oluşturan ırkdandır. Ve Yahudiler bu kabilelerle aynı ırktan olduklarının bilgisine, bilincine ermiş değildirler. Yahudiler'in bu tutumu zamanlarının .çoğu halkınınkinden farklı değildir. Farklı olan, bu tutumun "kitaba dökülmesi" ve yanlı etnik, ulusal tarihlerin oluşturulmasıdır. Kabile toplumundan ulus toplumuna geçildiğinde de kitabın düşünceleri izlenirse, o zaman bu düşünceler ırkçılık öğretisinin oluşturulmasına yardımcı olabilecektir. Bilindiği gibi Yahudi topluluklarının ulus toplumuna geçebilmeleri yüzyıllar almış, geçmeleriyle birlikte ırkçılığa yaklaşan davranışlarda bulunmaya başlamışlardır. Gerçekten bugün İsrail devleti, İsrail'e göç etme ve vatandaşlık konularında Yahudi soyundan olan kimselere özgü ayrıcalıklı statüler tanımaktadır.⁶⁶

Eski Yunan'da **Hippokrates**'in öğrencilerince derlenen **Corpus Hippocraticum**'da "peri Aeron" (Havalar Üstüne) adlı bölümde geçen "Asya'da olduğu gibi, Avrupa'da büyüklük, şekil ve meziyetler bakımından birbirlerinden ayrı uluslar vardır. Dağlık, sert ve sulak yerlerde [kuzeyde] oturan... insanların iri yapılı, dayanıklılığa ve yiğitliğe elverişli olmaları, hatta bunlarda bir dereceye kadar vahşilik ve hayvanımsılık bulunması pek doğaldır. Bol otlu, çukur, sıcak yerlerde [güneyde] yaşayanlar ... sakin, uyuşukturlar..."⁶⁷ gibi sözler, Asyalılar'ın barışçı, köle ruhlu, Hellenler'in girişken, hırslı oldukları yolunda değerlendirmeler vardır Bunlarla Aristoteles'in *Politika*'da, hemen aynı görüşleri soğuk bölgelerde yaşayan ırklar cesaret ve tutkuyla doludurlar, fakat becerileri ve beyin güçleri kıttır. Bundan ötürü siyasal birlikleri ve başkalarına egemen olma yetenekleri yoktur, Öte yandan Asyalı ırkların hem beyinleri

hem de becerileri vardır, ama cesaret ve iradeleri eksiktir; bu nedenle hep köleleştirilir ve uyruk "olarak" kalırlar. Coğrafyaca orta bir durumda bulunan Hellen ırkı ise her ikisinden de bir ölçüde pay almıştır. Dolayısıyla en iyi siyasal kurumlara sahip olarak özgürlüğünü sürdürüyor ve bir tek anayasa altında birleşse bütün öteki ülkelere egemen olacak yetenekte"⁶⁸ biçiminde yineleyen sözlerinin, ırkçılık öğretisinin ilk biçimleri olduğu ileri sürülebilir mi? Bunların, ırkların eşitsizliğini salt kalıtımla açıklayan öğretilerden farklı olarak, çevreci-kalıtımcı öğretiler oldukları gözden kaçırılmamalıdır.⁶⁹

Öte yandan Yunan'da (ve Roma'da) köleliğin bile ırk ayrımına dayanmadığını. Trakyalı, Avrupalı beyaz kölelerle, Etyopyalı ve Afrikalı siyah kölelerin, hatta (bazı Yunan düşünürlerinin karşı çıkmasına karşın) borç, savaş vb. nedenlerle köle durumuna düşmüş Hellenler ile özgür Hellenler'in yanyana çalıştıklarını biliyoruz.

Aristoteles'ten üç yüzyıl kadar sonra, Romalı (mimarlık tarihçisi) Vitruvius, güney ülkelerindeki havanın sıcak, dolayısıyla seyrek olduğu için insanların fazla keskin zekâlı; kuzeyin havasının soğuk, dolayısıyla yoğun olduğu için insanların ağır zekâlı; bu iki uç arasındaki ülkelerde oturan Romalılar'ın ise bütün halklardan üstün olduğunu ileri sürdüğünü görüyoruz.⁷⁰

Bunlara dayanarak, eski çağda küçük toplulukların "kabilecilik" yapmalarına karşılık, büyük devletlerin ve imparatorlukların insanların "uygarlıkçılık" yaptıklarını söyleyebiliriz?

Dinsel kültürün egemen olduğu ortaçağ toplumlarında yaygın ayrım ırkçılığa değil "ümmeçiliğe" dayanır. Ortaçağın feodal toplumlarında, insanlar inançlarına göre sınıflandırıldıktan sonra, onları aynı inançta birleştiren "din kardeşliği" kavramı yanı sıra,⁷¹ zümre farklarını dile getiren "soyluluk" kavramı ile karşılaşırız. Soylular kendilerini soylu olmayanlardan, serilerden, köylülerden üstün görmekte, bunu "iyi soy"dan geldikleri düşüncesine dayandırmaktadırlar. Irklar konusunda yarım yüzyıla yaklaşan araştırmalarına dayanarak ırkçılığa karşı çıkan Amerikalı antropolog Franz Boas'a göre, Avrupa soylularıyla halkları, büyük bir olasılıkla aynı ırktan gelmelerine karşılık, aynı ırktan bazı kabilelerin ötekilerini egemenlikleri altına almalarından sonra oluşan yukarı sınıflar, soylularının halktan farklı olduğunu ileri sürmeye başlamışlardır.⁷² Burada dikkatleri istimin sonradan gelişine (rasyonalizasyona) ve soy kavramının temelinde zümre, sınıf gerçeğinin yattığına çekmek isterim. Ortaçağ soylularının bu "soyluculuk"ları bile, dar anlamda ırkçılık sayılmaz. Çünkü tür, ırk ve soy (soyağacı) birbirlerinin alt ayrımlarıdır. Antropolojideki, genetikteki anlamlarıyla ırk ile soy farklı şeylerdir. Avrupa'nın çok farklı ırklardan soylu ailelerinin birbirlerinden kız oğlan alıp vermeleri, soyluluğa ilişkin davranış ve düşüncelerinin doğrudan ırkçılıkla ilişkili olmadığını gösterir. Ne var ki, ırkçılık öğretisinin doğuşunu incelerken göreceğimiz gibi, soyluluğun ayrıcalıkları ve tüm olarak soyluluğun kendisi, yükselen burjuvazi ve mutlak monarşi karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalınca, soylulukla ilgili düşüncelere çeki düzen verip, onları sistemleştirme çabaları, ilk biçimiyle (aristokratik ırkçılık olarak) ırkçılık öğretisini doğuracaktır. Bu yapılırken de, ırkçılığın tüm aşamalarında görülen karıştırma eğilimlerine uygun olarak, ırk ile soy birbirine karıştırılacaktır.

B. TARİH BOYUNCA ETNOSANTRİZM

Tarihte yeniçağa kadar görülen tüm bu düşünceler, bu tutumlar, bu ayrımlar, ırkçılık değil de neydi? Bunların, kabilecilik, uygarçılık, soyluculuk, yanısıra. ırkçılığı da içine alan geniş kapsamlı bir kavramla, etnosantrizmin ("etnik merkezçiliğin", ya da "etnik benmerkezçiliğin") ırkçı olmayan görünimleri oldukları söylenebilir.

Etnosantrizm terimini, ilk olarak, ona bölgecilik, kültürel dargörürlülük anlamlarını vererek **W. G. Summer. *Folkways* (1906)** adlı yapıtında ortaya atmıştır. **Adorno ve arkadaşları, *The Authoritarian Personality* (1950)** adlı yapıtlarında bu terimin, ırkçılığı, antisemitizmi ve dilsel, dinsel, kültürel vb. ayrımcılıkları da içererek, her türden öteki gruplara karşı olumsuz, kendi grubuna karşı olumlu önyargıları kapsayan tutumları dile getiren bir kavram olarak kullanılmasını önerdiler.⁷³ Bu kavramın onların önerdikleri gibi ırkçılık yerine de kullanılması konusu tartışılabilir. Ama etnosantrizm kavramının, genel olarak ayrımcı tutumların kavranmasında, ırkçı olmayan ayrımcı tutumların açıklanmasında ve çağımızda ırkçılık adı altında ideolojik bir biçim verilen düşüncelerin ve tutumların geçmişteki kökenlerinin araştırılmasında, ulusçuluğa, ırkçılığa varan ayrımcı geleneğin ve kültürel birikimin izlenmesinde yararı olacaktır.*

Yeniçağ öncesinde, daha doğrusu endüstri devrimi ya da çağdaş kapitalizm, koloncilik öncesi toplumlarında, ortaçağda; antik Yunan ve Roma'da öteki antik Ortadoğu İmparatorluklarında; daha gerilere gidersek ırksal birimle toplumsal birimin çakışabildiği ilkel topluluklarda, klan, kabile toplumlarında ırkçılık bilinci, ırk ayrımı yoktu. Ama bazı çağdaş yazarların ırkçılıkla karıştırabilecekleri, ırkçılığa benzer bir tutum. bir davranış, bir düşünüş ve kültür vardı: etnosantrizm.⁷⁴

a Avcı ve Toplayıcı Topluluklarda Etnosantrizm

Ünlü biyoloji bilgini **Julian Huxley**, ırkçı düşünüşün kökenindeki, etmenlerden biri olarak kabile duygusunun gücünden ve derinliğinden söz ederken, bu duygunun bir "sürü güdüsü" kurulduğunu, sürü hayvanlarının kendi türlerinden hayvanlar arasında bir hoşnutluk duygusu duyduklarını belirtir; buna ek olarak, sürü içindeki hayvanın bir tür güven duygusu içinde olduğu da söylenebilir. Ancak Julian Huxley, hayvanlarla doğuştan olan bu duygunun insanlarda sonradan edinilme oluşuna dikkati çeker.⁷⁵

İlkel toplulukların düşünüşleri üzerine yapılan araştırmalar, özellikle **Claude Levi-Strauss**'un araştırmaları (***La pensee sauvage* (1962)** özellikle 5. bölüm) ilkelin kafasının dünyayı bir bütün olarak kavrayabilmek için bazı sınıflandırmalara başvurduğunu; bu yolda soyut kavramları açıklayabilmek için somut simgeleri kullanarak, örneğin kendi klanını bir hayvan ya da bitki totem ata, komşu düşman klanı bir başka hayvan, bitki vb. totem ile simgeleme yoluna gittiğini; böylece karşıt kavramlardan oluşan bir düşünce dünyasına sahip olduğunu ortaya koymuştur.⁷⁶ Buraya kadarki görüşleri, toplumlarda

önyargıların kökeninin açıklanması bakımından son derece yararlıdır. Bundan sonra, somut yaşamın ve ilişkilerin de bu kavramlara, bu düşüncelere göre düzenlendiği yolundaki görüşleri, "üstyapısalcı" bir renk taşımaktadır.

Oysa ilkel toplulukların bu düşünüşlerinin altında, içinde bulundukları maddî, ekonomik koşullar yatmaktadır, özetle açıklamaya çalışırsak, tarihsel ilkel topluluklar (klanlar) Levi-Strauss'un incelediği çağdaş ilkelde olduğu gibi, bağımsız ve çoğu kere kendine yeterli, kollektif bir "üretim birimi"dir (ben, daha tarımın, üretimin başlamadığı dönemler için "geçim biçimi" ve "geçim birimi" terimlerini kullanıyorum). Üretim (geçim) ilişkilerinin de eşitlikçi olduğu düşünülürse, her ayrı geçim biriminde, daha birey olma bilinci uyanmadan, ayrı bir "biz" bilinci doğacaktır. Üretimin başlamadığı ya da son derece kıt olduğu bu tarihöncesi dönemlerde, her topluluk, hemen hiç bir barışçı ilişki kurmadığı öteki toplulukları, yiyecek kaynaklarına rakip olan öteki hayvanlar gibi görme, onlara potansiyel bir düşman gözüyle bakma eğilimindedir. "Biz" ve "onlar" bilinci, ilkelin simgeci kafasında yalnızca birbirlerine düşman totemler olarak kalmayacak, toplulukların birbirleriyle gerçek ya da varsayımsal ilişkileri bu iki simge (diyelim ki şahin ve timsah totemlerinin şahini ve timsahı) arası öykülerde, "mitos"larda dile getirilecektir, örneğin şahin klanı timsah klanını yenip sağ kalanlarını klanı içine aldığı zaman, bu, mitoslara, çağdaş akla pek yatkın görünmese de Mısır mitolojisinde örneklerini gördüğümüz gibi, "şahin timsahı yuttu" biçiminde yansıyacaktır. Giderek türetilen değer yargıları, şahin topluluğunda, şahin ve soyu hakkında hep "olumlu yargılar", timsah ve soyu hakkında hep "olumsuz yargılar" olacaktır, öteki topluluklarla ilişkilerini yalnızca kendi grupları odağından, "etnosantrik bir bakış açısıyla" değerlendireceklerdir.

Bu klan ve totem mitos modelinde, etnosantrik düşünüşün hemen tüm öğeleri, kapitalizm ve emperyalizm çağında ırk farklılığının bilincine varılıp ırk kavramı ortaya atılınca ırkçılığın filizlendireceği tohumları yatmaktadır. Şöyle ki, önyargılar üretim birimiyle, dolayısıyla topluluğun "çıkarlarıyla" ilişkilidir. Ancak bu önyargılar, mitoscu düşünüşten dolayı, gerçeklikle tam örtüşmeyen, akla, mantığa uymayabilen "irrasyonel önyargılar"dır. ilkel yaşam ve üretim koşullarından dolayı, bunların içine, ilkel insanın grup içindekilere karşı tüm "sevgi" duyguları ile dış dünyaya, grup dışındakilere, öteki topluluklara karşı duyduğu "korkuları", "nefretleri" ve genel olarak tüm "düşleri, istekleri, tutkuları" katılmıştır. Böylece "ikili bir etik standart" oluşturmuşlardır. Ayrıca bu dönem etnosantrizme "yabancı korkusu" (ksenofobi) ve "yabancı düşmanlığı" duygularını kazandırmıştır.*

İki ilkel topluluğun totemleri farklı ırklardan (örneğin güvercin ve kumru gibi ayrı türün farklı ırklarından) hatta (kartal güvercin gibi) iki farklı türden olabilir. Bir bölgedeki komşu toplulukların üyeleri ise çoğu kez aynı ırktan gelen insanlardan oluşur. Dolayısıyla totemlerinde simgelenen biz bilinci gerçek bir ırk bilinci değildir; ama ırk bilincine benzeyen ve ona dönüşebilme eğilimi taşıyan bir bilinçtir. Klanın biz bilinci etnik bir bilinç, tutumu, düşünüşü, etnosantrik bir tutum ve düşünüşdür. Bu düşünüşte, farklı

toplulukların "farklı totem soylarından" geldikleri yolundaki inanca, kan bağı inancı demek için zaman erken ise de, bu inanç ilerde kan bağı ve ırk inançlarına dönüşecek bir tohum niteliğindedir.

b Göçebe Çobanlarda Etnosantrizm

Avcı ve toplayıcı topluluklardan, tarımın, üretimin başlamasıyla, yerleşik çiftçi topluluklara geçilmiştir. Bu topluluklar, hayvan evcilleştirip sürü beslemede uzmanlaşarak, çiftçiliği bırakıp göçebe çobanlığa başlamışlardır. Birbirlerine yer bağı ile bağlı olan çiftçi köylülerden farklı olarak, göçebe çobanların toplumsal birliği ve topluluklar arası ilişkileri düzenlemede ellerinde, artık "kan bağı" olarak algılanan soy bağından başka bir şey yoktur, öte yandan göçebe çobanlar, hayvan soylarını seçici üretme ile geliştirme yolundaki deneyimlerinden edindikleri düşünceleri de topluluk içi ve topluluklar arası farklılıkları ve ilişkileri açıklamada kullanmaktan geri durmayacaklardır. Bu düşünüşe "damızlıkçılık" denebilir. Benzer düşünceler, 19. yüzyılın ırkçı düşünüşünde bilimsel giysiler içinde, "öjenik" adıyla karşımıza yeniden çıkacaktır.

c İlk Uygar Sınıflı Topumlarda Etnosantrizm

Damızlıkçılık yolunda, soylarını üstün hayvanlara dayayan soylulardan, soylarını tanrılara dayandıran soylulara dek ilerlenecektir.⁷⁷ Soylarını hayvanlara dayandıran göçebe soylularının torunları (Franz Oppenheimer'in ilk sınıflı toplumların kurulup siyasal farklılaşmaya ve devlete varan gelişmelerin, savaşçı çobanların barışçı çiftçi köylüleri yenip üzerinde yönetici sınıf olarak çöreklenmelerinin ürünü olduğu kuramı doğru ise)⁷⁸ ilk uygar sınıflı toplumlarda, soylarını tanrılara dayandıran soylular olacaklardır. Soyları tanrılara dayandırmaya "antropomorfizm" ("insanbiçimcilik") diyebiliriz. Soyları tanrılara dayandırmak, ilk uygar toplumların egemen, yönetici sınıflarında, bu tanrılarla akrabalığın derecesine göre, yani soyluluğun derecesine göre "saf soy", "saf kan" kavramlarının geliştirilmesine yol açacaktır.

Böylece etnosantrik düşünüşün, soy kavramı ve kanbağı ile birlikte "damızlıkçılık" ve "antropomorfizm" öğeleri, egemen sınıfların, yöneticilerin düşüncesi olmuş, bu düşünceler ideolojik dayatmayla toplulukların aşağı sınıflarına da benimsetilmiştir. Soy öğretilerinin ırk öğretileri olmadığını daha önce belirtmiştik. Ayrıca, toprağa yerleşmiş, kentler kurmuş topluluklar, göçebe çoban ve avcı toplulukları, hayvanlar gibi yaşayan vahşi (yabanıl) topluluklar olarak görmüşlerdir; etnosantrizme "vahşi halklar" kavramı böyle girmiştir.

Soy kavramını da içine aldıktan sonra etnosantrik düşünüş, insanlığın kültürel kalıtı olarak zamanımıza dek sürmüştür. Toplumsal üretim biçimleri ile birlikte toplumsal birimler de geliştikçe, genişleyip değiştikçe, etnosantrik düşünüş onlara uyan biçimlere girmiş, ama özünden pek bir şey yitirmemiştir; tüm insanlık tek bir toplumsal ve yönetsel birim olana (ya da ortada hiç bir özerk yönetsel yapı kalmayana)

dek özünü tümüyle yitireceğe benzememektedir.

d Eski Yunan'da ve Roma'da Etnosantrizm

Etnosantrik bilinç, Eski Yunan'da kent devletleri ekonomik ve siyasal birimine uyarak, kent devletlerine duyulan bağlılık, kent halkına karşı beslenen olumlu önyargılar, öteki kentlere karşı nefret ve düşmanlık biçiminde "kenttaşlık" (hemşerilik) duygusu ve düşüncesi yaratmıştır. Yunan'da, özellikle Atina'da görülen erken bir ticari ve askeri emperyalizm olgusuna koşut olarak etnosantrizm, Yunanca konuşup Yunan kültürünü özümlemiş toplulukları içeren "Hellenler" ile onların dışında kalan "barbarlar" ayrımı biçimini almıştır. Bunun dışında göçebe ya da yerleşik olsun, uygarlaşmamış (kentleşmemiş) ilkel topluluklara "vahşi topluluklar" denilmesi de süregitmiştir. Bunlar yanı sıra, soylarını tanrılara dayandıran, fizik (daha çok da tinsel) erdemlerinin bu yolla edinilmiş doğuştan nitelikler olduğunu ileri süren soyluların "tinsel soyluculuk"larından, "aristokratçılık"larından söz edilebilir.

Roma İmparatorluğu ile etnosantrizm, Romalılar ve öteki halklar (*gentiles*) ayrımıyla dile getirilmiştir. Ama Romalı kavramının içine, anadilin yanı sıra Latince de öğrenip, Roma vatandaşlığını elde etmiş olan, Roma kültürünü benimsemiş bulunan her dilden, dinden, ırktan, etnik gruptan kimseler girebiliyordu. Etnosantrizmin Yunan'da ve Roma'da genellikle "uygarlıkçılık" biçiminde görüldüğü söylenebilir.

e. Ortaçağda Etnosantrizm

Roma'nın kurduğu imparatorluğun oluşturduğu kültür yapısında, Romalılığın yerini almaya başlayan Hristiyanlık, imparatorluk çökünce bu amacına ulaşır. Böylece etnosantrizm dinsel bir biçim alarak, ortaçağ Batı toplumlarına egemen olur. Ortaçağ islâm devletlerinde ve imparatorluklarında, imparatorluk kendini din ile özdeşleştirmiş bir kentin büyümesiyle doğduğundan, dinsel etnosantrizm "ümmeçilik" dünyanın bu bölgelerine de egemen olmuştur. Bu çağın hiç değilse Batı dünyası için bir özelliği, etnosantrizmin ekonomik, toplumsal, siyasal birimleri aşması, Roma İmparatorluğu'nun bıraktığı bir üstyapı kalıntısıdır. Bu kalıntı, son derece küçük ekonomik, kültürel, diplomatik ilişkileri kolaylaştırma işlevi gördüğü için varlığını sürdürebilmiş görünüyör.

Ortaçağda "din kardeşliği" kavramı, "ümmeçilik" yanı sıra, zümre farklarını dile getiren "soy" kavramının feodal düzen içinde iyice kökleştiğini "soyluculuğun" geliştiğini görüyoruz. Islah edilmiş koyun, sığır sürülerini yetiştirmeyi serflerine bırakmış olsalar da, soylular, "saf kan", iyi cins at ve köpek yetiştirmek gibi savaşa ve avla ilgili düşkünlüklerinden dolayı, soy ve kan kavramlarına büyük önem vermektedirler. Ortaçağın Cermen kökenli bu "soyluculuğunun" (hiç değilse önceleri) fizik erdemlere öncelik vermesiyle, Eski Yunan'ın tinsel erdemlere öncelik veren "aristokratçılığından" biraz farklı olduğu, dolayısıyla ırkçılığa daha fazla yaklaştığı yorumunda

bulunulabilir.

Ortaçağda, soy kavramından daha kapsamlı olan din kardeşliği kavramı, soy kavramının ayrımcılığını bir dereceye dek sıvamakla birlikte, farklı dinden olmanın, çıkar farkıyla, farklı etnik gruptan olmakla, farklı dilden olmakla birleştiği durumlarda, korkunç bir etnosantrik yoğunluk kazanabilmiştir. Bu konuda ortaçağın dış ve iç hacli seferlerini, soykırımlarını anımsayınız. Bu çağın yeniçağa bıraktığı en önemli etnosantrik miras, *deicidea* (Tanrı, İsa katili) olarak görülen Yahudiler'e karşı yöneltilen, dinsel ayrıma dayanan bir önyargı olan Yahudi düşmanlığı, antisemitizmdir.⁷⁹

f Keşifler ve Kapitalizm Çağında Etnosantrizm

Sanayi devriminin ve kapitalizmin gelişmesiyle, daha geniş pazarlara ve hammadde kaynaklarına duyulan gereksinim, feodal birimleri silip süpüren ulusal birimleri ve ulusçuluğu yaratınca, geçmişten kalıtılan sosyal, dinsel, etnik, kentsel vb. etnosantrik tutumlar yanı sıra, egemen, başat etnosantrik tutum ve düşünüş "ulusçuluk" biçimini almıştır. Kapitalizm emperyalist bir yönde gelişmeye başlayınca, ulusal etnosantrizm gereksinimlere yetmez olacak, ırksal etnosantrizm denenip tutturulmaya çalışılacaktır.⁸⁰

Etnosantrik düşünüşün, sınıf bilincinin uyanmasıyla sınıfsal bir etnosantrizm ve sosyalist düzenlerin kurulmasıyla da sosyalist bir etnosantrizm biçimlerine de gireceği söylenebilir.

C. BİR ERKEN IRKÇI ÖĞRETİ:

PLATON'UN ÜTOPYACI IRKÇILIĞI

Kapitalizmin doğup gelişmeye başlamasına dek görülen etnosantrik düşünüş ve tutumların ırkçı etnosantrizm olmadığını söyledik. Peki bu geçen süre içinde hiç mi "ırkçı etnosantrik" tutumlar, düşünüşler görülmedi? Kapitalizm ve kolonicilik öncesinde, çağlarının egemen etnosantrik tutumları biçimine gelemeyen ve kuraldışı birkaç örnek olarak kalan ırkçı etnosantrik uygulama ve düşünceler çıkmıştır. Sparta'nın yarı kast ve Hindistan'ın kast düzenleri örneklerine değinmiştik. Düşünce alanında ise, Platon'un ırkçı düşüncelerine, ırkçılık öğretisine, ırkçı ütopyasına değinilebilir. Bu düşünüşün ütopyacı niteliği de, toplumsal koşullar olmadığından, çağının insanlarını etkileyemeyip, düşünürler arasında bile yayılamayan bir düşünsel fantezi olarak kaldığını gösterir.

Aristoteles'in Hellenler ve öteki halklarla oturdukları bölgeler arasında, Hellenler'den yana sonuçlar çıkaran düşüncelerinin salt ırkçı bir öğreti sayılamayacağını söylemiştik. Ya **Platon'un (Devlet, 459a-460c'de)** bekçiler (koruyucular) sınıfının, özellikle yöneticiler sınıfının (kadrosunun) nasıl düzenleneceğini Glauckon ile tartışırken, Sokrates'e yer yer söylediği şu düşünceleri de ırkçı öğreti sayılmaz mı? "Peki evlenmeler nasıl yararlı olabilir?... Bunu söylemeyi sana bırakıyorum Glauckon... çünkü senin evinde en iyi cinsten av köpekleri ve kuşlar gördüm... [bu hayvanları] üretmek için iyiye kötüye bakmaz mısın yoksa en iyilerini mi çiftleştirirsin... üretmede bunları göz önünde tutmazsan

kuşların köpeklerin cinsi bir hayli bozulur değil mi?., insan cinsi için de durum aynı olduğuna göre, bekçilerimizin ne kadar üstün bir cins olması gerek... üzerinde anlaştığımız ilkelere göre, her iki cinsin de (bekçiler sınıfının erkekleriyle kadınlarının) en iyilerinin en fazla, en kötülerinin de en az çiftleşmeleri gerekir. Ayrıca en kötülerinin değil en iyilerinin çocuklarını büyütmeliyiz ki sürünün cinsi bozulmasın... [özetle: bekçiler arasında bu konuda çatışma çıkmaması için, bu işi, devlet adamlarımıza verdiğimiz, yönettikleri insanların yararına yalana düzene başvurabilme hakkını kullanarak, hileli kuralarla üstün kadın ve erkekleri evlendirmeliyiz ki. devlet adamlarına kızacaklarına yazgılarına küssün eşlerini beğenmeyenler...] bundan başka savaşta ve başka işlerde yararlılık gösteren gençlere, kadınlarla herkesten daha çok yatma hakkı tanınmalı... kendilerinden alabildiğimiz kadar çok döl almak için... Doğan çocuklara gelince... (bakıcı kadınlar) doğuştan bir eksikliği olan çocukları da gözden uzak uygun bir yere bırakır.". sözlerine; Glauckon'a "Evet, bekçilerin cinsini korumak istersek ,başka çare yok" diye onaylatışına ne diyeceğiz?⁸¹

Bunun yanı sıra Platon'un ideal devlet tasarısının sınıflı toplumunda, hatta, sınıflar arası geçişkenliğe ancak olağanüstü durumlardaki kişiler için izin veren düzenlemelerine bakılırsa, yarı kast toplumunda, bu düzenlemelerin aşağı tabakalarca benimsenip hakça görülmesini sağlamak için, "yararlı yalan" olarak önerdiği (*Devlet*, 414d-415d'deki) ünlü "metaller mitosuna"na ne dersiniz? önce önderleri ve yardımcılarını sonra da bütün şehri şuna inandırmaya çalışacağım... Bu toplumun birer parçası olan sizler diyeceğim, birbirinizin kardeşisiniz. Ama sizi yaratan tanrı aranızdan önder olarak yarattıklarının mayasına altın katmıştır. Onlar bunun için baştacı olurlar. Yardımcı [bekçi, koruyucu] olarak yarattıklarının mayasına gümüş, çiftçiler ve öbür işçilerin mayasına da demir ve tunç katmıştır. Aranızda hamur birliği olduğuna göre sizden doğan çocuklar da herhalde size benzeyeceklerdir. Ama arada bir altından gümüş, gümüşten de altın doğduğu olabilir. Bunun için tanrı herşeyden önce önderlere, doğan çocuklara iyi bekçilik etmelerini, içlerine bu madenlerden hangilerinin katılmış olduğunu dikkatle araştırmalarını buyurmuştur, [özetle: bunlar yöneticiler tarafından mayalarının sınıflarına gönderilmelidir...] çünkü mayasına demir ya da tunç karışık olanların önderlik edeceği gün şehrin yok olacağını tanrı buyurmuştur [diyeceğiz]. Şimdi sen yurttaşları bu masala inandırmanın bir yolunu bulabilir misin onu söyle" Glauckon'a yanıtlatır "kendilerine nasıl inandırırız bilmem ama torunlarına inandırmanın bir yolu bulunabilir."

Bu sözler karşısında, birinci alıntıda Platon'un, "öjeniği", "kalımcılığı", "üstün soy yetiştirme amacı için, üstün niteliklilere üreme ayrıcalıkları tanırken, zayıfların üremelerini sınırlandırması" hatta "kusurlu doğanlara yaşama hakkı tanımaması", "soyun üstünlüğünün korunmasını, soy saflığını" savunan görüşleriyle ırkçılığa çok yaklaştığını kabul etmekten başka seçeneğimiz yok. Metaller mitosunda ise, Platon'un soyluluğa, kalıtsal soy farklılığına, bunun sınıf ayırımına yansımaları gerektiğine olan inançlarını, halka "mitoslarla", "yararlı yalanlarla" anlatabilmek için ve

onların sınıflı düzene baş kaldırmalarını engellemek için, bu ırkçılığa yaklaşan düşüncelerini, hemen tüm öğeleriyle "ideolojik malzemeler" biçiminde sunduğu görülüyor. Platon üstüne bir monografinin yazarı olan Popper'a göre, Platon'un bu görüşleri açıkça ırkçı, dahası aşırı ırkçı düşüncelerdir ve Platon bu yolda Eski Yunan'da tek başına değildir. Aristoteles'de ve Sparta'da görülen örnekleriyle de ırkçı düşünüş, Eski Yunan'da belirgin niteliktedir ve Platon ırkçılığın kurucu babalarından biri olmuştur.⁸²

Popper'ın (Sparta ile ilgili olanların dışında) Eski Yunan'ın ve Aristoteles'in ırkçılığı ile ilgili görüşlerine, yazımın başından beri kullandığım kavramların ve bakış açısının bir gereği ve sonucu olarak, katılmam olanaksız. Platon hakkındaki yargılarına ise. Platon daha çok soy kavramı üzerinde durmakla birlikte, ileride göreceğimiz gibi, çağdaş ırkçılık öğretisinin de aristokratik soy kavramının geliştirilmesi ile doğması olgusunu düşünerek ve Platon'un düşüncelerindeki öjenik, üstün soy yetiştirme, üstünlere üreme ayrıcalıkları, zayıfların haklarını sınırlama hatta onlara yaşama hakkı tanımama, onları eleme öğelerini göz önüne alınca, Platon'un bu düşüncelerinin o döneme dek ve daha sonra görülen "soylu kalıtmcılığından öte bir niteliğe, açıkçası ırkçı bir öğreti niteliğine ulaştığı görüşüne katılıyorum. Ama bu düşüncelerin, Platon'un içinde yaşadığı toplumun yakın koşullarından ve kültürel kaynaklarından beslenmekten çok, spekülasyona dayanan (ve belki aynı zamanda geçmişteki uzak kaynaklardan, eski kabileci aristokratik kültürel kaynaklardan beslenen) ve yakın amaçlara hizmet etmekten çok ideal devlet gibi geleceğin uzak (belki de kuramsal) amaçlarına hizmet eden bir öğreti olduğu söylenebilir. Gene, bu düşüncelerin, içinde yaşanan toplumdan kaynaklanmadığı gibi, üretildikten sonra o toplumda ve daha sonraki toplumlarda yankı bulamayan görüşler olarak, bir "erken ırkçı öğreti" olduğu söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇAĞDAŞ IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN DOĞUŞU GELİŞMESİ

*Çağdaş "ırk ilişkileri" köle
ticaretiyle başlamıştır.*

Oliver Cromwell Cox

Çağdaş ırkçılık öğretilerinin, ortaçağın soyluculuk köklerinden verdiği bir sürgünle, koloncilik döneminde yerli halklara karşı geliştirilen önyargılarla beslendikten sonra, 18. yüzyılda Kont Boulainvilliers'nin düşünceleriyle formülleştirilmeye başlandığı söylenebilir. Boulainvilliers'nin ilgili düşüncelerini görmeden önce, ırk sözcüğünün anlamında görülen değişmelere ve ırkçı önyargıları besleyen ortama kısa bir göz atmakta yarar var.

A. IRK SÖZCÜĞÜNÜN ANLAMINDA GÖRÜLEN DEĞİŞMELER

İrk sözcüğünün Türkçe'de ne zaman kullanılmaya başlayıp, ona tarih boyunca hangi anlamlar yüklendiğini kapsamlı bir biçimde ortaya koyan bir inceleme ile karşılaşmadım. Julian Huxley. Batı dillerindeki ırk anlamına gelen "race" sözcüğü ile ilgili araştırmalara dayanarak, bu sözcüğün kökenini, geçirdiği anlam değişikliklerini ve bugün taşıdığı çeşitli anlamları şöyle açıklıyor:⁸³

"Race"İbrani ya da Arap kökenli bir sözcük olup Batı dillerine bu dillerden girmiştir. Başlangıçta, özellikle hayvanlar için olmak üzere, aynı atadan gelen döl için kullanılıyordu. *Kitabı Mukaddes'in* İngiliz Kralı I. James zamanında, 1611'de yapılan "yetkili çeviri"sinde (*Authorized Versiorida*) race sözcüğü değil, soy, döl anlamlarına gelen *seed*, *gcneration* sözcükleri kullanılmıştı. **Milton, 1667**'de yazdığı ünlü ***Paradise Lost*** adlı yapıtında, bu sözcüğü, "*race of Satan*" (Şeytan'ın soyu) biçiminde, fizyolojik değil tinsel nitelikleri belirtmek için mecazi anlamda kullanmıştı. Daha sonra, **Fox'un 1750** yılında yayımlanan ***Book of Martyrs*** adlı yapıtında "*the race of Abraham*" (İbrahim Peygamber soyu) deyişinde de görüleceği gibi, insan için ve fizyolojik anlamda kullanılmaya başlandı.

J. Huxley, ırk sözcüğünün o zamandan beri içinden bir türlü kurtulamadığı bulanık bir anlam kazandığını söyler. Gerçekten bu tarihlerdeki ve sonraki (hatta zamanımızdaki) bazı kitaplarda race bir yandan "human race" (insan türü, insan soyu) anlamında kullanıldığı gibi, öte yandan, ilk ırk kuramlarını incelerken gördüğümüz gibi, hiçbir zaman sınırları iyi çizilemeyen ve üzerinde görüş birliğine varılamayan belli fizyolojik niteliklere sahip insan topluluklarını, ama aynı zamanda belli bazı tinsel niteliklere sahip oldukları düşünülen insanları anlatmak için kullanılmıştır; gördüğümüz gibi, bir yandan ırkın üzerindeki kategori olan "tür", bir yandan ırkın altındaki kategori olan "soy" anlamına gelir olmuştur. Huxley, ırk sözcüğünün kazandığı, bugün de süren bulanıklığın, iyi bir İngilizce sözlükte "race" maddesine bakılarak anlaşılabilirliğini söyler. Gerçekten örnek olarak aldığı *The Concise Oxford Dictionary*'de "race" (ırk) sözcüğünün [1] Ortak bir soya bağlı insanların, hayvanların, bitkilerin oluşturduğu grup [2] Ortak ata, soy olarak görülen bir (kişiden) sülaleden, aileden, kabileden ya da ulustan gelenler (3) ötekilerden ayrı bir etnik soy (Kafkasyalı, Moğol ırkı) [4] Yaşayan canlıların herhangi bir büyük bölümü, hayvanların veya ' bitkilerin cinsi, türü, soyu, çeşidi (insan ırkı, dört ayaklılar ırkı) [5] Soy, akrabalık (soylular ırkı, doğulu insanlar ırkı) ender olarak dili farklı insanlar için kullanılır [6] O ya da bu türden ortak özelliklere sahip insanlar sınıfı (ozanlar ırkı) olarak açıklanır.

Görüldüğü gibi ırk sözcüğü, tür, "ırk", soy, ulus, zümre,

meslektaş vb. çok çeşitli anlamlarda kullanılmıştır ve kullanılmaktadır. Sözcüğün bu kadar çeşitli anlamlar kazanmasının sorumlusu bir bakıma ırkçı düşündür ve yazarlardır.

B. IRKÇI ÖNYARGILARI FİLİZLENDİREN ORTAM

Toynbee'ye göre, daha çok Batı toplumlarına özgü bir önyargı olan ırkçılık, ırk duygusu, 15. yüzyılın son çeyreğinden bu yana Batı uygarlığının yeryüzüne yayılışının, ırkların uygun olmayan koşullarda birbirleriyle ilişkiye geçmelerinin ürünüdür.⁸⁴ Buradan ırkçılığın Batı koloniciliğinin, Batı. emperyalizminin bir türevi olduğu sonucu çıkarılabilir. Bunun yanı sıra Avrupa'da ortamı ırkçılık öğretilerine hazırlayan başka toplumsal ve düşünsel gelişmeler de görülmüştü.

Denizciliğin ve deniz ticaretinin gelişmesiyle Avrupalılar, Amerika'yı ve Asya ile Afrika'nın içlerini ve uzak bölgelerini keşfederlerken, buralarda gerek anatomik gerek toplumsal özellikleri kendilerinkinden çok farklı ilkel ya da yarı uygar topluluklarla karşılaşmışlardır. Aralarındaki büyük farklılık, onlarda bir şok etkisi yaratmıştır, öyle ki Kilise bir süre, bunların insan toplulukları sayılıp sayılmayacağını tartışmıştır.⁸⁵ Gerçekten, İspanyol fethinin resmi tarihçisi Gonzalo Fernandez de Oriedo, Kızılderilileri şöyle betimlemişti; "Doğuştan tembel, kötü, melankolik, korkak ve genellikle yalancı, dönecek bir halk. Evlilikleri kutsal değil murdardır. Şehvet düşkün ve homoseksüeldirler. Başlıca istekleri yeme içme, putlara tapınma ve hayvanca açık saçıklıklardır. İspanyollar'ın kendileriyle savaşırken, körelmesin diye kılıçlarını kafalarına vurmamaya çaba göstermelerine yol açacak derecede kalın kafalı olan böyle bir halktan ne beklenir ki?"⁸⁶

Chiapas piskoposu Las Casas'ın, bu düşüncelere ve bu düşünceler doğrultusundaki davranışlara karşı açtığı savaş, köleliği yasaklayan bir krallık buyruğunun çıkarılmasını; Kızılderililerin "gerçekten insan" olduklarını, kendilerine sağır ve dilsiz hayvanlar gibi davranılmamasını, özgürlüklerine, mallarına ve canlarına dokunulmamasını isteyen Papa III. Paul'un 1537 tarihli bildirisinin yayınlanmasını sağlamışsa da, kolonicilerin bildiklerini okuyup, köleliği dolaylı yollardan sürdürdüklerini görüyoruz.⁸⁷

Las Casas ile tartışmaya giren Joan Gines de Sepulveda, 1550'de, Güney Amerika yerlilerini, "köle düzeyinde, mantıksız kimseler, insanlar maymunlardan ne kadar farklıysa, İspanyollar'dan o kadar farklı varlıklar" olarak görmüştü.⁸⁸

Kolonicilerin ve onlarla birlikte dünyanın çeşitli yerlerini dolaşan bazı gezginlerin yerli halklara karşı bu tür önyargıları Amerika yerlileriyle sınırlı değildi, örneğin **Lucio Vanini, 1619'** da, maymunlarla aynı renkte oluşlarına bakılırsa, Etyopyalılar'ın atası da maymun olmalı; gerçekten Etyopyalılar bir zamanlar dört ayak üzerinde yürürlerdi diye yazmıştı.⁸⁹ Çağdaş uygar toplumların bu "vahşi halklar", "vahşi topluluklar" kavramı, onları vahşi hayvanlara denk görmenin ürünü olsa gerek, ilkel topluluklara, bazıları uygar toplum olma yolunda oldukça ilerlemiş toplumlara bile, bir takım ekonomik

çıkarlar açısından ve eşitsizlikçi bir dünya görüşü ile bakanlar onları "vahşi hayvanlar" olarak görürlerken, eşitlikçi bir dünya görüşü ile bakanlar, bu da ideolojik bir bakış olmakla birlikte, onları Rousseau gibi, "soylu vahşiler" olarak niteleyebilmişlerdir. Avrupa'da ortamı ırkçı düşüncelere hazırlayan olgulardan birincisi böyle bir dış gelişme iken, ikincisi bir iç gelişme; Avrupa'da mutlak monarşilerin görülmesi ve buna karşı feodal tepkiler oldu.

Yükselen burjuvazinin ekonomik bütünlenme ve pazar gereksinimlerine uygun olarak, feodal toplumsal ve siyasal birimleri birleştirerek ortadan kaldıracak olan mutlak monarşinin gelişmesidir. Doğal olarak aristokrasi mutlak monarşilere karşı çıkmıştır Bunu yaparken de elinden alınmak istenen ayrıcalıklarını düşünsel düzeyde savunacak bir öğretiye gereksinim duymuştur. Bu gereksinimi Henri Boulainvilliers adında bir Fransız soylusu karşılayacaktır.

B. ÇAĞDAŞ IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN DOĞUŞU VE İLK BİÇİMİ: BOULAINVILLIERS'NİN ARİSTOKRATİK IRKÇILIK ÖĞRETİSİ

Mutlak monarşinin 16. ve 17. yüzyıllarda gösterdiği gelişmeler karşısında, **François Hatman, Christopher Shevrl** gibi soylular, Frank kabileleri dönemini ülküleştiren yazılar yazmışlardı.⁹⁰ Onlardan yüz yıl kadar sonra bir başka Fransız soylusu, **Kont Henri Boulainvilliers (1658-1722)** ise, ***Eassai sur la noblesse [Soyluluk Üzerine Deneme]*** adlı (1732'de basılan) yapıtında bu yolda geliştirilen tepkileri ve düşünceleri sistem-leştirip bir "aristokratik ırkçılık" öğretisi öne sürüyordu. Boulainvilliers, bu yapıtında. Fransız soylularının ayrıcalıklarını bir bir ellerinden almaya başlayan mutlak monarşiye karşı soyluları bir ırk öğretisiyle savunmaya çalışıyordu. Boulainvilliers'ye göre, soylular ayrıcalıklarını, sanıldığı gibi kraldan değil, Cermen ve Frank atalarının Galli ve Romalı Keltler olan yerlileri egemenlikleri altına alarak, demek ki fetih hakkı olarak elde etmişlerdi. Dolayısıyla kral vermediği bir şeyi onlardan geri alamazdı.

Boulainvilliers'ye göre Fransa halkı türdeş bir ulus değil, insanları eşit olmayan iki farklı ırktan oluşan bir topluluktu. Bu insanların kökenleri aynı olmadığı gibi, aynı haklara da sahip olamazlardı. Çünkü Frank ve Cermen istilalarının fatihleri olan soylular yerli halklara boyun eğdirmişlerdi; bu halklar da bağımsız yaşama haklarını yitirerek serf durumuna düşmüşlerdi. Gününün gerçek Fransızları onları boyunduruk altına alan soylulardı. Üçüncü zümreyi (tabakayı) oluşturan halk ise o serflerin soyu idi. Merkezi mutlak monarşinin başında bulunan krallara gelince, yerli bulaşık ırkın piçleri olduklarından, Frank ırkını, yani soyluları yok etmeye karar vermişlerdi. Ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için Galli serflere özgürlük tanımışlardı. Bu durum karşısında soylu Cermen ırkının bir kolu olan Franklar ayrıcalıklarını ve topraklarını sonuna dek savunmalıydılar.⁹¹

Boulainvilliers'nin bu düşüncelerinden etkilenen Avrupa soyluları, hepimiz Cermen ırkındanız diyerek bir Avrupa soyluluğu enternasyonalizmi yaratmaya çalışmışlardır, örneğin Bastille baskınından bir yıl önce (1788'de) soylu bir din adamı

olan **Brezaard, *Observations sur prehistoire de France*** [Fransa'nın Tarihöncesi Üzerine Görüşler] adlı yapıtında, özgürlüğün Cermen ormanlarında olduğunu, üçüncü tabakanın aşağı bir ırk olup Cermen fatihlerin onları özgürlüklerinden yoksun etmekle çok doğru davranmış olduklarını yazıyordu. Montosiére de, üçüncü tabakanın tutsak ırkların karışımından oluştuğunu, ama 12. yüzyıldan başlayarak bir güruh biçiminde kendilerini ortaya koyma yolunu tuttuklarını, böylece sayının ve sürünün niteliğe ve değere ağır basar duruma geldiğini söylüyordu.⁹² Bu aşağılamalarda melez ırk saydıkları burjuvazi idi. Cermen soyluluğu düşüncesine en çok Alman soyluları ve düşünürleri (bunu ileride Almanya'nın öteki sınıflarına bulaştırmak üzere) sarılacaklardı.

Böylece ırkçılık öğretisi, ilkin burjuvaziye karşı aristokrasiyi savunmaya çalışan bir "sınıfsal ideolojik silah" olarak doğmuş oluyordu. Irkçılık öğretisi daha doğuşunda, ırk ile soyu karıştırdığı için bilimsel dayanaktan yoksun bir öğreti olarak günışığına çıkmış bulunuyordu. Bununla birlikte ırkçılık öğretisi orta ve aşağı sınıflardan çok aristokrasinin konumuna uygun bir öğretiydi. Ayrıca ırkçı öğretinin doğuşunda bir sınıfın (ya da zümrenin) "bunalım" döneminin öğretisi olduğu gözden kaçırılmamalı. Aristokrasinin "doğal" öğretisi sayılabilecek olan ırk öğretisinin, orta sınıflara ve hatta emekçi sınıflara benimsetilen bir öğreti durumuna sokuluşuna yol açan toplumsal ve düşünsel gelişmeler, bundan sonraki sayfaların konusunu oluşturacak.

D. ÇEŞİTLİ BİLİMLERİN VE AKIMLARIN IRKÇILIK ÖĞRETİSİNE KATKILARI

Endüstri, koloncilik ve kapitalizm çağı, aynı zamanda çeşitli yeni bilimlerin ve düşünce akımlarının ortaya çıkıp geliştikleri bir bilim ve aydınlanma dönemi idi. Bu dönemde bazı bilimlerin hızla geliştiğini, bazı yeni bilimlerin ortaya çıktığını biliyoruz. Irkçı düşünürlerin bu bilimlerin verilerinden, çoğu zaman onları istedikleri biçimde yorumlayarak yararlanmakla kalmayıp, doğrudan doğruya ırkçılığa hizmet edecek yeni bilimler ortaya atmaya, ya da bazı bilimlerin gelişmesini bu yönde saptırmaya çalıştıklarını görüyoruz.

a Sosyal Darvencilik ve Irkçılık

Kapitalist toplumun rekabetçi dünya görüşünün etkisiyle, bazı düşünürler, Darwin'in doğal ayıklanma kuramından önce bile yaşamı güçlülerin kalıp zayıfların elendiği bir kavga olarak gören görüşler geliştirmeye başlamışlardı. Darwin'den sonra Sosyal Darvencilik olarak nitelenecek olan bu görüşlerin ilk örneklerinden birini ünlü İngiliz filozofu **Herbert Spencer (1820-1903)** en popüler biçimiyle sunmuştu. Spencer, Darwin'den önce Buffon, Lamarck ve Charles Darwin'in dedesi Erasmus Darwin tarafından işlenmiş bulunan biyolojik evrim kuramını toplumlara uygulamıştı ve (1852 yılında) "en uygun olanın yaşamda kalışı"* deyişi ile doğal ayıklanma yasasının insan topluluklarının evrimini sağlayan bir yasa olduğunu açıklamıştı. Evrim düşüncesiyle

birleştirilen "varolma savaşı" ve "en uygun olanın yaşamda kalması" terimlerini ortaya atan Spencer idi.⁹³ 1855'te (Darwin'den dört yıl önce) **Principles of Psychology (Psikolojinin İlkeleri)** adlı yapıtında, biyolojik evrim gibi toplumsal evrimin de doğal ayıklanma ve en uygun olanın varlığını sürdürmesi, ötekilerinin elenmesi düzeneğiyle işleyeceğini öne sürmüştü. Temel toplumsal ve kültürel değişikliklerin, aynı derecede temel biyolojik değişiklikleri gerektireceklerini de söylemişti. Sınırsız bir rekabet ortamında varlığı sürdürebilmenin savaşıma ve irade gücüne bağlı olduğunu ileri sürerek, rekabetçi dünya görüşünün, üzerinde ırkçı düşüncelerin de boy atabileceği toplumbilimsel, felsefi temellerini döşemişti.⁹⁴ Savaşın, toplumların ilkel dönemlerinde, "aşağı ırkların yok edilmesiyle" öjenik bir etki yaratıp, üstünden yana işleyen bir denge kurduğunu; ama toplum endüstri toplumuna doğru geliştikçe, zayıfların ayıklanmasının askeri savaşla değil "endüstri savaşı" yoluyla olacağını söylemişti.⁹⁵ Bununla birlikte, Spencer ırkçı değildi; tersine, ırkı, üzerine bir tarih felsefesinin dayandırılabilmesi en çürük temel olarak görüyordu.⁹⁶ Ne var ki Sosyal Darvinciler, özellikle ırkçılar. Spencer'den eğilimlerine uyan düşünceleri seçip alacaklardı, öte yandan, tarih felsefesini ırka dayandırmamakla birlikte, Spencer'in ırklar arası eşitsizliğe değinen birçok düşünce üretmekten geri kalmadığını da biliyoruz.⁹⁷

Darwin'in düşüncelerindeki hataların nasıl Sosyal Darvinci görüşlere yol açabileceğini görmüştük. Ancak, evrimi "değişme ve ayıklanma" ikili düzeneğinin ürünü olarak gören Darwin'in düşüncesiyle yetinmeyen, onun görüşlerini düzelterek geliştirdiklerini söyleyen Yeni Darvincilerle birlikte Sosyal Darvinciler, biyolojik evrimin ağır işlediği, toplumların evrim yolundaki gelişkinlik derecelerinin biyolojik evrimle saptandığı, dolayısıyla gelişmeyi devrimci, hatta reformcu girişimlerle hızlandırmaya kalkmanın ters sonuçlar doğuracağı düşüncesiyle, değişmeyi İkinci plana atıp insanlar ve toplumlar arası ilişkilerde "yaşam" kavgasını ve elenmeyi". ayıklanmayı ön plana geçirdiler. Yaşam kavgasının uluslararası ilişkilerdeki görünümü olarak gördükleri savaş. Nietzsche'nin yaptığı gibi, yüceltiler. Savaş, üstün ulusların, üstün ırkların yaratılmasının yolu olarak gördüler. Bu yoldaki görüşlerini, Mendel'e dayandırarak, kalıtsal plazmanın her türlü dış etkilerden yalıtlanmış olduğunu, dolayısıyla türlerin değişmeyle değil, daha çok ayıklanmayla evrim geçirdiklerini ileri sürdüler.⁹⁸

Sosyal Darvinci diyebileceğimiz düşünürlerden biri olan Tille, yoksulluğu önlemeye kalkıp yenilmiş sınıflara yardım etmenin, evrimi sağlayan doğal ayıklanma yasasına set çekmek anlamına geleceğini söylemişti. Charles Pearson, uygar uluslar arasındaki yaşam kavgasının bilimin, endüstrinin, uygarlığın silahlarıyla yapıldığını, ama onların aşağı uluslara karşı yaptıkları yaşam kavgasını toplarıyla yapma hakkına sahip olduklarını söyleyecekti.⁹⁹

Böylece Darwinizmin insan sorunları alanına sokulması üzerine, yarışma koşullarının yumuşatılmasının ve düşünce ürünleri ile bedenın korunmasının, doğal ayıklanmanın bedenlerimiz üzerinde işlemlerini engelleyerek insan ırkının fizik olarak yozlaşmasına yol açacağı ileri sürülen [bilimsel]

görüşler ortaya atıldı. Bunlardan İngiliz filozofu **Samuel Butler (1835-1902)** **Erewhon (1872)** adlı yapıtında, makinelerin yaşamın sertliğini azaltarak, fizikçe aşağı birçok kimsenin elenmekten kurtulup kendi aşağılıklarını yeni kuşaklara geçirmelerine olanak verdiği yolunda bir düşünce geliştirdi.¹⁰⁰ Düşünceleriyle Nazileri etkileyen **Oswald Spengler'in (1880-1936)** tıpdaki gelişmelerin ayıklanmayı engellediği, ırk gücünün barbarlıkla bir gittiği tarihin ırk yararı söz konusu olduğu zaman adaleti harcadığı yolundaki düşüncelerini¹⁰¹ de Sosyal Darvinci görüşler sayabiliriz.

Sosyal Darvenciligi en açık biçimde dile getiren ve onu uluslararası, ırklar arası ilişkilere uygulayan kişi Alman tarihçisi **Heinrich von Treitschke'dir (1834-1896)**. Emperyalist ve kuvvet politikasından yana olan bu düşünür aynı zamanda imparatorluk Almanyası'nın en hızlı ırkçısı ve Yahudi düşmanı olarak, Alman aydınlarını ve gençlerini, Nazilerin üzerinde yükselecekleri kültürle donatırken, şoven, emperyalist, militarist görüşlerin kapsamlı bir ideoloji oluşturmak üzere nasıl eklemlendirilebileceği hakkında bir örnek sunmuş oldu: Ulusların ancak Darwin'in yaşam kavgasına benzer biçimde şiddetli bir rekabetle gelişip gönençlerini artırabileceklerini söyleyen Treitschke, bunun da sürekli ve kaçınılmaz savaş demek olacağını ekledi. Ona göre kılıç ile fetih, uygarlığın barbarlığa, aklın bilgisizliğe üstünlük sağlamasının bir yolu idi. Treitschke'nin değerlendirmelerine göre, sarı uluslar sanat yeteneklerinden ve siyasal özgürlük anlayışından yoksundurlar. Siyah ırkların yazgısı beyazlara hizmet etmek ve sonsuza dek beyazların tiksintilerine hedef olmaktır. Uluslar ve ırklar arası ilişkileri böyle algılayan Treitschke, ulusal alanda da dayanışmanın sınıflı bir toplumsal yaşamı gerektirdiğini belirttikten sonra, her iki alan için son sözünü söyler: yamaklar olmaksızın hiç bir kültür var olamaz, kitleler sonsuza dek kitleler olarak kalacaklardır.¹⁰²

Sosyal Darvincilerin savaşı yüceltmeleri yolundaki tutumları sözde kalmadı. Avrupalı düşünür ve devlet adamlarıyla sınırlı kalmadı. Amerika'da içlerinde Başkan Theodore Roosevelt'in de bulunduğu birçok düşünür ve devlet adamı, savaştan, yayılmacılıktan, emperyalizmden yana düşüncelerini ve politikalarını, toplumlar arası, ırklar arası varoluş kavgası savlarıyla desteklerlerken, bu savları Amerika'nın Küba'yı ele geçirme amacıyla 1898'de İspanya'ya karşı açtığı savaşta kullandıklarını görüyoruz. Sosyal Darvinciler bu savaşı, dünyaya gelecekte Anglosakson uygarlığının mı Slav uygarlığının mı egemen olacağını gösterecek önemli bir olay olarak gördüler.¹⁰³

Sosyal Darvinci düşünceler, karakter farklılıklarına dikkati çeken, azme, güce kuvvete, harekete ve savaşıma önem veren "dramatik" yapılarından dolayı, birçok edebiyatçı, romancı tarafından benimsendi; "ucuz", "çekici" bir "kamu felsefesi" oldukları için, birçok yapıtın felsefi temelini oluşturdu. Böylece, 19. yüzyıl sonuyla 20. yüzyılın başının Batı romanlarında, uluslar, ırklar arası ilişkilere Sosyal Darvinci açıdan bakan, "savaş baltasının işlemeyeceği kadar kalın kafalı Kızılderililer" gibi önyargılarla dolu romanlar görüldü. Gossett, bu romancıların en ünlülerinin **Hippolite Taine (1828-1893)** **Frank Norris (1870-1902)** **Rudyard Kipling (1865-1936)** **Jack**

London (1876-1916) Owen Wister (1860-1938) olduklarını söyleyip, ırksal karakterler çizen, yapıtlarının baş kahramanlarını hep Beyaz, Beyazın da Nordik sarışınları olarak sunan, varolma savaşımını vurgulayan, Beyaz adamın dünyaya uygarlığı, gerekirse zorla yayma görevinden söz eden, zencileri ve öteki renkli ırkları aşağılık karakterler olarak çizen yapıtlarından örnekler verir, örneğin bu yazarlardan Jack London. Sosyalist Parti kongresinde, ırkçı görüşlerinden dolayı eleştirildiğinde, "ben önce bir Beyazım, sonra .sosyalistim; diye gürlendiğini anlatır.¹⁰⁴ Bu yapıtların ırk önyargılarını pekiştirmede, nitel ve nicel olarak sözde bilimsel yapıtlardan çok daha etkili olduklarına kuşku yok.

Amerikalı düşünür **David Starr Jordan**'ın 'yoksulluğun, pisliğin ve suçluluğun" nedenini, sahip olunan insan malzemesinin yoksulluğunda görmesinin de gösterdiği gibi. Sosyal Darvincilerle birlikte "öjenikçiler" de, yoksulluğun kalıtsal, dolayısıyla ırksal olduğu görüşündedir.¹⁰⁵

b. Öjenik, Soyağacı Düşkünlüğü ve Irkçılık

Öjenik. "iyi doğuş" anlamına gelip, insan soyunun ıslahıyla ilgili görüşlerin adıdır. Terimin ilk olarak Darwin'in kuzeni Francis Galton tarafından ortaya atıldığı sanılıyor.¹⁰⁶ Ama bu düşüncenin geçmişi, Platon'un. *Devlet'inde* (459a-460c'de) iyi cins kuşların ve köpeklerin yetiştirilmesinde izlenen yolların, insanlara da uygulanmasının istendiği tarihlere, İ.Ö. 4. yüzyıla dek gerilere dayanır. 19. yüzyılın sonlarına doğru öjenikle ilgili düşüncelerin yeniden canlandırıldığını görüyoruz. **Francis Galton'un 1869'da çıkan *Hereditary Genius (Kalıtsal Deha)*** adlı kitabı, bu canlanışın ürünü olup, söz konusu yapıt, İngiltere'de kafaca sivrilmişlerin, birbirleriyle akrabalık bağlarıyla bağlı küçük bir çevre oluşturan birkaç aileden çıktıklarını kanıtlama çabasıdadır. Galton'un öjenikle ilgili görüşlerinin, kendisini, doğal olarak, ırklar arasında yetenek farklılıklarının bulunacağı, zencilerin Beyazlardan (nasıl ölçmüşse) iki basamak aşağı olduğunu, Manş'ın ötesindeki halkların berisindeki halklardan daha geri oldukları gibi sonuçlara götürdüğünü görmek şaşırtıcı olmasa gerek. **Richard Dugdale'in, 1877'de "öjenik"i Birleşik Devletler'de başlattığını. James Mark Baldwin'in, 1890'larda akımı başarıyla sürdürdüğünü** görüyoruz, öyle ki, öjenik'in "soyağacı düşkünlüğüne dönüştüğünü, **L. Sears'dan (1866'da)** gününün Amerikalısını en çok ilgilendiren konulardan birinin "ataları" olduğunu, Amerikalının 1600'deki atasının kim olduğunu, gelecek yılın Başkanının kim olacağından fazla merak edip, İngiltere'ye kadar gidip nüfus kütüklerini karıştıranların çıktığını öğreniyoruz ¹⁰⁷ Irkçılık, Sosyal Darvencilik yanı sıra, bir iti de öjenikten ve soyağacı (şecere) düşkünlüğünden alıyor.

c. Antropoloji, Antropometri ve Irkçılık

Batı toplumları kolonici bir yayılma süreci içine girince, dünyanın çeşitli bölgelerinde, biçimleri, yaşanılan, davranışları kendi toplumlarının insanlarından farklı insanlarla karşılaştılar. Onlarla savaşmaktan, onları

kandırarak ya da zorla çalıştırmaya, onları yönetmeye, onları köleleştirmeye dek birçok amaçları için, onları tanımları, bilmeleri gerekiyordu. Bu bilgileri, yerli toplulukların toplumsal, kültürel yapılarını araştırarak bilimsel düzeyde verecek uzmanlara gereksinim duydular, işte bu gereksinim, 18. yüzyılda antropoloji biliminin temellerinin atılmasına neden oldu. Ancak ilk antropologlar arasında, alıcılarını hoşnut etmek için olacak, olgulara değer yargıları açısından bakanlar, ya da bulguları değer yargıları açısından yorumlayanlar çıktı. Örneğin, **1684** gibi erken bir tarihte, **François Bernier**, ırkları, Avrupalılar, Uzakdoğulular, Siyahlar, Laponlar vd. biçiminde sınıflandırmaya kalkmış, Laponları "*villains animaux*" (alçak hayvanlar) olarak nitelemişti. Leibnitz'in (1737'de) karşı çıktığı bu sınıflandırma,¹⁰⁸ "Avrupalılar" bir ırk saymasından da anlaşılacağı gibi, "Batı" bakış açılı idi. Ne var ki, sonraki antropolog, biyolog ve öteki Avrupalı bilim adamları, düşünür ve yazarların sınıflandırmalarında, "Avrupalı" yerine Kafkasyalı", "Beyaz" gibi sözcükler kullanılmışsa da, amaçlanan" her zaman Avrupalı olmuştur. Böyle bir bakış açısı geleneğini izleyen antropologlar arasında, zencileri insan ile hayvan arasına yerleştirirken bilgiççe savlar geliştirenler çıktı. Irk kuramı olmakla ırkçı öğreti olmak arasında gidip gelen ırk betimlemeleri ve ırk sınıflandırmaları yapanlar da antropologlardı. Öyle ki Fransız antropologu Topinard, Amerikalı meslektaşlarından Giddo ve Nottu'nun antropoloji bilimini köle tacirlerinin çıkarlarına araç ettiklerini söylemek gereğini duydu.¹⁰⁹ Antropoloji biliminin çıkışıyla ırkçı görüşler dinbilim yerine bilime (!) dayandırılmaya başlandı. Bundan sora, Julian Huxley'in belirttiği gibi, ırk terimi, çağımızın sahte bilimsel yazılarında çok kötüye kullanıldı.¹¹⁰

Bu konuda **Lienhardt, Social Anthropology** adlı yapıtında şu açıklamaları yapıyor: 19. yüzyılın ortalarında, o zaman etnoloji adıyla bilinen antropolojinin yerine, "insanın yönetimsel bilimi" [açıkçası insanları yönetme bilimi] gibi bir bilim önerildi. Bu başlık altında antropoloji son derece bilim dışı bir dönemden geçti. Örneğin Londra Antropoloji Derneği Başkanı **James Hunt**, eski antropologların filantropik (insansever) tutumlarına karşı, katı bir ırkçı önyargı izleyerek, antropoloji öğrencisinin görevinin her ırkı yerine oturtmak olduğunu söyledi. Çevresindekilere, beyin çanağı büyüklüklerine göre, altısı zencilerin altında, altısı üstünde ve bir de zenciler olmak üzere dünyada on üç eşitsiz ırkın bulunduğu inandırdı. Amacı çağında zenci köleliği üzerine çıkan tartışmada zenci köleliğinin sürmesinden yana olanları desteklemektir. Ona ve çevresindekilere göre kölelik, bir efendi ırkla kuracakları ilişki onlara gelişme olanakları sağlayacağı için, köle ırkların da yararına idi. Görüşleri zamanın İngiliz aydınlarına öylesine çekici gelmişti ki, derneğin üye sayısı iki yılda onbirden beşyüze yükseldi. Derneğin tartışmaları, bilimsel adı altında, bilimsel olmaktan çok siyasal, dinbilimsel ve moral nitelikteydi. Hunt'ın sıradüzeni kuramı, sıradüzeni toplumu içinde doğmuş olan birçok antropologu dünyayı sıradüzeni açısından görmeleri yolunda etkiledi. Maymuna benzer insanlardan tanrıya benzer insanlara kadar uzanan bir düzendi bu.¹¹¹

Ondokuzuncu yüzyılın antropologları arasında ırkların farklılıklarını ölçme, sayısal değerlerle bilimsel olarak ortaya

koyma eğilimi belirdi; evrim kuramı bu eğilimi daha da güçlendirip hızlandırdı. Irklar evrimin farklı aşamalarını temsil ediyorlarsa, aralarındaki farklılıklar ölçülebilirdi ve ölçülmeliydi. Böyle bir ölçme aynı zamanda evrimin yönünün saptanıp kavranmasına yardımcı olabilirdi. Bu amaçla bir sürü bulanık ve karmaşık ölçmeler yapıldı, örneğin, 1859'da Paris'te antropoloji derneğini kuran Fransız anatomi bilgini Paul Broca, ırkları sınıflandırmak için 34 deri rengi tonuna dek indi. Broca aynı zamanda "kraniyometri" ya da "kraniyoloji" adı verilen yeni bir "bilim" dalının temellerini atmıştı.¹¹²

Öte yandan antropometrik ırk kuramları, meyvelerini antropometrik ırkçılık öğretilerinde vermekte gecikmedi. Örneğin Almanya'da Otto Ammon, kent ve köy insanların kafataslarını ölçtükten sonra, "Ammon Yasası" denecek olan bir yasa öne sürdü. Bu yasaya göre dolikosefaller, kent yaşamına daha düşkünlüler; daha girişimci, yeniliği seven, serüveni seven kişilerdi. Brakisefaller ise, sakin, tutumlu, içe kapalı, tutucu, toprağa bağlı insanlardı. Fransa'da da **Vacher de Lapouge, *Race et Milin Social Essais d'Anthroposociologie* (Paris, 1909)** adlı yapıtında (s. 230'da) Beyaz olmayan sınıfların, uygar yaşama uyum sağlayamamış vahşilerin çocukları, ya da "kanı bozulmuş" sınıfların soysuz temsilcileri¹¹³ oldukları görüşüyle, Paris'in aşağı ve yukarı sınıflarının mezarlıklarında ki kafataslarını ölçerek, Ammon Yasası'nı onaylayan sonuçlara vardı: Dolikosefaller kendilerine güvenen, yürekli, serüvenseven, uzgörülü, bağımsız, protestanlığa eğilimli insanlarken; brakisefal Alpli ırk, çalışkan, tutucu, azla yetinen, katolikliğe eğilimli iyi uşak niteliklerini taşıyan kimselerdi. Sınıflar toplumsal ayıklanmanın ürünleriydi; toplumun yüksek sınıfları yüksek ırklarla çakışıyordu (!) zenginlik derecesi ile kafatası endeksi orantılı gidiyordu. Ulusal konumda durum böyleyken, uluslararası alana bakılınca, kuzeyin dolikosefallerinin düşünce, bilim, sanat ve yönetime, güneyin brakisefallerinin tarıma ve el işlerine yatkın ırklar oldukları görülecekti. "Nordik ırk" dediği Aryan ırklarının üstünlüğünü savunduğu *L'Aryen* (1899) yapıtında belirttiğine göre "Aryan, her işte başa geçer, brakisefal de yerini seve seve ona bırakır." De Lapouge'un bu görüşleri, Yahudiler'e uymuyordu. Feder onu bu sıkıntıdan, yaratıcı kapitalist ve yağmacı kapitalist ayrımı yapıp, Yahudiler'i yağmacı gruba yerleştirerek kurtardı. Gene de Lapouge'un görüşlerinin doğru olmadığı ileride kanıtlanacaktı. Ama hiç değilse onun "benim görüşüm odur ki, önümüzdeki yıllarda insanlar birbirlerini kafatasları yuvarlak ya da sivridir diye boğazlayacaklar" kehâneti, biraz da kendisi gibi kafatasçıların çabalarıyla, bir dereceye kadar doğru çıkmıştır. Ammon' nün ve, de Lapouge'un görüşlerinde, kent ve köy yaşamının yarattığı kültürel farklılığın ırkla, kalıtımla açıklanması gibi tipik bir epifenomenolojik (gölgegörüngüsel, gölgenedenci) açıklamayla karşı karşıyayız. Gerçekten, İtalya'da **R. Livi**, Napoli'nin kent halkının, çevresi köylülerinden daha brakisefal olduğunu ortaya koyarak, **1896'da "Ammon Yasası'nı" yıkacaktır.**¹¹⁴

Yalnız antropoloji değil, öteki bilimler de ırkçı önyargıları desteklemek yolunda kötüye kullanıldı, örneğin 1861 yılında, İngiliz entomolojisti (böcek bilgini) dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan insanların bedenlerinden bit toplatıp bunları inceledikten sonra, renklerinin ve büyüklüklerinin farklı oldukları, bir ırkın bitinin bir başka ırkın bedeninde yaşayamayacağı sonucuna ulaşmıştı. Konunun uzmanı böyle bir sonuca vardıktan sonra, zenci düşmanı bir yazarın

zencilerin bitlerinin bile kara olduğunu yazmasını,¹¹⁵ yadırgamadan karşılayabiliriz.

d. Kraniyoloji, Fizyonomi, Frenoloji ve Irkçılık

İnsan ırklarını, bugünkü sınıflandırmaya yakın bir biçimde, derilerinin rengine göre. Kafkasyalı Beyaz, Etyopyalı Siyah, Moğol Sarı, Amerikalı Kızıl, Malayalı Kahverengi ırklar olarak sınıflandıran Alman doğa bilgini **Friedrich Blumenbach 1775**'de ortaya attığı bu sınıflandırmayı, insanların yalnız renklerine değil aynı zamanda kafataslarına bakarak yapmıştı. Dünyanın her yerinden kafatası toplayan Blumenbach, o zaman "kraniyoloji" (Kafatasbilim) adıyla ortaya atılan bilgi dalının, bilimin "babası" olarak ün yapmıştı. Yaptığı kafatası sınıflandırmasında, Beyaz ırkı, Kafkasya'dan gelen, kolleksiyonundaki Cermenler'in kafataslarına çok benzediğini düşündüğü tek bir kafatası örneğine dayandırmıştı.¹¹⁶

İngiliz doktoru ve operatörü **Dr. Charles White, 1799** yılında yayımlanan kitabında, Kafatasbilimde Blumenbach'ı aştı. Kafataslarını hiyerarşik bir sıraya koyarak, ırkların kökenliliği (*poligenesis*) kuramını bilimsel temellere dayandırmaya çalıştı. Bu sınıflandırmada zenciler, küçük beyinleriyle, insanla maymun arasında bir "ara tür" oluşturuyorlardı. Üstelik bedenlerinden maymunlardan çıkandan daha yoğun bir koku çıkıyordu. Cinsel organları Avrupalılar'inkinden iriydi; hayvanları de iri olduğuna göre, onlara yakındılar. Sınıflandırmasının "bilimsel" dayanakları bununla bitmiyor. Hotento kadınları, göğüslerini omuzlarına atarak sırtlarında taşıdıkları çocuklarını emzirecek kadar sarkık göğüslüydüler. Bundan ve bir operatör arkadaşının "ben bacaklarının altını keserken kendileri üstünü tutan zenciler gördüm" biçimindeki tanıklığından, zencilerin sarkık göğüslerinden ve acıya dayanma güçlerinden. Beyazlarla aynı türden geliyor olmaları olasılığını ortadan kaldıran, onların maymunlara daha yakın olduklarını gösteren kanıtlar türetiyordu. Zencilerin bellekleri Beyazlarınkine göre çok güçlüydü; hayvanları de öyle değil miydi? Kanıtlarını bu noktada daha da bilimselleştirip kesinleştirerek (!) zencileri kaçırıp onlardan çocuk edinen maymunlarla ilgili söylentileri aktarıyor, Zenci-Beyaz melezlerinin, katırlar gibi kısır olma eğilimi gösterdiklerinden söz ediyordu.

Amerikalı doğa tarihçisi, köleliğin savunucusu **Samuel George Morton'u (1799-1851)** da "Kraniyoloji" biliminin "ustad"larından sayabiliriz. Kendisine dünyanın her yerinden yüzlerce kafatası gönderilen bu ünlü bilgin, bir yandan da hayvan iskeletleri toplayarak, ikisi arasında yaptığı karşılaştırmalardan giderek, insan türünün kökenliliği sonucuna varıyordu. Bu sonuca uygun olarak, Kızılderililer'in, tarıma, denizciliğe yatkın olmayan, öğrenmede ağır. kinci; ırkların en aşağı basamağı olarak gördüğü zencilerin, neşeli, esnek, tembel oldukları biçiminde, Birleşik Devletler'in Güney federe devletlerinin köleci önyargılarını destekleyecek "bilimsel" kanıtlar sunuyordu. Zencilerle Beyazların çiftleşip üreyebildiklerine göre, aynı kökenden geldikleri, aynı türden oldukları bilimsel savına, aynı türden olmadıkları halde birbirleriyle çiftleşerek üreyen ve kısır olmayan döller doğuran hayvanların da bulunduğu biçiminde, gerçeğe uymayan görüşlerle karşı koymaya çalışıyordu. Zenci-Beyaz melezlerinin doğurmalarının çok güç olduğunu, melezler

hep birbirleriyle evlenseler, kısırlık eğiliminin ağır basmasıyla, bir noktada doğuramaz duruma gelip, silinip yok olacaklarını ileri sürüyordu.

Morton, beyin çanağının büyüklüğüyle ilgili olarak, 800 kafataslık koleksiyonu üzerinde yaptığı incelemelere dayanarak, 1849'da şu sonuçlara ulaştı: İngiliz kafatasları 96 inç küp ortalamayla "en büyük'tü; onu 90 inç küp ile Amerikan ve Cermen kafatasları izliyordu. Zencilerininki 83, Çinlilerininki 82, Kızılderililerininki 79 inç küp idi. Ne var ki koleksiyonunda, doğru bir örneklemeye ve karşılaştırmaya, doğru sonuçlar çıkarmaya elverişli olmayan biçimde, 5 İngiliz, 7 Amerikan, 16 Alman (ucuza sağlanmış olmalı ki) 338 Kızılderili, 85 zenci kafatası vardı. Üstelik o tarihlerde nasıl ayırdedileceği bilinmediğinden, kadın erkek kafatası ayrımı da yapmamıştı. En yüksek üç kategoriyi oluşturan kafataslarının tümü suçlu bulunup asılan Beyazlara aitti. Buradan korelasyon yoluyla "beyni büyük olanların cinayete eğilimli olacakları" sonucuna varılabilecekken. Morton, "cani olmayan Beyazların kafataslarını sağlayabilseydim, daha da büyük olduklarını görürdünüz" sözleriyle açığa vurduğu bir sonuca ulaşmıştı.¹¹⁷

Fransa'da **Gratiolet, 1856** yılında, zencilerin bingıldaklarının erkenden katıldığı, cronal suture'lerinin (kafatası eklem dikişlerinin) erken yaşta kapandığını ileri sürdü. Böylece, on üç on dört yaşına kadar Beyaz çocukları kadar zeki olan zencinin beyni, dar kafatası içinde tutuklanıp gelişme olanağı bulamıyordu; sonuçta zencilerin kafaları, düşünceleri, on dört yaşındaki bir çocuğunkini aşamıyordu. Gratiolet'nin bu kuramı. Birleşik Devletler'in güney federe devletlerinde, "nasıl olsa kavrayacak kapasitesi yok" diye eğitimi zencilere açma görüşlerine karşı çıkan kimselere, bu yoldaki savlarını "bilimsel" kanıtlarla destekleme olanağı sağladı. Gerçekten zencilerin eğitilmesine karşı olanların, "onları kapasitelerinin üzerinde böyle bir işe zorlarsak, altından kalkamayıp, kafaca ve bedence çökerler" diye zencileri esirgediklerini görüyoruz.¹¹⁸

Gene Fransa'da, **Paul Broca, 1875**'de kafatası ölçmelerine "bilimsel" bir biçim vererek "Kraniyometri"nin kurucusu oluyordu. Kraniyoloji onun açtığı bu kantitatif yolda gelişmesini sürdürdü. Broca, koleksiyonundaki 2000 kafatasını 60 gruba ayırarak yaptığı çalışmalarında, kafatası üzerinde ölçülecek, aralarındaki orantılar bulunup formüllere dökülerek endekslere varılacak 69 anatomik nokta belirledi. Ne var ki, bu karmaşık ölçmelerde aynı kafatasını ölçüp aynı endeksi bulan iki antropolog bile bulamadığından, hiç bir sonuca varamadı.¹¹⁹

Almanya'da **Peter Camper**, ırkların, yüz açılarına göre, hiyerarşik bir sınıflandırılmasının yapılabileceğini ileri sürdü. Geliştirdiği özel ölçmelerle çıkan yüz açısına göre, yüzün ileriye doğru "fırlaklık" derecesini buluyordu, ölçüt olarak Yunan heykelleriyle zenci kafataslarını almıştı. Yunan heykellerinin yüz açısı 100 idi, zencilerin yüz açısı ortalaması 70 tutuyordu. Dolayısıyla zencilerin yüzlerinin fırlaklık derecesi, 80 derece olan Avrupalılar ile 58 derece olan maymunlar arasında bir yerde bulunuyordu. Blumenbach, Camper'in endeksini, ırkları farklı kökenli göstermek amacıyla yaratılmış bir endeks olarak suçladı ve kendisi, başka her bakımdan farklı Litvanyalı ve Etyopyalı iki kafatasını ölçüp yüz açılarının eşit olduğunu göstererek, yüzaçısı endeksinin, yüzün fırlaklık derecesinin, hiç bir şey göstermediğini gösterdi. Gene de Kraniyoloji biliminin hızını kesemedi. Kraniyoloji Amerika'da,

hayvanların çene-burun uzantısı (*snout*) ile zencilerinki arasındaki koşutluğun gösterileceği noktalara dek geliştirildi.¹²⁰

1900 yılında bir antropolog, tek bir kafatasının 5 bin ölçüsünü alarak, Kraniyolojinin önündeki gelişme ufkunun genişliğinin derecesi hakkında bir fikir vermiş oldu. Öte yanda daha hangi ırkların kafataslarının dolikosefal, hangilerinin brakisefal olduğu noktasında bir sonuca ve görüş birliğine varılamadığı için, Kraniyoloji kurulduğundan beri bir adım bile ileri gidebilmiş değildi. Gerçekten antropologlar "sefallik" ile ırklar arasında kesin bir bağlantı kuramamışlardı; Brakisefal Moğolların bir kolu olduğu kabul edilen Eskimolar dolikosefal ya da mezosefaldiler, zenci ırk ise, içinde tüm kafa biçimlerini barındırıyordu. Sonunda Alman antropolog Rudolph Virchow, kafa tasından ırkın saptanması olanağının bulunmadığını söyledi.¹²¹

Bu tür ağır yenilgilere uğramış olmalarına karşın ırk önyargılı bilim adamlarının yılmadıklarını, kafatasının dışını ölçmeyi bırakarak içini ölçmeye başladıklarını, "nöronomi" denilebilecek bir alana kayarak, beynin ağırlığı, biçimi ve yapısıyla ilgilenmeyi başlattıklarını görüyoruz, örneğin John Hopkins Üniversitesi anatomi profesörü **Robert Bennett Bean**, incelediği 150 beyaz 150 zenci beynini karşılaştırıp, zencilerin beyin ön loblarının arka loblarına oranının, Beyazlarınkinden daha küçük olduğu bulgusuna dayanarak, zencilerle beyazlar arasında önemli ırksal farklılıklar bulunduğunu, zencilerin, görme, koklama, elle yapma, şarkı söyleme gibi bazı pek önemli olmayan alanlarda (bu eylemlerin yönetildiği merkez olduğunu düşündüğü arka beyin loblarının iriliğinden dolayı) Beyazlardan üstün olmalarına karşılık; irade gücü, ahlâk, estetik derinlik ve akıl gibi bazı yeteneklerinin (ön loblarının küçüklüğüne koşut olarak) Beyazlardan geri olduğunu ileri sürdü. Ünlü bilim tarihçisi **John Fiske** ise, beynin karmaşıklığının ölçüsünün, büyüklüğü değil, kıvrımlarının çokluğu ve kıvrım çukurlarının derinliği olduğunu söyledi. Bebeğin boz maddesi maymununki kadar düz, Avrupalı çiftçininki belirgin kıvrımlı, bilginin beyni derin ve çok kıvrımlıdır dediye de, yapılan ölçmeler bu ölçütü de gözden düşürdü.¹²² Böyle bir ölçüt sunmanın temelinde zenci beyninin maymunlarınkine yakın biçimde düz olduğu önyargısı yatıyordu.

İrkçi önyargıların at oynattıkları öteki iki bilgi dalı fizyonomi ve frenoloji idi. Aristoteles, insanların fizik görünüşleri (fizyonomileri) ile karakterleri arasında bağlantılar kurmaya çalışan denemeleriyle, fizyonominin kurucusu olmuştu. Ortaçağda oldukça yaygın olan ve kimbilir kaç suçsuzun "cani fizyonomili" görülerek canından edilmesine yol açan bu bilgi dalı, 1743 yılında İngiltere'de yasaklandı. Ama Kıta Avrupası'nda, **Johann Kasper Lavater'in 1775-1778** yılları arasında yazdığı yazılarla, yeniden canlandırılınca, hızla kitlelere yayıldı. Lavater, iyi resimlendirilmiş, ilgi çekici kitabında, yüz ve kafatası gravürleriyle, okuyucularına karakter çözümlemesi (karakter tahlili) yöntemlerini öğretiyordu.¹²³

Öyle görünüyor ki. Fizyonomi ile Kraniyolojinin kafalardaki evliliğinden, Frenoloji (*Phrenology*) adı verilecek yeni bir "bilim" doğdu. Alman doktor **Franz Joseph Gali**, öğretiliğinde, fizyonomiye, özellikle de kafatası ile karakter

arasındaki ilişkiye kafasını takmıştı. 1800 yılı dolaylarında, kafatasının 37 özelliğinin incelenerek, bir kimsenin karakteri hakkında "sahiplenici", "kavgacı", "sır saklayıcı", "yüce", "ciddi", "kendine saygılı" vb. yargılarda bulunabileceğini ileri sürdü. Gali, 1828 yılında öldüğünde, gerisinde öylesine büyük bir ün bırakmış bulunuyordu ki, Metternich, onun karşılaştığı en büyük kafa olduğunu söyleyecekti.

Gall'in öğrencilerinden **Johann Gaspar Spurzheim**, "Frenolojiyi, bir "bilim" olarak öne sürdü. Üstelik Frenoloji. Spurzheim'a göre, neden-sonuç ilişkilerini araştıran bir bilim değil, insanlığın güçlü özelliklerinin geliştirilmesine yardımcı olacak bir bilimdi. Spurzheim, 1832'de Birleşik Devletler'e yaptığı, coşkuyla karşılandığı gezisiyle. Frenolojiyi Amerika'ya taşıdı; Amerika'da birçok ünlü düşünürün ve akademisyenin frenolojiyi benimsemesine yol açtı. örneğin, bunlardan biri olan **Horace Greeley**, demiryollarında çalışacak görevliler arasında "kaza eğilimi" olanların bulunmaması için, işe alınırken Frenolojiye göre seçimlerini önerdi.

Frenoloji de ırksal önyargıların pekiştirilmesine çok elverişli bir bilgi dalıydı. Ancak bazı eski önyargılara karşı çıkmaktan da geri durmuyordu, örneğin frenologlara göre, en aşağı ırk, zenciler değil, beyinlerinin örgütlenişi uygarlaşmaları yolunda hiç bir umut vermeyen, yabanıl ve serkeş Kızılderililer idi.¹²⁴

İrkçi önyargıların ürünü olarak "yaratılan" bu "bilim"lere, Kraniyolojiye, Fizyonomiye, Frenolojiye ne oldu? Günümüzde bu bilgi dallarının adlarının bile unutulmuş olmasına karşılık, saçmalıkları bunlarınkı kadar apaçık olmayan öteki bilgi dallarının varlıklarını sürdürdüklerini görüyoruz; kafalarına vurulup saf dışı edilenlerin yerine (yani onlar da Frenoloji gibi unutulacak olsalar da) durmadan yenilerinin, ileriki sayfalarda üzerinde duracağımız, etnoloji, sosyobiyojoloji gibi yeni "bilim"lerin, onların bıraktıkları boşlukları doldurmak üzere sunulduklarını göreceğiz.

e. Filoloji ve İrkçilik

Kapitalizmle ve kolonizasyonla birlikte hızla gelişen bilimlerden biri de filoloji, özellikle "karşılaştırmalı filoloji" idi. Antropolojinin doğmasını gerektiren gereksinimler, filolojinin gelişmesini de hızlandırdı. Karşılaştırmalı dilbilim araştırmalarının sağladığı bilgi birikimi, bir noktadan sonra, çeşitli halkların dilleri arasındaki ilişkileri, dil akrabalıklarını ortaya koyabilecek düzeye geldi. Dilbilimdeki bu gelişmelerden yararlanan ırkçılar, dil yakınlıklarından ırk yakınlıklarına, dil farklılıklarından ırk farklılıklarına geçmekte güçlük çekmedikleri gibi, Sami, Aryan gibi dilsel kavramlara ırksal anlamlar yükleyerek, filolojinin bulgularını kötüye kullanmaktan geri durmadılar.

Dilbilginleri, biraz da *Kitabı Mukaddes*'deki Adem'in Ham, Sam, Yafet adlı üç oğlundan üç halkın doğduğu öyküsüne dayanarak. Eski Dünya halklarını, Hami dili konuşan Hamiler (Eski Mısır halkı) Sami dilleri konuşan Samiler (Araplar ve Yahudiler) ve Hint-Avrupa dilleri konuşan Avrupalı halklar olmak üzere üç ana gruba ayırmışlardı, örneğin, dilbilgini **Johann Gottfried Eichhorn (1752-1827)** Araplar'dan Yahudiler'e kadar çeşitli halklarca kullanılan bir dil ailesinin varlığını saptayıp, bu dillere "Sami dilleri" (ya da Semitik

diller) adını vermiş, bu dilleri kullananların bir zamanlar, bu dillerin atası olan tek bir dili kullanan "Samiler" adını verdiği tek ve uyumlu bir halk olarak yaşadıkları varsayımında bulunmuştu. Böylece, dilsel bir kavrama ırksal bir anlam yüklenmesine varacak yollar açmış oldu.¹²⁵

17. yüzyılın sonlarına doğru, dilbilimci Anquetil Dupéron Sanskrit dilinde yazılmış eski kitaplar buldu. Bunları çözünce Avrupa dilleri ile arasında birçok benzerlikler gördü. Buradan giderek, çoğu Avrupa dilleri ile bu yapıtların yazıldıkları Hint dilinin aynı kaynaktan geldiği sonucuyla yetinmeyip, çoğu Avrupa ulusuyla Hint ulusunun bu dili Hindistan'a getiren egemen kastlarının, aynı soydan geldiklerini ileri sürdü. Hint-Avrupalılar denen bu halkın beşiği Orta Asya idi. Hint-Avrupa halkları buradan tüm dünyaya yayılmış ve egemen oldukları yerlerde dillerini kabul ettirmişlerdi. Bu düşüncelerle, söz konusu dil grubuna Hint-Avrupa dilleri, bu dili kullandıkları varsayılan toplumdan geldiği düşünülen halklara, Hint-Avrupa halkları dendi. Bununla da kalınmadı, bu halkların geçmiş, saf, karışmamış dönemlerindeki fizik ve moral nitelikleri üstüne düşler kurulmaya başlandı.¹²⁶

Aryan sözcüğünü, ilk olarak, doğru anlamıyla, Hindistan'da yargıçlık yapan, amatör dilbilgini **Sir Williams Jones (1746-1794)** Hint-Avrupa dillerinin bir dalı olan Hint dilleri grubunu konuşanların adı olarak kullanmıştı.¹²⁷ Genç bir Alman olarak, 1848'de İngiltere'ye gelip Oxford'a yerleşen yetenekli bir dilbilgini olan **Friedrich Max Müller (1823-1900)** Dupéron'un, Hindistan'dan, İran'ı kapsayıp, Türkiye'yi dışlayarak İngiltere'ye, İspanya'ya kadar uzanan bölgede çeşitli uluslarca ve çeşitli halklarca kullanılan Hint-Avrupa dillerinin ortak atası olan bir dilin bulunduğunu düşünerek "Aryan" adını verdiği dili konuşan halklara. "Aryanlar" diyerek, *Lectures on the Science of Language* (1864)'de sözcüğe yeni bir anlam kazandırmış oldu. Sanskritçe'den alınan bu sözcüğü, hem Hint-Avrupa dillerinin bir alt grubu olarak, dilsel, hem de bu dillerin ortak atası olan bir dili kullanan, Orta Asya'da "Arianna" dediği bir bölgede yaşadıklarını düşündüğü bir halk, bir ırk anlamında, ırksal anlamda kullanmıştı.¹²⁸ Bu yoldaki görüşleri İngiltere'de ve Almanya'da hızla benimsenip, hiç birisi etnoloji (antropoloji) eğitimi görmemiş birçok yazar tarafından ırksal anlamda bol bol kullanıldı. Daha sonra görüşlerini değiştirip, bu tutuma karşı savaş açan **Max Müller, *Biographies of Words and the Home of Aryas* (1888)** adlı yapıtında (s. 120'de) "Tekrar tekrar ilân ettim ki, Ari (Aryan) dediğim zaman bununla kana, kemiğe, saça, kafaya işaret etmiş olmuyorum. Bununla sadece Ari dili konuşanları ayırdetmiş oluyorum... Bir Ari ırkından, Ari gözlerinden ve saçlarından bahseden insan, bir dolikosefal gramerden dem vuran insan kadar büyük bir günah işlemiş olur."¹²⁹ demişse de ne çare. Aryan kavramı ırkçıların ideolojik malzemeleri içine alınarak, bilimsel dayanaksızlığından herhangi bir rahatsızlık duyulmaksızın, Nazi düşünür ve politikacılarına kadar yaşatılacaktır.

İşin ilginç yanı. Turan sözcüğünün de aynı dilbilginin, kötüye kullanılan bir başka dilsel kavramı olmasıdır. Müller, tüm dünya dillerini Aryan, Sami, Turan dilleri olarak üç dil ailesine ayırmıştı. Turan dilini de iki bölüme ayırarak, Türkçe ve Fince'nin de bulunduğu beş dilden oluşan kuzey bölümü ile, Aryan ve Sami dili olmayan öteki tüm dilleri içine soktuğu, 116 dilden oluşan güney Turan

dilleri bölümüne ayırmıştı. Ayrıca insanlığın erken dönemlerinde, diller, dinler ve halklar arasında bir çakışmanın bulunduğu görüşündeydi. Turan dilleri konuşan halkların yurdu da Orta Asya, ama Orta Asya'nın Ural-Altay dağları arasında kalan bölgesiydi. Yukarıda verdiğimiz alıntıdaki sözleriyle pek uyuşmayan bir biçimde (ilk yapıtlarında) onun Asya'da ve Avrupa'da üç büyük ırk bulunduğunu, her ırkın bir dile, bir dine karşılık olduğunu, her ırkın önce birlik iken sonra dağıldığını öne sürdüğünü öğreniyoruz. Birçok dilbilgini Müller'in bu sınıflandırmasına, özellikle de Turan kategorisine karşı çıkmıştır; kuramının Samiler'de başarılı, kaynakları varsayımsal Turanlılar'da en başarısız olduğu söylenir.¹³⁰

f. Kolonicilik ve Irkçılık

Batı koloniciliğinin gelişip, Avrupalıların Afrika'da Karaderililerle, uzak Asya'da Sarıderililerle, Amerika'da Kızılderililerle karşılaşmaları üzerine, insanları sınıflandırmalar, ırk kuramları görünmeye başlamıştı. Bu gelişmeleri, ırkçılığın, mutlak monarşiye ve burjuvaziye karşı ileri sürülen aristokratik ırkçılık öğretisi filizine, burjuvazi tarafından yapılan bir aşılamayla, ırkçılığın "beyaz ırkçılığı" biçiminin görünmesi izledi. Irkçılığın yaygınlık kazanması da bu aşamayla gerçekleşti. Beyaz ırkçılığı, sarışın ırkçılığından önce Sosyal Darvincilik, antropometrik ırkçılık öğretileri vb. akımlar içinde ve sarışın ırkçılığından sonra, pancermenizm, Anglosaksonculuk yanında varlığını hep sürdürdü. Bu nedenle, Beyaz ırkçı düşünceleri bir de burada sergilemek fazladan bir iş olur. Beyaz ırkçılığına örnek olarak, Amerika'da, 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında **Lithrop Stodart** ve **Madison Grant** gibi düşünürlerin renkli ırklara karşı açtıkları düşünsel savaşı anmakla yetineceğiz.¹³¹

Çağdaş ırkçılık, kapitalizm ve kolonicilik ile beslenip boy atmaya başladı. Ulusal kapitalizmlerle birlikte ulusçuluğun gelişmesiyle, ırkçılık, beyaz ırkçılığı içinde Aryan. Anglosakson ırkçılıkları gibi çeşitli sarışın ırkçılıkları biçimini aldı. Emperyalizm döneminde ise ırkçılık, pancermenizmde en son değilse de en aşırı biçimini buldu.¹³²

Beyaz ırkçılığı, tarihsel işlevini görüp yerini sarışın ırkçılığına bıraktıktan sonra bile, bazı çevrelerde varlığını sürdürdü, örneğin 20. yüzyılın başında, F. Galton'un ailede kalıtım konusunda yaptığı çalışmaların etkisiyle, bazı Anglosakson ve Cermen bilginleri, Londra'da toplanıp, serbest çoğalmanın beyaz için bir tehlike oluşturmaya başladığı sonucuna vardılar.¹³³ Kapitalizm, sermaye ihraç eden biçimi yanı sıra emek ithal eden biçimini alınca, azgelişmiş ülkelerin işçilerinin ileri kapitalist ülkelerde çalıştırılması, benzeri bir beyaz ırkçılığı tehlikesini yeniden canlandırmak üzeredir.

g. Psikoloji, Zekâ Testleri ve Irkçılık

Irkçı düşünürler, önyargılarını pekiştirmek yolunda, uyduruk bilimler yanı sıra, psikoloji gibi "ağırbaşı" bilimlerden yararlanmaktan, psikolojinin bulgularını önyargıları yönünde yorumlamaktan geri durmadılar. Psikolojiden daha çok zekâ testlerini kötüye kullanarak yararlandıklarını görüyoruz.¹³⁴

19. yüzyılda ırkın fizik karakterini ölçme yolundaki tüm girişimler, gördüğümüz gibi başarısız kalınca, ırkçılar karakter farklılıkları ile ilgili görüşler geliştirmeye başladılar. Ancak bu görüşler de herhangi bir bilimsel, nesnel, sayısal kanıttan yoksundu. Zekâ testlerinin "icat edilişi" onlara bu tür kanıtlar sunma olanağı verecektir.

Gerçekten, zekâ testlerinin Birleşik Devletler'de kullanılması yolundaki 1890'ların ilk girişimlerinin amacının, ırklar arasındaki farklılıkların saptanması olduğunu görüyoruz. Almanya'da geliştirilen algılama hızı (süre-i intikal) testleri **R.M. Bache** tarafından, 12 Beyaz, 11 Kızılderili, 11 Zenciye uygulanıp, ırkların algılama güçlerinin karşılaştırılması amacıyla kullanıldı. Alınan sonuçlar, Kızılderililerin algılamada ve de uyarıcılara tepki göstermede en hızlı. Beyazların en ağır olduklarını gösteriyordu. Ancak bu sonuçlar, akıl almayacak biçimde, Beyazların daha akıllı olduklarını gösterdiği biçiminde yorumlandı. Beyazlar, düşünerek davranan, düşünceler kuran (*reflective*) bir ırk oldukları için, tepkileri, düşünmeden davranan öteki ırkların tepkilerinden elbette daha ağır olacaktı (!)

B. R. Stetson, 1897 yılında 500 Beyaz 500 Zenci çocuğunu bellek (hafıza) testlerinden geçirdi. Bu kez de zencilerin biraz daha yüksek derece tutturmaları, teste alınan zenci çocuklarının yaşlarının beyazlarınkinden biraz daha yüksek olduğu ile açıklandı.

E.L. Thorndike, 1903 yılında, eline yeterli bilgi verilirse, herhangi bir insanın özgün zihinsel doğasını, öğelerine ayırıp çözümleyebileceğini söylüyor; farklı ırklar arasındaki doğuştan zekâ farklılıklarının da saptanabileceğini ekliyordu. Hatta Avrupa ırkları arasında da zekâ farklılıkları vardı. Bu farklılıklar da saptanınca, ırkların zekâ skalası oldukça kesin bir biçimde ortaya çıkarılabilecekti.

Beyazların çocuklarına uygulanan zekâ testlerinin birinde, banka yöneticisi, avukat, yargıç, profesör çocuklarının, işçi çocuklarından yüksek dereceler tutturmaları, içinde yaşadıkları elverişli ekonomik, toplumsal ve kültürel çevrenin ürünü olarak değil, başarılı olma savaşımında iyi bir anababadan gelmenin (kalıtımın, öjeniğin) ne kadar önemli olduğunu gösterdiği biçiminde yorumlandı. Alınan sonuç, sınıfsal farklar kadar ırksal farklılıkları da gösteriyordu, çünkü, yorumculara göre, farklı ırkların insanları farklı sınıflar içine yayılmış bulunuyorlardı.

Uygulanan zekâ testlerinde önyargılara uygun sonuçlar alındığında bu tür yorumlara gidilmesine karşılık, beklenen sonuçlar alınamayınca, daha önceki birkaç örnekte de gördüğümüz gibi, kırk dereden su getirilip, bambaşka yorumlara başvuruluyordu, örneğin Amerika'da zekâ testlerinin öncülerinden biri olan Thorndike, aşağı ırklardan çocukların bu testlerde başarılı olduğu durumları, bunların kendilerini tutma yeteneğinin eksikliğinin ürünü, dolayısıyla zihinsel gelişmelerindeki önemli bir geriliğin kesin kanıtı olarak yorumlayabiliyordu.

1905 yılında, Fransa'da **Alfred Binet** ile **Theodore Simon**, zekâ düzeyini ölçecek testler geliştirdiler. Günümüze kadar uygulana gelen ve Binet-Simon adıyla anılan bu testler, kendi yaş gruplarına göre hazırlanmıştı. Binet, 1908 yılında, yaş grubunun sorularının yüzde yetmiş beşini yanıtlayanların o yaşın zekâsında, azını yanıtlayanların, yaşının zekâsının

altında, daha fazlasını yanıtlayanların üstünde olduğunu söyleyerek "zekâ yaşı" kavramını ortaya attı. Bu testleri hazırlayanların, çevresel etmenlerin zekâyı etkilediğini kabul ederek, testlerin benzer çevrelerde yetişmiş kimselere uygulandığı durumda bile, geçerliliklerinin kesin olmayacağı yolundaki uyarıları, zekânın kalıtsal olduğu inancının ağır basmasından dolayı dinlenmedi.

Lewis Termann ve arkadaşları, **1916** yılında, Binet'nin 1908 testlerini, Stanford Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmalarla geliştirip "Stanford-Binet Zekâ Skalası"nı sundular. Onları bu skalayı sunmaya iten zekânın sayılarla ölçülebileceği düşüncesi, psikologlar ve halk arasında büyük bir ilgi yarattığı gibi, çeşitli entrikalara yol açacaktı.

William Stern, **1912** yılında, zekâ yaşı ile doğal yaşın karşılaştırılmasının sonucu olan IQ (*Intelligent Quotient*) "zekâ katsayısı"nı, halk arasında zekâ yaşı olarak bilinen katsayıyı sundu. Buna göre, örneğin, on yaşında olup, 10 yaşın zekâ testlerinden yüz puan alan, yaşının zekâsında oluyordu; bir başka deyişle, zekâ yaşı da 10 oluyordu; seksen puan alan on yaşındaki çocuğun zekâ yaşı sekiz, yüz yirmi puan alanın zekâ yaşının on iki olduğu düşünüldü. Binet'nin ölmesi üzerine zekâ testleri araştırmalarının ağırlık merkezi Birleşik Devletler'e kaydı.

Zekâ yaşı katsayısını ortaya atan ekibin başı olan Lewis Termann, 1915 yılında, testlerinde Güneybatı'nın İspanyol-Kızılderili melezi ve Meksikalı ailelerinden gelen kimselerin düşük dereceler aldıklarını gözlemledi. Bu insanların zekâlarının donukluğunun ırksal olacağı sonucuna vardı. Ancak bu yoldaki araştırmaları yeterli bulmadı. Yeterli araştırmaların, ırklar arasında düşünsel kültürü geliştirme programlarıyla kapatılamayacak kadar büyük zekâ farklılıklarının bulunduğunu göstereceğini söyledi; gene, ileride yapılacak ve sağlam sonuçlar çıkarmaya yetecek araştırmalar, birçok çocuğun akıllı bir seçmen olabilecek kadar eğitilmeye bile elverişli olmadığını gösterecekti. Bunlar geleceğin "odun ve su taşıyıcıları" idiler.

Birleşik Devletler Ordusu, 1917'de savaşa girince, orduya alınacak kişilerin en etkili olarak hangi işlerde kullanılabileceğini öğrenmek istedi. **Robert M. Yerkes** başkanlığında bir psikologlar kurulu, orduya gelenlerin zekâ ve eğilimlerini saptayacak testler hazırladılar. 1.700.000'den fazla insan bu testlerden geçirildi. Testlerden alınan sonuçlar, pek çok ve pek yanlış yorumlara ve tartışmalara yol açtı.

Biri *army alpha* adıyla bilinen, İngiliz okuryazarlara uygulanan "dilli"; ötekisi İngilizce bilmeyen, İngilizce okuryazar olmayan göçmenlere uygulanan, *army beta* adıyla bilinen "dilsiz" test olmak üzere, iki ayrı test takımı uygulanmıştı. Her iki test takımı da yaşa bakmaksızın zekâyı ölçen sorular içeriyordu. Testlerde en yüksek dereceyi tutturana % 5 içinden subaylar seçilecekti. Buradan, orduda ancak her yirmi kişiden birinin akıllı olduğu sonucuna varanlar çıktı. Ayrıca test uygulananların sayısının yüksekliği, Birleşik Devletler halkının zekâ yaşını vereceği beklentilerine yol açtı. örneğin testten geçirilenlerin büyük bir çoğunluğunun, on dört yaşın zekâsının altında olduğu biçiminde çıkarılan sonuçlar, ABD demokrasisi hakkında kuşku duyulmasına neden oldu. Pratik ve özel bazı amaçlara göre düzenlenen bu testlerden, ırk ve sınıf

önyargıları yönünde sonuçlar çıkarıldı. Psikologlar, açıklanan sonuçlara dayanarak, zekânın çevreden pek az etkilendiği sonucunu çıkardılar ve bu sonuç hızla kitlelere ulaştırıldı. Bu psikologların ulaştıkları öteki sonuçlara göre, çoğunluğun zekâsı, gelişmiş bir eğitimden (yüksek öğretimden) yararlanamayacak düzeydeydi. Zenciler umut beslenemeyecek derecede geri idiler. Zekâ testlerini hazırlayan ekibin başkanı Dr. Yerkes bile, testlerden çeşitli psikologların yaptığı bazı çıkarsamaların yapılamayacağı yolunda uyanlarda bulunurken, testlerin "zencilerin zekâ derecelerinin düşük olduğunu açıkça ortaya koyduğunu... yalnızca eğitimin onları Beyaz rakiplerinin düzeyine yükseltmeyeceğini" söyleyebiliyordu.

Bir yandan ordu testlerinin sonuçlarından bitmez tükenmez yorumlar türetilirken, öte yandan siviller üzerinde yürütülen test araştırmaları seli Amerika'yı kapladı. Bu testlere bakarak (ya da bakmayarak) E.L. Thorndike, "ırk dolaysız ve dolaylı olarak o kadar büyük farklılıklar yaratır ki, hükümet, iş çevreleri, evlilik, dostluk ile insan güdülerinin ve uygar yaşamın hemen her yönünde, bir insanın ırkının göz önüne alınması gerekir" dedi. 1940 gibi geç bir tarihte bile, zekânın kabaca, % 80'inin genlerden, % 17'sinin eğitimden % 3'ünün rastlantılardan kaynaklandığını söyledi.

Dr. Carl C. Brigham, *A Study of American Intelligence* (Amerikan Zekâsı Üstüne Bir inceleme) adlı yapıtında, 1917 ve 1918 ordu testlerine dayanarak, Nordik, Akdenizli ve Alpli olan üç Avrupa ırkından Nordiklerin üstünlüğünü kanıtlayan sonuçlar çıkardıktan sonra, Avrupa uluslarındaki Nordik kanın oranını ölçmeye kalktı. Vardığı sonuçlara göre, İsveç % 100 Nordik kanlıydı, Norveç'te % 90, Danimarka, Hollanda, İskoçya'da 85, İngiltere'de 80, Almanya'da 40, Fransa'da ve İrlanda'da 30, Polonya'da ve İspanya'da 10, Rusya'da ve Portekiz'de % 5 Nordik kanı vardı. Brigham'a göre rakamlar, ayrıca, zeki oldukları sanılan Yahudi göçmenlerinin de aslında zeki olmadıklarını gösteriyordu.

Zekâ testlerinden sonra sıra irade-mizaç (*will-temperament*) testlerine geldi, sonra da kişiliği ölçen testlere. Yapılan testler genellikle Zencileri, Kızılderilileri, Meksikalıları ve Beyaz olmayan öteki halkları. Beyazlardan düşük kişilikli gösteriyordu.

Prof. Otto Klineberg, *Race and Psychology* adlı yapıtında. Birleşik Devletler'de 1950'lere dek uygulanan testler üzerine yapılan araştırmaları inceledikten sonra. Beyaz, Zenci, Kızılderili gruplarına uygulanan zekâ testlerinde, daha sorular düzenlenirken alınacak sonuçların bilindiği; bunların, zekânın kalıtsal olduğunu göstermeleri şöyle dursun, zekâ farklarını bile göstermediklerini; testlerden alınan sonuçların kalıtsal değil çevresel, eğitsel, kültürel etmenlerin sonuçlarını gösterdiğini ortaya koymaktadır, örneğin kendisinin topraklarında petrol çıktığı için zenginleşen Kızılderili ailelerin çocukları üzerine uyguladığı zekâ testinin sonuçlarının öteki testlerde alınan sonuçlara hiç benzememesi bunu göstermektedir. Klineberg ayrıca, I. Dünya Savaşı sırasında askere alınanlara uygulanan ordu testlerinin verdiği en anlamlı sonucun, bazı Kuzey devletlerindeki zenci gruplarının, Güneyin federe devletlerinin Beyaz gruplarından daha yüksek dereceler tutturmaları olduğunu söylemektedir.

İrkçı önyargıların desteklenmesi yolunda psikolojiden yalnızca zekâ ve kişilik testleri yoluyla yararlanılmadı; öteki psikolojik bulgulardan da yararlanıldı ya da yararlanılacak

psikolojik bulgular bulundu, örneğin, davranışçılığın düşmanı bir psikolog olan **William MacDougall, Is America Saje for Democracy** adlı yapıtında, başka ırklarda daha güçlü olan sürü güdüsünün Nordiklerde daha zayıf olduğunu söyleyip, bu nedenle ırkların karışmasını tehlikeli buldu. 1921'de yayımlanan yapıtında, psikolojik nedenlerle intihar eğiliminin ırklara göre farklılık gösterdiğini (yeterli olmayan istatistik verilere dayanarak) öne sürdükten sonra, Akdenizlinin enerjisini ve coşkusunu karşısındakilere yöneltmesine, örneğin kendisini aldatan karısını öldürebilmesine karşın, Nordik insanların içe dönük olup böyle durumda kendilerini öldürme eğilimi gösterdiklerini ileri sürmek yolunda yararlandı.¹³⁵ Psikolojinin ırkçı düşünürlerce daha derin bir biçimde sömürülüşünü, ilerde "sosyobiyoloji" ile ırkçılık ilişkisini incelerken göreceğiz.

E. IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN BURJUVAZİYE MALEDİLİŞİ VE EMPERYALİZME ARAÇ EDİLİŞİ

Beyaz ırkçılığı, uluslararası alanda, burjuvazinin gelişmemiş halklarla ilişkilerini desteklemek ve vicdanını rahatlatmak için gereksindiği ideolojik işlevi görüyordu. Ulusal alanda ise, Boulainvilliers'nin Avrupa soylularının soy üstünlüğü önyargısı üzerine dayandığı aristokratik ırkçılık kuramının burjuvaziye ters düşen yanlarını hatta burjuvaziye yönelik bir silah olma niteliğini maskeleymiş, örtmüş oluyordu. Bundan öte, Beyaz ırkçılığının ulusal alanda, sınıflararası eşitsizlikçi ilişkilerde burjuvazinin aristokrasiden aşağı olmadığını, hatta ondan üstün olduğunu gösterecek bir biçime sokulması gerekiyordu. Yoksa Beyaz ırkçılık öğretisinden, Beyazlar üstün ırktır ama onların içinde de soylular, daha üstün ırktır savı türetililebilirdi. Irkçılık öğretisinin aristokratik biçimiyle doğduğu anımsanırsa, böyle bir savın türetilmesi kaçınılmazdı. Bunu önleme yolundaki ideolojik gereksinime ilkin Gumplowicz yanıt vererek, ırk öğretisinin burjuvaziye aktarılmasına varacak yolu açmış oldu.

a. Gumplowicz ve Irkçılık Öğretisinin Burjuvaziye Maledilişi

"Çatışma kuramcılarının biri, Polonyalı bir Yahudi olan **Ludwig Gumplowicz (1838-1909) "Irklar Savaşı"** adlı yapıtında, ırkçılık öğretisinin aristokrasiden burjuvaziye geçirilmesi için gerekli adımlardan ilkinin attı. Gumplowicz'e göre, uygarlık tarihi, önce ilkel ırklar arasında, sonra devletler arasında bir ırkın ötekini fethettiği bir savaş, son olarak, her devlet içinde sınıflar arasındaki kavga olmak üzere, sürekli bir savaşımın tarihiydi. Birer siyasal organizma olarak gördüğü zamanının toplumları ise, iki yönetici ırk, bir de avam ırk olmak üzere, üç ögeden kuruluydu, örnek olarak aldığı Macaristan'da, Macar soyluları askeri ve siyasi yönetimi ellerinde tutuyor, Yahudiler ticareti, sanayiye, bankacılığı yönetiyorlardı.¹³⁶

Böylece Boulainvilliers'nin Cermen halklar için geliştirdiği ırk öğretisi, bir yandan başka halkların, başka ulusların da kullanabileceği bir biçime sokulmuş oluyor, öte yandan Boulainvilliers'nin aristokrasiye vermiş olduğu silah burjuvazinin eline de verilmiş oluyordu. Kuşkusuz bu biçimi

ile ırkçılık öğretisi, Yahudi ögesinden dolayı, ulusal burjuvazilerin pek hoşlanacağı bir şey değildi. Gene de Gumplowicz bu ideolojik silahtan onların da yararlanabileceğini göstermişti. Ama anlaşılan kendisi, bu silahın, ulusal burjuvaziler tarafından, kendilerine yöneltilen suçlamaları başkalarına aktarmak için bir günah keçisi aradıklarında, Yahudileri bularak, onların ensesine indirilebileceğini hiç düşünmemişti; düşünmesi gerekirdi. Gumplowicz gibi de Lapouge'un da ırkçı öğretiyi toplumdaki sınıf eşitsizliğini açıklamakta kullandığını görmüştük.

Gumplowicz'in, de Lapouge'un başlattığı işi, Gobineau, Wagner sürdürecekti, Rosenberg tamamlayacaktır. Bu yazarlar ırkçılığı yalnızca ulusçu bir öğreti biçimine sokmakla kalmayacaklar, onun Beyaz ırkçılığı biçiminde daha önceden var olan emperyalist boyutlarını geliştireceklerdir. Böylece ırkçılık öğretisi, artık genel olarak Beyazların ya da Avrupa halklarının sömürgeci öğretisi olmak yerine, Batı'nın belli bazı uluslarının emperyalist öğretisi biçimine sokulacaktır. Ayrıca ırkçılık öğretisine daha derin bir tarih boyutu, daha tutkulu bir gelecek düşü, daha sistemli bir tarih felsefesi eklenerek, ırkçılık, bir ideolojik dünya görüşü, bir felsefe durumuna yükseltilecektir.

b. Gobineau ve Irkçılık Öğretisinin Emperyalizme Araç Edilişi

Kont Joseph Arthur de Gobineau (1816-1882) adından da anlaşılacağı gibi, bir Fransız soylusuydu. Ama Fransız Devrimi ertesinin çoğu soyluları gibi, sürekli onuru kırılmış soylu bir aileden gelen, nefret ettiği burjuva düzeninin yoksulluk koşulları içinde yaşamak zorunda kalmış olan bir soyluydu. Kırılan soyluluk onurunu, soyluluğu yücelterek onarmaya çalışması doğaldı. Bu tutkuyla yazdığı ***L'Essai sur l'inegalite des races humaines (1853-1855) [İnsan Irklarının Eşitsizliği Üstüne Bir Deneme]*** adlı dört ciltlik kitabında, ırkçı düşüncelerini, Boulainvilliers'nin Fransız halkını oluşturan soylu Cermen ırkı ile serf Kelt ırkları hakkındaki görüşlerini benimseyerek başlatır. Boulainvilliers'nin düşüncelerini Fransa dışına taşıyıp, tüm dünyayı ve tüm tarihi kapsayacak biçimde genelleştirme çabası gösterir. Bu çabası, zamanının Avrupa toplumlarının kolonici yayılmasıyla uyumludur. Irkçı düşünüşün çerçevesini böyle genişletince, Cermen, Frank soyluluğu ile başlayan düşünceleri, beyaz ırkın öteki (renkli) ırklara üstünlüğü sonucuna ulaşacaktır.

Gobineau'ya göre insanlık tarihinin yazgısı başlangıçta saptanmıştır. Onu değiştiremeyiz, ancak kavrayabiliriz, insanlık tarihini kavrama yolunda kendi zamanına dek yapılan araştırmalar, dinsel ve metafizik açıklamalar olduklarından., tarihin asal ögesinin ırkların fizik, moral ve entellektüel eşitsizliği olduğunu kavrayamamışlardı. Bu gerçeği ilk olarak kendisi kavramaktaydı. Irk, insan dünyasının, öteki her şeyin çevresinde döndüğü odağıydı. Irkın bu gücünü yadsımak yerçekimini yadsımakla bir idi. Kendisine bu derin gerçeği kavrama olanağını veren, mantıksal ya da tarihsel kanıtlar değildi. Kişisel duygular (demek oluyor ki soylu olmanın kişiye kazandırdığı duygular) tarihsel, mantıksal kanıtlardan daha doğru, daha inandırıcı olabilirlerdi.

Gobineau bu duygularla insanlık tarihine baktığı zaman, soylu patrisiyalarla soysuz pleblerin, fatihler ile serilerin, kısacası ırkların çatışmasının, tarihin durmaksızın yinelenen konusu olduğunu kavradı. Tüm büyük uygarlıklarda ve yüksek ırklarda görülen özellik, soylarıyla öğünmek ve avam halkla karışıklarını kabul etmemektir. Üstün ırklar üstünlüklerinin ve değerlerinin bilincine, ayaklarının altında kölece bükülmüş öteki ırklarla karşılaştıkları zaman ve onları öylece ayakları altında tuttıkları sürece erebilirlerdi. Zaten doğa hukuku da, aşağı ırkları, sonsuza dek efendilerinin ayakları dibinde sürünmeye mahkûm etmişti.

Oysa Buda'nın davranışı, kan karışmasına karşı kendini korumak için kast sistemini yaratmış olan ırkına bir ihanet idi. Çünkü erdem sonradan kazanılmaz, ırkın fizik ve zihinsel niteliklerinden gelen kalıtsal bir armağandır. Bu nedenle ırk duygusu güçlü olan halklar Budizmin yanılığını yinelemezler, örneğin Cermen ırkı bunu yapmadı. Mitolojisinde dile getirildiği gibi, davranışlarına bakmaksızın tüm soylu savaşçı kahramanlarını Valhallad cennetine, yoksulları, tutsakları ve serfleri ise Niflzheim cehennemine buzlu, soğuk karanlıklarına gönderdi.

Gobineau'ya göre ulus, kan karışımının bir ürünüydü ve insanlık için tehlikeli idi. Yurtseverlik bir Cermen erdemi değildi, Cermen erdemi "ırkseverlik" idi. Soyluluklarını koruyan Cermenler ile Sami ve Romalı dışkıları arasındaki fark buradaydı. Avrupa tarihi ise, kuzeyin karışmamış Cermen ve Frank ırkları ile güneyin, Aryan ırka Sami ve Zenci kanının karışmasıyla doğan Latin ve doğunun Aryan ırka Moğol kanı karışmasıyla doğan Slav ırklarının savaşıydı. Tarihte tüm Aryan devletler, örneğin Yunan, Roma, yabancı kanın karışmasıyla yıkılmışlardı.¹³⁷

Avrupa tarihi böyle, ya dünya tarihi? Gobineau bu alanda Aryan ırkının kapsamını genişleterek, Cermen, Frank soylu ırkçılığından, beyaz, zenci, sarı ırklar sınıflandırması yapan burjuva ırkçılığının kavramlarına (o nefret ettiği burjuva ulusçuluğunun kavramlarına) geçiverir. Ona göre zenci, sarı ve beyaz ırklar aynı insan ailesinden, aynı kökenden gelmiş olamazlar. Bazı bakımlardan hayvanlardan da çok aşağılarda olan zenciler (burada Gobineau, kafasında, çok sevdiği atlarıyla zencileri karşılaştırmış olmalı) yarı tanrılar olan Aryanlar ile aynı kökten gelmiş olabilirler mi? Ama *Kitabı Mukaddes* bu soruya olumlu yanıt veriyor. Bu güç durumdan Gobineau. "bu insan aklının çözebileceği bir soru değil" deyip kurtulur. Gene de beyaz ırkın beşiğinin Hindukuş, siyah ırkın Afrika, sarı ırkın Amerika olabileceğini söylemekten kendini alamaz.

Bu düşüncelerle insanlık tarihine baktığı zaman, kültürel bir yaşam sürebilecek irade gücüne sahip tek ırkın beyazlar olduğunu görür. Siyah ve sarı ırklarda canlılık, enerji, irade yoktur. Onlar ustaların elinde biçimlenecek olan cansız malzemeler, üstün ırkların harekete geçireceği hareketsiz kitlelerdir. Ulu, soylu, verimli her şey, dalları tüm dünya ülkelerinde yönetimi ellerinde tutan bir ırk tarafından yaratıldı, işte uygarlıkları, kültürleri yaratan usta, bu ırk idi. örneğin Çin kültürünü sarı ırk yaratmış olamazdı. Hindistan'dan göçen, Aryan ırkından olan Ksihatriyalar savaşçı kastları kurmuş olmalıydılar (bu yolda elinde tarihsel kanıtlar bulunmasa da güçlü duygulan vardı). Gobineau Eski Yunanlıları, Eski İranlıları, Kuzey ve Batı Avrupa halklarını Aryan sayarak, Aryan kavramının kapsamını beyaz ırk

kavramınıninkine yaklaşıp kadar genişletmiş oluyordu.

Şimdi de, tarihi böyle gören Gobineau'nun çağının halklarını, ırklarını nasıl gördüğüne bakalım. Zenciler, tutkusuz, anarşist, endividüalist doğaldır; "yırtıcı hayvanlardır". Fizik ve moral nitelikleri ancak maymununkilerle karşılaştırılabilir. Onlar dar bir düşünce çemberinden hiç bir zaman kurtulamayacaklardır. Bu ara onlarda, aklı şaşırtan, bozucu sanat yeteneğinin bulunduğunu kabul eder. Sarı ırk komünizme eğilimlidir; çıkarın ve alçaklığın temsilcisidir. Beyaz ırk ise, kaynağı bakımından, güzelliğin, zekânın ve güçlülüğün tekeli elinde tutmakta olup, feodalizme, liberalizme, parlamenterizme ve öteki insanların iyiliği için çabalayan türden bir emperyalizme eğilimlidir. Burada Gobineau'nun olumlu gördüğü tüm nitelikleri kendini özdeşleştirdiği ırka, olumsuz tüm nitelikleri ötekilerine yükleyen tipik bir etnosantrik tutum içinde olduğunu görüyoruz.

Gobineau, soylu Cermen ırkçılığından kalkıp burjuva emperyalist beyaz ırkçılığına kadar uzanmasından doğan tutarsızlığı kapatmak için olacak, beyaz Aryan ırkının çağımızdaki en yüksek temsilcilerinin Tötonlar olduğunu söyler. Ama yol açabileceği tutarsızlıkları ve tehlikeleri bildiği için olacak, yapıtının hiç bir yerinde Aryan, Cermen ya da Töton ırkının (rengi dışında) tipolojisini vermez.

Gobineau tarihte uygarlıkları, yüksek ırkların aşağı ırklarla biraraya gelmelerinin yarattığını gösterdikten sonra, ırk coşkusu ile başlattığı ünlü yapıtını, yüksek ırkların bu tarihsel görevlerini görürlerken kaçınılmaz olarak öteki ırklarla karışacaklarını, bunun ırk farklılıklarını yok edip barışçı bir dünyaya yol açacağını, ama fetih ve iktidar arzusunun bulunmayacağı böyle bir dünyada yaşamının tadının tuzunun olmayacağını, o mutluluğun sığır mutluluğu olacağını söyleyerek, yaşama şevkini yitiren insanlığın bir durgunluk döneminden sonra tümüyle yok olacağı gibi bir karamsarlıkla sonuçlandırmış olur.¹³⁸

Gobineau'nun yapıtı, tam zamanında atılmış bir tohum gibi, öylesine etkili oldu ki, düşüncelerini yaymak için kurduğu "Gobineau Derneği"nin hızla gelişip, çok geçmeden birçok Alman kentinde şubelerinin açıldığını görüyoruz. Ünlü kompozitör **Richard Wagner** ile ırk öğretisinin Gobineau'dan sonraki en ünlü sözcüsü olan **Chamberlain** da bu derneğin üyesi idiler. Derneğin çalışmaları (1870'den sonra) Alman ırkçıları ve ileride Nazileri etkileyecektir.¹³⁹ Gobineau'dan Hitler'e uzanan bu etkinin artık dolaysız bağlantılarını biliyoruz: Gobineau-Wagner-Chamberlain-Rosenberg-Hitler.

Gobineau'nun ırkçılık öğretisini geliştirme yolunda yaptıklarını kısaca özetlersek: soylu Cermen ırkçılığından burjuva beyaz ırkçılığına geçişe katkıda bulunmuş; birbirlerinin alt ayrımları olarak verdiği Beyaz-Aryan-Töton ırk kavramları yardımıyla, beyaz ırkçılığı ile Aryan ırkçılığının hem ulusal düzeyde hem de Avrupa yüzeyinde uzlaştırılabilmesinin yolunu göstermiştir; ırkçı öğretilere bir tarihsel boyut, bir tarih felsefesi kazandırmıştır; ırkçı öğretilere, soylu öğretileri, ulusçu öğretiler olmaktan öte bir uluslararasılık, bir evrensellik kazandırmıştır; psikolojik nitelikler şöyle dursun, halkların kültürel niteliklerinin, hatta siyasal düzenlerinin temelini bile ırksal kalıtımda görme yolunu açmıştır; ırk gerçeğine akılla değil sezgiyle erilebileceğini öğretmiştir; Boulanvailliers'de bölgesel

aristokratik olan ırk öğretisini, evrensel aristokratik bir öğreti niteliğine sokmuştur. Tüm bu katkıları, aristokratik kökenli olan ırk öğretisinin emperyalizm (uluslararası ilişkiler) yoluyla burjuva ve emekçi sınıflara sunulması yolunda, dönemin olgularına, olaylarına uygun ideolojik malzemeler olmuştur.

F. IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN EMPERYALİST ÜLKELERİN EMEKÇİ SINIFLARINA SUNULUŞU

Emperyalizm olgusu ve egemen sınıfların egemen ideolojisinin aşağı tabakalara dayatılması, bu tabakalar arasında sızması gerçeği, kökeni ve işlevi bakımından bir "üst sınıf ideolojisi" olan ırkçılığın emekçi sınıflar arasında da yayılması nedenini açıklayabilir. Irkçı düşüncelerin önyargı dozunun yüksekliği, bu önyargıların orta ve aşağı tabakalarca daha bir bağnazlıkla benimsenmesinin nedenlerinden biri olabilir. Gelişmiş ülkelerin emekçi sınıflarının ırkçılığının başlıca nedenlerinden biri, sınıf içi ekonomik rekabettir. Bu konuda, ABD işçi sendikalarının, sosyalist bir çizgi tutturdıkları dönemlerde bile, dış ülkelere Birleşik Devletler'e göçe karşı gösterdikleri, sistemli, örgütlü ve kolaylıkla ırkçı bir niteliğe bürünebilen tepkisi, yirminci yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ülkelerinin işçilerinin, yabancı işçilere karşı tepkilerinin bir örneğini oluşturacak niteliktedir. Gerçekten, 19. yüzyılda Amerikan işçi sendikaları, göçmen işçilere ve göçe, "sendikasız ve düşük ücretlerle çalışmayı kabul ediyorlar, ücretleri düşürüyorlar" diye karşı çıkmışlardı; bu tepkileri işsizlik dönemlerinde hem yeni göçmenlere hem de zencilere karşı daha da sertleşmişti. Tepki gösterenlerin büyük çoğunluğunun ülkeye girdikleri sırada kendileri de aynı tepkiyle karşılaşmış bir iki kuşak öncesinin göçmen aileleri olmaları, olgunun bir başka paradoksal yönüdür.

1870'de Amerikan İşçi Partisi kongresinde, Çinliler'in ülkeye göçmen olarak kabul edilmemeleri önerisinde bulunulduğunu görüyoruz. Buna karşılık işverenlerin, önceleri, ucuz ve ücretleri düşürücü emek geliyor diye, göçe karşı çıkmadıkları, hatta göçten yana oldukları bilinmektedir. Gene 1870'de Kaliforniyalı büyük bir işverenin "Bana işimde gerekli olan kas gücüdür. Bunun bir Çinliden ya da bir beyazdan, bir katırdan ya da bir attan sağlanmasının benim için önemi yoktur" dediği aktarılır. Ama göçmen akını hızlanınca, yukarı sınıfların da, ülkenin yaşamını, huzurunu bozuyor diye göçe karşı çıktıklarını, yeni gelenlerin ABD'deki serbest düzenin olanaklarından yararlanarak iş alanlarına el atmalarından hoşlanmadıklarını ve bu hoşnutsuzluklarını ırkçı önyargılarda dile getirdiklerini de biliyoruz.¹⁴⁰

Aristokratik kökenli ırkçılık öğretisinin burjuva ve emekçi sınıflara sunulması işini, ABD'nin zenci, göçmen düşmanı ırkçı düşünürleri ile Nasyonal Sosyalist Partinin ve bazı faşist partilerin politikacıları, düşünürleri, propagandacıları becermişlerdir. Bu yolda ellerinin altında, böyle bir işi becerebilmelerine olanak veren tarihsel, düşünsel ve kültürel bir birikim vardı. Treitschke, yüz yıl kadar önce, bir yandan emperyalist yayılma politikası öğütlerken, öte yandan sarı ve siyah ırkların aşağılıklarından söz etmişti. Gumpłowicz, ırkçılığın burjuvaziye de seslenen bir yorumunu yapmıştı. Spengler, ırkçılığa felsefi bir içerik kazandırır. Ama ırkçı düşünürler, onun oldukça yüksek felsefi içeriğinden çok,

ondan almak istedikleri mesajları alacaklardır. Gobineau'nun kuramına Alman nasyonalist propagandasına uyacak biçimi vererek Richard Wagner, eski Töton kabilelerinin erdemlerinin, yalnızca zamanının Alman aristokratlarında değil, hemen tüm Almanlar'da bulunduğunu, öte yandan Töton kanının yalnızca Alman ulusunda bulunduğunu ileri sürmüştü.¹⁴¹ Rosenberg ise, ırkçılığı, emekçi sınıfları da içerip (Yahudileri dışlayarak) tüm Alman ulusuna seslenecek siyasal bir program biçimine sokacaktır.

a. Spengler ve Ulus Devletinin Çöküşü Mitosu

Oswald Spengler (1880-1936) çağının ve toplumunun bunalımından etkilenmiş bir lise öğretmeni idi. 1911 yılında yazmaya başladığı *Der Untergang des Abendlandes** adlı yapıtında insanlık tarihine bir başka açıdan bakmayı dener. Ona göre, bütün nedensellik kavranılan yalnızca doğa olarak dünyaya uygulanabilir. Toplum olarak, tarih olarak doğaya, demek ki insanlık tarihine uygulandıklarında, bu, katıksız bir küfür olur. Tarihin gerisinde onu oluşturan bilmediğimiz bir mistik enerji, kozmik bir güç vardır. Tarih onun çizdiği mutlak ve değişmez bir yazgıya göre devinir.¹⁴² Tarihe bir bilim adamı gibi mantıkla yaklaşmak yerine, ozanca bir sezgi ile yaklaşırsanız bu yazgıyı kavrayabilirsiniz.¹⁴³

Spengler tarihin yazgısını kavradığı savındadır. Buna göre, tarihin birimi kültürler, daha çok da yüksek kültürlerdir; dünya tarihi de onların yaşam öyküleridir. Bu organizmaların da öteki organizmalar gibi belli ömürleri ve gençlik, yaşlılık gibi dönemleri vardır. Doğarlar, gelişirler, içlerinde taşıdıkları tüm gizil-güçleri, olanakları ortaya koyduktan sonra, yaşama tutkusunu yitirip, yerlerini yeni büyük kültürlere bırakmak üzere yok olurlar. Böylece yeryüzünden Babil, Hint, Çin, Yunan, Arap ve Meksika olmak üzere altı kültür gelip geçmiştir; yedincisi olan Batı kültürü de öteki kültürler gibi 1050 yıllık ömrünü 2200 yıllarına doğru tamamlayıp yok olacaktır. Her kültürün gençlik ve yaşlılık, yükseliş ve çöküş dönemleri vardır. Spengler'in hesabına göre Batı kültürü, çöküş döneminin de sonlarına gelmiştir.¹⁴⁴ Spengler'in bu karamsar kehâneti, burjuva ve onu izleyen sosyalist çöküş dönemlerinden geçerek yok olacak olan Batı kültürünün yerine, onun yaktığı bazı umut ışıklarına dayanılarak, bin yıllık yeni bir kültürün, Prusya kültürünün III. Reich ırkçı imparatorluğu ile doğmakta olduğu yolunda umutlar uyandırmıştı.

Spengler'in 1911'de başlayıp, 1914'de bitirip, savaş yüzünden bastıramayıp, 1917'de gözden geçirip 1918'de bastırabildiği yapıtı *Batının Çöküşü*, bir yıl içinde doksan binden fazla satmıştır. Kendisi bir tutucu ve Prusya idealinin hayranı olmakla birlikte, Hitler'i ve Nazileri vulgar türediler olarak görmüş, faşizm ile demokrasiyi eşit derecede kınamıştır. Ama en nefret ettiği, kitle cahilliğinin ve demagojik despotluğun en yüksek görünümü olarak gördüğü Sovyet komünizmi idi. Bu nedenle olacak, düşünceleri, sevmediği Nazilerce kapışılacaktır. Ayrıca Spengler'in bu yapıtında Nazilere ümit veren görüşler de vardır.

Spengler'e göre kültürlerin, 1. kültür öncesi aşama, 2. kültürün ilk dönemi, 3. kültürün son dönemi (uygarlık dönemi) olarak üç aşaması vardır. Kültür öncesi aşamada insan etobur göçebe bir hayvandır. Tarımın ortaya çıkmasıyla insan

köylü olur. Köylü doğada, Spengler'in "ön ruh" dediği ruhu keşfeder. Bu kültür öncesi aşamada, siyaset, sınıflar, devlet yoktur. Yalnızca birbirlerine kan bağı ile bağlı göçebe ve tarımcı kabileler vardır.

Bu köylü toplulukları okyanusu içinden birinin (genlerin mutasyonu gibi) nedenini bilemeyeceğimiz bir değişiklik geçirip, ondaki ön ruhtan, büyük bir ruhun uyanmasıyla, kültür doğar. Sümer'in ve Mısır'ın birdenbire yükselişleri böyle olmuştur. Kültürün ilk dönemi onun en yaratıcı evresidir. Bu dönemin birinci aşaması feodalizmdir. Feodalizmde kabileler bir folk (halk) olarak örgütlenmeye başlar, ikinci aşaması feodal ekonomide ve feodal değerlerde görülen bir bunalımla başlar; aristokratik bir devlet biçiminde örgütlenmiş "ulus"un doğmasıyla gerçekleşir. Yüksek kültürün ilk döneminde önderlik ırka dayalı bir yaratıcı azınlığın elindedir.

Kültürün, Spengler'in uygarlık dönemi dediği son evresinde, devlet, ulusal hükümet iyice gelişirler. Burjuvazi doğar ve büyür. Onunla birlikte para, toprak mülkiyetinin ve aristokrat değerlerin üzerinde zafer kazanır. Kan bağları önemini yitirir; halk, kitlelere dönüşür. Büyük kentler, makineler kaplar ortalığı. Bu dönemde, devrimler ve anarşi ortamında Sezarizmin yeni yetmelerinin tiranca diktatörlüklerini görürüz. Bu aşamada, kuvvet politikası, burjuvazi ve para politikası üzerinde zafer kazanır. Çağında, Almanya'da bu dönem yaşanmakta, bu nedenle dünyanın efendisi olan Nordik ırk, makinenin kölesi olmaktadır.¹⁴⁵ Anlaşılan Nordik ırkın insanı, doğası gereği köylü savaşı olacakken işçi olmaktadır.

Spengler'e göre, yüksek kültürün doğuşu nedeni, coğrafya, ırk vb. değildir. Tersine bir halkın içindeki sınıflardan ve ırklardan tarihi yaratan kültürdür. Bununla birlikte Spengler yapıtında genç Nordik ırkın üstünlüğü üzerinde güzel varsayımlarda bulunmuştu. Yaşamı bir savaş olarak görmüş, savaş ve fetih içgüdülerine uyan ırkların üstün ve fazla yaşayan ırklar olduğunu söylemişti. Sağlıklı bir ırkın belirtisinin, ailelerin çok çocuk edinmesi olduğu görüşünü öne sürmüştü. Genişleyen bir nüfus ulusal görkemin temeli idi ve Nordik ırkın kolektif ölmezliği özleminin özetiydi. Uygarlığın tıp vb. önlemleri, doğal ayıklanmayı engelleyerek ırkın gücünü zayıflatıyordu. Oysa barbarlık bir ırkın gücünün ölçüsüydi. Kültür, Spengler'e göre, kentin yapay ürünlerinin değil, ırksal deneyimin yavaş yavaş gelişmesinin birikimiydi.

Spengler'in en korktuğu şey, ya da okuyucularını en çok korkuttuğu şey, dünya devrimleriydi; beyaz ve renkli dünya devrimleri. Beyaz dünya devrimi dediği şey, kitlelerin yükselişinde ve Marksizmde dile getirilen sınıf savaşıydı. Renkli devrim ise ırkların savaşıydı. Ancak Spengler renkli ırk kavramının kapsamını genişleterek, zenciler yanı sıra içine Moğollar'ı, İslâm ulusları, Hindistan halklarını ve Ruslar'ı da aldı. Renkli dünya devrimi Jakobenlerin Haiti zencilerini insan hakları için savaşıma çağırımlarıyla başlamıştı. Dünya Savaşı'ndan sonra, renklilerin, Avrupa'da beyazın beyazla savaşını fırsat bilip, Avrupa topraklarına yürümeleriyle, doruğuna ulaşmıştı. Aslında savaşı yitiren Almanya değil beyaz ırktı. Bir de beyaz devrim (sınıf savaşı) ile renkli devrim (ırk

savaşı) birleşirlerse, işte o zaman beyaz uygarlığının tüm değerlerinin sonu gelmiş demektir. Böyle bir yıkımı ancak Nordik ırkın canlılığının en iyi temsilcilerinin savaşçı direnişleri önleyebilirdi. Bu role en uygun ulus ise, elbette Almanlar idi. Tarih Almanlar'ı 1500 yıldan beri bilinçli bir biçimde büyük savaşlarda ve denizasırları serüvenlerde kullanmıştı. Böylece kanının saflığının ve enerjisinin korunmasını sağlamış, Almanya'yı bu göreve hazırlamıştı.¹⁴⁶

Göröldüğü gibi Spengler, Naziler'e birçok malzeme verirken, renkli ırk kavramını, sömürge halklarını ve Sovyet düzenini benimsemiş halkları içerecek kadar genişletirken, beyaz ırkı Avrupa ya da Batı halklarıyla özdeşleştirmiştir. Beyaz ırkın koruyuculuğu görevini. Nordik ögeyi temsil eden Alman ulusuna layık görerek, tüm sınıflarıyla Alman ulusunu üstün ırk kavramının içine sokarak, ırkçı düşüncesinin emekçi sınıflara yayılmasının formölünü ve bunun korkutucu ve sevindirici yönleriyle büyüsunü de armağan etmiş oluyordu.¹⁴⁷

*Türkçesi, *Batının Çöküşü*.

b. Rosenberg ve Irk Devletin Yükseliş Mitosu

İrkçi korkuları ve umutları Alman aydınlarına ve gençlerine felsefi düzeyde Spengler aşlamıştı ama, onlara güncel siyasal biçimler veren, Hitler'in kafasını (1923 birahane darbe girişimi üzerine tutuklanınca her gün görmeye giderek) yaptığı konuşmalarla dolduran **Alfred Rosenberg (1839-1946)** olmuştu. Rosenberg Sovyet Devriminden kaçıp, Almanya'ya yerleşip Naziler'e katılan bir Rus göçmeniydi. Naziler'in parti organı olan bir gazetenin editörlüğünü ve Naziler'in filozofluğunu yapan Rosenberg, konuşmalarında ve yazılarında geliştirdiği düşüncelerini, "**Yirminci Yüzyılın Mitosu**" adlı yapıtında derleyip toplamıştı.

Rosenberg, bir ulusu birlik içinde tutmak için bir ortak düşman yaratmak gereğine inanır. Bu düşman içte Yahudiler, dışta Rusya olacaktır. Baba olmak isteyen her Alman, emperyalist girişimleri desteklemek zorundadır. Böylece geleceğin yüz milyonluk Almanya'sının ırksal devleti, tüm Almanca konuşan halkları kapsayacaktır.¹⁴⁸ Bu noktada, çıkışında bir ulusun içindeki soyluları kapsayan ırk kavramının, kapsamının genişletilip ulusun tüm sınıflarını içine almaktan öte, başka uluslar içindeki toplulukları, ama yalnız ırksal değil, Almanca konuşan toplulukları içine alacak biçimde genişletilmesine dikkat ediniz.

Rosenberg yapıtında. Platon'u anımsatırcasına, gelecek kuşakların soylarının ıslahı için Nordik ırka poligami hakkının tanınmasını ister. Şimdiden içinde öteki uluslardan fazla Nordik öge içeren Alman ulusu, o zaman saf Nordik bir ırk durumuna yükselecektir. Böylece, göçebe çoban toplulukların ve bunlardan gelen egemen soylu yönetici sınıfların "damızlıkçı" düşüncelerini yirminci yüzyıl uygarlığı içinde yeniden ortaya atabilme yürekliliğini [!] göstermiş olur. Rosenberg'in gösterdiği bu yolda Hitler, saf kan üstün ırktan Cermenler yetiştirmek için "insan haraları"

kurmaya kadar gidecektir. Rosenberg'in gösterdiği bir başka başarı, "Ruh içinden görülen ırktır, ırk da ruhun dış görünüşüdür"¹⁴⁹ diyerek, ırk gibi fizik ve somut bir olgu ile, ruh gibi tinsel ve soyut bir olguyu özdeşleştirebilmesidir.¹⁵⁰

Hitler'e gelince, Rosenberg'in, Chamberlain'ın, Wagner'in ve zamanının öteki ırkçı düşünürlerinin görüşlerini yinelenekten öte bir şey yapmamıştır. Bununla birlikte, öteki ırkçılar soy ile ırkı karıştırırlarken, onun tür hatta cins ile ırkı karıştırarak bir noktada onları geçtiğini söyleyebiliriz: "Her hayvan ancak kendi nevinden gelenlerle çiftleşir Erkek fare dişi fareye, erkek ispinoz dişi ispinoza, erkek leylek dişi leyleğe doğru gider."¹⁵¹ Farklı ırklardan insanların çiftleşmesinin doğaya uygun olmadığını böyle kanıtıyor Hitler. Son olarak, Hitler'in ırkları a.) kültür yaratıcı ırklar (Aryanlar) b.) kültür taşıyıcı ırklar (örneğin Japonlar) c.) kültür yıkıcı ırklar (zenciler, semitik ırklar, özellikle de Yahudiler) olarak sınıflandırdığını belirtmeliyiz.¹⁵² Yaratıcı ırkların başına yerleştirdiği Almanlar için "Kuzey Avrupa Almanlarını insanlık tarihinden çıkarın, geriye maymun dansından başka bir şey kalmaz... Bugün kültür alanında insanlığın nesi varsa Alman ırkının kültüründe aranmalıdır"¹⁵³ dediğini de eklemeliyiz.

Hitler'e bu tür düşünceler esinlendiren Rosenberg'in tarihe ve çağına ırk kavramı açısından baktığını görüyoruz. Bu açıdan bakınca, şunları görebiliyor: "Bolşevizm Mongolidlerin Nordik uygarlık biçimine karşı başkaldırılarıdır. Bolşevizm döneminde insanların aşağı ırkı olan Tatarlar'ın öldürdükleri kurbanlar, yüksek boyları ve çevik yürüyüşleri ile efendi sınıflardan olduklarını gösteren insanlardı" ve "Nasyonal Sosyalizmin devlet biçimi ırk imparatorluğudur... Ulusal devlet Fransız Devrimi'nin idealidir... [ulusal devlet] ırk imparatorluğunun yanında cüce kalır."¹⁵⁴

Hitler'in Rosenberg'den esinlenen ırkçı düşüncelerini, dünya çapında uygulamaya sokma görevini üstlenen Himmler'in, 1937 yılında yaptığı bir konuşmada, gelecek on iki yıl içinde Alman dış politikasının "tüm dünyadaki alt insanların yok edilmesi" olacağını duyurması.¹⁵⁵ ırkçı çılgınlığın ulaşabileceği noktayı göstermesi bakımından uyarıcıdır.

G. PANCERMENİZM, PANSLAVİZM, PANTURANİZM

Gobineau Dernekleri'nin yaydığı pancermenist düşünceler, 1914 yılında Londra'da pancermenist bir kongrenin toplanmasına yol açtı. Böylece gelişmeye başlayan pancermenist akımdan hem etkilenecek hem de ona tepki olarak panslavizm ve panturanizm akımları ortaya çıkacaktır. Pancermenizm, araştırmamız üzerinde bulunuyor; panslavizm kıyasında; panturanizm dışında.*

* Elinizdeki çalışmanın hazırlanışında, yayınevinin isteği üzerine bir meslektaşım ile işbölümüne gitmiştik. "Dünyada Irkçılık" bana, "Türkiye'de Irkçılık" meslektaşımın düşmüştü. Çalışmanın bazı eksikliklerinin altında, gerçekleştirilemeyen bu işbirliği yatmaktadır.

a. Chamberlain ve Pancermenizm Mitosu

Pancermenizm, Prusya'nın 1871'de Alman birliğini sağlamasından çok önce, 19. yüzyılın başlarında Germenlerin tek bir bayrak altında birleşmesini amaçlıyordu, ilk savunucularından iktisatçı **Friedrich List**, Ren'den Karadeniz'e kadar uzanan geniş bir ekonomik birimin olanaklarını düşlemişti. Prusya'nın Alman birliğini gerçekleştirmesinden sonra akım Avusturya'da Alman endüstrisinin dünyanın önde gelen endüstrilerinden biri olup kolonici eğilimler kazanmasıyla, saldırgan bir biçime dönüştü. Bu saldırganlık, Gobineau'nun ve Chamberlain'ın kuramlarıyla, ırkçı bir ideoloji ile örtülerek, pancermenizm tarafından yeniden canlandırıldı.¹⁵⁶

Gobineau Derneği üyesi olan Wagner'in oluşturduğu çevrenin başına, **Huston Steward Chamberlain (1855-1927)** adında, Cermen hayranı olan bir İngiliz geçti. Chamberlain I. Dünya Savaşı sırasında Alman davasını desteklemiş, Almanya'ya yerleşmiş ve Wagner'in kızı ile evlenmişti. Pancermenist Kongre, Chamberlain'ın çalışmalarının ve **Foundations of the Nineteenth Century (1889) [Ondokuzuncu Yüzyılın Temelleri]** adlı yapıtının yaygın etkisinin bir ürünü olarak toplanmıştı. Söz konusu yapıtın, 1910 yılına kadar sekiz baskısı yapılmış ve 60 bin kopyası satılmıştı.

Chamberlain, Gobineau'nun Töton kavramına, eski İran'ı ve Hindistan'ı dışlamakla birlikte, çağdaş Avrupa'nın hemen tüm halklarını ve Eski Yunanlılar ile Romalıları içeren (Gobineau'nun Aryan kavramına benzeyen) bir kapsam kazandırdı. Chamberlain'ın sezgilerine göre, dehası ile tarihe geçmiş herkesin ve yaşayan. özgün düşüncelere sahip olan herkesin Töton ırkından olması gerekirdi, örneğin St. Paulus Yahudi olamazdı. Anası bir Hellen olduğuna göre, Paulus bir Töton idi. Çünkü, bilindiği gibi, büyük adamlar dehalarını annelerinden alırlardı. Dante de Akdenizli ırkından, İtalyan olamazdı; şu etkileyici yüze, şu kabarık alına bakın,¹⁵⁷ bunlar onun Töton oluşunun şaşmaz belirtileriydi. Tötonik ırkın dahi çocukları gerçi Dante gibi siyah saçlı, esmer olabiliyorlardı ama ideal Töton, "büyük parlak gök mavisi gözlü, aktif beyinli, uzun kafalı, özlem duyarak acı çekmiş ve öne doğru uzamış yüzü" olan bir insan tipindeydi. Töton ırkın üstün moral tipi ise, bu ideal Töton tipine yakın olan Nordik ırk idi. Nordik ırk sayıca en fazla Almanya'da görülüyordu; bu nedenle Alman ulusu öteki uluslardan üstündü.¹⁵⁸

Bu gerçeklerin (!) bir İngiliz tarafından bile onaylanması Kayser II. Wilhelm'i çok etkiledi. Yapıtı olabildiğince çok basılsın diye ödenek verdi; kitabı subaylara, öğrencilere, diplomatlara, parasız dağıttı.¹⁵⁹ Bu yolla Alman halkını etkiledi. Chamberlain Kayser'in antropologu ününü kazandı. Chamberlain'ın düşünceleri ve yapıtı yalnız Almanya'daki Almanlar'ı değil, öteki ülkelerdeki Almanlar'ı da etkiledi. Tüm Avrupa Germenlerine seslenen bir "Cermen Birliği" oluşturuldu. Birliğin başkanı Heinrich Class, bir yandan Yahudi düşmanı önyargıları körüklerken, öte yandan,

ekonominin doğal yasalarından söz edercesine "ırkın doğal yasalarından söz ediyordu."¹⁶⁰ 1912 yılında Londra'da toplanan pancermenist kongrede, Avrupa'nın Alman olduğu, bu yüzden birleşmesinin gerektiği yolunda düşünceler ortaya atıldı.

Chamberlain bir kimsenin Töton olup olmadığını her zaman ayırlamanın kolay olmadığını kabul etti. Bu ayırmayı yapabilmek için bazen sezginin ya da tanrısal bir duygunun ardından gitmek gerektiğini söyleyip, buna da "akılsal antropoloji" (demek ki araştırma yapmayı gerekli görmeyen, sezgilere dayanan antropoloji) adını verdi. Dante'nin Töton olduğunu, Paulus'un Yahudi olmadığını biraz da bu tür sezgilerle anlamıştı. Gerçi zamanının Almanya'sında Almanlar'dan ayırdedilemeyen bazı Yahudiler vardı; ama böyle durumlarda bile, bir Yahudi çocuğu bir Alman çocuğunun bulunduğu bir odaya girerse, çocuk derinden gelen bir duyguyla, ama mutlaka ağlamaya başlıyordu.¹⁶¹

b. Panslavizm ve Panturanizm Mitosları

Almanya'daki pancermenist düşünceleri, genel olarak, çağın ister ulusal bağımsızlıkçı, ister şoven, ister emperyalist, ister imparatorluğu kurtarmaya yönelmiş olsun, ulusçu, ırkçı düşünce eğilimlerinden etkilenerek; özel olarak da, pancermenizme karşı gösterilen tepkinin ürünü olarak, Rusya'da ve Türkiye'de görülen panslavist ve panturanist akımlar izleyecektir. Oluşum daha karmaşık ise de, örneğin panslavizm pancermenizmden önce ortaya çıkmış olmakla birlikte, pancermenizme tepki olarak panslavizmin, panslavizme tepki olarak da panturanizmin geliştiği.¹⁶² bu ara II. Dünya Savaşı koşullarında pancermenizm ve panturanizm yanlılarının işbirliği girişimlerinde bulundukları,¹⁶³ panturanizmin Türkler tarafından Ruslar'a karşı, panslavizmin Ruslar tarafından Türkler'e karşı bir silah olarak kullanıldığı¹⁶⁴ söylenir. Panturanizm ülkemizi yakından ilgilendiren bir konu olduğu için, özel olarak incelenmesi gerekir. Burada, ırkçılığın belli uluslara, belli halklara özgü bir düşünüş olduğu gibi yanlış bir izlenime yol açmamak için, panslavizm üzerinde biraz durmakla yetineceğim.

Almanlar, "Alman Tarihini Araştırma Derneği"ni kurmuşlar ve bu derneğin çalışmaları, "*Monumenta Germania*" adlı yapıtta ürününü vermişti. Yapıtın izlediği amaç. Alman ırkının birleşerek büyük, güçlü bir imparatorluk kurması idi. Tarihe de bu amaca hizmet edecek bir açıdan bakılmıştı. Bu yolda Slavlar da, Almanlar'dan etkilenerek (ya da onlara tepki olarak) eyleme geçtiler. Prag Üniversitesi'nden iki dilbilimci, **Michel Dourich** ve **Josef Dobrovski**, Slav dilini inceleyip Slav edebiyatını derlediler. Bazı zengin Çek soylularının yardımıyla Prag Slav Müzesi'ni kurdular. Bu müze çevresinde toplanan bilginler birçok bilimsel yayında bulundular. Bu yayınların amacı ise, geçmişin Slav kabilelerini yüceltmekti. Slav ozanı **Jan Kollar (1793-1852)** **Slavy Dcera (1824)** [**Slav Kızı**] yapıtında, Slav ırkının geçmişini öğrenerek, ulusal düşmanları olan Germenlerin boyunduruğundan kurtulabileceğini öne sürüyordu. Slav halkının ırksal birliğinin sağlanmasıyla bir ulus durumuna

yükseleceklerini anlatıyordu. Birleşmek, Slav ırkının tarihsel misyonunu yerine getirebilmesinin önkoşuluydu ve bu tüm insanlığın yararına olan bir misyondur. Bu düşünceler Çekler'in dışındaki Slavları da etkiledi. Alman ve Macar dilinin ve uygarlığının baskısından kurtulmanın yolları arandı. Adriyatik'ten Tuna'ya kadar uzanacak bir Slav devleti düşüldü kuruldu. Bu düşü ve düşüncelere zamanla panslavizm akımı adı verildi. 1804'te Sırplar'ın Türkler'e karşı ayaklanması üzerine, tüm Slavların koruyucusu büyük ağabey olarak Rusya'ya başvurulmasından sonra, Rusya da panslavizmle ilgilenmeye başladı. Birinci panslavist kongre Prag'da toplanmıştı; ikincisi 1867'de Moskova'da toplandı. Panslavizm düşünce akımının merkezi Prag'dan Kief'e, Moskova'ya kaydı. 1837'de **Mikhail Pagodin** Moskova'da Tarih Kitaplığı'nı ve Slav Eski Yapıtları Müzesi'ni kurdu. Panslavist akımı Ruslar geliştirmeye çalıştılar. I. Dünya Savaşı'ndan sonra ise panslavizm yerini ayrı ayrı ulusçu akımlara bıraktı.¹⁶⁵

H. KAPİTALİZM, NAZİZM VE ANTİSEMITİZM

Koloniciliğin Beyaz ırkçılığı ile emperyalizmin Beyaz ırkçılığı arasına, antisemitist ırkçılık yerleştirilebilir. Antisemitizmin dinsel anlam ve duygu yüklü içeriğine*, bir de ırksal anlam ve duygular yüklendikten sonra, Yahudi "ırkı" hakkında, çoğu Alman ve Avusturya Yahudi düşmanlarınca yazılan, ama öteki Avrupa ülkelerinin ve Amerika'nın yazarlarının da katıldığı, nefret kusan bir yayının seli ile karşılaşılıyor. Pancermen Birliği'nin başkanı Heinrich Class'ın, 1912'de Daniel Fryman takma adıyla yazdığı, "Ben Kayser Olsaydım" başlığını taşıyan, iki yılda beş baskısı yapılan kitabında ileri sürdüğü görüşler, dönemin antisemitist duygu ve düşüncelerini temsil edici niteliktedir. Yazar bu kitabında, Yahudiler'in içinde yaşadıkları uluslarla kaynaşmalarının "doğal ırk yasaları"na göre olanağının bulunmamasından doğan "Yahudi sorunu" için, şu çözümleri öneriyordu: Tüm kamu görevlerinin Yahudiler'e kapatılması, Yahudiler'e seçme ve seçilme haklarının tanınmaması, hukukçuluk, öğretmenlik, tiyatro yöneticiliği gibi mesleklere Yahudiler'in sokulmaması; gazetelere kadrolarındaki Yahudiler'i açıklama zorunluluğunun konması, sahibi Alman olan gazetelere Yahudiler'in alınmaması, Yahudiler'e toprak satın alma ve kiralama haklarının tanınmaması ve Yahudiler'den iki kat vergi alınması. Hitler iktidara geçince Reichstag'ın onursal üyesi yaptığı bu yazarın yukarıdaki önerilerinin büyük bir bölümünün uygulandığı bilinmektedir.¹⁶⁶ Yahudiler'e karşı beslenen dinsel, tarihsel düşmanlığın yarattığı birikimden yararlanılarak, antisemitizmin çağımızda canlandırılmasının nedeni konusunda şu yorum yerinde ve yeterli görülüyor: Almanya'da, Avusturya'da ve öteki birçok ülkede "ulusal kapitalizm", Yahudi düşmanlığını, büyük sanayinin gelişmesiyle gerileyip proleterleşmeye başlayan kesimlerin kinini kendi üzerinden Yahudi kapitalistlerin üzerine çevirmede kullandı.¹⁶⁷ Bu olgunun içinde, etnosantrizmin ırkçı davranış ve düşünüş biçiminin düşmanlıkları saptırma, düşman yaratma, günah keçisi bulma ve en önemlisi ırkçı davranış ve düşünüşü orta sınıflara hatta emekçi sınıflara

yayma, onlardaki örgütsüz etnosantrik duyguları yönlendirip, kendi çıkarlarına aykırı bir ideolojinin bir parçası durumuna sokma gibi ögeler yatmaktadır.

* Bak. n. 79.

İ. ANGLOSAKSON, AKDENİZLİ VE ALPLİ İRKÇILIĞI

Koloniziliğin ürünü olan Beyaz ırkçılığı, hemen tüm Batı ülkelerinde görülen bir ırkçılıktı. Ulusçuluk akımlarının güçlenmesiyle, beyaz ırkçılığı sürmekle birlikte, emperyalist atılım için fırsat kollayan ülkelerle, kendilerini Alman ırkçılığına karşı koruma tasası içinde bulan ülkelerde, ulusçuluk, beyaz ırkçılığı yanı sıra çeşitli ulusal ırkçılıklar biçimini aldı. Almanya'da ulusal (Aryan) ırkçılığının nasıl beyaz ırkçılığın önüne geçirildiğini gördük. Almanya bu yolda yalnız değildi, İngiltere'de değilse de Amerika'da, yaygın beyaz ırkçılığının beslendiği bir ortamda Cermen ırkçıları yanı sıra Anglosakson ırkçıları görüldü. Irkçılığı ciddiye alan bazı bilim adamları da, ellerindeki verilere ya da sempati besledikleri uluslara göre, Alpli ya da Akdenizli ırkçılığı yapmak durumunda kaldılar.

a. Amerika'da Beyaz, Cermen, Anglosakson Irkçılığı ve Zenci Düşmanlığı

Alman ırkçı düşüncüsü iyi bilindiği halde, öteki ülkelerdeki ırkçı düşüncüş pek bilinmez, örneğin Amerikan ırkçı düşüncüşü nedense yalnızca zenci-beyaz ayrımcılığı ile ilişkilymiş sanılır ve bunun dışındaki biçimleri hemen hemen hiç bilinmez. Oysa Amerika Birleşik Devletleri'nde, **Thomas Jefferson (1743-1836)** gibi zencileri "sevgi kapasiteleri eksik, öklit teoremlerini bile çözebilecek düzeyde olmayan düşünme kapasiteleriyle Kafkasyalı beyaz ırktan çok geri, pis kokan kimseler" olarak niteleyen politikacılar; köleliği kaldıran kişi olarak bilinmekle birlikte, bazı düşünceleri pek bilinmeyen, örneğin "hemen bütün beyazların kafasında siyah ve beyaz ırkların karışması düşüncesine karşı doğal bir tiksime vardır" diyen, doğanın belki de bu iki ırkın arasına eşitlik içinde birarada yaşamalarını sonsuza dek engelleyecek bir uçurum koyduğunu düşünen **Abraham Lincoln .(1809-1865)** gibi özgürlük ve demokrasi kahramanları yanı sıra; **Theodore Roosevelt (1858-1919)** gibi "bütün yüksek efendi ırklar savaşan ırklardır" biçiminde düşünceler geliştiren. Kızılderililer'e karşı izlenen politikanın kusurunu, sonul yargıç olan kılıca başvurmakta gösterilen kararsızlıkta bulan başkanlar; yalnız Anglosaksonların kendilerini yönetebilme yeteneklerinin olduğunu, Anglosaksonlar'ın denizlerin tüm adalarına sahip olma ve kendilerine

bağlanmayan halkları yok etme görevi verilmiş "seçilmiş halk" olduklarını, dünyanın en iyi kanının, saf Aryan kanının, okyanuslar yalıtıldığı için, ABD'de bulunduğunu öne süren **William Ailen White (1868-1944)** gibi gazeteciler; Tanrı'nın Tötonik ulusları dünyanın kaos egemen olan bölgelerinde düzeni kuracak efendiler olarak yarattığını söyleyen **Alfred J. Beveridge (1862-1927)** gibi senatörler; bir ulusun kanının o ulusun tarihini belirlediğini, sarışın Nordik ırka yakın ulusların en iyi, uzakların en kötü, bu ara Fransızların sefih, İspanyollar'ın ve İtalyanlar'ın geri zekâlı olduklarını yazan **David Starr Jordan (1851-1931)** gibi profesörler yetiştirdi.¹⁶⁸

Amerikan ırkçı düşüncesinin varabildiği noktaya bir örnek olarak Madison Grant'ın yapıtları ele alınabilir. Bu tarih yazarı, ***The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History* (New York, 1916) [Bir Büyük Irkın Geçiş ya da Avrupa Tarihinin Irksal Temeli]** adlı Avrupa, ***The Conquest of the Continent or the Expansion of the Races* (New York, 1933) [Amerika Kıtasının Fethi ya da Irkların Yayılışı]** adlı Amerika tarihi denemelerinde, tarihi Beyaz, özellikle de Nordik ırkın istilâ ve zafer alanı olarak görmüştür. Nordik kanın savaşçı, denizci, serüvenci, kâşif, yönetici, örgütçü bir aristokratlar ırkının kanı olduğunu söylemektedir. Buna karşılık brakisefal Alpliler çiftçi ırktır; Akdenizli ırkın zekâsı, Nordik ırkinki kadar değilse de, Alpli ırktan üstündür. Avrupa uluslarının savaş yetenekleri, uygarlık dereceleri, sahip oldukları Nordik kanla orantılıdır, İspanya kanı bozulduğundan yok oldu; Alpli kanının girmesi Alman üstünlüğünü zayıflattı; Amerika'nın karşısındaki tehlike ise, onun dinsel, toplumsal, siyasal temellerinin mayası olan Nordik kanın karışıp yerine soylu olmayan kanların egemen olmasıdır.¹⁶⁹

b. Akdenizli ve Alpli Irkçılıkları

G. Sergi, "Akdenizli Irkı" (1895) adlı yapıtında İtalyanlar'ı ve İtalyanlar'ın temsil ettiği Akdenizli ırkını uygarlıkların gerçek önderi olarak görür. Asyalılar ve Almanlar ise onun yaptıklarını yıkmaktan, bozmaktan öte birşey yapmamışlardır. Gerçek Cermenler (ki Akdenizliler onun bir kolunu oluştururlar) Sergi'ye göre, sarışın değil siyah saçlı ve kısa boyludurlar. Ayrıca Sergi, Chamberlain'ın savını çürütmek için, Dante'nin kemiklerini inceleyerek, onu Akdenizli ırkına uygun bulmuştur.¹⁷⁰

Harvard Üniversitesi antropoloji profesörü **J.B. Dixon, *The Racial History of Man* (1923) [İnsanın Irksal Tarihi]** adlı yapıtında, Nordiklerin dünya tarihinde oynadıkları rolün sona erdiği, bu role Alpliler'in aday oldukları sonucuna varır. Irk saflığını önemli görmeyen Dixon, üç beyaz ırkın, dolikosefal, brakisefal ve Akdenizli ırklarının karıştığı yerlerde insanlığın büyük başarılar kazandığını söylerken beyaz ırkçılığına düşmüş olur. Dixon'a göre, Alpli ve Akdenizli ırkların beyinleri daha büyük olduğundan, bu iki ırkın karıştığı yerlerde büyük başarılar elde edilmiştir.

Çevrecilikten hareket etmekle birlikte, Alpli ırkçılığına varan bir Amerikalı yazar **E. Huntington'dur. *The Character of Races* (1924) [Irkların Karakterleri]** adlı yapıtında, insan

topluluklarının niteliklerini ırkın değil coğrafya çevresinin belirlediğini, Almanlar'ın yeteneklerini ırklarına değil, bulundukları bölgenin elverişli iklimine borçlu olduklarını ileri sürer. Çünkü uygarlıklar uygun iklim bölgelerinde doğar. Yoksa ırk olarak üstünlük dolikosefal Nordiklerde değil, brakisefal Alplilerdedir. Çünkü beyin ortalamaları daha büyüktür, insanın evrimi de uzun kafalıktan yuvarlak kafalılığa doğrudur. Orta Avrupa'da ve Amerika'da yuvarlaklar sivrilere yerini almaktadır.¹⁷¹

J. IRKÇILIK ÖĞRETİSİNİN AZGELİŞMİŞ ÜLKELERİN EMEKÇİ SINIFLARINA YAYILIŞI

Irkçılık kapitalist ve emperyalist ülkelerle de sınırlı kalmadı. Avusturya, Osmanlı, Rusya gibi dağılmakta olan imparatorluklarda, gördüğümüz gibi, bir yandan imparatorluğu kurtarma yolunda sarıldıkları bir umut, öte yandan bu imparatorlukların sınırları içindeki azınlık etnik grupların ulusçu girişimlerinde görülen bir ülkü olabildi. Irkçı düşünceler Almanya'nın siyasal ve kültürel etkisi altında kalmış ülkelerde de görülebildi. Emperyalizme karşı ulusal direniş eylemlerine girişen bazı ülkelerde ulusçuluk, zaman zaman ırkçılığa kayabildi. Çünkü ırkçılık özünde karşı ırkçılığı çağırır bir nitelik taşır.

Irkçılık faşist ve muhafazakâr (tutucu) ideolojilerle eklemlendirildikten sonra, faşizm yenilgiye uğratılmış olsa bile, (faşizmin sosyalist gelişmeleri durdurmak ya da yavaşlatmak için kullanılabilecek bir ideoloji olduğunun bilincine erilmesiyle) örtülü faşist ya da yan faşist ülkelerde, hatta tutucu yönetimlerde, gelişmeye başlayan sosyalist düşünüş ve eylemlere karşı, öteki faşist ideolojik öğeler yanı sıra ırkçılık kullanıldı.¹⁷² Sosyalizmin sınıf savaşı kavramının karşısına, ırk savaşı, işçi enternasyonalizmine karşı ırk enternasyonalizmi düşünceleri çıkarıldı. Bu tür ırkçı düşünceler yalnız orta sınıfların değil, emekçi sınıfların lümpen tabakalarına ve bilinçlenmemiş kesimlerine yayılabildi. Bu konuda Poulantzas'ın sınıf hegemonyasının ve ideolojik hegemonyanın sarsılması, işçi sınıfı ideolojisi içine burjuva ideolojisinin sızması gibi kavranılan, bu olguların açıklanmasında da kullanılabilecek düşünceler olarak görünmektedir.

K. GÖÇMEN İŞÇİLER VE IRKÇILIĞIN YENİDEN CANLANMASI TEHLİKESİ

Amerika Birleşik Devletleri'ne göç sorununun yarattığı, ırkçı önyargıların işçi sınıfının içine yayılması, ya da halk tabakaları arasına daha önce yayılmış olan önyargıları perçinleyip, harekete geçirip eyleme dökme tehlikesinden söz etmiştik. Gene bu olayların, Avrupa ülkelerine göçmen işçi akınının yaratabileceği sonuçlar hakkında bir örnek niteliğinde olduğunu belirtmiştik. Amerika'da göçmenlere

(dolayısıyla göçmen işçilere) karşı takınılan ve doğrudan doğruya sendikaların ve işçi partisinin de katıldığı bu tepki ürününü, Çinli işçilerin linç edilmesi olaylarının ardından, 1882'de Çinliler'in ülkeye sokulmaması yolunda çıkarılan yasada,¹⁷³ Batı Avrupa halklarına yüksek, Orta ve Doğu Avrupa halklarına düşük olmak üzere, göçmen işçi kabul edilecek ülkelerin kotalarının saptanmasında¹⁷⁴ ve son olarak, II. Dünya Savaşı sırasında Japon asıllı Amerikan vatandaşlarının tutuklanıp özel kamplarda toplanmalarında vermişti.¹⁷⁵ Fransız Devrimi sırasında Fransa'dan gelen göçmenlere ateist, devrimci, İrlandalı'lar'a Katolik diye; 19. yüzyılda Almanya'dan gelen işçilere "sosyalizm bulaşmıştır" gözüyle, ırkçı önyargılarla bakılıp kendilerine ırk nefreti yöneltmişti.¹⁷⁶

Birleşik Devletler hükümeti, 1952 yılında, Batı Hint Adaları halklarının (bu demektir ki Beyaz olmayan bazı ırkların) bu ülkeye göç yollarını tıkayan McCarran-Walter Yasasını çıkarınca, göçler İngiltere'ye kaydı; Hindistan'dan ve Pakistan'dan İngiltere'ye olan göç hızlandı. Bu olay İngiltere'de de ırkçı önyargıları canlandıran sonuçlar yarattı, İngiliz hükümeti bu göçü denetleyebilmek için, 1962'de Commonwealth Immigration Act'ı çıkardı. Yıllık göç tavanları, 1965'te 8500 olarak saptanıp, 1968'de 1500'e indirildi.

1960'ların ekonomik gelişme yıllarını, az gelişmiş ülkelerden gelen göçmen işçilerle karşılaşan Batı Avrupa uluslarında, 1970'lerin sonlarına doğru görülen ekonomik bunalım, bilindiği gibi, ürünlerini, halk düzeyinde yabancı (renkli) işçilere karşı sözlü ve eylemli saldırılarda, hükümet düzeyinde vize uygulamalarında, siyasal düzeyde ise, neofaşist ırkçı parti ve derneklerle milis örgütlerinin canlandırılmasında verdi.¹⁷⁷

Irkçı önyargılar ve eylemler, "ırkçılık karşı ırkçılığı yaratır" kuralına uygun olarak, yabancı işçiler (özellikle Türkler) arasında da filizlenip güçlenmeye başladı. Kuşkusuz bu filizlerin ileride göstereceği gelişmeler sonucunda oluşacak tohumları, bu işçilerle birlikte, az gelişmiş ülkelere taşınacak, buraların halkının içinde uyuklayan önyargıları uyandırıp siyasal eylemlere dönüştürme eğilimi gösterecektir.

L RODEZYA'DA VE GÜNEY AFRİKA'DA "IRK AYRIMCILIĞI" (APARTHEID) UYGULAMASI

Amerika Birleşik Devletleri'nde, yakın zamanlara dek "ayrı fakat eşit" gibi bir anayasal ilkeye bağlanmış olarak uygulanan ırk ayrımcılığı (*segregation*) Avrupalılardan özerkliklerini kazanan Afrika sömürgelerinde de (*apartheid* politikası biçiminde) görüldü; demek ki zencilere karşı ırk ayrımcılığı yapmak tek bir devletin tekelinde değilmiş.

A World History (Dünya Tarihi) adlı yapıtın yazarı **William H. McNeill**, "emperyalist tutumlara hatırı sayılır derecede ikiyüzlülük ve bunlardan da fazla ırk üstünlüğü duygusu karıştı" dedikten sonra, bu yoldaki girişimlerden söz ederken, Belçika Kralı Leopold'un, Kongo'daki özel mülklerinde, "bu ülkenin ekonomik gelişmesini hızlandırmak

için", 19. yüzyılın başından beri kaldırılmaya uğraşılan köleliği anımsatan yöntemlerle, yerlileri acımasızca çalıştırdığı anlaşıncı, kamuoyunun tepkisi karşısında Kongo'yu yönetme işini Belçika hükümetinin üstlenişine dikkati çeker. Benzeri bir girişimin, İngiliz emperyalisti **Cecil Rhodes** tarafından **(1853-1902)** başlatılıp gerçekleştirildiğini anlatır. Cecil Rhodes, bozuk olan sağlığının İngiltere'nin nemli ve güneşsiz ikliminden kurtulunca düzeleceği umuduyla Güney Afrika'ya gider. Burada elmas madenlerini işleterek büyük zenginlikler edinir. Servetinin vereceği güç ile ulusal idealler arkasında koşmak üzere, politikaya atılır. Bölgede kurulan Cape Colony adındaki koloninin başbakanı olur. Koloninin, kendi özel ordusuyla genişlettiği topraklarını, gene kendi özel mülkü gibi yönetir. Bu topraklar, buralarda kurulan Beyaz egemenliği düzeninin kurucusunun adını alan Rodezya devletinin ülkesini oluşturacaktır.

Cecil Rhodes, bir demiryoluyla Ümit Burnu'nu Kahire ile birleştirmek gibi büyük idealler arkasında koşmuştu.¹⁷⁸ Bu ideallerinin de arkasında yatan bir başka ideal vardı; ne olduğunu kendisinden dinleyelim: "Dün Londra'nın Doğu mahallelerinde (East End'de) işsizlerin yaptığı bir mitingi izledim, 'ekmek', 'ekmek istiyoruz' diye çığlık atmaktan başka bir şey olmayan ateşli konuşmaları dinledim; ve eve dönüş yolunda, o sahneleri yeniden kafamda evirip çevirirken, emperyalizmin önemini, daha önce inandığımdan çok daha fazla anladım... benim düşüncem, toplumsal soruna bir çözüm bulunması, yani iç savaştan kurtulmak için, biz kolonici devlet adamları, fazla nüfusu yerleştirmek, fabrikalarda ve madenlerde üretilen mallara yeni pazarlar sağlamak için yeni topraklar elde etmek zorunda olduğumuz yolundadır, imparatorluk, her zaman dediğim gibi, ekmek ve tereyağ sorunudur, iç savaştan kaçınmak istiyorsanız, emperyalistler durumuna gelmek zorundasınız."¹⁷⁹

Cecil Rhodes'ın İngiliz halkını bu yönde emperyalist bir politikaya çekmeye çalıştığı yıllarda, (19. yüzyılın ikinci yarısında) güçlünün yaşayıp zayıfın elenmesinin yaşamın ve tarihin anahtarı olduğu, Anglosakson ırkının geleceğinin koloniciliğe bağlı bulunduğu yolunda "gerçekçi" bir evanjelik Hristiyan ruhu egemendi.¹⁸⁰

Bu ruh Rodezya'ya da geçti, Rodezya kendi kendini yönetmeye başladığı 1923'ten, uzun gerilla savaşlarından sonra, Zimbabve adını alarak, siyahlara siyasal hakların tanındığı anayasal bir düzene sahip yeni bir devlete dönüştüğü 1981'e kadar, 250 bin dolayında bir Beyaz azınlık, 4,5 milyonluk yerli siyah halkı, ekonomik, toplumsal ve siyasal baskı altında tuttu.¹⁸¹ Toplam nüfusun yirmide biri. iş dünyasında, yönetimde ve serbest mesleklerde en önemli görevleri ellerinde tuttular. Nüfusta görülen bu eşitsizliğe karşın, toprak mülkleri eşit (!) bir biçimde, Siyahlarla Beyazlar arasında hemen hemen yarı yarıya dağıtılmıştı. Hollanda asıllı olup, çiftçiler anlamına gelen "Boerler" adıyla anılan bu Beyaz azınlıktan birinin ortalama kazancı, melezlerinkinden iki, Afrikalılarınkinden sekiz kat fazlaydı. Beyazlarla Siyahların kamu tuvaletleri, yüzme havuzları, otelleri, lokantaları ayırdı. Seçmenler hemen tümüyle beyazlardan oluşuyor, dolayısıyla Parlamentoda ağır bir beyaz çoğunluğu bulunuyordu. Beyaz Rodezyalılar bu

ekonomik, toplumsal ve siyasal egemenliklerini, Hristiyanlığı ve Batı uygarlığını Rodezya'ya sokan kimseler olmalarıyla haklı göstermeye çalışıyorlardı; kendilerini Hristiyanlığın ve uygarlığın koruyucuları görüyorlardı. Bazıları, Afrikalıların, doğuştan, uygarlığın inceliklerini kavrama yeteneğinde olmadıklarına inanıyor; bazıları, böyle bir yeteneğe 2000 yılından önce ulaşip uygarlaşamayacaklarını düşünüyorlardı. Oysa eski Zimbabwe kentinin anıtsal kalıntıları gözlerinin önündeydi.

Üniversitelere ve üniversite öğrencilerine güveni olmayan Beyaz iktidar, UNESCO'nun ırkla ilgili yayınlarını, öğretmen yetiştirilen Bulowayo koleji okuma listelerinden çıkartmıştı. Buna karşılık, Birleşik Devletler'in Güney federe devletlerinden Rodezya'daki ırk ayrımcılığını destekleyen "bilimsel" yapıtlar getirtmişti.¹⁸²

İrk ayrımı Portekiz sömürgelerinde sömürgecilikle birlikte tarihe karışmıştı. İrk ayrımı gözetilen düzen, Rodezya'da sona erdi; ama Güney Afrika'da sürüyor*. Güney Afrika, I. Dünya Savaşı'ndan önce bir Alman kolonisiydi. 1915'te bağımsızlığını kazandı. Bugün yarım milyon kadar nüfusun, yetmiş üç bini, yani yedide biri Beyaz olan Güney Afrika'da, ırksal ve etnik çizgilerle beyaz, renkli ve Asyalı olarak bölünmüş halkları için "ayrı gelişme" politikası benimsenmiş durumda. Haklar ve görevler ırk ayrımına göre eşitsiz dağıtılmıştır. "Bin kadar yasa ve yönetmelik, farklı ırkların üyelerini, kentlerde, mahallelerde, parklarda, trenlerde, otobüslerde, okullarda, hastanelerde, sporda, telefon kabinlerinde, hatta hayvanat bahçelerinde birbirlerinden ayırmaktadır."¹⁸³ Yasalar, "polis bölgesi" olarak nitelenen kentlerde yerli halkın sürekli olarak oturmasına izin vermemektedir. Madenleri işletmelerine izin vermez. Yerlilerin sendika ve toplu pazarlık hakları sınırlandırılmıştır. Beyaz olmayanlar önemli seçimlere seçmen ve aday olarak katılamazlar. Yerlilerin "aylak kişi" (boştagezer, serseri) sayılarak, kolayca tutuklanabilmeleri sağlanmıştır. Bir yerden bir yere gitme özgürlükleri sınırlanmıştır. Eğitim olanakları da ayrı ve sınırlıdır. Zorunlu çalıştırmalara başvurulduğu da bilinmektedir.

Apartheid adı verilen "ayrı gelişme" ilkesi, dokuz kadar kabilenin ve Beyazların "kendi kendini" yönetmesi ve "kendi yönetimlerine sahip olması" olarak sunuluyorsa da, ellerinde bulunan merkezi yönetimin denetimi nedeniyle, asıl yönetim Beyazların elindedir. Toprakların % 13'ü, nüfusun % 80 kadarını oluşturan yerli halkın; % 87'si, % 20'lik Beyazların elindedir. Üstelik bu topraklar üzerindeki madenlerin vd. doğal zenginlik kaynaklarının çoğunluğu Beyazların sahip olduğu topraklardadır. Bu durum, Bantular'a ayrılan topraklar kalabalık nüfuslarına yetmediği için, onların Beyazların bölgesindeki kent, plantasyon ve fabrikalarda, siyasal haklardan yoksun bir tür "iç göçmen işçi" olarak çalışmak zorunda kalmaları sonucunu doğurmuştur.

Güney Afrika'da ırkların sınıflandırılması bile, ülkeyi denetleyen azınlığın gereksinimlerine göre yapılır, örneğin Çinliler Beyaz ırktan sayılmazken, ticaret ilişkileri ile bağlı oldukları Japonlar, basına göre, "Şerefli Aryan" ırkındandır.¹⁸⁴

"Komünizmi Bastırma Yasası" adında bir yasayla, yerli halk

üzerinde 25 çeşit yasaklama getirilmiştir. "180 Gün" yasası ise, hiç bir suçlama yöneltilmeksizin, güvenlik nedeniyle, bir kimsenin yüz seksen gün tutuklu kalmasına olanak vermektedir. Bilgi toplama amacıyla hükümet kişileri 90 güne kadar tutuklayabilir; yetmedi bu 90'ar günlük süreler yeniden kullanılabilir. Legums Lancelot Hogben, bu düzeni, "ırk ayırımına göre bütünleşmiş bir ekonomide görülen... pigmentokrasi" yani renk azınlığı yönetimi olarak nitelemektedir.¹⁸⁵

Güney Afrika'nın, Birleşmiş Milletlerin ve dünya kamuoyunun ırk ayırımını bırakması yolundaki uyarılarına nasıl kulaklarını tıkadığı bilinmektedir. Bu uyanlara karşılık Güney Afrikalı Beyaz yönetici azınlık (Afrikanerler) izledikleri *apartheid* politikasının Tanrı önünde hem doğru hem de ahlaka uygun olduğu kanısındadır. Ayrıca, Afrika'da asıl "siyah ırkçılık" akımının bulunduğu gibi akıl *almaz* bir savla karşı çıkabilmektedirler. Oysa "Karma Evlilikler Yasası"ndaki "ırkın saflığını sürdürmek" deyimi, hukuksal alanda bile açıkça ırkçı bir politika izlediklerini ortaya koymaktadır. Gerçekten, hükümet, ırkların "bilimsel" olarak sınıflandırılması için, 1957'de birbiri ardından, içlerinde tek bir antropologun, tek bir genetikçinin bulunmadığı yeni komisyonlar kurmuştu; çünkü kurulan komisyonlar raporlarında, kendilerine verilen bu görevin altından kalkamayacaklarını belirtiyorlardı.¹⁸⁶

* Elinizdeki kitabın ikinci baskısının yapıldığı (1993) tarihte o da tarihe karışmış bulunuyor; ama düzen değişikliğinin yolaştığı iç savaş ile acıları sürüyor ve ardında bıraktığı pislik kolay kolay temizleneceğe benzemiyor.

M. SİYONİZM VE İRKÇILIK TARTIŞMALARI

"Siyon Protokolü" olarak adlandırılan, Hitler'in tarihsel gerçekmiş gibi alıp, antisemitist propagandasına araç ettiği "masal"da, Yahudi bilgelerinin 1897 yılında, Prag'da bir mezarlıkta toplanıp, toplumun temellerini oymak, hükümetleri devirmek, Hristiyanlığı yıkmak için ileride yapılacakları bir protokola bağlamış oldukları ileri sürülür.¹⁸⁷ Gerçek ise, aşağı yukarı *Pears Cyclopaedia*'nın (83. baskısında) "Zionism" maddesinde (amacımıza uygun biçimde) kısaca betimlediği yöndedir:

"Çağdaş biçimi, Viyana'da çalışan bir Macar gazetecisi olan **Theodor Herzl (1860-1904)** ile başlayan, Filistin'de özerk bir Yahudi yurdu kurmak gerektiği inancı. Herzl, az çok özümlemiş bir Yahudi olmakla birlikte, Dreyfus Olayının ve Doğu Avrupa'daki (Yahudiler'e karşı düzenlenen soykırımı eylemleri olan) pogromların etkisiyle. Yahudi halkı için, kendi devletlerini kurmadıkça [dünyada] gerçek güvenliğin olamayacağı sonucuna vardı. Bilindiği gibi Yahudiler her zaman dinsel açıdan Filistin'i tinsel merkezleri olarak düşünmüşler ve dualarında "gelecek yıl Yerus'alem'de" [Kudüs'te] sözünü yinelemişlerdir; ama din adamları bu deyişin, gerçek bir devletin kurulması olarak değil, eski

inançlara bağlılığın onaylanması anlamında, felsefi bir deyiş olduğunu düşünmüşlerdi. Dolayısıyla bir yandan birçok dindar Yahudi, öte yandan kendilerini özümlemiş [içinde yaşadıkları toplumun kültür ve değerlerini benimsemiş] gören ve çoğu dinsel inanca sahip olmayan Yahudiler, Herzl'e karşı çıktılar. 1917 Balfour Bildirisi'nden sonra bile, o tarihte bir Arap devleti olma niteliği ağır basan Filistin'e giden Yahudilerin sayısı pek kabarık değildi. Fakat Hitler'in Yahudiler'e yaptıkları, bu durumu tümünden değiştirdi ve sert savaşımalar verildikten sonra, 1948 yılında Yahudi devletinin kurulduğu duyuruldu. Bugün Siyonizm (Sovyetler Birliği'ndeki Yahudiler'ce "Batı emperyalizmi"nin bir görünümü olarak nitelendirilip şiddetle karşı çıkılıyorsa da) dünyanın her yerindeki Yahudilerin çoğunluğu tarafından onaylanan, İsrail'e zarar verilmemesine ve nüfuzunun artırılmasına çalışan bir uluslararası güçtür".¹⁸⁸

Bu betimlemeye göre, Siyonizm, ırkçı değil ulusçu bir ideoloji ve eylem (akım) olarak görünmekte. Bununla birlikte, bazı yazarlar ve düşünürler, ilk kongresini 1897'de toplayan Siyonist örgütün 1905'te yapılan 5. kongresinde kurulan "Yahudi Yerleştirme Fonu"nun sahip olduğu ve İsrail topraklarının % 95'ini oluşturan yerlerde Yahudi olmayanların oturamayacağını belirtilmesine; İsrail devletinin kuruluşu sırasında Filistin topraklarındaki Araplar'ın ve Filistinliler'in bir bölümünün yurtlarından ayrılmaya zorlanmalarına; 1950 tarihli Dönüş Yasası'nın, her Yahudi'yi (gerçeği yansıtmayan bir yorumla) İsrail'den göç etmiş biri kabul edip ülkeye geldiğinde Yurttaşlık hakkının tanınacağını belirtirken, göçmen olmuş yerli Filistinlilere bu hakkın tanınmayışına; 10 Mart 1970'te kabul edilen yasaya göre, yalnızca doğuştan Yahudi olanlarla ortodoks (resmi mezhepten) bir haham tarafından Yahudiliğe alınmış olanların "gerçek" Yahudi sayılacağı hükmüne bakarak; ve son olarak, bölgedeki yayılma ve savaş politikalarıyla, kendileri gibi özerk devletlerini kurmak isteyen Filistinliler'e karşı takındıkları tutuma bakarak, "ırkçı" görmektedirler. Bu konuda Siyonizmin kurucusu Theodor Herzl'in ve Herzl'in yolunu izleyen Siyonistlerin, "Yahudiler ile, uzlaşmaz biçimde antisemitist olduklarına inandıkları Yahudi olmayan halkların" uyum içinde yaşayamayacakları görüşüne, Yahudi olmayanların Yahudi devletinin dışına çıkarılmalarının gerektiği düşüncesine ve öteki bazı fanatik Siyonist yazarların sözlerine dayanarak, Siyonizmin, Yahudi düşmanlarının ırkçı kuramlarından etkilendiğini ileri sürerler. Buna karşılık Siyonistler'in, "asıl bize ırkçı deyenler ırkçıdır", "antisyonizm antisemitizmdir" karşı savını ileri sürdüklerini görüyoruz. Belki en doğru yargı, BM Genel Kurulu'nun 10 Kasım 1975 tarihli, oyçokluğuyla alınan "Siyonizm bir çeşit ırkçılık ve ırk ayrımı"dır kararında görüldüğü gibi, Siyonizmin tüm öğeleriyle bir ırkçılık akımı olmaktan çok, "bir tür ırkçılık" olması, ırkçılığa benzeyen yönleri bulunup, ırkçılığa dönüşebilecek gizilgücü içinde taşımasıdır.¹⁸⁹

N. ÇAĞDAŞ "BİLİMSEL" GİYSİLER ALTINDAKİ IRKÇI DÜŞÜNCE POTANSİYELİ

İrkçi eylemler şöyle dursun, II. Dünya Savaşı sonrasında aldığı kesin yenilgilere karşın, ırkçı düşüncelerin bile kökü kazınabilmiş değildir. Bir yandan eski biçimleriyle ve açık olarak, öte yandan, yeni biçimler, yeni isimler alarak, varlıklarını sürdürmekte, kendilerini yer yer ortaya koymaktadırlar, öyle ki, ulusal ya da uluslararası bir bunalımda, yağmurdan sonra mantar gibi bitecek bir gizilgüce (potansiyele) sahip görünmektedirler. Bu çalışmanın çapı, günümüzün ırkçı düşüncelerini sistemli bir biçimde ve bir bir inceleyip ortaya koymaya yeterli değildir. Ancak bazı örneklerle değinmekle yetinilecektir.

S. Gellis'in, "Brain Size, Grey Matter and Race" (1977) adlı makalesinde, **P.V. Tobias'ın Olduvai Gorge, The Cranium of Australopithecus (1967)** adlı kitabında, Beyazlarla Zencilerin beyin kabuklarının kıvrımlarının derinliğini, dolayısıyla zekâ derecelerini farklı bulan ırkçı görüşlere karşı ileri sürülen kanıtları ve savları yeterli (inandırıcı) bulmayabilmektedir. Davenport ve **Grant, Mjön, Stoddart, Humprey** gibi araştırmacılar, ırkların karışmasını tehlikeli bulup, bunun genetik yozlaşmaya yolaçacağını, bazı hastalıklara karşı direnci azaltacağını, ahlaksal ve hukuksal değerleri bozacağını söyleyebilmektedir.¹⁹⁰ Örneğin, bunlardan biri, New York'taki özel bir şirketin "Öjenik Kayıt Dairesi Yöneticisi" olan **Dr. Charles B. Davenport**, ırk karışmasının, daha önce gördüğümüz gibi, Zenci-Beyaz melezinde kol-bacak uzunluklarında bir oransızlığa yol açabileceği savı yanı sıra, öteki biyolojik bozukluklara neden olup, çene ile dişlerin oranını olduğu kadar, bedenin öteki organları arası oranı bozabileceği yolunda, ciddi olmayan savlar ileri sürmüştür.¹⁹¹

İş bununla bitmemekte, bazı ırkçı bakış açıları, kendilerine eski bilimlerde barınak bulabilmekte, yeni bilimlerde biçiminde ortaya çıkabilmekte, ya da bazı yeni bilimlerin ırkçı dallar verdikleri görülmektedir". Yeni Darvencilik, etnoloji, sosyobiyojoloji ve genetik mühendisliği ile ırkçılığın bağlantılarına bakmak, böyle bir eğilimin varlığını ortaya koyacaktır.

a. Yeni Darvencilik ve İrkçilik

Darvencilikte, Sosyal Darvencilığe yol açan "yaşam savaşı", "doğal ayıklanma" gibi kuramların bulunduğunu görmüştük. Bazen "Yeni Sentez", "Çağdaş Sentez" olarak da adlandırılan Yeni Darvencilik (Neo Darvinizm)¹⁹² 1920-1940'larda gelişen bir akım olarak, Darwin'in evrim kuramını kabul etmekle birlikte, Mendel'in genlerle ilgili kuramına dayanarak, evrimin düzenine Darwin'in sandığı gibi, bir kuşağın yaşam savaşında kazandığı niteliklerin kalıtımla sonraki kuşaklara geçirilmesi biçiminde olmadığını kanıtladı. Yeni Darvencilığe göre, evrim, genlerdeki değişiklik (mutasyon) yoluyla olur. Mutasyon, bir popülasyonun havuzundaki genlerden birinde canlının yapısında çevreye daha iyi uyumunu sağlayacak bir değişme yaratmışsa, söz

konusu canlının daha uzun yaşayıp, daha çok üremesi, bu değişikliğin popülasyona yayılıp yaygınlık kazanmasına yol açıyordu. Genlerdeki değişiklik, canlının, örneğin organlarında, çevreye uyumu güçleştirecek bir durum yaratmışsa, o canlı ve o canlıdan bu geni kalıtsal soyları, daha az yaşayıp, daha az üreyebildiklerinden. söz konusu genetik değişiklik, mutasyon, zamanla, elenip, yok oluyordu.

Bu kuramda bulunan, ırkçılığa hizmet edebilecek birkaç üstü örtülü noktayı ortaya koymaya çalışalım: 1. Değişikliğin, canlının içinde yaşadığı doğal, toplumsal çevrelerdeki gelişmelerden değil, genlerde (moleküler biyolojik çevrede) görülen ve nedeni çoğu kez bilinmeyen "birdenbire" ortaya çıkan bir farklılık olduğu söylenerek, evrimin yaratılmasında çevresel etmenlerin hiç bir rolünün bulunmadığı söylenmektedir. 2. Çevrenin evrimde ancak, uyumu sağlamayı güçleştiren genetik değişikliklerin (mutasyonun) yok olmasına yol açabilecek, "ayıklayıcı" bir etkisi olur. 3. Böylece ve genetik kodların dış çevresel etmenlere sınıksız kapalı olduğu, genetik değişimin de çok ağır işlediği görüşleriyle (Yeni Darvencilikten beslenen Sosyal Darvencilik) incelerken gördüğümüz gibi) değişim ikinci plana atılıp, yaşam kavgasının ürünü olarak görülen ayıklanma başa geçirilmiş olur.

Bu düşünceler, "genlerin" birdenbire değişimleri gibi pek bilimsel görünmeyen, çevresel etmenlerin değişimin belki uzun dönemdeki kümülatif etkilerinin ürünü olup olmadıklarını, ya da çevresel etmenlerin genlerin iç çevresel koşullarını etkileyerek, dolaylı yoldan etkileyip etkilemediklerini araştırmaya yönlendirici olmayan yorum dışında, biyolojik düzeyde doğru ve bilimsel bulgular, bitki, özellikle hayvan dünyası için geçerli olgular olarak görünüyorlar. Ama bu kuram, bu düşünceler, genetik yapısı *Homo sapiens sapiens* türünün(50 bin yıl kadar önce) bugünkü biçimini alışından beri hemen hiçbir önemli değişiklik (mutasyon) geçirmediği bilinen insana uygulanırsa, tarihinde görülen başdöndürücü değişikliklerin nedeninin biyolojik değil, ekonomik, toplumsal, kültürel gelişme alanlarında sağlandığı unutulur, ya da göz önüne alınmayarak insan topluluklarına uygulanırsa, Yeni Darvencilikten giderek ırkçılığın çukuruna düşmek işten değildir. Bu durumda, genetik kodların sağlamlığından, kararlılığından hareketle, ister öjenikçi, ister saf ırkçı, ister melez ırkçılığı biçiminde olsun, ırkçılığa varılabilir. Değişimin ayıklanma yoluyla olduğu varsayımından gidilerek, ayıklanmanın insan toplumlarındaki aracı olarak savaşı doğal görmeye, hatta yüceltmeye gidilebilir; topluluklar, sınıflar, insanlar arasında, öteki aşırı yarışmacı sosyal ve bireysel Darvinci politikalara yönelinebilir. Gerçekten, kapitalizmin "aşırı yarışmacı", "aşırı liberal" bir türünün "Friedman modeli" adıyla az gelişmiş ülkelere sunulduğu, aslında, bu adın kullanılmasından özellikle kaçınılsa da, bir tür "Ekonomik Darvencilik" pazarlaması olsa gerek. Bilim dünyasında ise, etnoloji ve sosyobiyoloji Yeni Darvencilik ürünü olarak ortaya çıkmışlardır.¹⁹³

b. Etnoloji ve Irkçılık

Etnoloji (karakterbilim) 1920'lerde kurulan, hayvan davranışlarını inceleyen, buradan, özellikle arılar, kancılar ve

yüksek primatlar gibi sürü hayvanlarının davranışlarından, bir sürü hayvanı olarak gördüğü insanlar hakkında çıkarsamalar yapan bir bilimdir.¹⁹⁴ Etholoji, türlerin fizyolojileri kadar davranış kalıplarının da doğal ayıklanmanın ürünü olduğu varsayımına dayanır.

Akımın en tanınmış temsilcisi olan (Nobel ödüllü bilgin) **Konrad Lorenz, *On Agression (Saldırı Üstüne)*** adıyla 1963'te yayımladığı kitabında, saldırganlığın, hayvanlarda olduğu gibi, insanlarda da bir içgüdü olduğunu söylemektedir. Bu gerçeği yadsımak yerine kabul edip tanımanın, onu, spor yarışmaları gibi zararsız yönere yönltebilme olanağı sağlayacağı biçiminde, kendine yöneltilebilecek bazı saldırıları geçiştirici bir tutum takındıktan sonra, saldırının yararlı bir içgüdü olduğunu ileri sürmektedir.¹⁹⁵

Etnolojinin bir başka temsilcisi olan **Robert Andrey** ise, 1966'da yayımlanan, yaklaşık olarak "toprağı sahiplenme güdüsü" ya da "yaşam alanının buyurganlığı" biçiminde çevrilebilecek olan ***Territorial Imperative*** adlı yapıtında "Mülkiyetin ve Ulusların Hayvansal Kökenleri Üzerine Kişisel Bir Soruşturma" alt başlığından anlaşılacağı gibi, hayvanlar yanı sıra insanlarla ilgileniyor, öyle anlaşılıyor ki mülkiyet kavramlarıyla, antropomorfik bir bakış açısıya hayvan davranışlarını gözlemlemek yoluyla ulaştığı sonuçlara dayanarak, mülkiyet duygusunun içgüdüsel bir duygu olduğu biçiminde insanlar adına bir çıkarsamada bulunmaktadır.

Daha çok* hayvanların davranışlarını inceleyip, hayvan türlerinin ayrı ayrı karakterini çizmeye çalışan bir bilim dalının, ileride, biyolojik düzeyde bir hayvan sayılan İnsanların farklı kalıtsal birimleri olarak ırkların karakterlerini çizip, aralarındaki karakter farklılıklarını göstermeye kalkmayacağını kim söyleyebilir? Ama böyle bir göreve etnolojiden çok, bir bakıma onun bir uzantısı olan sosyobiyojoloji üstlenmeye aday görünüyor.

'Hayvanat bahçesi, kafes, laboratuvaradaki değil, doğal yaşama alanları içindeki'.

c. Sosyobiyojoloji ve Irkçılık

1975 yılında "sosyobiyojoloji" adı altında icat edilen yeni bir "bilim", etholojinin hayvan davranışlarının evrimin doğal ayıklanma süreciyle (kalıtsal düzeyde) belirlendiği varsayımını, insan hayvanına da uygulayarak, "insanın toplumsal davranışlarının biyolojik düzeyde genlerce belirlenmiş olabileceği" kuramı üzerinde yükselmeye başladı.¹⁹⁶ Bu bilgi dalının adı da, sosyolojiyi tümüyle biyolojiye indirgeme amacını açıkça dile getirmektedir.*

Sosyobiyojolojinin kurucusu **Edward O. Wilson, *Sociobiology: A New Synthesis (1975)*** adlı yapıtında¹⁹⁷ yalnız sosyolojinin değil, insanla ilgili tüm bilimlerin, bu ara siyaset biliminin, ekonominin, ahlâkın hatta felsefenin biyolojinin içine alınmaları, biyolojik temellere dayandırılarak yeniden kurulmaları gerektiğini söyler.¹⁹⁸ Böyle kurulduklarında, örneğin ahlâkın, filozofların spekülasyonlarına dayanan kaypak bir bilgi dalı olmak yerine, ahlâk kurallarının "türün varlığını sürdürmesi amacı" biyolojik temeline dayanan bilimsel biçimini alacağını belirtir.

Böyle bir yorumun, yorumcusu o sonuca yönelmiş

olmasa bile, götürebileceği bazı tehlikeli sonuçlar vardır. Hareket noktaları olarak bu düşünceleri benimsemiş olan kimselerin, türün varlığını, genetik üstünlüğünü sürdürme yolunda davranmanın, bu yolda gerekirse öteki türlerin, öteki popülasyonların kökünün kazınmasının (Wilson'un deyimiyle) "genetik ahlâka uygun" olacağı gibi ırkçı, Sosyal Darvinci, savaşçı sonuçlara gidebilmelerinin önünde, hemen hiçbir ahlaksal (ve sosyobiologların bilim anlayışlarına göre) hiç bir bilimsel engel bulunmayacaktır.¹⁹⁹

Bir entomolojist (böcek bilgini) olan Wilson'un yarattığı bu akım, adının gereğine uygun olarak, doğa bilimcileri, biyologlar, zoologlar yanı sıra, toplum bilimcilerinin, siyaset bilimcilerinin de ilgisini çekmiş bulunuyor*, öyle ki, daha çok Birleşik Devletler'de geliştirilmeye çalışılan sosyobiolojinin, siyasal davranışların genlerde belirlendiği varsayımı üzerine oturtulmaya çalışılan, "*biopolitics*" adı verilen bir dalından söz edilmekte. Böyle bir bilgi dalının, gelişme olanağı bulursa, üreteceği en önemli ürünlerden biri, farklı ırklarda görülen farklı siyasal davranışlar olacaktır.²⁰⁰

- * Ayrıntılı eleştiri için bak. A. Şenel. "Sosyobioloji: Yeni Bir Bilim mi? *İktisat Dergisi*, Ekim 1985, sayı 251. s. 19-33.
- * Birinci baskıdan ikinci baskımıza geçen on yıl, sosyobiolojinin beklendiği, korkulduğu ya da umulduğu gelişmeyi gösteremediğini ortaya koymuş bulunmaktadır.

d. Genetik, Genetik Mühendisliği ve Irkçılık

Genetik bilimindeki gelişmelerle ortaya çıkarılan birçok bulgunun, ırkçı önyargıların dayandırılmak istenen biyolojik temellerini yıktığını gösteren genetikçilerin çıktığını görmüştük.²⁰¹ Ama, genetiğin, insanın kültürel boyutunu unutan genetikçileri, daha bir kolaylıkla ırkçı sonuçlara götürebileceğini de, Yeni Darvencililiği incelerken görmüştük, insanla hayvan arasındaki farka dikkat etmeyen, sağlam bir toplum bilimi, ahlâk, felsefe formasyonu olmayan, ya da Sosyal Darvinci bir dünya görüşüne sahip olan bu tür bilim adamlarının eline, üstün ırkçı, saf ırkçı vb. düşüncelerini gerçekleştirme olanağının bulunduğu umudunu verebilecek, "genetik mühendisliği" denen bir bilim, daha doğrusu bir teknik geçmiş bulunuyor. Aynı batında doğmuş kardeşlerinin üç katı iriliğinde beyaz fareyi yetiştirmeyi bilen bu tür kafaların, bu yoldaki becerilerini, Hitler'in insan haralarında başaramadığını laboratuvarlarda başarmaya kalkabilecek geleceğin Hitlerlerinin hizmetine sunma tehlikesi vardır.

Böyle bir olasılık düşünüldüğü içindir ki, genetik mühendisliği, dinsel inançları kökünden yıkacağı korkusuyla "yaradanın yerine geçmek küstahlığında bulunmak tehlikelidir, çarpılırsınız" biçimindeki (geriden) eleştiriler yanı sıra, onun eşitlikçi toplum anlayışlarını ve dünya barışını tehlikeye sokabileceğini düşünenlerce (ileriden) şiddetle eleştirilerek, genetik mühendisliği araştırmalarının sınırlandırılmasını, hatta sona erdirilmesini isteyenler vardır. Sözgelimi, **Jeremy Rifkin'in Algeny** adlı yapıtında, laboratuvarlarda genlerle oynanarak yaratılan üstün insanlardan söz ettikten sonra, "yaşam kavramının yeniden tanımlanması"nın gerektiğini belirtmesi, genetik mühendisliği araştırmalarının üstün insan yaratmaya yönelebileceği düşüncesiyle, bu tür araştırmalara tepki gösterilmesine yol açmıştı.²⁰²

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRKÇILIĞI AÇIKLAYAN KURAMLAR

İrk çatışmasını anlamak için ırka değil, çatışmaya bakmalıyız.

Ruth Benedict

Ulusçuluğun, emperyalizmden, ulusal bağımsızlık ideolojilerinden "ulusal sosyalizm"e kadar, sağdan sola birçok ideolojiyle eklemenebilmesine karşılık, ırkçılık ancak bazı sağ ideolojilerle eklemelendirilen bir ideolojik öğedir.²⁰³ Bunun yanı sıra ırkçılığın en sık ve en uyumlu biçimde emperyalist, ulusçu ve faşist ideolojilerle eklemelendiği ya da eklemelendirildiği görülmektedir. Bu bakımdan ırkçılığın kendisi bağımsız, özerk bir ideolojik sistem olarak ele alınamayacağı gibi,²⁰⁴ ırkçılığı açıklayan kuramların onu bu sağ ideolojilerin çözümlemelerine bağlı olarak ele almaları gerekir. Bu, ırkçılığı açıklayan kuramların, eşitsizlikçi dünya görüşlerini, kapitalizmi, emperyalizmi, ulusçuluğu ve faşizmi açıklayan kuramların bir parçası olması gerektiğini gösterir.

Bununla birlikte bu gereğe uymayan bazı açıklamalar yapılmış, bazı kuramlar ortaya atılmıştır. Bunlar tümüyle yararsız değildir; bakış açılarının odaklaştığı noktaların daha iyi aydınlatılmasında yararlı olmuşlardır. Bu çalışmada ırkçılığa, tarihsel, ekonomik, toplumsal, kültürel, ideolojik bakış açılarını birleştiren bir perspektiften bakılmıştır. Ayrıca, ırk kuramları ve ırkçılık öğretileri açıklanırken, ırkçılığı açıklamaya çalışan bir kuram da bu sayfaların arasında işlenmiştir. Böyle bir bakış açısının bir sınırlılığı, konuya bir kuram ile yaklaşmanın bir gereği olarak, ırkçılığın bazı boyutlarına, örneğin psikolojik, sosyal psikolojik boyutlarına yeterince değinilememesidir. Bu eksikliği, ırkçılığı açıklayan görüşlerin ve kuramların (tümünü kapsayıcı ve sistemli bir biçimde sergilemek savında bulunulmaksızın) özetlenmesi, bir dereceye dek giderebilecektir. Söz konusu kuramların ve görüşlerin bir de eleştirisine girilmeyecektir.

A IRKÇILIĞIN TANIMI

İrkçılığı açıklamaya çalışan kuramlara ve görüşlere geçmeden önce, ırkçılığın tanımını yapmakta yarar var. Ancak bu konuda, şimdiye dek yapılan çok çeşitli tanımları vermek ya da yeni bir tanımda bulunmak çabası yerine, konunun tütün dünyadaki uzmanlarının UNESCO'nun ilgili toplantılarının ve komisyonlarının çalışmaları sonucunda varılan, UNESCO tarafından benimsenen oldukça başarılı ve yeterli görünen tanımı vermekle yetineceğiz. Bu tanıma göre "ırkçılık, ayrımcı gruplar arası ilişkilerin biyolojik temellerle doğrulanabileceği yanıltmacasına dayanan antisosyal inanış ve davranışlardır."²⁰⁵ Bu tanımın altında da ırkçılığı açıklayan bir kuramın yattığı söylenebilir.

B. IRKÇILARIN IRKÇILIĞI AÇIKLAYAN

KURAMLARI

İrk kuramlarını ve ırkçılık öğretilerini incelerken gördüğümüz gibi, çeşitli ırkçı düşünürlerin ve yazarların ırkçılığı açıklamaya çalıştıkları kuramlar şöyle sıralanabilir; bunlar: a) Tanrı'nın beyaz adama verdiği dini ve uygarlığı yayma görevi gibi dinsel, b) kan bağı ve ırkların kalıtsal eşitsizliği gibi sahte bilimsel, c) ırk bilincinin içgüdüsel olduğu gibi sahte psikolojik, d) tüm toplumsal olayların ırk odağı çevresinde oluştuğu gibi sahte toplumbilimsel, e) tarihin ırkların savaşlarının ya da başarılarının tarihi olduğu gibi tarihsel ya da tarihsici. f) üstün ırkların tarihsel misyonları gibi metafizik, g) ilkel, kandaş kabilelerin fizik ve moral erdemlerinin uygar, kozmopolit haklardan üstün olduğu yolundaki "ilkellikçi" felsefi kuramdan; yaşamın, güçlünün zayıfı sömürmesi, yemesi, yoketmesi biçimlerini alabilen bir savaş olduğu, hakkı kuvvetin yarattığı, zayıfı koruyan insan yasalarının bu doğal yasaya ters düşeceği gibi "gerçekçi"(!) felsefi kuramlara dek çeşitli kuramlarla, daha doğrusu öğretilerle açıklama çabalarıdır.²⁰⁶ İrkçıların "saf ırk" kuramı ise, genetik kalitenin ve bu yüksek kalitede sağlanacak bir türdeşliğin, bazı ırkları ötekilerinin doğal efendisi yapacak nitelikler kazandıracığı görüşüne dayanır.²⁰⁷

C. İRKÇILIĞI TARİHSEL RASTLANTILARLA AÇIKLAYAN GÖRÜŞLER

F. Tannebaum'un *Slave and Citizen* (1947) (Köle ve Yurttaş) adlı yapıtından, Amerika'daki ırk önyargısının kaynağını tarihsel rastlantıya dayandığını öğreniyoruz.²⁰⁸ Tannebaum Kuzey Amerika'da kölelik önyargısının (dolayısıyla ırkçılığın) bulunup, Güney Amerika'da bulunmamasını, İspanyollar'ın öteden beri Arap ve Yahudi kölelerinin olmasına, Roma hukukundan beri köle efendi ilişkilerini düzenleyen, köleyi de insan olarak görüp ona bazı haklar tanıyan bir hukuk geleneğine sahip olmalarına karşılık. Kuzey Amerika'ya gelenlerin böyle bir geleneğe sahip olmamaları gibi, tarihsel rastlantılarla açıklamaya çalışmıştır.

Toynbee'nin de, *Tarih Bilinci*'nde, daha çok Batı toplumlarına özgü bir önyargı olan ırkçılık duygusu 15. yüzyılın son çeyreğinden bu yana Batı uygarlığının yeryüzüne yayılışının, ırkların uygun olmayan koşullarda birbirleriyle ilişkiye girişmelerinin ürünüdür diye, ırkçılığı Tannebaum gibi olumsuz tarihsel rastlantılarla açıklama eğiliminde olduğunu görmüştük.²⁰⁹

D. İRKÇILIĞIN PSİKOLOJİK, SOSYAL PSİKOLOJİK, PSİKANALİTİK AÇIKLAMALARI

İrkçılık bazı yazarlarca, korku, nefret, güvensizlik, dayanışma, fazla enerji, tutku gibi psikolojik ve sosyal

psikolojik etmenlerle açıklanır. Pek çok açıklama bu başlık altında toplanabilir; ortaya atıldıkları tarih sırasına göre üç örnek ile yetiniyoruz. Bunlardan Reich'inki psikanalitik olarak bir; Adorno ve arkadaşlarının açıklaması psikolojik ve sosyal psikolojik olarak iki; Krech ve Crutchfield'in açıklamaları psikolojik, sosyal psikolojik ve psikanalitik olarak üç boyutu da içeren açıklamalardır.²¹⁰

a. Wilhelm Reich'in Orta Sınıf İnsanın Bastırılmış Cinselliğinin Ürünü Olarak Irkçılık Kuramı

Wilhelm Reich (1897-1957) Faşizmin Kitle Ruhunu Anlayışı adlı yapıtında, ırkçılığı faşizmin bir ögesi, ancak (s. 112'de) "Alman faşizminin tutunduğu ana menteşe ırk kuramıdır"²¹¹ diyecek kadar önemli, asal bir ögesi olarak görür. Reich bir öğretinin ekonomik temelini onun somut dayanağını açıkladığını, ama bize onun akıldışı çekirdeği konusunda bir şey öğretmediğini (s. 118'de) söyler. Bir öğretinin maddesel, ekonomik temeli iki yönlüdür, öğreti dolaylı yoldan toplumun ekonomik yapısına bağlıdır; dolaysız yoldan bu öğretiyi üreten ve toplumun ekonomik yapısıyla belirlenen insanların kendilerine özgü zihinsel yapılarına bağlıdır. Böylece, akıldışı, ideolojik bir ortamla yetişen insanlar, akıldışı "kişilik yapılan" kazanırlar.

Reich'a göre emperyalizmin görüş açısını anlamak için onu doğuran ekonomik temele bakmalıyız. O zaman faşist ırk kuramı ile ulusçu öğretinin, ekonomik güçlüklerle karşılaşan bir egemen katmanın emperyalist amaçlarına bağlı oldukları görülür. Ancak bu ekonomik etmenler öğretinin özünü oluşturmaz, yalnızca yeşereceği toprağı oluştururlar. Faşist öğretinin akıldışı çekirdeği, faşist kişilik yapısıdır.

Reich, yapıtının (1942 yılında yapılan) birinci baskısında faşizmi, bir siyasal ideolojiyi örgütlü bir biçimde temsil eden siyasal partilerden biri gibi gördüğünü söyler. Her katmandan, her ırktan, her ulustan ve mezhepten insanları kapsayan hekimlik deneyimi, kendisine bu eski görüşünün yanlışlığını göstermiştir; faşizmin, orta sınıf insanının kişilik yapısının siyasal alanda örgütlenmiş görünümünden başka bir şey olmadığını öğretmiştir. Faşist kişilik yapısı belli partilere, ırklara, uluslara özgü değildir. Dahası, kişilik çözümlemesi alanında yaptığı deneylerle, faşist duyarlılığın ve düşüncenin bazı öğelerini taşımayan tek bir canlının (insanın) bile bulunmadığı sonucuna varmıştır. İrksal önyargıların etkilerinin genişliği, dünyanın dört bir yanına yayılmış bulunmaları, bunların kaynağının insan beynindeki akıldışı kesim olduğunu göstermektedir, öyle ki, ırklar kuramı faşizmin uydurduğu bir şey değildir; tam tersine, ırksal nefret, bu nefretin siyasal alanda dile getiriliş biçimi olan faşizmi doğurmuştur. Irkçı öğreti orgazm güçsüzlüğü çeken insanın kişiliğinde dışa vuran biyolojik bir hastalıktır. Faşizm, makineci buyurgan uygarlıkla onun makineci gizemci öğretisi tarafından ezilen insanın temel coşkusal tutumudur, bir "coşkusal veba"dır.

Ne var ki bu hastalığın kökleri derindedir. Bu bakımdan faşizm, ilk güdüler, biyolojik güdüler, binlerce yıldır baskı altında tutulan sıradan bireyin akıldışı kişilik yapısının dile gelmesidir. Buraya kadar düşüncelerini daha çok kendi sözlerinden izlediğimiz, bundan sonra izlemekte güçlük çekip yazdıklarını daha çok yorumlama yoluna gideceğimiz Reich,

faşizmi, nesnel koşullar bakımından ekonomik bunalıma ve emperyalist eğilime bağlayan (Marksist) öznel koşullar bakımından cinsel güdülerini bastırılmış insanın akıldışı, gizemci kişilik yapısına bağlayan (Freudcu) bir sentezle açıklamaya çalışmaktadır. Bu iki olgu arasındaki bağlantıyı, anlayabildiğimiz kadar, ırkçılık kuramının sağladığını düşünmektedir. Ekonomik ve psikolojik öğelere bu ideolojik öğenin de katılmasıyla Faşizm, Reich'a göre, bir kitle eylemine dönüşmüştür. Hitler, geleneksel toplumsal yapılar arasında, özellikle aile içinde sıkışıp kalan cinsel enerjiyi açığa çıkarmış, harekete geçirmiştir.²¹²

Reich, yapının üçüncü baskısına yazdığı önsözde (s. 20'de) on yıl önceye (birinci baskının yapıldığı yıla) oranla ırkçı kuramın biyolojik gizemcilikten başka bir şey olmadığını daha iyi gördüğünü söyler. ırkçılık kuramının dile getirdiği bu biyolojik gizemcilik şöyle işler: Saf Aryan ırkı düşüncesinin içindeki saflık kavramıyla, ırkın karışması korkusu yaratılarak, cinsel imsak yüceltilmiş, daha doğrusu geleneksel cinsel baskılara İdeolojik bir biçim verilmiş olur. Naziler arasında cinsel ilişkilere ancak ırk, ulus, parti gibi belli kültür değerlerine katkıda bulunmak için izin verilmesiyle de, cinsel enerji parti yararına kullanılmış olur. Cinsel baskının biriktirdiği öfke ise, imsakçı davranmayan ırkı karışık halklarla, kendilerinden Aryan ırkının saflığını bozma tehlikesi gelen Yahudiler'e yöneltilir. Bu öfke kendini Yahudiler'e eziyet etmek gibi sadist biçimlerde ortaya koyabilir. ırkçı kuram içinde Cermen kanının Yahudi kanıyla zehirlendiği görüşü, Alman düşüncesinin de Yahudi Marx tarafından zehirlendiği çağrışımını yaptırmaktadır.

Öte yandan efendiler ırkının üstünlüğüne inanmak, nasyonal sosyalist kitlelerin, kendilerini bu ırkın simgesi olarak sunulan führer ile özdeşleştirmelerine varır. Böylece, bir yandan yığın içindeki önemsiz kimselerin kendilerini führer oldukları düşünceye kaptıracak kadar körleşmelerine; öte yandan führere bağlanarak tutsaklıklarını seve seve benimsemelerine yolaçar. ırkçı öğretide ırkların karışması kavramının toplumun egemen sınıfıyla ezilen sınıfların karışmaması kavramını gizleyişinde, sınıflı toplumda cinsel baskının oynadığı önemli rolü görürüz.

Cinsel baskı sonucunda biriken enerjileri böylece yücelten ya da saptıran nasyonal sosyalizmin ırk kuramının çekirdeği, ataerkil ailenin cinsel baskı ile bilinçaltına soktuğu "doğal cinsel yaşam ile orgazm işlevi karşısında duyulan öldürücü korkudur". Böylece Reich Alman faşizminin tutunduğu ana menteşenin ırk kuramı olduğunu ortaya koymuş olduğunu düşünür.

Reich'a göre, Naziler'in emperyalizme hizmet eden ırkçılık öğretisi, tüm çelişkileriyle ve saçmalıklarıyla, akıldışı kökenlidir; olguları kendi kanıtlarına göre eğer bükür. Böyle özünde irrasyonel olan bir düşüncü rasyonel kanıtlarla çürütemezsiniz. bunu çürütmek için akıldışı işlevlerini günışığına çıkarmak gerekir, iki akıldışı işlevi vardır: 1. emperyalist özlemlere biyolojik bir kanıt kazandırmak, 2. ulusçu duyarlılığın bilinçdışı duygusal güdülerini dile getirip bazı ruhsal eğilimleri gizlemek.

b. Adorno ve Arkadaşlarının Etnosantrizm ve

Yetkeci Kişiliğin Bir Ürünü Olarak İrkçilik Kuramı

Reich ırkçılığı, kökleri binlerce yıl gerilere dayanan cinsel duyguların bastırılmasıyla ilişkilendirdiği faşizmin, coşkusallık veba dediği faşizmin dayanağı olan bir hastalık gibi görürken; faşizmi ve ırkçılığı Reich gibi kişilik yapısı ile açıklamaya çalışan Adorno ve arkadaşları onu bir hastalık olarak görmezler.²¹³

Adorno ve arkadaşları. *The Authoritarian Personality* (1950) (Yetkeci Kişilik) adlı yapıtlarında, siyasal ve ekonomik güçlerin etnosantrizmin hem kurumsal hem de bireysel psikolojik biçimlerinin gelişmesinde yaşamsal bir rol oynadığını (s. 151'de) kabul ederler, önyargıların toplumun genel örgütlenmesinin [düzeninin] ürünü olduğunu ve ancak toplumun gelişmesiyle değişebileceklerini (s. 975'de) teslim ederler. Ama etnosantrizm dedikleri ırkçı düşüncünün ve tutumun yalnız açıklanmasını değil, engellenmesini, önlenemediği kadar önlenmesini de (s. vii'de) amaçladıkları için, konunun bu boyutlarını dışarıda bırakıp, kendi grubuna olumlu, öteki gruplara olumsuz önyargılarla bakan etnosantrik kişilik yapısı üzerinde dururlar. Freudcu bir kişilik yapısı kuramına (s. 5'de) dayanarak, etnosantrik (etnik benmerkezci) kişilik yapısının öğelerini açıklamaya girişirler. Vardıkları sonuç (s. 150'de) etnosantrik davranışın, düşüncenin her noktasına işleyen katı bir içgrup (*ingroup* benim grubum) dışgrup (*out group* başka gruplar) ayırımına dayandığı, dışgruplara karşı basmakalıplaşmış olumsuz, .düşmanca hayaller; içgruba karşı basmakalıplaşmış. olumlu, boyuneğici tutumlar takındığı, gruplararası ilişkilerde iç grubun haklı olarak başat konumda olması, dışgrupların ona boyun eğmesi biçiminde sıradüzenci. yetkeci bir görüşü içerdiğidir. Böylece, "yetkeci kişilik" dedikleri bir tipi ortaya çıkarırlar. Bu yeni "antropolojik" tür, eski bağnaz tipten farklı olarak, yüksek düzeyde endüstrileşmiş bir toplumun irrasyonel ve antirasyonel inançlarını biraraya getirebilmektedir. Aynı zamanda hem aydınlanmıştır hem boş inançlıdır; bireyci olmaktan onur duyar, ama öteki insanlara benzememekten korkar, öte yandan erke ve yetkeye körükörüne boyuneğme eğilimindedir.

"Potansiyel faşist" dedikleri, etnosantrik düşünüş ve tutumları olan bu kişilik yapısı; hemen her toplumda görülebilir. Toplumsal durum ve koşullar (s. vii) ile içinde yaşanılan toplumsal _ye siyasal düzen (s. 975) bu potansiyel faşist kişilik yapısının o ya da bu ölçüde su yüzüne çıkmasına yolaçabilir. öte yandan, yetkeci kişilik yapısı ile etnosantrik önyargılar ve benimsenen ideoloji arasında bağlantı vardır, öyle anlaşılıyor ki, Adorno ve arkadaşlarının yorumuna göre, etnosantrik (ırkçı) düşünüş ve tutumlar, bir yanda kişilik yapısı ve toplumsal ve siyasal düzen jle öte yanda önyargılarla ideolojinin, bazı toplumsal koşulların .ve olayların katalizörlüğü ile birleşerek, egemen düşünüş ve tutumlar durumuna gelmesiyle doğmaktadır.

Etnosantrik (ırkçı) eğilimlerin belli (sıradüzenci) dünya görüşleri ile birlikte görüldüğünü, sağ toplumsal ve siyasal ideolojilerin bir parçası olduğunu söyledikleri halde (s. 104'te) etnosantrizmin gruplarda ve gruplar arası ilişkilerde varlığını sürdüren bir "ideolojik sistem" olduğunu da söylerler. Sonuç olarak, antisemitizmi, ırkçılığı da içeren bir kapsamı olan etnosantrizm" Adorno ve arkadaşları için, kişilik yapısı yetkeci olan potansiyel faşist kişilerde görülen düşünüş ve davranış

biçimidir.²¹⁴

c. Krech ve Crutchfield'ın Psikolojik, Sosyal Psikolojik, Psikanalitik Bir Hastalık Olarak Irkçılık Kuramı

David Krech ve Richard S. Crutchfield. Sosyal Psikoloji Teori ve Sorunlar adlı yapıtlarında (s. 505 vd'de) Amerika'da ırkçılığa sosyal psikolojik açıdan yaklaşan bilim çevrelerinin tipik tutumunu yansıtmaktadırlar. Bu yazarlara göre ırkçılık bir önyargıdır. Ancak Adorno ve arkadaşlarından farklı olarak, bu önyargıyı (s. 505'te) bir "hastalık" olarak görmektedirler. Böyle görmeleri onu düzenin normal bir ürünü olarak görmediklerini gösterir. Irkçılığın tarihsel kaynaklarının önemini kabul ederler ve karmaşık bir biçim almış olan bu sorunun zenciler bakımından yalın ve asal bir ekonomik uygulama ile [kölelikle] başladığından kuşku duymazlar. Irkçılığın tarihsel açıklamasında ise Tannebaum'un daha önce ele aldığımız "tarihsel rastlantı" kuramını benimser görünürler. Ancak, kitaplarının konusu gereği, olguyu bir bireysel psikoloji ve sosyal psikoloji sorunu olarak ele alırlar. Böyle alınca da ırkçılığı, "başıbozukluk ve saldırganlık". "paranoya", engellenen gereksinimlerin yolaçtığı sadırganlığı destekleyen, bastırılmış gerilimlerin hizmetine giren, belirsiz bunalım durumlarına hazır yorum olan bir "önyargı" vb. olarak görüp, psikolojik, sosyal psikolojik, psikanalitik açılardan incelemeye, yorumlamaya girerler.

Irk önyargısının Amerikan halkının heterojenliği gibi çevresel desteklerine de değindikten sonra, ırka bakarak fark gözetmenin Amerikan toplumunun öteki kesimleri yanı sıra işçi(sendika) hareketinde, silahlı kuvvetlerde de her zaman görüldüğünü anlatır (s. 561'de) bu "hastalığın" tüm sınıflarına yayılmış olarak Amerikan halkının %80'inde bulunduğunu söylerler²¹⁵ ve yapıtlarının bir bölümünü ırk önyargısının denetlenmesine ayırırlar.

E. IRKÇILIĞIN SİYASAL, SOSYOLOJİK AÇILARDAN YAPILAN AÇIKLAMALARI

Irkçılığı otoriter düzenli toplumların bir ürünü olan saldırganlık biçimi olarak yorumlayan yazarlar da vardır.²¹⁶ Bazı yazarlar, korkunun ve endişenin, güvensizliğin grup içi duyguları güçlendirip öteki grupları aşağı görmelerine neden olduğunu söylediler.²¹⁷ Bazıları, savaş vb. olağanüstü durumlardaki endişelerin ve gerginliklerin ırkçı önyargılara etkisini araştırdılar.²¹⁸ Bunlara "bunalım ırkçılığı kuramları" diyebiliriz. Irkçılığı etnosantrizmin bir görünümü ya da bir parçası sayan görüş bu başlık altına da sokulabilir. Bazı yazarlar, ırkçılığı, tabakalı toplumlarda gruplar, örneğin sınıflar içinde, soy düşüncesinden yararlanılarak grup üyeliğini ve grupla özdeşleşmeyi sürdürme amaçlı ideolojik bir araç olarak görürler. Bu görüşü savunanlar, "biyolojik ırk"- "sosyal ırk" ayrımı yapıp bu tür ırkçılığın "sosyal ırk" ile ilgili olduğunu eklerler.²¹⁹ Birçok yazar da ırkçılığı ulusçuluğun, aşırı ulusçuluğun, şovenizmin bir uzantısı, bir ürünü olarak görür.²²⁰

F. IRKÇILIĞI EKONOMİK AÇIDAN ELE ALAN AÇIKLAMALAR

İrkçılığı açıklayan görüşlerin çoğu bu başlık altında toplanabilir. Marksizm ırkçılığı kapitalizmin ve emperyalizmin bir ideolojik ürünü olarak görür.²²¹ Bu görüşlerde, genel olarak iç ekonomik bunalımlardan, uluslararası ekonomik bunalımlara; ekonomik bunalımlardan ekonomik yayılmaya dek çeşitli bunalımların çeşitli ırkçılık akımlarına ve düşüncelerine yol açtığı ileri sürülür, özel olarak da ırkçılığın tarihsel kökenlerinde koloniciliğin, köleciliğin ve emperyalizmin yattığı söylenir. J. Huxley'in 19. yüzyıl ekonomik akımlarının, eski siyasal bağlantıları altüst ederken doğan çatışmaların, nüfusun "ırksal" öğelerinin uyumsuzluğuyla açıklandığı yorumu,²²² Popper'in hayvan yetiştiricilerinin ırkçılıklarını, yukarı sınıfın ırkça üstünlüğüne inanışlarını açıklayan görüşleri,²²³ ırkçılığın ekonomik (aynı zamanda ideolojik) açıklamaları içine sokulabilir.

İrkçılığa ekonomik açıdan yaklaşan yazarlardan biri olan Cox, onun kökeninde köle ticaretini bulur. İrk düşmanlığını toplumsal içgüdüde ya da halklar arası antipatide aramanın kavram kargaşasına yol açacağını söyleyen Cox, etnosantrizmden farklı olarak "ırk ilişkileri" dediği ilişkilerin ilkin, Amerika'da geniş toprakların işletilmesi için emek gereksiniminin yarattığı köle ticaretinde görüldüğünü belirtiyor. Böylece ırkçılığı, kökeninde kapitalizme ve emeğin sömürülmesine bağlamış oluyor. İrk ilişkisini araştırarak, böyle bir ilişkiyi yağlayıcı düşüncelere olan gereksinimin ırk önyargılarını yarattığını ekliyor. Sepulveda'yı ilk ırkçı düşünür olarak gören Cox, ırkçı düşünceleri ve önyargıları yayıp savunan kimselerin, çoğu zaman kendilerinin bile önyargılarının temelindeki amacın bilincinde olmayabileceklerini söyledikten sonra, emeği ve öteki kaynakları her türlü yola başvurarak elinde tutmaya çalışırken, bu yolda ırk önyargısını icat edip kullanacakları; dolayısıyla ırk düşmanlığının özünde siyasal ve sınıfsal bir çatışma olduğu sonucuna varıyor.²²⁴

G. İRKÇILIĞI İDEOLOJİK AÇIDAN ELE ALAN AÇIKLAMALAR

İrkçılığı, ideolojik yönünden yaklaşılarak açıklayan görüşlere gelince, aşağıdaki açıklamalar bu yaklaşımın örneği olarak verilebilir:

a. UNESCO'nun, ırkçılık sorununu tartışmak için 1967'de Paris'e çağırdığı bilginlerin toplantısında hazırlanan raporda, ırkçılığın, fetihi, zenci köleliğini, koloniciliği haklı göstermeye çalışan bir kuram olduğu kabul edilmiştir.²²⁵

b. Boas, ırkçı düşünürlerin, kültürel farklılıkları, etnik grupları, farklı dil konuşan grupları, ulusları, ırkla karıştırdıklarını; kültürel farklılıkların biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını sandıklarını; ailede kalıtımla bir halk içinde kalıtımı karıştırdıklarını; farklı giyinen, farklı kültürden olduklarından farklı davranan grupları (görüntüyü) ırkla karıştırdıklarını; renge, giysiye takılarak epifenomeni neden sayma, kültür farklılığının nedenleri olarak bunları görme yanlışlarına düştükleri için ırkçı düşüncelere kapıldıklarını söyler.²²⁶ Bunlara, durumu (o tarihteki halklar, ırklar arasındaki teknik, kültürel farklılıkları) doğal, değişmeyecek durum

sanma ve sonucu (örneğin ırk ayrımcılığının yol açtığı eğitim vb. farklarını) neden sayma yanılgılarının da eklenmesi, ırkçı düşünüşün ideolojik yönünün kavranmasına yardımcı olabilir.

c. Birçok yazar, ırkçılığı faşizm ile ilişkilendirip ırkçılığın açıklanmasını faşizmin açıklanmasına bağlarken, **Ernst Cassier. *The Myth of the State*** adlı yapıtında²²⁷ ırkçılığı, çağdaş mitosci, irrasyonel düşünüşü, çağdaş siyasal mitosların görünümlerinden biri olarak görür. Çağdaş mitosci düşünüşün kökenlerini araştırmak için ilkel topluluklar dönemine, dilin doğuşuna ve ilk işlevlerine dek gerilere gider. Vardığı sonuç, düşüncenin simgesel araçları olan sözcüklerin 1. semantik, 2. majik işlevlerinin olduğu; buna uygun olarak insan düşünüşünün" rasyonel ve mitosci düşünüş olmak üzere iki çizgide geliştiğidir! İlkel topluluklarda bile günlük işler rasyonel tekniklerle yapılırken, olağanüstü durumlarda sihire başvurulur. Tarihte bazı düşünürler insanlığın rasyonel, bazıları irrasyonel, mitosci düşünüşüne katkıda bulunmuşlardır. Carlyle kahramana tapış kuramı ile çağdaş ırkçı mitoslara varacak yolu açmıştır. Gobineau kahramana tapışın yerine ırka tapışı koymuştur. Spengler bilimsel yöntemlere meydan okuyup, tarihe ozanca yaklaşarak, tarihin itici gücünün nedensellik değil yazgı olduğunu söylemiştir. Batı kültürünün çökmekte, Prusya'da yeni bir kültürün doğmakta olduğu kehanetinde bulunmuştur. Alman ırkçıları da, ondan aldıkları bu umut ışığıyla, dünyanın Alman ırkınca fethedileceğini ileri sürmüşlerdir. Birinci Dünya Savaşı sonunda Almanlar, enflasyon, işsizlik, tüm toplumsal düzenin çökmesi gibi normal yollarla çözülemeyecek şiddette sorunlarla karşılaşınca, siyasal mitosların gelişeceği ortam doğmuştur. Bu bunalım, umutsuzluk durumunda, umutsuz araçlara başvurulmuştur. Uygar insanın en şiddetli tutkuları en irrasyonel itilere boyun eğmiştir. Gene de çağdaş insan rasyonelliğini tümüyle unutmayıp başvurduğu umutsuz, gizemli araçlara inanmak için bazı kuramlar kurmuştur. ırkçılık öğretisi böyle oluşturulmuş bir "toplumsal mitos" olmuştur. Böylece eskiden beri birikegelen irrasyonel düşünceler, elemin katalizörlüğünde harekete geçirilmiştir. Bu tür siyasal mitoslara rasyonel kanıtların işlemeyeceğini söyleyen Cassier. felsefenin, bize onların güçlü ve zayıf yanlarını göstererek, düşmanı tanımamıza yardımcı olacağını söyler.

ırkçılığın ideolojik açıdan açıklanmasında, ideolojik yönlerinin ortaya konmasında, Althusser'in genel ideoloji içinde çeşitli sınıfların sınıf ideolojilerini oluşturmak üzere seçip alarak eklemelendirecekleri ideolojik öğelerin bulunduğu²²⁸ görüşünden çıkılarak, ırkçılığın hangi ideolojilerle, hangi koşullarda nasıl eklemelendirildiği gösterilebilir. Gene ırkçılığa, Poulantzas'ın, faşizmin hiç bir sınıfın ideolojisinin hegemonya kuramamasıyla doğan ideolojik bunalım, işçi sınıfı ideolojisinin içine burjuva ideolojisinin öğelerinin sızması açısından yaklaşılabilir.²²⁹ Barrington Moore, Jr.'un, faşizmin burjuva devrimlerini üstünkörü geçiren, burjuvazinin aristokrasinin kanadı altında geliştiği ülkelerde, işçi sınıfından gelen bir tehdit karşısında bir kolu orduda olan aristokrasiyi yardıma çağırmasıyla oluşan koalisyonun, Moore'un deyişiyle "Çavdarla demirin izdivacı"nın ürünü olduğu yorumu kabul edilirse,²³⁰ ırkçılık bu izdivaçta aristokrasinin getirdiği ideolojik çeyiz olarak görülecektir. Son olarak, ırkçılığın, egemen sınıfların bilinçli ideolojileri ile halk kültürünün

önyargılarının birleşmesinin ürünü olduğu da söylenebilir.

H. İRKÇILIĞIN BAZI BOYUTLARINI AÇIKLAYAN KURAMLAR

İrkçilik, kapitalizm, emperyalizm, ulusçuluk gibi daha büyük ideolojik sistemlerin bir ögesini oluşturduğu ölçüde, ırkçılığı açıklayan kuramların çoğu, onun bağlı olduğu bütünü açıklayan kuramların bir parçası olmak durumundadır. Bunların yanı sıra, ırkçılığın o ya da bu ideolojik sistemin parçası olmasına bakılmaksızın ve tüm boyutlarını açıklama çabasında olmayan, bazı boyutlarını aydınlatmaya çalışan; "ırkçılığın kısmi kuramları" diyebileceğimiz bazı kuramlar ileri sürülmüştür. Bunlardan yalnızca birkaçına değinmekle yetineceğiz.

Örneğin, ırkçıların, uygarlığın karmaşıklık derecesinin bazı ırkların onu kavrayabilecek düzeyin üstünde olduğunu ileri sürüp, ırk ayrımını bu görüşe dayandıran kuramları bunlardan biridir.²³¹ Gossett, göçmen akışının hızıyla ırk düşmanlığının yaygınlaşması ve yoğunlaşması arasında bir bağlantının bulunduğunu ileri sürmüştür.²³² Gene, savaşların, ulusların birbirlerine karşı duydukları nefretin dizginlerini salıverip, ırksal gerginliklerin kabarmasına ve taşmasına yol açtığı söylenmektedir.²³³

Gunnar Myrdal, ırk sorununu bir sınıf sorunu olarak ele alışı karşı çıkıp, bunu "idealist Marksist" bakış açısı olarak niteledikten sonra, kendisinin "birikerek çoğalan etkiler kuramı" ya da "kısır döngü kuramı" dediği, "sarmal etkileşim kuramı" adının anlattıklarını daha iyi dile getiren bir kavram olacağını sandığım bir kuram geliştirir. Buna göre, zenci sorununda tüm etmenler arasında karşılıklı bir bağlantı ve etkileşim vardır. Beyaz önyargısı ve ayrımcılığı, zenciye düşük yaşam, eğitim, davranış, ahlâk düzeyinde tutar; bu standartlardaki düşüklük ise, sırası gelince, Beyaz önyargısını destekler, pekiştirir, artırır. Söz konusu etmenlerden hiç birisi belirleyici etmen değildir. Dolayısıyla herhangi birisindeki olumlu ya da olumsuz yöndeki bir değişme, öteki etmenleri de zincirleme olarak ve sarmal bir hareketle değiştirecektir, örneğin herhangi bir nedenle Beyaz önyargısı azalsa, ırk ayrımcılığı hafiflese, zenci standartları yükselecek, bu da önyargının daha da hafiflemesine yol açacaktır, önyargıdaki herhangi bir artış, zenci standartlarını düşürerek, bu kez geriye doğru, olumsuz yönde bir değişmeyi başlatacaktır.²³⁴ Bu kuramın, "yapılar arası genel etkileşim kuramı"nın ırkçılık sorununa uygulanmasından başka bir şey olmadığı gözden kaçmamış olsa gerek.

SONUÇ

Irkçılık tehlikeli bir mitostur.

Julian Huxley

Irkçılık, İkinci Dünya Savaşı öncesinde, sırasında, sonrasında,'ondan medet uman Nazilere, dolayısıyla Alman halkına verdiği zararlarda görüleceği gibi. ırkçıların kendilerini de dışarıda bırakmaksızın, bütün insanlığa zarar vermiştir. Ama bazı gruplara daha çok zarar vermiştir; önce bunlara, sonra bütün insanlığa verdiği zararları anımsamaya çalışalım.

Zenciler ve Irkçılık

Irkçılık en büyük zararını zencilere, özellikle zenci kölelere vermiştir. **John Hawkins** adında bir İngiliz'in sahip olduğu ilk köle gemisi. **1562**'de Amerika sularına girmiştir. Ancak, köle ticaretinin, şeker kamışı plantasyonlarının yaygınlaştığı 1630'lardan sonra yoğunlaştığını görüyoruz.²³⁵ Köle ticaretinin yoğunlaşması, yoğun bir kokuyu da birliğinde getirmiştir. Gerçekten, o tarihlerde bir köle gemisinin okyanusu geçmekte olduğu, rüzgârın getirdiği kokuyla, daha gemi ufukta görünmeden, yüzlerce millik uzaklıktan anlaşılabilirdi. Çünkü gemiye, olabildiğince çok "mal" yüklemek için, ellerinden ve ayaklarından birbirlerine zincirlenerek balık istifi gibi dizilen zenciler, bir ay kadar süren bu yolculuk boyunca, ağızlarına akıtılan çorba ile

orada besleniyor ve yediklerini içtiklerini üstten ve alttan, orada çıkarıyorlardı. Kimbilir, zencilerin kötü koktukları önyargısı belki bu "gerçeğe" dayanarak doğmuştu. Zencilerden böylesine tiksinen Beyazların, durmadan gemiler dolusu zenciye Amerika'ya getirmeleri anlaşılır şey değil doğrusu.

1562'den köleliğin kaldırıldığı tarih olan 1863'e dek, zenci kölelerin çektiklerini. Tanrı dışında hemen herkes bildiği için geçiyorum. Zenci köleliği, 1863'te, artık zencilerin de insan, üstelik öteki insanlara eşit değerde insan oldukları düşünölmeye başlandığı için kaldırılmadı. Böyle bir nedenle kaldırılmadığını, köleliğin kaldırılması yolunda, siyasal düzeyde verilen savaşı yürüten Lincoln'un, 1858 tarihinde yazdığı bir mektubundaki şu satırlardan biliyoruz: 'Beyazlarla zenciler arasında fizik farkların. toplumsal, siyasal eşitlik içinde birlikte yaşamalarına olanak vermeyeceğine inanıyorum.'²³⁶ Gerçekten, köleliğin kaldırılmasının asıl nedeni, sanayileşen Kuzey'in "özgür emek" gereksinimiydi.

Zenciler özgür ve vatandaş sayılınca. Güney devletlerinde çıkarılan, zencilerin vatandaşlık haklarını sınırlayan "kara yasalar"a karşı Kuzey'in dayattığı 1867 tarihli Reconstruction Act'e tepki olarak en az beş bin zenci öldürölmüştü.²³⁷

Ku Klux Klan. Reconstruction Act ile birlikte, 1867'de kurulup. bu eşitlikçi insan yasasına karşı orman yasası olan "linç"leri zencilere karşı kullanmaya başladı.²³⁸ Her biri bir

trajedi konusunu oluşturacak nitelikte olan bu linç olayları, istatistiğin soğuk rakamlarıyla ne kadar yansıtılabilir ki? Linç istatistiklerinin tutulmaya başlandığı 1880'lerde, bu yolla siyahtan çok beyaz "suçlu" öldürülmüşken, geçen yıllarla birlikte denge kurulup, bu dengenin hızla zenciler zararına bozulduğu görülüyor. 1882-1888 yılları arasında, 595 Beyaz, 440 zenci linç edilmişken; 1889'da, 76 Beyaz, 84 zenci; 1892'de 69 Beyaz, 162 zenci; 1893-1904 yılları arasında yılda ortalama 100 zenci, 29 Beyaz linç edildi; 1883-1915 yılları arasında, yılda ortalama 50 zencinin linç edilmiş olmasına karşılık. Beyaz linç sayısının hızla düştüğü görülüyor. 1906-1915 yılları arasında 650 zencinin 61 Beyazın linç edilmiş olması, zenci linçinin Beyazları on kat aştığını gösteriyor.²³⁹

Kitlesel gerçeği yansıtan bu rakamlardan sonra, "temsil edici" olmalarına bakarak, iki somut, tekil linç örneğini görelim. Georgia federe devletinde Mary Turner, kocasını öldüren beyazların adlarını söylemek tehdidinde bulununca, neredeyse doğurmak üzere olmasına bakılmayıp, asılır ve yakılır. Yakma yanı sıra, kızgın demirle göz oyma, ağır ağır kızartma; "kurban"ın kemiklerinin armağan olarak kapışılması, cinsel organların koparılması, parmakların gösteriş için kasap dükkanlarına asılması²⁴⁰ bu orman yasasının "incelik"lerinden bazılarıdır.

Bir suçsuzun linçini gördükten sonra bir de "suçlu"ların linçinden bir örnek verelim. 1930'larda. işsizliğin arttığı ekonomik bunalım yıllarında, Leeville adlı bir Teksas kasabasında, haftalığını istemek üzere geldiğinde, çalıştığı çiftlik sahibinin karısından, kocam ücretini bırakmadan kasabaya indi yanıtı alması üzerine, ona cinsel saldırıda bulunan zencinin, yakalanması, tutuklanması, kasaba halkının ayaklanması, mahkeme salonunun yakılıp, zencinin içinde korunduğu özel hücrenin kubbesinin kaynak makinasıyla delinip, cesedinin çıkarılıp alkışlar arasında fırlatılışı, asılışı, kesilişi, yakılışı, **Durwald Pruden** tarafından, bir bilimsel araştırmada saptanmıştır.²⁴¹ Olay sırasında, büyük çoğunluğu aşağı tabakalardan olan halk tarafından, gene büyük çoğunluğu aşağı tabakalardan olan 200 kadar zencinin işyerlerinin ve evlerinin yağmalanıp, yakılıp yıkıldığını öğreniyoruz. Linç ve ayaklanma hakkında açılan dava sonunda, linçin sarhoş önderi suçlu bulunmamış, tutuklanan 44 kişiden 43'ü bırakılmış, suç, 17 yaşındaki sabıkalı bir çocuğa yüklenmiş, kendisine iki yıl tutukluluk cezası verilmiş, bir yılı doldurmadan salıverilmiştir. Aynı kasabada geçerli olan yasaya göre, bir Beyaz, bir zenci kadına cinsel saldırıda bulunsaydı, yalnızca 12,5 dolar ceza ödeyecekti, öte yandan gene aynı kasabada, bir Beyaza cinsel saldırıda bulunduktan sonra, üstelik onu öldüren bir Beyazın, hiç bir sorun çıkmadan yargılandığını okuyoruz.

Linç kitlelerin önyargılarının ve kitle psikolojisinin ürünüdür, kabul; ama bu önyargıların beslenmesinde, Georgia federe devletinden **Tom Watson** adında bir düşünürün, zencinin erdemsiz olduğunu, şeref, gerçek, minnet ve ilke gibi kavranılan kavrayacak yetenekte olmadığını, Güney'in onu arada sırada linç edip kırbaçlamasının, kokusuyla ve rengiyle kadiri mutlak'a (tanrıya) saygısızlık etmeye kalkmasını önlemek için gerekli olduğunu; linç yasasının, halkın içindeki adalet duygusunun daha ölmediğini gösteren bir belirti olduğunu ileri süren görüşlerinin²⁴² hiç payı yok mu?

Zenciler özgür vatandaş sayılınca, siyasal haklarını kullandırmamak için akla hayale gelmeyecek "bayağı" yollara başvuruldu. Bunlardan biri, hukuk tarihine "ata maddesi"

olarak geçen düzenlemeydi. 1897'de Louisiana federe devleti anayasasında, oy hakkının kullanılması için. Anayasanın bir pasajını okuyup, anladığını gösterecek biçimde anlatmak koşuluna, bu koşulu yerine getiremeyecek olan Beyazları kollamak için, bir kolaylık getirilerek, daha önce oy kullanmışsa, ya da ataları, 1 Haziran 1867'de oyunu kullanmışsa, yapılacak seçimlerde de kullanabileceği belirtildi. Bu tarihte zencilere oy hakkı tanınmadığından, zenciler bu kolaylıktan yararlanamayacaklardı. Yüksek Mahkeme, "ata maddesi"nin Federal Anayasaya aykırı olup olmadığına 18 yıl karar veremedi; 1915'te karar verebildi ve bu madde kaldırıldı,²⁴³ ama "ata maddesi" Amerika ve hukuk tarihinde kara bir leke olarak kaldı.

Federal Anayasa'daki "eşitlik" maddesi, 1875'te Jim Crow yasasıyla, zencilere ayn (ama eşit) kamu hizmeti sunulması biçiminde yorumlanıp, Yüksek Mahkeme'nin de, eşit olursa ayrı olabileceği yolunda ödün vermesiyle, "ayrı fakat eşit" ilkesi yürürlüğe sokulunca, Amerika'da görülen ırk ayrımcılığı (*segregation*) hukuksal temellere dayandırılmış oldu. Bu uygulama, "ayrı" olunca "eşit" olmasının olanağının bulunmayacağı görüşünün sonunda kabul edildiği 1954 yılına kadar sürdü. Bu ara, bu ilkeyi uygulayan Oklahoma'da, üniversiteye kabul edilmek zorunda kalınan bir zenci öğrencinin sandalyesinin, kapı açık bırakılarak, sınıfın dışına konması, dersleri böyle dinleyerek eşit haktan yararlanmasının sağlanması²⁴⁴ gibi gülünç ve insanlık adına üzücü uygulamalar görüldü. Irk ayrımcılığının yarattığı zencilerle ilgili acılardan verdiğimiz bu örnekler bölümünü, 1963 gibi geç bir tarihte, güneyin bazı kasabalarında zencilerle Beyazların evlenmelerine izin vermeyen yasaların bulunduğunu, yüz kadar kasabada ise zencilerin oy verme olanağının bulunmadığını,²⁴⁵ Güney Afrika'daki ayrımcı politikanın hâlâ (1984'de) sürdüğünü belirterek kapatalım.

Kızılderililer ve Irkçılık

Irk ayrımcılığı, ırkçılık, zenciler kadar Amerika yerlileri olan Kızılderililere zarar ve acı verdi. Gözlerini altın hırsı bürümüş bir avuç çeteden başka bir şey olmayan İspanyol "fatihleri", **Hernando Cortes (1488-1547)** ve adamları, ateşli silahların sayesinde koskoca Aztek İmparatorluğu'nu yıktıktan sonra, İmparator **II. Montezuma'yı (1466-1520)** kendisine dokunulmayacağı, fidye öderse serbest bırakılacağı sözü verilerek, uyruklarına ülkenin dört bir yanından, özellikle tapınaklardan altın eşya ve sanat yapıtları getirtip, bunları dağ gibi yığdırması sağlandı. Kızılderili tarihini ve kültürlerini kavramamızda eşsiz yardımları olarak bu sanat yapıtlarının, tarih ve sanat değerlerinden çok altınıyla ilgilenen İspanyollar, bunların büyük bir bölümünü, taşımada kolaylık olsun diye eritip, para olarak Avrupa'ya gönderdiler. Bunun Avrupa'ya, "para devrimi" denen ve birliğinde korkunç bir enflasyonu da getiren ekonomik çalkantılardan başka etkisi, yararı olmadı. Ama Kızılderililere verdiği zarar yanı sıra, bilime, sanata ve insanlığa verdiği zararlar hiçbir şeyle karşılaştırılamayacak ve hiçbir biçimde onanlamayacak kadar büyüktü. Askerler, altın sanat yapıtlarını fırınlarda eritirken, İspanyol din adamları, Montezuma'nın sarayındaki bir odanın tavanlarına kadar istif edilmiş tarih tomarlarını, içlerinde "küfür" var diye, fırına atarak, kültür tarihinin belki en büyük "soykırım" suçunu işliyorlardı.

Altınlar toplandı, tarih tomarları yakıldı, ama Montezuma serbest bırakılmadı; yargılandı ve "dinsizlikten" ölüme mahkum edildi. Kendisini kutsal bilen ve halkı tarafından kutsal bilinen imparator, hiç değilse inançlarına uygun olarak ölmek istedi, boğularak ölmek istemedi. Bunun için ne isterlerse vermeye hazır, inançlarını istediler; Hristiyanlığa geçerse, vurularak öldürülebileceğini söylediler, inancı için inanç değiştirmeyi bile kabul ettiği halde, verilen söz yerine getirilmedi ve İspanyol geleneklerine göre, boynu mengenede sıkılıp ensesi kırılarak öldürüldü.

Kuzey Amerika'daki Kızılderililere geçelim, İngilizler, 1653 gibi çok erken tarihlerde, Kızılderilileri belli bölgelerde tutma ("rezervasyon") sistemini başlattılar. Ellerinden aldıkları uçsuz bucaksız bozkırlar yerine, her Kızılderili savaşçıya, onları çiftçi yapıp başlarını bağlamak amacıyla, işgal edilmemiş boş topraklardan elli dönüm verdiler. Ama daha sonra bu topraklar da, binbir düzen ile ellerinden alındı. 1787'de çıkarılan Northwest Territory Ordinance'da, kağıt üzerinde, "Kızılderililere karşı her zaman elden gelen en büyük iyi niyet gösterilecek, rızaları olmadan toprakları ve mülkleri ellerinden alınmayacak, haklarına ve özgürlüklerine dokunulmayacak" denirken, uygulamada yerel yönetimlerin, Beyaz vatandaşlarına getirecekleri her bir Kızılderili kafatası derisi için ödüller verdiğini görüyoruz. 1641'de Hollandalılar tarafından başlatılan bu uygulamanın, "vatandaşların girişim ve yürekliliğini teşvik için" dağıtılan ödüllerden sonuncusunun 1818'de Indiana federe devletinde verilmesine kadar sürdüğünü biliyoruz.²⁴⁶

Kuzey ve Güney Amerika'da Avrupalılar gelmeden önce ne kadar Kızılderilin'in yaşadığı tam olarak bilinmiyor. Kestirimler yazardan yazara değişiyor. Ama 1832'de topraklarını vermek istemeyen bir kızılderili şefine karşı açılan Black Hawk Savaşı'nda, bu kabilenin sayısının 1000'den 150'ye düştüğü biliniyor. 1850 yılında California'da 110-130 bin kadar Kızılderilin'in yaşadığı hesaplandı; otuz yıl sonra, 1880'de, bu sayı 20 binin altına düşmüş bulunuyordu. Yüzbinlere ne oldu? Bir bölümünün Beyazların getirdiği, yerlilerin bağışıklıkları olmayan hastalıklar nedeniyle öldüğü söyleniyor, ne kadarının öldürüldüğü söylenmiyor, söylenemiyor. Çünkü, Batı'nın çoğu yerinde Kızılderili öldürmek bir suç sayılmadığı için, olaylar adalet kayıtlarına işlenmemiş. Ünlü 1890 Yaralı Diz soykırımında, Beyaz baskısından bunalıp, "Kurtarıcı ruh"u çağırmak için yapılan "hayalet dansı", savaş dansı olarak yorumlanınca, Birleşik Devletler ordusu, 98 silahsız savaşçıyı ve 200 kadar kadını ve çocuğu kılıçtan geçirmişti.²⁴⁷ Bugün Birleşik Devletler'de "toplama kampları"na kapatılmış Kızılderililerin sayısının çok az olduğunu biliyoruz.

Tarihin bu en büyük soykırımında "En iyi Kızılderili ölü Kızılderilidir" gibi atasözlerinin bir etkisi olsa gerek. Bu sonuçta, ırkçı düşüncesinin içinde bulunulan yüzyılın kültürüne uygun olarak aldığı renge göre, 16. yüzyılda Kızılderililerin insan soyundan olmadıkları, 17. yüzyılda ve 18. yüzyılın başlarında Şeytanın soyundan geldikleri, 18. yüzyılın sonlarıyla 19. yüzyılda (ve bazı kafalarda hatta 20. yüzyılda) Kızılderililerin biyolojik yapılarının, özellikle zekâlarının, doğuştan, Beyazlarınkinden geri olduğu yolundaki inançların ve düşüncelerin²⁴⁸ de payı olsa gerek.

İrkçılığın verdiği zarar, zenciler ve Kızılderililer gibi, ilkel

topluluklarla sınırlı kalmamıştır; ırkçılık uygar halklara da büyük zararlar vermiş, büyük acılara yol açmıştır. Bu yolda, göçmenlere, Yahudiler'e az gelişmiş ülke halklarına ve çok gelişmiş ülkelere verdiği zararlar unutulmamalıdır.

Göçmen işçiler ve Irkçılık

Dinsel önyargı ile karışık olmakla birlikte, ırksal önyargıyla, İç Savaş'tan önce bile, iş ilânlarında "İrlandalılar başvurmasın" gibi notlarla karşılaşılıyordu.²⁴⁹ Göçmen işçilere karşı tepki Çinliler üzerinde yoğunlaşınca, 1854'te, California' da Beyazlarla ilgili davalarda Çinliler'in tanıklığı kabul edilmez oldu. California "Yüce" Mahkemesinin bu konudaki gerekçesi, "Kızılderililerin tanıklığını kabul etmiyoruz; Çinliler de aynı ırktan olduklarına göre, bu ırkın yüzyıllardır Amerika'da yaşayan dalına bu hakkı tanımazken, yeni gelen üyelerine tanımak olamaz."²⁵⁰ Doğrusu "müthiş" bir hukuk mantığı ve "korkunç" bir tutarlılık (!).

1870'te, işçi sendikalarının 'Çinliler'e karşı tutum takınmaları üzerine, Çinliler linç edilmeye başlanıyor. Çinliler'e karşı takınılan bu tutumun temelinde, işsizlik, ücretlerin düşmesi gibi ekonomik nedenler yatıyor; tamam, ama işsizliğin, düşük ücretlerin nedenini, ya da çözümünü, gelir dağılımında, örgütsüzlükte vb.'de aramayıp, işin kolayına kaçarak, kendisi gibi emekçiler olan insanlara karşı çıkan işçinin bilinçsizliğinin de hiç payı yok mu? Bu bilinçsizlikten yararlanan düşünürlerin sundukları düşüncelerin hiç payı yok mu? Gerçekten, bu tarihlerde, Rudyard Kipling'in "Çinliler'in sinir sistemleri yoktur, midesizdirler" biçimindeki sözlerinin, Boyard Taylor'un (1855'te) ileri sürdüğü "Çinliler ahlakça yeryüzünün en aşağı halkıdır, onlara dokunmak insanı kirletir; ırkımıza karşı adalet, onların topraklarımıza yerleşmesine izin vermememizi gerektirir" biçimindeki görüşlerinin hiç rolü olmamış mıydı? Çinliler'in beyinlerinin, 96 inç küp olan Beyazlarınkinden çok küçük ve 93 inç küp olan zencilerden sonra gelerek 82 inç küp olduğunu açıklayan ırkçı "bilimsel araştırma"ların hiç suçu yok muydu? Çinliler'e karşı takınılan bu tutuma benzer tutumların, İtalyanlar'a, İspanyollar'a, Türkler'e ve özellikle 1917 Devrimi'nden sonra, Doğu Avrupalılara, Slavlara karşı takınıldığını da biliyoruz.

Yahudiler ve Irkçılık

Yahudi düşmanlığı, dinsel önyargılar üstünde yükselen yoğun bir ırkçılık olarak gelişti. Yahudilerin ırkçılıktan çektikleri, "antisemitizm" sözcüğü ile birlikte iyi bilinmektedir. Gene de Hitler'in, Nazilerin, ırkçılık düşünceleriyle çelişkili olmasına bakmadan, bazıları dış görünümlerinden ayrı ırktan oldukları anlaşılmayabilir diye, Yahudiler'i, bilinmeleri için san yıldız takmak zorunda bırakmaları; damarlarında belli bir oranın üstünde Yahudi kanı dolaşanlara vatandaşlık hakları tanımayan yasaları; Almanlar ile sevişen Yahudi kızlarının boynunda, "ben pis bir domuzum, bir Alman'ı kirlettim" gibi sözler yazılı levhalarla dolaşma zorunda bırakılmaları ve "toplama kampları", "gaz odaları", "fırınlar" unutulmamalı; kurbanlarının sayısı milyonları bulan bir soykırımı unutulmamalı.²⁵¹

Az gelişmiş Ülkeler, Çok gelişmiş Ülkeler, İnsanlık ve Irkçılık

İrkçılığın, kolonicilik döneminden göçmen işçi akınlarına kadar, azgelişmiş ülkelerin insanlarına verdiği zararlar az değildir. Bu zararlar anımsanırken, kendilerine aşağı insan davranışı gösterilmesini protesto etmek için, kendilerini yakan göçmen işçilerin et kokuları da unutulmamalıdır.

İrkçılık, kurbanları kadar avcılarına da zarar vermiştir. İrkçi önyargıların ve eylemlerin yol açtığı sürtüşmeler yanı sıra, ırkçılığın insan ilişkilerinde, ahlâkta açtığı yaralar, gelişmiş ülkelerin ırk önyargılı halklarının hiç yararına olmamıştır. İrkçılığın kurbanları, öldüklerinde çektikleri acılardan kurtulmuşlardır. Ama avcılar, kurbanlarının çığlıklarını kolay kolay unutamayacaklardır. Bu sesler, yaşamları boyunca onları izleyecektir. Bu halkların tarihlerine yazılan kara sayfalar ise, hiç bir zaman silinmeyecektir.

İrkçılığın çeşitli halklara verdiği acılar, aslında tüm insanlığa verilmiş zararlardır. Bunun yanı sıra, ırkçı, ayrımcı davranışlar, hem bu davranışı yapan, hem ona hedef olan kimseler, hem de bunlara tanık olan insanlar, kuşaklar bakımından, insanlık onurunu inciltici olmuştur.

Zaman zaman bilim adına da ileri sürülen ırkçı düşünceler, hem bu düşünceleri üretenler hem de bunlara inananlar açısından, insanın, onu öteki canlılardan, hayvanlardan ayıran yanı olan aklı, mantığı adına onur kırıcı, utanç verici şeylerdir. 'Bu konuda, incelememiz sırasında karşılaştığımız birçok düşünceyi, bir iki yenisini ekleyerek anımsamak yeter.

Dr. John Van Evrie adında biri, dergi çıkaran bir Amerikalı yazar, *White Supremacy and Negro Subordination* (**Beyaz Üstünlüğü ve Zenci Aşağılığı**) adlı (1868'de yayımlanan) kitabında, zencilere okul açılıp, eğitim vermeye kalkılırsa, bunun onlara büyük zararlar vereceğini ileri sürmüştü. Evrie'ye göre, böyle bir eğitim, onların beyinlerini öne doğru geliştirecek, onları, Beyazlar gibi geniş alınlı yapacaktı. Böylece bedenleriyle kafaları arasındaki oranı, dengeyi bozmuş olacaktı. Sonuçta ağırlık merkezlerini kaydıracak, zencileri dik duramaz, yürüyemez duruma düşürecekti.²⁵² Doğruluğuna inanılması şöyle dursun, bilim adına böyle bir düşüncenin ileri sürülebildiğine inanmak güç. Mantık alanında aynı derecede güç işleri başaran ırkçılar da çıkmıştır. Bunlardan biri olan **Tuğamiral Stephen B. Luce**, (1891'de) Sosyal Darvinci bir tutumla, canlılar dünyasında kavganın varolma kavgası anlamına geldiğini, kavgaya biraz ara vermenin, ölümün yaşam üzerinde kazanacağı bir zafer anlamına geleceğini söyleyip, savaşın insanlar arasındaki kavganın başlıca aracı olduğunu ekleyerek,²⁵³ savaşı yaşam, barışı ölüm ile özdeşleştiren bir mantık harikası (!) yaratabilmişti. Bunların ve kitabın bölümleri içinde sunulan bunlara benzer birçok ırkçı düşüncenin zavallılığının derecesi, insan aklının onuru adına üzücüdür.

Bilim dünyasında azalmış görünen (ama yeni bilimlerde gizli bir biçimde varlıklarını sürdürdüklerini gördüğümüz) ırkçı önyargılar, kültürsüz bırakılmış kitleler içinde capcanlı yaşamaktadır. Bugün göze batar derecede görünmüyorsa, İkinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi, bir önderin onları derleyip toplayıp, örgütlendirip harekete geçirip yönlendireceği koşullar şimdilik bulunmadığı içindir. Böyle koşullar doğunca, onların da kısa sürede ve hızla başlarını kaldırıp serpildikleri görülecektir.

Örneğin, İngiltere'de, ırkçı partinin (National Front'un,

Ulusal Cephe'nin) önderi **Enoch Powell**, içinde bulunduğumuz sıradan siyasal koşullar içinde herhangi bir siyasal başarı sağlayabilmiş değildir. Ama bu onun olağanüstü durumlarda, ekonomik, siyasal, toplumsal bunalım dönemlerinde de başarı gösteremeyeceği anlamına gelmez. Tersine, böyle durumlarda büyük başarıları ulaşabileceğini gösteren belirtiler vardır. Gerçekten, Enoch Powell'ın, 1968 yılında, göçmenlerle ilgili olarak yaptığı bir konuşmanın ardından Gallup halkoyu araştırma enstitüsünün yaptığı bir halkoyu yoklaması, böyle bir şansının olduğunu göstermektedir. Söz konusu konuşmasında Enoch Powell şunları söylemişti: 'Yılda ülkemize kabul edilen ... 50 bin kişinin akmasına göz yummak için, çıldırmış, gerçekten çıldırmış olmamız gerek. Böyle bir tutum, bir ulusun, hani hani, üzerinde kendisinin yakılacağı odunları yığmasına benzer.'²⁵⁴ Kamuoyu yoklaması, İngiliz halkının dörtte üçünün Powell'ın bu görüşüne katıldığını göstermişti.

İrkçilik, kuşkusuz ileride kalkacaktır. Ama bugün için üzerinin küllendiğine bakılarak söndüğü sanılmamalı. İrkçi önyargılarla ve düşüncelerle, ırkçı davranışlarla ve ırkçı politikalarla savaşın ardı arkası bırakılmamalı. İrkçilik, geçmişte (ve günümüzde) o ya da bu halkın arasında daha yoğun bir biçimde kendini ortaya koymuş olabilir. Buna bakılarak ırkçılığın herhangi bir halkın tekelinde olduğu yanlışlığına düşülmemelidir. Harekete geçen bir ırkçılığın, karşı ırkçılıkları uyandırıcı niteliği yüzünden, ırkçılığın küllerini üfleyen bir bunalım, az gelişmiş ülkeler arasında olduğu kadar çok gelişmiş ülkeler arasında.²⁵⁵ Beyazlar kadar, zenciler, sarılar arasında, avcılar²⁵⁵ kadar kurbanlar arasında da ırkçılığı canlandırabilir. Aryan ırkçılığının Siyonizmi beslemesine benzer bir biçimde, Beyaz ırkçılığı siyah ırkçılığa, ırkçı bir Türkçülük, ırkçı bir Kürtçülüğe yol açabilir.

Hem böyle bir olasılığa, hem de ırkçı düşüncelerin ırkçı davranış ve politikaları etkileme olasılığına işaret ettiği için, aşağıda anlatılan olay son derece ilginçtir. 1892'de, bir Japon devlet adamı, dünya çapındaki ününe duyduğu güvenden dolayı olacak, sosyolog ve filozof Herbert Spencer'e yazdığı bir mektupta, Japonlar'ın yabancılarla evlenmelerinin iyi sonuç verip vermeyeceğini sorar. Spencer'in bu soruya verdiği yanıt: "karışık bir felsefi sorun değil, açık biyolojik gerçekle ilgili bir sorun; hayvanlara bakın, gelişigüzel çiftleşmeleri onların yozlaşmalarına yol açıyor", biçiminde olmuştur.²⁵⁶ Bu durumda insanın aklına, koşulların uygun olduğu bir dönemde, Hitler'in, Pancermen Birliği Başkanı Class'ın öğütlerini dinleyip yerine getirişi gibi, Spencer'i dinleyen bir devlet adamı çıksaydı ne olurdu diye bir soru ister istemez takılıyor. Ya da, hem Spencer'i hem de, Türk halkının fizik olarak yozlaşmış olduğunu düşünüp, soyunu ıslah etmek için, Avrupa'dan damızlık getirilmesinin iyi olacağını söyleyen bir Türk düşünürünü dinleyen bir Türk devlet adamı çıksaydı ne olurdu.²⁵⁷ İrkçi önyargıların, düşüncelerin ve öğretilerin, ırkçılığı yaratmış olmamakla birlikte, ırkçılığın derecesinde, niteliğinde, varlığını sürdürmesinde, belirleyici olmasa bile, "görece" etkileri vardır. Bu görece etkilerine karşı, gene görece etkileri olan karşı düşüncelerle, kuramlarla, karşı öğretilerle savaş verilir ve verilmelidir. Çünkü, tüm üstyapı kurumlarında olduğu gibi, ırkçılıkta da, ekonomik, tarihsel dayanakları ortadan kalkarken, ırkçı düşüncelerin, kökleri sökülen bir ağacın yaprakları gibi kendi kendilerine kuruyup yok olmalarını beklemek doğru bir tutum olmaz. İrkçılığı ırkçı

düşünceler yaratmış olmadığı gibi, ırkçı düşüncelerin ortadan kaldırılmaya çalışılmasıyla ırkçılığın ortadan kalkmayacağı doğrudur. Ama ırkçılığın ekonomik, tarihsel (maddi) temelleri çökerken, ırkçı düşüncelere karşı savaş verilmezse, temeller ortadan kalktığı halde yıkıntılar, daha uzunca bir süre kalabilirler; insan ilişkilerini, topluluklar arası, toplumlar arası ilişkileri olumsuz yönde etkilemeyi sürdürebilirler. Daha kötüsü, beslendiği maddi temeller ortadan kalktığı halde, asalak bitkiler gibi, çöken ya da yeni yeni gelişen ayrımcı eşitsizlikçi bazı ideolojilerle eklemlenip, onlarla yazgı birliği yaparak onların çökmesini geciktirip, gelişmesini hızlandırabilirler. Çağımızın kitle iletişim araçlarının, kitlelere önyargılar sunucu, kitleler içindeki önyargılarla beslenici ve bu önyargıları besleyici niteliğine karşı ve tarihte benzeri görülmemiş derinlikte ve yaygınlıkta etkilerine karşı, söz konusu önyargılara aman vermemecesine, sistemli ve bilinçli bir savaş açılmalıdır. Irkçı önyargılar daha çok halk tabakaları arasında görülmekle birlikte, halkın yarattığı görüşler olmaktan çok, egemen sınıflar ve hükümetler tarafından bir zamanlar halka sunulmuş olan düşüncelerdir. Bunları sunan yönetimler ve sunulduğu zaman unutulduğu içindir ki, halk kültürünün ürünü oldukları sanılır. Egemen sınıflar ve hükümetler, halka benimsettikleri bu önyargılardan zaman zaman yararlanırlar. Ama önyargılar, değişen yönetimlerle ve değişen politikalarla birlikte hemen değişmezler. Hemen değişmedikleri gibi, bu önyargılardan hükümetler gibi yararlanmak isteyen kimselerce, gruplarca, partilerce, yönetimlerin istemediği zamanlarda, istemediği biçimlerde kullanılmak üzere, toplumsal, siyasal bir güç olarak ortaya çıkarılabilirler.

Dolayısıyla yönetimler, kısa dönemdeki küçük yararlarına tamah etmeyip, uzun dönemde verebileceği zararları düşünerek, ırkçı önyargıları beslememeli, tersine, köklerinin kurutulması için sistemli çabalar göstermelidirler. Irkçılık, J. Huxley'in belirttiği gibi, tehlikeli bir mitostur, tehlikeli bir oyuncaktır, onunla oynamak, ateşle oynamak demektir.*

* Kaynakça notları dipnotlarında "ayrıntılı" verildiğinden, bir de kitabın sonuna bir kaynakça eklenmesine gerek görülmemiştir; kaynaklar dipnotlardan izlenebilir.

İkinci Baskıya SONSÖZ

*Günümüzde ırkçılık söylemi
ulusçuluk eyleminin maskesidir.*

Birinci baskıdan buyana (1984'den 1994'e) dünyayı sarsan on yıl geçti. Bu sarsıntı yıllarında dünyanın siyasal coğrafyasının menteşeleri zorlandı, gevşedi, yer yer koptu. Sarsıntı ortamında, daha önce yenilgiye uğratılmış, örneğin din devleti, ulus devleti gibi düşüncelere sahip kimi çevreler, düşüncelerini yaygınlaştırabilme, yaşama geçirebilme umuduyla kıpırdanıp, söyleme, hatta eyleme geçtiler.

Ulusçuluğun Geri Dönüşü mü?

Son onyılın söz konusu bu tür eylemlerinin en önemlisi, ondokuzuncu yüzyıla damgasını vuran, ona "ulusçuluk çağı" denmesine yolaçan bir akımın, yirmibirinci yüzyıla yaklaşıırken geri dönme girişimiydi. "Yeni ulusçuluk" üzerine görüşlerimi bir oturumda (bak. 1. Tekeli, B. Oran, M. A. Ağaoğulları, A. Şenel, "Milliyetçilik: Nereden Nereye?", *Marksizm ve Gelecek*, sayı 5, 1992, s. 58-82'de) açıklamıştım. Orada da belirttiğim gibi, üç ayrı nedene dayanan, üç farklı kökeni olan üç ulusçuluk akımının yanyana görüldüğü yılları yaşadık, yaşıyoruz.

Bunlardan birincisi, reel sosyalizmin yıkılmasıyla, eski Sovyetler Birliği topraklarında ve Balkanlar'da görülen "ulusal devlete dönüş ulusçuluğu", ikincisi, Batı Avrupa'da ekonomisinin çalkantılı dönemlerinde patlak veren akımdır; daha doğrusu, türdeş bir Avrupa Topluluğu oluşturma çabası içinde, artık bir safra gibi görülüp atılmak istenen yabancı işgücüne karşı, ulusçu politikacılarca örgütlendirilen yerli işçilerin ve işsizlerin "yabancı işçi düşmanı ulusçuluk" biçimidir. Üçüncüsü ise, ülkemizde ve bölgemizde görülen, imparatorlukların tasfiyesi sırasında görülmemiş bir hesabın, onun kalıtıcısından istendiği bir "geç kalmış ulusçuluk" türüdür.

Ulusçuluk Azgelişmişlik Kardeşi Irkçılık ile Birlikte mi Geliyor?

Bizi burada ilgilendiren, saydığımız (ama saygı duymadığımız) ulusçuluk biçimleri değil, ulusçuluğun "azgelişmiş ikiz kardeşi" ırkçılığın da dönüp dönmeyeceğidir. 1985-1987 yılları arasında, La Maison des sciences de l'homme'da düzenlenen, **E. Terray, M. Guillon, S. Amin, E. Hobsbawm, E. Gellner** gibi ünlülerin katıldığı seminerler dizisinin ilk konusunun "ırkçılık ve etniklik" oluşuna bakılırsa (bak. **E. Balibar ve L. Wallerstein, *İrk Ulus Sınıf* (Paris, 1990)** İstanbul, 1993, s. 16, 17, 22) ırkçılık konusu akademik çevrelerde önemini sürdürmektedir. Dahası var, seminere katılanların bildirilerinde, ırkçılığın gerilemeyip, tersine ilerlediği sonucuna varılmaktadır.

Ancak, ideolojinin ve söylemin yapısında bulunan sınıflandırma ve abartma eğilimleri, canlanan ulusçuluğun üç biçimine de kolaylıkla "ırkçılık" damgasının vurulmasına

yolaçmıştır. Bu eğilimlerden yararlanan kimi çevreler, bilinçli bir ideolojik taktikle, temelde ulusal olan bazı akımları "ırkçı" olarak görüp gösterme yolunu tutmaktadır. Bu nokta ile ilgili düşüncelerimi, sonsözün son sözünü oluşturacağı için ileriye bırakıyorum.

O noktaya varmadan önce, son onyıllık içinde görülen ulusçuluk akımlarına koşut olarak sunulan ulusçulukla ilgili yazın selinden bazılarına, onların içinde bulunan ırkçılığa ilişkin görüşlere hızla göz atmalıyız. Burada ilk belirtilmesi gereken, ulusçulukla ilgili onca yayına karşın, özel olarak ırkçılıkla ilgili kitapların yayınlanmamış, hiç değilse gözüme takılmamış olması. Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein'in ilgili yazılarını derleyen *İrk Ulus Sınıf* (1990 Paris, 1993 İstanbul) bile, gerçek bir ırkçı akım olarak görmediğim "ayırıcı ırkçılık" dedikleri olayı yorumladıkları için, bu olgunun dışına düşmez.

Ulusçulukla ilgili yazına, bunlardan birini tanıttığım bir yazımda (A. Şenel, "Meğer Ulusçuluk Gelmiyor Gidiyormuş", *Birikim*, 53, s. 76-85'de) değinmiştim. Buralarda ırkçılık üzerine söylenenler onu hep ulusçuluğun bir uzantısı olarak ele alan bakış açısının ürünüdür. *İrk ve İrkçilik Düşüncesi'nin* on yıl önceki birinci baskısında ben de aynı görüşü benimsemiştim. Dolayısıyla, yeni yazında, orada aktardığım görüşleri, geliştirdiğim düşünceleri destekleyen ve de ilgiyi orada atladığım noktalara çeken kaynaklara değinmeliyim.

Ulusçuluk ve İrkçilik Yeni Dünya'da mı Başladı?

Birinci baskıda, ırkçılığın aristokrasinin "doğal" ideolojisi olarak çıktığını söylemiştim. Konuya ırkçılığın ideolojik kaynakları açısından yaklaşıldığında, bu saptamanın bugün de savunulabileceği görüşündeyim. Ancak, birinci baskıda ırkçılığın bir eylem olarak ortaya çıkışı üzerinde yeterince durmamış olduğumu yadsıyamam. Dursaydım, önce ırkçı eylemin, ırkçı tutum ve davranışların belirip; bunların sonra kendilerine kılıf aradıklarında, onu aristokratların kalıtmacı dünya görüşlerinde buldukları gerçeğini daha bir açıklıkla belirtebilirdim. Bu eksikliğe ilgimi **Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler* (1983 Londra, 1993 İstanbul)** adlı yapıtında (s. 77'de) çekti. B. Anderson (C. R. Boxer'den yararlanarak) 1510'dan sonra Portekiz'in öncülük ettiği bir hareketle, köleliğin, antik çağlardan sonra ilk olarak yeniden canlandırılışının ırkçı tutumu başlattığını saptamaktadır. B. Anderson, ilginç bir saptamayla, köleci tutumların ve köleci önyargıların, sömürgelerde yaşayan crillo adı verilen İspanyollarla başladığını göstermektedir. İspanya'daki, yönetim makamlarındaki İspanyolların ise, Hristiyanlık adına "crillo ırkçılığına karşı çıktıklarını (s. 77'de) belirtmektedir. Ulusçuluğun bir Avrupa, Eski Dünya buluşu olmayıp, Yeni Dünya'da çıktığını (s. 211'de) yazmaktadır. Bunun konumuz açısından anlamı, ulusçuluğun ve onun radikal türü olan ırkçılığın Avrupa'da başladığı yolundaki eski görüşlerin gözden geçirilip "Avrupalılarca" ama "sömürgelerde" başlatıldığı biçimine sokulmasının gerektiğidir.

Sömürgeci İrkçilik - Ulusçuluk - Faşist İrkçilik

Balibar (*İrk Ulus Sınıf*, s. 13'te) ulusçuluğun, merkezdeki devletlerin egemenliğine bir tepki olarak doğmasına karşılık, ırkçılığın, dünya çapında işbölümünün getirdiği hiyerarşilerin

yerleşmesini (kendisi "kurumsallaşmasını" diyor) dile getirdiğini ileri sürmektedir.

Bu durum göz önüne alınarak, ırkçılığın ulusçuluğun radikal ürünü olduğu yolundaki eski anlayışı formüleştiren ulusçuluk » ırkçılık etkileşimi görüşünün de gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kronolojik açıdan bakıldığında sömürgeci ırkçılık ulusçuluğu beslemiş, ulusçuluğun aşırı (faşist) ve özel (antisemitist) bir biçimi faşist ırkçılığa yolaçmıştır. Dolayısıyla formülün, sömürgeci ırkçılık —> ulusçuluk —> faşist ırkçılık biçiminde düzeltilmesi gerekmektedir.

Eski ırkçılık - Yeni ırkçılık

Ulusçuluğu ve ırkçılığı besleyen bir başka olgunun, Balibar'ın (s. 29'daki) terminolojisiyle "göç kategorisi" olduğu söylenmektedir. Denebilir ki, kapitalizmle birlikte Avrupalıların dışa göçü(*emigration*) sömürgeci "eski ırkçılık" akımını doğurmuştur; Avrupalıların eski sömürgelerinin ve gerikalmış ülkelerin emekçilerinin, Avrupa'ya göçleri (*immigration*) faşist "yeni ırkçılığı" yaratmıştır. Bu görüşe de (yeni ırkçılık üzerine az sonra yazacaklarımı saklı tutarak) katılmaktayım.

Balibar, söz konusu kaynakta (s. 29'da) ilginç bir yorumla, göç kategorisinin "ırk" kavramının yerini doldurduğunu ve "sınıf bilinci"ni parçalayıcı bir işlev gördüğünü belirtmektedir. Sürdürerek, sınıf savaşımının ulusları ve ulusçuluğu çözücü etkiler yaratırken; ırk savaşımının ulusları bağlayan, ulusların sürekliliğini sağlayan, uluslar arasındaki sıradüzenini (hiyerarşiyi) koruyan işlevlerinin bulunduğu sonucuna varmaktadır.

İrk ve Hayali Topluluklar

Ulusçulukla ilgili yeni yazında yapılan, üzerinde önemle durulması gereken bir katkı da, B. Anderson'un "hayali topluluklar" kavramıdır. Anderson bu kavramı, F. Tönnies'in yapıtına adını verdiği *Gemeinschaft und Gesellschaft*, 1887 (cemaat ve cemiyet ya da topluluk ve toplum) kavramlarından ve Althusser'in insanların "içinde yaşanan koşullarla kurdukları öznel ilişki" olarak "ideoloji" kavramından giderek türetmiş görünür. Tönnies, bilindiği gibi, çoğu zaman yüzyüze olan ilişkilere, geleneksel bağlara dayanan "organik" dediği "topluluk"lar ile; çoğu zaman yüzyüze olmayan sözleşme ilişkilerine dayanan "toplum"lar sınıflandırmasını yapmıştı.

B. Anderson (s. 21'de) "aslında yüzyüze ilişkinin geçerli olduğu ilkel köyler dışındaki bütün topluluklar hayalidir" demektedir. Buna göre, ulusun, ırkın, ümmetin, hatta sonul sınıfsız toplum kavramının hayali topluluklar sayılması gerekir. Daha doğrusu böyle toplulukların varlığı, ideolojiler kanalıyla, bireylere, gruplara, sınıflara, kitlelere "hayal ettirilir." Ama bu, söz konusu düşlerin gerçeklikle hiç bir dokunma noktalarının bulunmadığı anlamına gelmez. Dolayısıyla, "bunların tümü de düştür" denerek aynı torbaya sokulmaları gerekmez. Bazılarının gerçeklikle ilişkisi ötekilerine göre daha fazladır. Bu bakımdan gerçeklikle bağlantısı en zayıf olanı ırk topluluğudur. "Evrensel din kardeşliği" topluluğu kavramı da, aynı derecede düşsel görünmekle birlikte, o, kilise, cami vb. çevresinde, evrensel topluluğun bir küçük "modeli" içinde topluluk ilişkilerini az çok kurabildiği için, ötekilerden daha güçlü, hiç değilse daha uzun ömürlü bir ideoloji olarak görünmektedir.

Düşsel ve gerçek topluluklar konusunda, bir de Wallerstein'ın düşüncelerine değinmeliyiz. Wallerstein (*İrk Ulus*

Sınıf, s. 13'de aktarıldığına göre) anlaşılan "topluluk ilişkileri" yerine daha uygun bulduğu "sistem ilişkileri" diyebileceğimiz kavramı koymaktadır. Buradan çıkarak, kabileden ulus devlete, oradan dünya ekonomisine uzanan toplumsal sistemler içindeki çoğu basamağın bağımlı birimler olduğunu düşünmektedir. Sistem olarak tanımlanabilecek bir niteliğe yalnızca (baştaki) kendine yeterli topluluklar ile (sondaki) dünya imparatorlukları ve dünya ekonomisinin sahip olduğunu söylemektedir. Bu yorumu doğruysa, ırkçılığın da, toplumsal sistem kurucu bir ideoloji olarak herhangi bir şansının, geleceğinin bulunmadığı söylenebilir.

Geçmişin Düşünden Geleceğin Düşüne

Benedict Anderson'un "hayali topluluk" kavramı, ideoloji çözümlemelerinde kullanılmaya elverişlidir. Şöyle ki, düşsel olmayan tek gerçek toplum olan "ilkel topluluk" çözüldükten sonra, onun özlemi, "kültürel kalıt" yoluyla, sınıflı toplumlar boyunca yaşayabilmiştir. Bu özleme, bu gereksinime yanıt olarak, ileride kurulacağı söylenen "düşsel topluluklar vaad edilmiştir. Irk toplumu onlardan biridir.

Geçmişte, kimi Cermen kabilelerinde görüldüğü gibi, ırk ile topluluğun çakıştığı örnekler vardır. Gelecekte de böyle bir çakışmayı sağlamak üzere, toplumdan öteki ırkların temizlenmesiyle ulaşılabileceği söylenen "saf ırk" topluluklarından söz edilmiştir. Saf ırk topluluğuna ulaşabilme olanağının bulunup bulunmadığını bir yana bırakalım. Bir ulus içinde, bir dünya imparatorluğu içinde "topluluk" ilişkilerinin nasıl kurulacağı sessiz geçiştirilmektedir. Bu gerçek de, ırk düşünün geçmişte bir dayanağı bulursa bile, gelecekte bulunmayacağını göstermektedir.

İrkçılık Canlanıyor mu?

Son olarak, "ulusçuluk gibi ırkçılık da bir canlanma sürecine girmiş midir?" sorusunu yanıtlamalıyız. Dinciliğin çağdaş dünya koşulları içinde, dünya çapında bir başarıya ulaşp ulaşamayacağı konumuzun dışındadır. Ulusçuluk hakkında sorulacak böyle bir soru, konumuzun içine düşer. Çünkü, ırkçılık ulusçuluğun bir türevidir. İrkçılığın bir canlanma süreci içinde olup olmadığı sorusuna yanıtımızı, onun böyle bir süreç içinde olup olmadığına bakarak başlatmalıyız. Evet, ulusçuluk bir canlanma süreci içinde görülüyor.

Ancak bu canlanmanın gelecekte de giderek artarak süreceği sanısını yaratan, yazımın başında belirttiğim, kökleri farklı üç ayrı ulusçu akımın aynı zaman diliminde yanyana düşmüş olmalarıdır. Bunların hedeflerinin aynı olmaması, ulusçuluğun geleceğinin sanıldığı kadar parlak olmayacağını göstermektedir, örneğin Avrupa topluluğunun bir siyasal varlığa dönüşme sancılarının ürünü olan "kültürel türdeşlik" çabaları, ulusçu, hatta ırkçı denebilecek bazı geçici tepkileri beslese de, birlik kurulunca ulusçu niteliğini sürdüreceği söylenebilir mi?

Ernest Gellner *Uluslar ve Ulusçuluk* (Oxford, 1983; İstanbul, 1993) adlı yapıtında aynı kanıda olmasa da, Hobsbawm dünyanın içinde bulunduğu genel eğilimlere bakarak (*Milletler ve Milliyetçilik*, Londra, 1989; İstanbul, 1993, s. 223'te) "benim savım ... milliyetçiliğin [günümüz dünyasının politikasında] açıkça ön planda yer almasına

rağmen, tarihsel bakımdan daha önemsiz hale geldiği yönündedir ... olsa olsa, başka gelişmeleri karmaşıklaştıran bir faktör ya da katalizördür" diyebilmektedir.

Ulusçuluğun bir dünya akımı olma gibi bir geleceği yoksa, ırkçılığın böyle bir şansının hiç bulunmadığı söylenebilir. Peki ya ırkçılığın belli bölgelerde geleceği var mı? ırkçılığın tarihsel köklerinin sömürgeciliğin ve köleciliğin kaldırılmasıyla kurduğunu biliyoruz. Onun çağdaş kaynağı faşizm, siyasal sistem olarak çökertilmiş, ideolojik alanda kesin denebilecek bir yenilgiye uğratılmıştır, İkinci Dünya Savaşı öncesine benzer koşullar doğmadıkça faşizmden beslenebilecek bir ırkçılık, artık o yörelerde beklenemez.

Gelişmiş ülkelere eski sömürgelerden ve gerikalmış ülkelerden göçler de, ırkçılığın sürekli, yapısal bir kaynağını oluşturabileceğe benzemiyor. Göçün hızı, göçenlerin özümlemelerine olarak verecek dereceye düşürülünce sorun çözülebilir.

Ancak, reel sosyalizmin tasfiyesi sırasında ortaya çıkan kimi ulusçu akımların ya da tasfiyeden parça veya parsa ardında koşan ülkelerdeki yayılmacı ulusçu akımların, Özel koşulların üstüste binen etkileri sonucunda, ırkçılığın canlanmasına yol açabilmesi olasılığını gözardı etmemeliyiz. Hobsbawm, *Milletler ve Milliyetçilik* adlı yapıtının Türkçe baskısına yazdığı önsözde (s. 10'da) bazı Türklerin panturancı emelleri canlandırmaları tehlikesinden söz etmektedir.

Yeni ırkçılık ırkçılık mıdır?

Öte yandan. Batı Avrupa'daki yabancı işçilere karşı akımların, çeşitli çevrelerce, çeşitli nedenlerle ve çeşitli amaçlarla "ırkçı" olarak sunulması yanlıştır. Gerçekleri yansıtmadıkları için yanlıştır; amaçlarına yaramayacağı için yanlıştır; benimsedikleri değerlerin tam tersini yaşatmaya çalışan çevrelerin amaçlarına hizmet edeceği için yanlıştır.

Bu yanlışlığın ipuçlarını, doğrudan doğruya "yeni ırkçılık" terminolojisini ortaya atıp kullananların düşüncelerinde yakalayabiliriz. Gerçekten, bunlardan biri olan Balibar, bu konuda (*İrk Ulus Sınıf*, s. 25 vd'da) şunları söylemektedir: Fransa'da, dışlama politikalarını antropoloji ve tarih felsefesi terimleriyle yasallaştırmaya yönelik yeni kuramlar ve söylemler (Yeni Sağ) çıkmıştır. Bunların eleştirisinden gidilerek "yeni ırkçılık" kavramına ulaşılmıştır. Buna göre, ırk kavramının yerini göç kategorisi almıştır. Fransa'da göçmen işçi topluluklarının, uzun süredir, ayrımcılığa ve ırkçı klişelerle dolu yabancı düşmanı şiddet eylemlerine uğradıkları bilinmektedir. Böylece ortaya, "farkçı ırkçılık" [ayırımcı ırkçılık] ya da Anglosakson ülkelerinde "ırksız ırkçılık" denen bir olgu çıkmıştır.

Balibar sürdürerek şu yorumu yapmaktadır: Günümüzün ırkçı ideologları artık kalıtımı yücelten kimseler değildir. "Gerçekçi" sosyal psikoloji teknisyenleri olarak görünmektedirler. Bu yolda, Anglosakson ülkelerinde, "insan etholojisi" biliminin verilerinden, "sosyobiyoloji" disiplininin yararlanmaktadır. Fransa'da ise, yeni ırkçılık "kültürcü" bir temele dayandırılmış bulunmaktadır.

Günümüzün ayrımcı ırkçılığı, Balibar'a göre, kültürlerin değişmezliği düşüncesinden giderek, Avrupa kültürünü ve Batı yaşam biçimini üçüncü dünyalaşmadan korumak bahanesiyle, kültürlerin farklılığı düşüncesini kültürlerin eşitsizliği

noktasına taşımaktadır. Etnoloji ve sosyobioloji gibi disiplinlerin desteğiyle, yabancı düşmanlığının ve toplumsal saldırganlığın biyolojik temellerinin bulunduğu söylenmektedir. Böylece yeni ırkçılar kültürel temadan hareket ettikleri halde biyolojik temaya (ırkçılığa) geçebilmektedirler. Tüm bu betimlemeleri ve yorumları sonucunda Balibar (s. 76 n'de) şu tanıya ulaşmaktadır: ayrımcı ırkçılık (yeni ırkçılık) eski ırkçılığın ırkların doğallığı düşüncesini "ırkçı tutumların doğallığı" düşüncesine kaydırmaktadır.

Yukarıda geliştirilen incelikli yorumlara karşın. Batı Avrupa'daki akımın, içinde bir parça ırk ayrımcılığı bulunsa da, temelde dinsel, kültürel bir "ayrımcılık" olduğu kanısındayım. Bu kanımı destekleyen bir başka ipucu, Avrupa'nın bir başka bölgesindeki sıcak sürtüşmeler için kullanılan, "ırksal arındırma" yerine, zaman zaman kültürel niteliği ağır basan bir deyişle, "etnik arındırma" teriminin kullanılmasıdır.

İrkçilik Söylemi Ulusçuluk Eyleminin Maskesi mi?

Yeni ırkçılık anlamıyla ırkçılık söylemi, yalnızca, Balibar'ın temsil ettiği, ayrımcılığa, ulusçuluğa karşı olan akademik çevrelerce kullanılıyor olsaydı, bir terminoloji sorunu olarak görüp üzerinde bu kadar durmayabilirdim. Ancak, aynı terminolojiyle ve aynı söylemle egemen sınıfların devlet adamlarının, politikacılarının, ideologlarının sözlerinde ve yazılarında karşılaşmak, ortada önemli bir yanlışlığın, hatta ideolojik bir taktiğin bulunduğu kuşkusunu yaratmaktadır.

Farklı bir konuda, farklı bir bağlamda da olsa aynı sorun, ülkemizin gerçekliği ile, aydın, politikacı, devlet adamlarımızın onu yansıtırları arasındaki çarpıklıkta karşımıza çıkmaktadır. Kısacası, hem Batı'da hem ülkemizde, aslında ırkçı olmayan, ayrımcı ve ayrılıkçı akımlar ve eylemler söz konusudur. Ancak bunlar, resmi ideolojinin söyleminde "ırkçı" olarak sunulup damgalanmaktadır. Bu taktik, onlara, karşı oldu klan ulusçu (ya da ulusçuluğun, çoğu ırkçı olmayan türevleri olan) ayrımcı akımları suçlarken, kendi ulusçuluklarını gizleme, hatta yasallaştırma olanağı sunmaktadır.

Kimi aydınlar, ilericiler, hatta akademisyenler, bilincinde olarak olmayarak "bu terminolojiyi, bu söylemi (farklı amaçlarla bile olsa) benimseyip kullanarak, egemen ideolojinin ekmeğine yağ sürmüş duruma düşmekteler. Ayrıca, böyle bir terminoloji ile toplumsal olguların doğru çözümlemesinin yollarını tıkamış olmaktadır.

Sorunun özü ulusçuluktur; ırkçılık söylemi, kendi ulusçuluğunu yasallaştırıp, öteki ulusçulukları yasallık dışına itmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde asıl sorun, ırkçılıktan çok ırkçılık karşıtı söylem olarak görünmektedir.

Ülkemizde, bugün olmasa da ileride, içte Kürtlere karşı "dışlayıcı ırkçılık", dışta öteki Türk topluluklarına karşı "içleyici ırkçılık" biçimlerinin gelişip gelişmeyeceği, ve bunlara karşı örneğin Slav ırkçılığı, Kürt ırkçılığı gibi karşı ırkçılıkların çıkıp çıkmayacağı, "Türkiye'de İrkçılık" konusunu dışlayan bu çalışmanın yanıtlayabileceği sorular değildir.

- 1 Althusser'in "genel ideoloji" dediği düşünceler arasından, çeşitli tarihlerde, çeşitli sınıflarca seçilip alınan çeşitli ideolojik öğelerin eklenilerek sınıf ideolojilerinin oluşturulması hakkında; Louis Althusser. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Yusuf Alp. İstanbul. 1978. Birikim Yayınları yapıtına, özellikle Murat Belge'nin Althusser'in görüşlerini özetleyip açıkladığı "Önsöz"ünün 13-15. sayfalarına bakınız.
- 2 UNESCO, *Four Statements on the Race Question*. Paris. 1969 (UNESCO Yayınları) s. 50. Ayrıca, BM antlaşmasının ve BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin. ırkçılığa, ırk ayrımına karşı maddeleri yanı sıra, BM Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1963 tarihinde "İrk Ayrımının Bütün Biçimlerinin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirisi"ni çıkardığını; 21 Aralık 1965'te. oybirliğiyle kabul ettiği "İrk Ayrımının Her Biçiminin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme"nin 1. maddesinde, "ırkçılık ve etnosantrizm tüm insanlığı ilgilendirmektedir" dendiğini; 10 Kasım 1973'te. 1973-1983 yılları arasındaki dönemi "İrkçılığa ve İrk Ayrımına Karşı Savaşım İçin Eylem On Yılı" olarak duyurduğunu; 10 Kasım 1975'te, oyçokluğuyla "Siyonizmin bir çeşit ırkçılık ve ırkayrımı olduğu"nu kabul ettiğini; BM'in bu tutumu doğrultusunda. 28 Temmuz 1976'da "İrk Ayrımının Bütün Biçimlerinin Kaldırılması İçin Uluslararası örgüt"ün kurulduğunu belirtmeliyiz. (Bakınız: Siyonizm ve İrkçılık Üstüne Uluslararası Sempozyum, *Siyonizm ve İrkçilik*, çev. Türkkaya Ataöv, Ankara, 1982, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s. viii, 19, 273, 279. 281. 282).
- 3 Wilhelm Reich. *Faşizmin Köle Ruhu Anlayışı*, çev. Bertan Onaran. İstanbul, 1975, Payel Yayınları, s. 122'de, ırkçılığın, "yüzündeki maskeyi düşürecek ve çekirdeğini oluşturan akıl dışı içeriği ortaya çıkaracak yerde, söz konusu gizemci görüş karşısında gülüp geçerse, insan özgürlüğüne büyük kötülük etmiş oluruz" demektedir.

Ernst Cassirer de, *The Myth of the State*. New Haven ve London, 1966, Yale University Press, s. 296'da, (biri de ırkçılık olan) çağdaş siyasal mitosların ilk duyulduklarında saçma, gülünç, fanatik bulunup ciddiye alınmadığını, güçlerinin küçümsendiğini; bunun bir hata olduğunu, aynı hatanın yinelenmemesini; onlarla savaşabilmek için siyasal mitosların kökenini, yapılarını, yöntemlerini ve tekniklerini dikkatle incelememiz gerektiğini vurgular (Türkçe çevirisi, Ernst Cassirer. *Devlet Efsanesi*, çev. Necla Arat. İstanbul, 1984, Remzi Kitabevi).
- 4 Öte yandan UNESCO'nun Türkiye temsilcisi Hıfzı Topuz'un bu kuruluşun 'İletişim Araçlarının İrkçılıkla Savaşta Rollerini' konusunda Dakar'da düzenlediği toplantıdan dönüşünde, 20 Ocak 1982 günlü Cumhuriyet gazetesinde yazdığı "Çağdaş İrkçilik" adlı yazısında belirttiği gibi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızı kesilen ırkçılık, son yıllarda sağcı çevrelerce örgütlendirilip, kulüpler kurularak, dergiler yayımlanarak, genetik açıdan insan toplulukları arasında farklılıkların bulunduğu kanıtlandığı savında bilimsel maskeler altında, yeniden öne sürülmeye başlanmıştır. Sorunun güncelliğini ve önemini yitirmediğinin bir işareti de. UNESCO'nun 1950'de ve 1951'de Paris'te, 1964'de Moskova'da, 1967'de gene Paris'de ırk sorunu üzerine düzenlediği bilimsel toplantıları,

aynı sorun üzerine 1978 UNESCO Genel Kurulu bildirisini. 1981 Atina bilimsel toplantısının izlemesidir, öte yandan, UNESCO'nun düzenlediği 1967 bilimsel toplantısının raporunda (bakınız: UNESCO. Four Statements on the Race Question, s. 51'de) ırkçılığın, biyoloji alanında ırkların farklılıklarını kanıtlamada başarısızlığa uğrayınca, "tanrısal amaç", "kültürel farklılıklar", "eğitim standartlarının eşitsizliği" vb. görüşlerle ırkçı inançları maskeleyecek öğretilere başvurabileceği yolundaki uyarısını anmak gerek. ırkçılığın yenilip, ırksal önyargıların kınandığı bir toplumda ırkçı düşüncelerin bu kez ulusçu, kültürcü cephelere çekilmeleri olasılığı da vardır.

- 5 UNESCO, Four Statement.s on the Race Question. s. 48.
- 6 Michel Bariton, "Social Aspects of the Race Question", UNESCO, Four Statemenus on the Race Question içinde, s. 17' de ırk düşüncesinin 19.yüzyılda evrimle ilgili bilgilerin birikmeye başlamasıyla, evrim düşüncesini destekleyen yeni bir düşünce olarak ortaya çıktığını, ondan önce Avrupalıların genellikle Kitabı Mukaddes'in "Tekvin" kitabının insanın yaratılışıyla ve dünyaya yayılışıyla ilgili açıklamalarına inandıklarını söyler.
- 7 Meydan Larousse (Büyük Lügat ve Ansiklopedi) İstanbul, 1969, Meydan Yayınevi, cilt 6, s. 122. "ırkçılık" maddesi.
- 8 Marvin Harris. "Race", International Encyclopedia of the Social Sciences. London ve Chicago. The Macmillan Company and The Free Press, cilt 13. s. 264-267.
- 9 Blumenbach'ın, insanlığın başlangıcında üstün ve seçkin bir ırk (varietas prima) olan tek bir toplumun, Kafkasyalıların bulunduğu söylemesi (Metin Özbek. İnsan ve ırk, İstanbul, 1979, Remzi Kitabevi. s. 9) onun ırk kuramının içinde de. "saf ırk", "üstün ırk" düşüncelerine yol açacak ırkçı tohumların bulunduğu gösterir.
- 10 Theodosius Dobzhansky. "Race". The Encyclopedia Americana (International Edition) Ncw York. 1962, Americana Corporation, cilt 23. s. 264-267. örneğin Charles S. Coon. 1965 yılında. "Yaşayan İnsan Irkkan" adlı kitabında, ırkları, 1. Kafkasyalılar (Beyaz ırk) 2. Moğollar (Sarı ırk) 3. Avustralyalılar 4. Kongolular (Zenci ırk) 6. Kapoidler (Buşmanlar ve Hotentolar) olarak sınıflandırmıştır.
- 11 Harris. "Race". International Encyclopedia of the Social Sciences (1968) cilt 13. s. 264-267.
- 12 Selâhattin Okay ve arkadaşları (hazırlayanlar). Modern Biyoloji, İstanbul. 1973. Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, s. 33-34. Bu kuramın doğruluğu inancı August Weismann'ın (1834-1914) yirmi kuşak boyunca kuyruklarını kestiği farelerden yirmibirinci kuşakta gene birinci kuşaktakiler kadar uzun kuyruklu yavruların doğuşu ile sarsılacaktır. Ancak bu açıklamalara bakılarak, türlerin ve ırkların oluşmasında çevresel koşulların hiç etkisinin olmadığı sanılmasın. Kuşaklar arası benzerliklerin ve farklılıkların etmenlerinden biri kalıtımsa (Modern Biyolog s. 345-347'de belirtildiği gibi) ötekisi çevredir. Örneğin çok kısa aralarla yeni soylar verdiği için. genetikçilerce pek sevilen drosophila (sirke sineği) üzerinde yapılan araştırmalarda. 16 derecede yetiştirilenlerin kanatları düz olurken. 25 derecede yetiştirilenlerin kanatlarında genetik değişikliğin ürünü olan kıvrımlar görülmektedir. Öyleyse çevresel etkiler, bedeni etkileyip bedensel değişimlerin kalıtımla geçmesi yoluyla değil, üreme hücrelerindeki genleri etkileyip, bu değişen genlerin kalıtımla geçmesi yoluyla işlemektedir.
- 13 Lamarck'daki biçimiyle, çevreci ırk kuramı, çevreye verdiği önemle eşitlikçi, demokratik dünya görüşüne uygun bir kuram gibi görünüyorsa da. çağdaş genetik biliminin kesinlikle yanlışlığını ortaya koyduğu bir kuram olmaktan öte, aslında bir kişinin ya da

topluluğun, çevreden, sonradan kazandıktan fizyolojik ve psikolojik nitelikleri (öğrenmekle değil) "kalıtımla" soylarına geçirdikleri inancına destek olduğundan, ırkçılığa hizmet eden bir yanı da vardır. Çağdaş genetik bilimi, ileride açıklanacağı gibi, Lamarck'ın yanlışlığının, tam da ırkçı öğretileri ortaya atanların yanlışlığının temelini oluşturduğunu ortaya koyacaktır.

- 14 Özbek, İnsan, ve Irk, a. 19.
- 15 Thomas F. Gossett. Race: The History of an Idea in America. Dallas, 1975. Southern Methodist University Press. s. 75. Bundan sonraki dipnotlarında kısaca "Gossett. Race" olarak verilecektir.
- 16 L.H.D.B. "Races of Mankind". Encyclopaedia Britannica, Chicago. 1955, Encyclopaedia Britannica Inc., cilt 18, s. 865-868.
- 17 Nazım Hikmet, Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm, İstanbul, 1975, Özgün Yayın, s. 35-36. Nazım Hikmet'in. kitabın son sayfasında (s. 104'te) Theodor Balk, B.M. Bernodieri ve Ernest Henri'den derlediğini söylediği bu yapıtta, daha çok ırk ve ırkçılık üzerinde durulup, bu konularda Fransızca kaynaklardan yararlanamayanlara (ve bir bölümü nedense Türkçe ve İngilizce kaynaklarda pek görülmeyen) bilgiler aktarılmaktadır.
- 18 Harris, "Race", International Encyclopedia of the Social Sciences. (1968). cilt 13. s. 264-267. Bununla birlikte, tektanrılı dinlerin ve "ümmeçilik" düşüncesinin ırksal eşitsizlik görüşlerini hiç bir biçimde içeriye sokmayacak kaleler oldukları sanılmasın. Gerçekten, İngiliz koloniciler ırkçı düşüncelerini "biyolojinin yasalarına dayandırmadan önce, kendilerini İsrailoğulan gibi "seçilmiş halk" olarak görüyorlardı. Özellikle Darvencililiğin bazı Hristiyan din adamlarının da kabul etmelerine yol açacak derecede ağır basması üzerine, Hristiyanlığın monogenesis kuramından vazgeçerek ya da onun arkasından dolanarak (Adem-öncesi, Adem-sonrası, Adem oğulları ırkları gibi kavramlarla, bak. Philip D. Curtin, "British Images of Africans in the Nineteenth Century". Pal Baxter ve Basil Sandom (ed.) Race and Social Difference, Harmondsworth. 1972, Penguin, s. 135) ırkçı düşüncelere ulaşan din adamları ve yazarlar görüldü. Örneğin Josiah Strong, ırklar arası temel farklılıkların Tanrı'nın iradesinin görünümü olduğunu, Kızılderilileri yavaş yavaş yok ederek Tann'nın ülkeyi daha iyi bir ırk olan Anglosaksonlar'a hazırladığını, ayrıca Anglosaksonlar'a dünyayı fethetme görevi verdiğini söyledi; Hristiyan inançlarının dayandırıldığı Aristotelesci "hiyerarşik evren" felsefesine uygun olarak, aşağı ırkların üstün ırkların yetkinleştirilmesinin araçları olarak yaratıldığını ileri sürdü (bak. Gossett, Race, VIII. Bölüm, s. 176 vd.). Bu "Hristiyan" görüşleri dile getirdiği yapıtı, yalnız Birleşik Devletler'de 175 bin satıyordu; ileri sürdüğü görüşleri öteki din adamları desteklememekle birlikte kendisine karşı çıkmıyorlardı.
- 19 Godfrey Lienhardt, Social Anthropology, London. 1969. Oxford University Press, s. 7.
- 20 Benjamin Farrington, What Darwin Really Said. London, 1969, Sphere Books, Ltd. s. 50. Darwin'in evrim kuramı ile ilgili konularda, daha çok, Darwin'in düşüncelerini ve yapıtlarını duru biçimde özetleyerek aktaran, bunları yetkin bir biçimde değerlendiren ve eleştiren bu yapıttan yararlandım. (Bu yapıt, Darwin Gerçeği, çev. Bozkurt Güvenç-Yalçın İzbul, İstanbul. 1982, Çağdaş Yayınları olarak Türkçe'ye kazandırılmış bulunuyor.)
- 21 Gosset, Race, s. 68'de. amatör bir bilim adamı olan Robert Chambers'in, adını vermeden, 1843'te yayımlattığı Vestiges of Creation adlı yapıtında, Darwin'den önce evrimci varsayımlar öne sürüldüğünü; insanın evrim yoluna zenci olarak başlayıp. Malay, Kızılderili ve Moğol dönemlerinden geçip, sonunda Kafkasyalı Beyaz ırk olarak görüldüğü biçimindeki ırkların eşitsizliğiyle ilgili görüşlerin ise, Darwin'in kuramı kabul edildikten sonra

milyonlarca insan tarafından benimsendiğini belirtmektedir.

- 22 Farrington, What Darwin Really Said. s. 53'te, Darwin'in İnsanın Türeyişi yapıtının 4. bölümünde, doğal ayıklanma yasasının insanın biyolojik gelişmesinde olduğu kadar toplumsal gelişmesi alanında; 5. bölümünde, uygar ulusların yaşamında da geçerli olduğu yolundaki görüşlerini işlediğini söyledikten sonra, s. 54-56'da Darwin'den, hayvanlar, insanlar arasında varolma savaşının evrimden yana sonuçlan ve ırklar arası eşitsizliğin apaçıklığı üzerine alıntılar verir.
- 23 Karl Riamud Popper, Açık Toplum ve Düşmanları (cilt I: Platon'un Büyüsü) çev. Mete Tuncay. Ankara. 1967. Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, s. 363' de, Darvenciliğin insan sorunlarına sokulmasından beri Sosyal Darvinci görüşlerin ileri sürüldüğünü söyleyip, bundan dolayı Darwin'in suçlanmaması gerektiğini belirtirken, Farrington, What Darwin Really Said'de. birçok sayfasında, Darwin'in iyi bir doğa gözlemcisi olayım derken bir filozof olamadığını; tutkulu ve dar açılı yaklaşımının ona evrimi ve doğal ayıklanmayı yakalama gücünü verirken, insan sorunları alanını görüp kavrama gücünden yoksun ettiğini; insanı hayvanlar dünyasından ayıran, dolayısıyla doğal ayıklanma yasasından kurtaran yanı olan zihnin beyinle farkını ayırtılamadığını; böylece doğal ayıklanma yasasına insan, toplum, psikoloji, kültür ve tarih alanlarında geçerlilik tanıdığını söyleyerek eleştirip (s. 82'de) Darwin'in ve aynı yolu izleyen öteki düşünürlerin toplumun olgularını en uygun olanın yaşamda kalması biyolojik yasası altında görme eğiliminin, tarihin en kötü eylemlerinden bazılarını ve Sosyal Darwinizme bilimsel bir haklılık sunduğunu; zayıfların soykırımıyla elenmesine haklılık kazandırabilecek olan söz konusu "yasa"nın, Naziler! etkilemekten geri kalmadığını ekler. Nazım Hikmet (ya da yararlandığı kaynaklar) Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm, s. 25'te, yapıtının önemli gerçekleri içermekle birlikte. Darwin'in, yaşam kavgasını türlerin sınırsız çoğalmasının zorunlu bir sonucu olarak gördüğünü, oysa yaşam kavgasında büyük bir hızla çoğalan böceklerin değil dokuz ayda bir çoğalan insanın başarılı olmasının bu görüşü yıktığını (dolayısıyla doğal ayıklanma yasasının insanlara uygulanamayacağını) söyleyerek eleştirmektedir.
- Bununla birlikte, Darwin'in hakkını Darwin'e vermek gerek. Darwin'in en önemli katkısı evrim kuramıdır. Bu kuramla canlılarla ilgili bilimlerin, dolayısıyla toplum bilimlerinin önündeki "yaradılışçı". "erekçi" engelleri kaldırarak, onları bugünkü düzeylerine ulaştıracak ufukları açmış oluyordu. Evrimin düzeneği ile ilgili yanlışlarının ve bu yanlışlara dayanan düşünürlerin verdiği zararlar, evrim kuramının yararları yanında hafif kalır. İşin ilginç yanı, Darwin'e yapılan saldırıların, geçmişte okluğu gibi, bugün de, yapıldığı noktalara değil doğrudan doğruya onun bilim ve düşünce dünyasına en büyük katkısını oluşturan evrim kuramına yöneltilmesidir. Bu saldırılarda, Darwin'in ayrıntılardaki yanlışlarını düzelterken Yeni Darvinci görüşlere (inanılmaksızın) dayanılarak. Darwin'in kuramının bilimsel geçerliliğini yitirdiğini ileri sürmek, "eleştiri ahlâkı" denen şeye sığacak bir tutum olarak görünmemektedir. Dolayısıyla, yukarıda Darwin'e yöneltilmiş olan eleştiriler, deyim yerindeyse "ileriden eleştiri" ler olup. Darwin'i "geriden eleştiren" görüşlerin yanında değil tam karşısında olan düşüncelerin ürünüdür.
- 24 Farrington, What Darwin Really Said. s. 82-93.
- 25 Darwin, The Descent of Man, (2. baskı. 1875) s. 187-188'den. UNESCO, Four Statements on the Race Question, s. 33: karşılaştırınız: Charles Darwin, İnsanın Türeyişi, çev. Yavuz Erkoçak, Ankara, 1968, Sol Yayınları, s. 177.
- 26 Darwin'in bu sözleri yanı sıra. gezisinde Tierra del Fuegoluları ilk gördüğünde {1871'de} şaşkına dönerek, iyice inceleyip tanımadan

onları: cınlıçplak, boyalara batmış, yabanıl hayvanlar gibi ne yakalayabilirlerse yiyen, yönetimsiz, kendi kabileleri dışındakilere acımasız, düşmanlarına işkenceden zevk alan, kanlı kurbanlar sunan, çocuklarını öldüren, karılarına köleleri gibi davranan, ağır boşınançlarla dolu insanlar olarak betimlemesini de anımsamak gerek. Onun bu betimlemesine karşılık orayı on yıl önce gezen W.P. Snow, Tierra del Fuego'luların güzel, güçlü, çocuklarına düşkün, bazı özgün el sanatlarına sahip olan, bazı eşyalarda özel mülkiyeti tanıyan, en yaşlı birkaç kadının otoritesini kabul etmiş insanlar biçiminde anlatışından çok farklı idi (Lienhardt. Social Anthropology. s. 10-11).

- 27 Nazım Hikmet, Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm, s. 26. 30.
- 28 Okay ve arkadaşları (haz.) Modern Biyoloji, a. 350-353.
- 29 Farrington. What Darwin Really Said. s. 101.
- 30 Dobzhansky. "Race". The Encyclopedia Americana (1962) cilt 23, 107-111'de açıklandığı gibi, klasik antropolojide ırk kavramı, kalıtımın "kan" kuramından dolayı yetersizdi. Ana babanın kanlarıyla birlikte kalıtsal niteliklerinin karışarak çocuğa geçeceği sanılıyordu. Böylece, kardeşlerin kalıtım açısından _özdeş olacağı, öteki halklarla ilişkisi kesilmiş bir topluluğun saf ırk olana kadar birörnekleşeceği yanlışına düşülüyordu. Çağdaş genetik ise, kalıtımın kanla değil genle geçtiğini; ana babadan herbirinin çocuklarına genlerinin tümünü değil yarısını geçirdiklerini, dolayısıyla çocuklarına farklı gen kombinasyonları geçirdikleri için (özdeş ikizler dışında) kardeşlerin genetik yapılarının farklı olacağını ortaya koydu. Dahası, bir topluluğun kalıtılabilir gen çeşitliliğinin azalmayıp artarak sonsuza dek sürme eğilimi gösterdiği ortaya çıkarılmıştı. Bunun sonucu olarak ne insanda ne de çiftleşerek ürcyen öteki türlerde saf ırkların olamayacağı anlaşıldı. Bir topluluk ancak bazı genlerin sıklığı ile öteki topluluklardan ayrılabilirdi: yoksa ondaki genlerin başka topluluklarda hiç bulunmayacağı için değil. Sonuç olarak, çağdaş genetiğin ırkların belli bazı genlerin görünüş sıklığına göre tanımlanabileceğini ortaya koyduğunu görüyoruz.
- 31 Farrington, What Darwin Really Said, s. 82'de Darwin'in ve Darvincilerin bu yoldaki görüşlerinin, zayıfın soykırımına uğratılmasının doğaya uygun olduğunun düşünülmesine dek varabilen düşüncelere bilimsel bir haklılık sunacağını yazar.
- 32 Ünlü genetikçi Theodosius Dobzhansky. 1956'da, genetik farklılıkların halkların kültürel farklılıklarıyla bağlantısı sorununun çözülemediğini ve bu sorunun dogmalarla çözülemeyeceğini, çözümün geleceğin işi olduğunu; bugünkü bilgimizle, hatta tüm kültürlerde görülen ortak öğelerin bile doğrudan doğruya biyolojik, genetik düzeyde belirlendiğini gösteren inandırıcı kanıtlar bulunmadığını söyler (bak, Gossett. Race, s. 427).
- 33 Dobzhansky. "Race". The Encyclopedia Americana (1962) cilt 23, s. 107-111.
- 34 Julian Huxley. 'Race' in Europe. Oxford, 1939, Clarendon Press, s. 12. J. Huxley bu görüşün, kökeninde, ilkel kültüre dayandığını ve Aristoteles'in ay hali (regl) ile doğum arasında ilişki kuran yanlışlığının bilime geçmesinden kaynaklandığını açıklamaktadır.
- 35 Okay ve arkadaşları (haz.) Modern Biyoloji, 7. ve 20. bölümler.
- 36 Dominant, bazen "başat" biçiminde çevrilmektedir.
- 37 Franz Boas, Race and Democmttc Society. New York. 1946. J J. Augustin Publishcr. s. 44.
- 38 UNESCO. Four Statements on the Race QuesOon, a. 30.
- 39 Örneğin. H .J. Müllcr daha 1927 yılında x ışınlan ile genetik değişiklik (mutasyon) yaratabilmişti. Bakınız: Okay ve arkadaştan (haz.) Modem Biyoloji, s. 88.
- 40 Farrington, What Darwin Really Said, s. 65.

- 41 Okay ve arkadaşları (haz.) *Modern Biyoloji*, s. 391'de verilen örneklerle bakınız.
- 42 Irkçılık öğretisinin kurucularından Gobineau, onları beklemeyen, ırkların farklı soylardan geldiklerini söyleyecektir, bakınız: Edward McNall Burns, *Ideas in Conflict* (The Political Theories of the Contemporary World) London. 1963. Methuen University Paperbacks. s. 488. [Edward McNall Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, çev. Alâeddin Şenel. Ankara, 1984, Birey ve Toplum Yayınları, s. 463.] İnsanın kökeni hakkında son buluşları ve görüşleri içeren bir yapıt olarak, bak. Leakey ve Lewin, *Origins*, London, 1977.
- En son bilgiler için ise, V.P. Alekseyev, *İnsan Türünün Kökeni ve Gelişimi*, çev. Alâeddin Şenel. İstanbul, 1993, Sosyal Yayınlar kaynağına bakınız.
- 43 Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 45.
- 44 UNESCO, *Four Statements on the Race Question*. s. 30.
- 45 Tarihte ırkların karışmasına yol açan çalkantılar hakkında bakınız: Boas, *Race and Democratic Society*, s. 32.
- 46 Dobzhansky, "Race" *The Encyclopedia Americana* (1962) cilt 23, s. 107-111'de tarihte bile saf ırkların varlığından söz edilemeyeceği yazılıdır.
- 47 "Irk, belli bir bölgede yaşayan, bazı kalıtsal karakterlerin belirlenmesinden sorumlu genlere, aşağı yukarı eşit sıklıkta sahip bulunan bireylerin oluşturduğu bir birimdir" (Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 45). Bununla birlikte bazı yazarlar, (örneğin Boas, *Race and Democratic Society*, s. 23'de) ırk kavramının duru olmadığından; bazıları (örneğin Jean Hiernaux. "Biological Aspects of the Race Question", UNESCO. *Four Statements on the Race Question*. içinde s. 9'da) ırkların sınıflandırılmasının keyfi olduğundan; bazıları (örneğin: T.W. Adomo ve arkadaşları. *The Authoritarian Personality*. New York, 1950. Harper and Row Publishers, s. 102'de) yanlış kullanıldığı, kötüye kullanıldığı ve içerdiği insan gruplarının belirsiz olduğundan; bazıları ırk kavramının yarardan çok zarar verdiği için, bu kavramın kullanılmamasını isterler. Onun yerine "etnikgrup" teriminin kullanılmasını önerirler. UNESCO'nun 1951 Paris bilimsel toplantısına katılan bilim adamları raporlarında, ırk yerine bir başka sözcük arayıp bulamadıklarını, sonunda ırk sözcüğünün yalnızca insan gruplarının antropolojik sınıflandırılması için kullanılmasına karar verdiklerini açıklarlar. (Bakınız: UNESCO. *Four Statements on the Race Question*. s. 31) UNESCO'nun 1952 toplantısı sonunda hazırlanan raporda ırklar, "belirgin ve aynı zamanda kalıtsal olan. doğal seçim (doğal ayıklanma) mutasyon, karışma ve yalıtılma gibi etmenler sonucunda ortaya çıkan, bedensel farklılıklarla belirlenen insan birimleri" olarak tanımlanmıştır Bu tanım 1964 bildirisinde yadsınıp, ırk terimi yerine toplum terimi getirilmek istenmiştir (Özbek, *İnsan ve Irk*, s.45).
- Günümüz yazarları "ulus"ları da "nesnel" varlığı bulunmayan "öznel" bir kategori olduğu görüşünü işlemeye başlamışlardır örneğin bak: E.J.Hobsbawm, *Milliyetler ve Milliyetçilik*, çev. Osman Akınhay, İstanbul. 1993. Ayrıntı yayınları; ayrıca bak. Benedict Anderson. *Hayali Cemaatler*, çev. İskender Savaşır, İstanbul. 1993. Metis Yayınları.
- 48 "Line [Linnaeus] ve daha sonraki taksonomistler, yaptıkları sınıflandırmalarda, genellikle, morfolojik ölçütler kullanmıştır. Son yıllarda artık yavaş yavaş, biyokimya, davranış bilimi [etoloji?] fizyoloji ve moleküler biyoloji gibi bilim dalları da sınıflandırmada göz önünde bulundurulmaktadır" (Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 136).

- 49 UNESCO. *Four Statements on the Race Question*, s. 31.
- 50 UNESCO. *Four Statements on the Race Question*, s. 31'de, 1950'de yapılan toplantıda kabul edilen metnin 6. paragrafında, Amerikalıların, İngilizler'in ve de herhangi bir başka ulusal grubun ırk olmadığı belirtildikten sonra, "... ne de kültürel bakımdan Türk ya da Çin veya benzeri nitelikte halklar ırklar olarak betimlenebilir" denir.
- 51 Adorno ve arkadaşları? *The Authoritarian Personality*. s. 103.
- 52 Bu yüzden bazı yazarlar (örneğin Harris. "Race". *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968) cilt 13. s. 264-267) "biyolojik ırk", "sosyal ırk" terimleri ikilisini önerirler.
- 53 Özbek. *İnsan ve Irk*, s. 45.
- 54 UNESCO. *Four Statements on the Race Question*. s. 32; Boas. *Race and Democratic Society*, s. 8. 27.
- 55 Dobzhansky. "Race" *The Encyclopedia Americana* (1962) cilt 23. s. 107-111.
- 56 Bakınız: Boas, *Race and Democratic Society*. s. 27; Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*, s. 66.
- 57 Hiernaux. "Biological Aspects of the Race Question". UNESCO, *Four Statements on the Race Question*. içinde s. 13'te. ırkların saflığının bozulmasının zararlı olduğu düşüncesini, hiç bir saf ırkın bulunmadığını, saf ırkın üstünlüğü inancının genetik yalıtım ile hiç bir canlı topluluğunun uzun süre yaşayamayacağı yolundaki gerçeklere uymayan bir önyargı olduğunu belirttikten sonra, bu düşüncüyü melezliğin insan grupları arasında biyolojik bağlar kurup türlerin farklılık içinde birliğini sağladığını söyleyerek ve UNESCO bilimsel toplantılarında verilen raporlara göndermeler yaparak eleştirir. UNESCO 1951 Paris toplantısında da, bilim adamları, ırk karışmasının zararlı sonuç doğurmayacağı noktasında görüş birliğine vardıklarını, çoğunluğun bunun avantajlı olacağı düşüncesinde olduğunu ama bu iki düşüncüyü destekleyecek kanıtların bulunmadığını (UNESCO, *Four Statements on the Race Question*. s. 37'de) açıklarlar. Boas ise (Nazım Hikmet, *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 65'ten öğrendiğimize göre) Beyazlarla Amerika yerlilerinin çiftleşmelerinden doğan melezlerin ana babalarından daha güçlü olduklarını yazmıştır.
- 58 Boas, *Race and Democratic Society*'nin ilk altı bölümüne ve UNESCO. *Four Statements on the Race Question*, s. 34'e bakınız.
- 59 Örneğin, Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 462'de eski İbrani kabilelerinden Güney Afrika Boerler'ine kadar ırk kuramının savunucularının bulunduğunu yazmaktadır.
- 60 Gossett, *Race*. s. 3-7.
- 61 Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 14.
- 62 Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, İstanbul. 1974. Remzi Kitabevi. s. 1.
- 63 *Kitabı Mukaddes* (bir heyetçe çevrilmiştir) İstanbul. 1972, Kitabı Mukaddes Şirketi Yayını, s. 475-487.
- 64 Bakınız: Harris, "Race", *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968) cilt 13. s. 264-267'de Babil'deki Museviler'in Talmut kitabında, Yunan ve Roma yazarlarında ırkçılığın bulunup bulunmadığının araştırılmasının gerektiğini söyler. Popper *Açık Toplum ve Düşmanları*, I, s. 254'te, Eski Yunan'da ırkçılıktan söz eder.
- 65 Irkçılıktan farklı olarak, "kabilecilik" kavramının, "etnosantrizm" kavramına yakın bir anlamda da olsa, Garret

Hardin tarafından (*Bulletin of the Atomic Scientists*. 28. June, 1972'de) kullanıldığını. Edward O. Wilson. *Sociobiology*, (the abridged edition) Cambridge. Massachusetts and London. 1980. Harvard University Press, s. 290'dan öğreniyoruz.

- 66 Kohn, "Nationalism", *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968) cilt 11. s. 63-69.
- 67 Walther Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, çev. Suat Y. Baydur. İstanbul. 1948. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, II. Kısım. s. 60-61.
- 68 Aristoteles, Politika, çev. Mete Tuncay, İstanbul. 1975. Remzi Kitabevi. VIII. 7 (s. 207); İbn Haldun'un benzeri yorumları için bakınız: İbn Haldun, Mukaddime I. çev. Turan Dursun, Ankara. 1977, Onur Yayınları, s. 223 vd.
- 69 Daha öncesini bilmiyoruz. Hippokratesciler'den başlayıp. Aristoteles'de. Vitruvius'da süren, İbn Haldun'da görülen. Jean Bodin'de, yıldızların Fransa üzerinde yararlı etkiler yapacak biçimde biraraya geldikleri için Fransa'nın tüm dünyaya hükmetmeye aday olduğu yolundaki astrolojik giysilere bürünen ve Montesquieu'nun Yasaların Ruhu adlı yapıtına kadar uzanan bu görüşün, salt kalıtıma, ırkçı bir düşünüş olmaktan çok, çevreci, ya da çevreci-kalıtımcı düşünüş sayılması gerektiği yolundaki görüşümün, yeniçağ öncesinde u tür düşüncelerin çevrenin beden ve zihin üzerine doğrudan etkisi varsayımlarından açıkça ayrıldığını söyleyen Boas'ın (Race and Democratic Society, s. 20'deki) görüşleriyle de koşutluk içinde olduğunu görüyoruz.
- 70 Muzaffer Şerif. Irk Psikolojisi, s. 12.
- 71 Bizans İmparatoru Konstantinos'dan sonra (İ.S. 361-363 arasında) imparatorluk eden İulianos'un (Julian'm) Hristiyanlıktan dönüp, Hristiyanlığın. Adem ve Havva soyundan gelen tüm insanların kardeşliği (ümmetçilik) anlayışından ayrılarak, insanların Zcus'un damlayan kutsal kanından yaratıldıkları yolundaki Platon'un TLmaeos diyalogunda anlatılan yaradılış nıiloşunu benimsediğine bakılırsa. Platon'dan etkilenen "ırkçı" sayılabilecek görüşler ileri sürdüğünü (Gossett, Race. s. 8'den) öğreniyoruz. İulianos. çok çeşitli görüşleri olan insanların tek bir çiftten geldiklerinden kuşkulandı. Cermenler ile Iskitler'in bedenlerinin. Libyalılar'ınkinden ve Etyopyahlar'ınkinden farklılığına takıldı; bu halkların davranış ve zekâlarının da farklı olduğunu• düşünül), Hellenler'in ve Romalılar'ın genellikle siyasal yaşama eğilimliyken, Keltler ve Cermenler'in neden öfkeli olduklarını. Mısırlılar'ın, akıllı ve zanaatçı iken Suriyeliler'ini rıcden barışçı, kadınca ama aynı zamanda çabuk öğrenen zeki kimseler olduklarını sordu. Hu sorularını gene kendisi "eğer aynı erkek ve .kadından gelme olsaydık yasalarımız bu kadar farklı olmazdı" sözüyle yanıtladı. Zeus'un tüm insanların yaratıcısı olmakla birlikte, çeşitli halklara farklı yetenekler bağışlayan öteki tanrılar devreye girdikleri için, çeşitli halkların (doğuştan) farklı yeteneklerde olduklarını söyleyerek "ırkçı" sonuçlara vardı. "Bir insan erdemli soylara sahipse ve kendisi de onlar gibi erdemliyse. korkmadan onun soylu doğuşlu olduğunu söyleyebiliriz" dediğine göre Eski Yunan'ın "aristokratçılığını" yinelediği söylenebilir. Ayrıca, kendisinin, yavaş yavaş egemen inanç durumuna gelen inançtan (Hristiyan) olmadığı gibi, tek (ya da varsa kendi gibi düşünenlerle bir avuç) olduğu göz önüne alınarak çağının ve toplumunun düşüncesini temsil etmediği gözden kaçmamalı. Gerçekten ortaçağ Batı dünyasına egemen olan düşünce, İmparator İulianos'un ölümünden birkaç yıl sonra Aziz (St.) Augustinus'un yapıtlarında biçim verilen "Hristiyanların evrensel kardeşliği" olacaktır.

- 72 Boas. *Race and Democratic Society*. s. 17. Ortaçağ Avrupa'sında daha önce Hristiyanlarla Yahudiler'in evlenmelerine izin verilirken. 633 Toledo Konseyi'nin. Yahudiler Hristiyanlığa geçmedikçe, bu tür evliliklerin bozulacağı kararı: Güney Almanya'da tüm bir getto halkının bir ırmağa sürülerek zorla vaftiz edilmesi olayları (bakınız.: Boas, *Race and Democratic Society*, s. 50) ırk konusundaki ortaçağ tutum ve düşüncesinin, Yahudiler ile Almanlar'ın evlenmelerini yasaklayan Nazi ırkçılığından ve çağdaş ırkçılıktan temeldeki farkını açıklayıcıdır.
- 73 Bakınız: Adorno ve arkadaşları. *The Authoritarian Personality* s. 102-103 ve 150. Garret Hardin'in "kabilecilik" kavramı, etnosantrizm kavramına denk düşmektedir. Hardin. "kendini ayrı ve farklı bir topluluk olarak algılayan ve dışarıdan öyle algılanan herhangi bir gruba kabile denebilir. Bu grup genellikle ileri sürüldüğü gibi bir ırk olabilir, ama mutlaka ırk olması gerekmez; pekâlâ bir mezhep grubu, bir siyasal grup ya da meslek grubu olabilir. Bir kabilenin asal özelliği, biri grup içi ilişkilerinde ötekisi grup dışı ilişkilerinde kullanılacak ikili davranış, ikili ahlâk ölçütü kullanmasıdır. Kabileciliğin bahtsızlığı ve kaçınılmaz sonuçlarından biri, sonunda karşı kabileciliği uyandırması... toplumu kutuplara bölmektedir" der. (Wilson. *Sociobiology*. s. 290'da aktarılmıştır).
- 74 Nazım Hikmet, *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 11'de "... ne genellikle ırk, ne de özellikle "Ari ırk" yokken, insanlar kendi grupları ile başka kabileler, kendi kavimleriyle başka kavimler, kendi şehirleriyle başka şehirler ve kendi sınıflarıyla başka sınıflar arasında farklar olduğunu düşünmüşlerdir. O zamanlardan bugüne kadar yalnız metodlar değişmiş..." sözleri ile. "etnosantrizm" terimi kullanılmadan aynı tarihsel olguya değinilmektedir.
- * Etnik sözcüğü, Hobsbawm'a göre (*Milletler ve Milliyetçilik*, s. 189 n.) 1950'lerden sonra kullanılmaya başlandı. Gerçekten Adorno ve arkadaşları. 1952'de yayımlanan *The Authoritarian Personality* adlı çalışmalarıyla ırk yerine "etnik grup" kavramının yaygınlaşmasında büyük rol oynamış görünürler.
- 75 J. Huxley, 'Race' in Europe, s. 3.
- 76 Levi-Strauss'un bu yapıtının İngilizce çevirisi, *The Savage Mind* adıyla 1966'da yayımlandı. Levi-Strauss'un genel düşüncesini açıklayan ve genel düşüncesinde bu yapıtının yerini saptayıp, yapıtı özetleyen bir kaynak olarak Roger Poole'un, Claude Levi-Strauss, *Totemisms*, çev. Rodney Needham, London, 1969, Penguin, s. 9-63'deki "Introduction" (Sunuş) yazısına bakınız. Türkçesi, Yaban Düşünce, çev. Tahsin Yücel, İstanbul, 1984.
- * Bu olgunun çağdaş ilkel topluluklardaki yansıması. Pierre Clastres, *Vahşi Savaşının Mutsuzluğu*, çev. Alev Türker-Mehmet Sert, İstanbul, 1992. Ayrıntı Yayınları kimlikli yapıtta görülebilir.
- 77 Odyseia'da, soylu Menelaos'un, soylu Odysseus'un oğlunu görünce (onun oğlu olduğunu bilmeden) söylediği şu sözleri bakınız: "Zeus'un kuşağı sizinle sönmeyecek besbelli, Zeus'un beslediği krallar soyundan olmalısınız... aşâğılık dölden doğmaz böyle oğullar" (Homeros. Odyseia. çev. Azra Erhat-A. Kadir. İstanbul, 1970, Sander Yayınlan, IV. 60-65). Damızlıkçılık kavramını kullanmamakla birlikte, bu olguya dikkatimi çeken Popper'in Açık Toplum ve Düşmanları I s. 254'teki"... bu kanıtta belki de hayvan yetiştiricilerinin ırkçılığı

ve özellikle yukarı sınıfın ırkça üstünlüğüne inanışlarını da ekleyebiliriz" sözleri oldu.

- 78 Franz Oppenheimer, *The State*, çev. John Gittermann. New York, 1975. Free Life Editions. özellikle s. 17-18 (Türkçe çevirisi. Franz Oppenheimer. Devlet. çev. Alâeddin Şenel-Yavuz Sabuncu, İstanbul, 1984, Kaynak Yayınları, a. 58 vd.'na bakınız).
- 79 Gossett, Race, s. 10'da Romalılar'ı Hristiyanlığa çekmek için, İsa'nın haça gerilişinin suçunu Yahudiler'e yükleme eğiliminin görüldüğünü; Papa Büyük Gregorius'un (590-604) Yahudileri koğuşturma yasağına. Yahudiler'in Hristiyanlığa geçecekleri umuduyla beş yüzyıl uyulduğunu. Papa 11. Urban'ın Haçlı Seferi çağrısından altı ay sonra Worms'daki Yahudiler'in kılıçtan geçirildiklerini, soykırımına uğratıldıklarını; bu tarihten sonra Yahudiler'in Hristiyan dünyasının "günah keçisi" durumuna sokulduğunu yazar. Yahudiler'in Hristiyan "masallarında, "su zehirleyici", "büyücü", dinsel törenlerinde kara büyü yapmak için çocuk kurban eden kimseler olarak sunulduğunu ekler. Micro coccus prodigius bakterisinin, bazı yiyecekler üzerinde, hava ile etkileşimi sonucunda kırmızı bir leke bıraktığını, aşai rabbani (kominyon) ayinlerinde kullanılan. İsa'nın bedenini temsil eden yuvarlak mayasız ekmekçiklerin üzerinde bu lekenin görüldüğünde. İsa'nın Yahudiler'ce öldürüldüğü düşüncesi anımsanıp, İsa'nın bedenine gene Yahudiler'ce işkence yapılmakta, kanının akıtılmakta olduğu düşünülerek, pogromların Yahudi soykırımı eylemlerinin) düzenlendiğini açıklar. Gossett. bunlara. Yahudiler'in boynuzlu, keçi sakallı (şehvet düşkünü) kanamalı, erkekleri de regl olan. kötü kokan, elleri kafalarına yapışık doğan, doğumdan sonra kesilerek kurtarılan, ama kesik yaraları ancak İsa'nın kanı ile kapanabilen, İsa'nın kanını sağlamak için yaptıkları işkencelerin izi aşai rabbani ekmeklerinde görülen kimseler olarak anlatılmalarına bakarak (s. 11-12'de) Yahudiler'e karşı koğuşturmalarla görülen bazı öğelerin, çağdaş ırkçılıkta da görüldüğüne dikkati çeker.
- 80 Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 17'de "Ancak 18. yüzyıldan itibaren ki, ırk kavramının değişik bir açıdan, yani insanların eşitliği ya da eşitsizliği açısından ele alındığına tanık oluyoruz" der. ki ırk düşüncesinden ırkçılığa bu noktada geçildiği söylenebilir.
- 81 Eflatun [Platon] Devlet, çev. Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz, İstanbul, 1958. Remzi Kitabevi. Son cümledeki, Türkçe'ye "bekçilerin cinsini korumak" olarak çevrilen sözleri Benjamin Jovvett'in. Hutchinson (ed.) Great Books of Western World içindeki vol. 7, The Dialogues of Plato'daki (Chicago, 1952, Encyclopaedia Britannica Inc.) The Republic çevirisinde "eğer bekçilerimizin soyunun saflığı korunacaksa böyle yapılmalı" biçiminde olduğuna ilginizi çekeriz.
- 82 İleride (not. 84'te) belirtileceği gibi, Popper'ın bu görüşünü paylaşan yazarlar da vardır, paylaşmayan yazarlar da vardır.
- 83 J. Huxley, 'Race in Europe', s. 3.
- 84 Arnold Toynbee, Tarih Bilinci, I. çev. Murat Belge, İstanbul, Bateş Yayınları, s. 98 Toynbee yanı sıra birçok yazar ırkçılığın kapitalizmle ve emperyalizmle kolonicilikle ilgili bir "yeniçağ" olgusu olduğu görüşünde birleşmektedir; örneğin Ataöv. "Türkçe Baskının Önsözü". Siyonizm ve Irkçılık, s. VIII.
- 85 Gerçekten Kilise, 1512'ye kadar yerlilerin insan olmadıkları savını benimsemişti (bakınız: Sedat Veyis Örnek. İlkellerde Din Büyü Sanat Efsane, İstanbul. ;71. Gerçek Yayınevi, s. 158). İspanya Kralı Charles'ın 1517'de topladığı danışma kurulu. yerlilerin insan olmakla birlikte, doğalarının yozlaşmış olduğu, tanrının onları günahattan kurtarma görevini İspanyollar'a verdiği sonucunda karar

- kılmıştı (bak. Nazım Hikmet. Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm, s. 14-16).İspanyol istilâsını haklı göstermek için Sepulveda ve Queveda gibi İspanyol yazarları, Amerika yerlilerinin, yüksek İspanyol ırkı yanında insanca davranılmaya lâyık olmayan aşağı bir ırk, ırkların ise farklı kökenli olduklarını söylemişlerdi (bakınız: Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*, s. 12).
- 86 Gossett. *Race*, s. 12.
- 87 Gossett. *Race*, s. 13.
- 88 Özbek. *İnsan ve İrk*. s. 15.
- 89 Gossett, *Race*. s. 15.
- 90 Nazım Hikmet, Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm, s. 18. Mutlak monarşiye karşı soyluların ayrıcalıklarını savunan bir soylu olan Montesquieu. *Yasaların Ruhu* (1743-1748) adlı yapıtında. "Tanrı'nın iyi bir ruhu simsiyah bir bedene yerleştirebileceğini sanmıyorum" sözleriyle "soyluculuk"tan ırkçılığa nasıl kolaylıkla geçilebileceğini gösteriyor. Gerçekten, ilk çıkışında "aristokratik" bir öğreti olan ırkçılığın, "soyluluk düşünceleriyle kolonicilik döneminde yerli halklara ve kölelere karşı duyulan olumsuz duygu ve önyargıların birleşmesinin sistemleştirilmiş ürünü" olduğu söylenebilir. Söz konusu önyargıları, bu çağın öteki ünlü düşünürlerinde de görüyoruz. Örneğin zencileri Zenci mümkün olduğu kadar çok yiyen, buna karşılık çok az çalışan bir hayvandır" biçiminde tanımlayan Amerikalı devlet adamı ve düşünür Benjamin Franklin (1706-1790) onları doğuştan "eksik akıllı" bulan Kant (1724-1804) tarihte Beyazın dışında bir uygarlık görülmediğini. Beyaz dışında hiçbir ırktan önemli bir eylem, düşünce, sanat, bilim adamı çıkmadığını söyleyen David Hume (1711-1776) ile. Tarih Felsefesi (1765) adlı yapıtında, yassı burunlu, düşük zekalarıyla zencileri öteki insanlardan apayrı bir tür olarak gören Voltaire (Özbek. *İnsan ve İrk* s.18 Curtin "British Images of Africans in the Nineteenth Century". Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*. s. 136).
- 91 Cassirer. *The Myth of the State*, s.229.
- 92 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 19-20.
- * İng. "survival"; artık "yaşarkalma" olarak çevriliyor.
- 93 Gossett. *Race*, s. 146.
- 94 Harris. "Race", *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968) cilt 13.s. 264-267.
- 95 Gossett, *Race*, s. 146.
- 96 Oppenheimer. *Devlet*, s. 170.
- 97 Gossett. *Race*. s. 145-151. Spencer. devrimlerin ya da devletin amaçlarla "endüstri savaşı"na karışmasının ters sonuçlar doğuracağını ileri sürdü. Halkın devlet okullarında eğitilmesine, parasız kitaplıklara, hükümetin yürüteceği posta hizmetlerine bu nedenle ve "sosyalistçe" politikalar olarak görüp karşı çıkmakla kalmamış, hıfzısıhha (kamu sağlığını koruma) önlemlerine. zorunlu aşılamalara da. kendi sağlıklarını düşünüp gerekli davranışla .göstermeyecek kadar "aptal" insanların, bunun sonuçlarına katlanmaları gerektiğini söyleyerek karşı çıkmaktan çekinmemiştir. İdeal Toplumda bu tür .toplumsal yasalar, yoksullara yardım edeyim derken doğal ayıklanma yasalarına ters düşen yasalar bulunmayacaktı (Spencer. *The Man versus the State*. NewYork, 1884'den. Gossett, *Race*. s. 147-148).
- 98 Uygarlık ve düşünce tarihçisi Eric Voegelin'in, 19. yüzyılın birinci yarısında ekonomik malzemeye dayalı simgeler geçerliyken, ikinci yarısında evrim ve genetik kavramlarıyla ilişkili simgelerin moda olduğuna dikkati çekmesi (bak. Gossett. *Race*. s. 144) çağın düşünce "iklimi" hakkında önemli bir ipucu vermektedir.
- 99 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 27-30.
- 100 Popper, *Açık Toplum ve Düşmanları*, I, s. 363-364.

- 101 Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 279.
- 102 Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 446.
- 103 Gossett. *Race*, s. 115.
- 104 Fazla bilgi için Gossett. *Race*. IX. Bölüm. s. 198 vd'na bakınız. Bu tür edebiyatın etkisi konusunda. Kipling'in 1899'da basılan "Beyaz adamın görevi" üzerine ünlü şiiri ile, bir İngiliz'in yazıp. 1920'den beri Avrupa. Amerika (ve televizyonda çizgi filminden sonra tüm dünya) çocuklarını eğlendiren öptüğü "uyuyan güzel" yüzünü görünce korkup kaçtığı için, uyuyan güzelle evlenemeyen, onu yeniden bulup uyandırmadan Beyaz olmak için elinden gelen her şeyi yapmaya hazır olan zenci çocuk prensin tipinin bulunduğu Dr. Doolittle öykülerinin, gençlerin ve çocukların kafalarında bırakabileceği etkilerin derinliğini kestirmek kolay olmasa gerek (bak. Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference* içinde. Oliver Cromwell Cox, "Race and Exploitation: A Marxist View", s. 211 ve Harold R. Isaacs, "Blackness and Whiteness". s. 149-150).
- 105 Gossett. *Race*. s. 159.
- 106 Gossett. *Race*. s. 157.
- 107 Gossett. *Race*. s. 155-157.
- 108 Gossett. *Race*. s. 33-34.
- 109 Lienhardt, *Social Anthropology*, s. 3'de "Sosyal antropoloji genellikle hükümetlerin uygulamada karşılaştıkları sorunlarına ve moral sorunlarına koşut olarak ilerledi... Sosyal antropolojinin gelişmesi o yüzyılın genişleyen Avrupa İmparatorluklarının karşılaştıkları moral sorunlar ile hızlandı. İlk halkların doğalarının ve statülerinin, kolonicilerin onlara karşı sorumluluklarının ne olduğu sorunları, onların üç yüz yıl önce İspanyol yöneticilerinin karşılaşıp dinbilimde tartışılan sorulara benzer sorunlarla karşı karşıya kalmalarına yol açtı. Bu soruların ilki kolonileştirilen halkların onları kolonileştirenler gibi insan olup olmadıkları idi" der.
- 110 J. Huxley. *'Race' in Europe*, s. 2.
- 111 Lienhardt. *Social Anthropology*. s. 6-7.
- 112 Özbek, *İnsan ve Irk*. s. 98; Gossett. *Race*. s. 76.
- 113 Stefan Garanov, "İrkçilik: Siyonizmin Temel Bir İlkesi" *Siyonizm ve İrkçilik* içinde, s. 31.
- 114 Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*, s. 15-16. Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 38.
- 115 Gossett. *Race*, s. 81.
- 116 Gossett. *Race*, s. 37-38.
- 117 Gossett, *Race*, s. 58. 73-74: Kafatasbilim. Morton öldükten sonra, Josiah Clark Nott tarafından geliştirilerek, ünlülerin kafalarının çemberlerinin, çeşitli bölgelerden toplatılan şapkaların çaplarının ölçülmeye başlandığı, sayısal gelişkinlik noktasına ulaştırılacaktır.
- 118 Gossett. *Race*, s. 75.
- 119 Gossett, *Race*, s. 76.
- 120 Gossett. *Race*. s. 69-70; örnek, *İnsan ve Irk*, s. 19.
- 121 Gossett, *Race*. s. 77.
- 122 Gossett, *Race*, s. 78.
- 123 Gossett, *Race*. s. 70-71: Frenoloji öylesine yaygınlık kazanmış ve öylesinetehtlikeli olmaya başlamıştı ki, Darwin, Beagle

- araştırma gemisinin frenoloji düşkünü Lavanterci kaptanının, Darwin'in yüzünde böyle bir yolculuk ve görev için gerekli azmin ve enerjinin izlerinin bulunup bulunmadığı noktasında kuşkuya düşmesi yüzünden, az daha gemiye alınmayacaktı.
- 124 Gossctt, *Race*. s. 71-73.
Ülkemizde 80'li, 90'lı yıllarda, astroloji, palmoloji, falcılık, cincilik gibi eskilerinin de hortlatılmasına tanık olacaktık.
- 125 Klaus J. Herrmann, "Siyasal Siyonizm ve Anti Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler". *Siyonizm ve Irkçılık içinde*, s. 225.
- 126 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 32-33.
- 127 J. Huxley, *'Race' in Eumpe*, s. 20.
- 128 J. Huxley. *'Race' in Europe*, s. 20. Huxley, Müller'in bu görüşlerinden birincisinin kesinlikle doğru, ikincisinin kesinlikle yanlış olduğunun anlaşıldığını söyler. Yahudi'yi andıran Hititler'in dillerinin çözülüşünün, böylece bu dilin Aryan dillerinden olduğunun kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konmasının Aryan dillerinin [dolayısıyla bu dili konuşan en eski halkın] kaynağı sorununu iyice karıştırdığını (s. 22'de) ekler.
- 129 Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s. 111. Bir sonraki dip notuna ve J. Hmdey, *'Race' in Europe*, s. 21 'e de bakınız.
- 130 Bakınız: *The Encyclopedia Americana* (1962) cilt 27, s. 169'daki "Turanian" maddesi ve *Encyclopaedia Britannica* (1955) cilt XV, s. 629'daki "Turanians" maddesi.
- 131 Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*, s. 16.
- 132 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 28: "Alman emperyalizmi ırklar kuramında kendine en uygun ideolojiyi bulmuştur" denilir.
- 133 *Meydan Larousse* (1971) cilt 6. s. 122'deki "İrkçılık" maddesi.
- 134 Zekâ testlerinin gelişmesiyle ilgili aşağıdaki açıklamalar daha çok Gossett. *Race*, XV. Bölüm. s. 374 vd'da özetlenmiştir. Zekâ testlerinin değeri hakkında ayrıca Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*'nde ve Otto Klineberg, *Race and Psychology*'de gerekli ve yeterli açıklamalar, bulunmaktadır.
Bu konuda Avrupa'da, birinci baskıdan bu yana geçen on yıllık süre içinde oldukça büyük bir yol alınışına tanık olduk.
- 135 Otto Klineberg, *Race and Psychology*, s.33-34.
- 136 Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 133, s. 128. Gossett. *Race*, s. 57'de, 1816-1818 arasında yaptığı konuşmalarda, ırkların eşitsiz, zencilerin Avrupalılardan çok maymunlara yakın olduğunu anlatan Sir William Lawrence'ın, üstün-aşağı ırk düşüncesini Avrupa toplumlarının (Beyaz ırkın) içine sokan ilk antropolog olduğunu belirtiyor.
- 137 Gustav Kossina'nın, Gobineau'nun ırkların eşitsizliği ve Aryan üstünlüğü kuramını, tarihöncesine uygulayarak. Irkçı Alman tarihini tarihöncesinden başlatma başarısını (!) gösterdiğini görüyoruz. Kossinaya göre, tarihöncesi boyunca kültürde görülen tüm ilerlemeler. Nordik, Cermen, Aryan dediği halkların ürünüydü (J Huxley. *Race' in Europe*, s. 25).
- 138 Gobineau'nun düşünceleri, onun yapıtını özetleyip görüşlerini eleştiren. Cassirer, *The Myth of the State*, s. 224-245'ten ve Boas. *Race and Democratic Society*, s. 21'den; Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 462' den, Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*,

- s. 13'ten ve Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 31'den derlenerek aktarılmıştır.
- 139 19. yüzyılda ırkçı öğretiler öne sürmekte Almanlar başı çıkmışlarsa da, zenciye (gördüğümüz gibi) "çok yiyen az çalışan bir hayvan" olarak tanımlayan Benjamin Franklin gibi Amerikalı düşünürler yanı sıra. Virey. Saint-Vincent Desmoulins gibi. ırkları, Avrupalıları başa zencileri sona yerleştirdikleri güzellik sırasına dizmekten, zencileri insanla hayvan arasında, hatta hayvana daha yakın bir tür olarak sınıflandırmaya dek giden öteki Avrupalı ırkçılarda vardır (Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 22 n.).
- 140 Gossett. *Race*. XII. Bölüm. s. 287 vd.
- 141 Gossett. *Race*, s.364367.
- 142 Pitirim A. Sorokin, *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri*, çev. Mete Tuncay. Ankara. 1972. Bilgi Yayınevi, s. 72 vd.
- 143 Cassirer. *The Myth of the State*, s. 289-290.
- 144 Sorokin, *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri*, s. 74 vd.
- 145.Sorokin, *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri*, s. 94-107.
- 146 Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 282.
- 147 Nazilere malzeme hazırlamış olan başka düşünürler de vardı. Örneğin Alman dilbilgini ve arkeologu Gustav Kossina (1853-1931) ırksal düşüncelerin siyasal amaçlara araç edilmesine hizmet eden düşünürlerden biriydi. 1912'de yayımlanan kitabında, Alman toplumunun gelişmiş ruhsal yapısı, ağırbaşlılığı, çalışma azmi ile, tarihöncesi zamanlardan günümüze kadar bozulmadan geldiğini yazmıştı (Özbek, *İnsan ve Irk*, s. 24).
- 148 Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 222 vd.
- 149 Reich, *Faşizmin Köle Ruhu Anlayışı*, s. 122.
- 150 J. Huxley, *'Race' in Europe*. s. 16'da, kişilerin fizyolojik özelliklerini uluslara (ırklara) maletme ve fizyolojik özelliklere, psikolojik, düşünsel, tinsel nitelikler yükleme yolundaki bu tür eğilimlerle, "Alman komşularımız kendilerinin sarışın, uzun kafalı, uzun boylu, ağırbaşlı, yürekli, dürüst, kibar ve çok üreyici Töton tipinden olduklarını söylemektedirler. Tipik Tötonun bu tür niteliklerini biraraya getiren bir resmini çizersek, Hitler kadar sarışın ve heyecansız, Rosenberg kadar uzun kafalı ve zihnen dürüst, Goebbels kadar uzun boylu ve doğru. Goering kadar ince ve kibar, Streicher kadar erkekçe ve açık yürekli olacaktır. Bu tip, Cermen idealine ne kadar da benziyor" diye alay eder.
- 151 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 70.
- 152 Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 225.
- 153 Cari Cohen (der.) *Communism Fascism and Democracy*, New York, 1967, Random House. s. 408-409'dan, Türker Alkan, *Saldırganlık, Önyargı ve Yabancı Düşmanlığı*, İstanbul. 1983, Hil Yayınları, s. 73'te aktarılmıştır.
- 154 Nazım Hikmet, *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 76, 83. Bazı sözcükleri Türkçeleştirerek aldım. Rosenberg ile Alman çelik grubunun ve emperyalist politikanın dolaysız bağlantıları hakkında bilgi için aynı yapıtın 82. ve sonraki sayfalarına bakınız.
- 155 Alkan, *Saldırganlık, Önyargı ve Yabancı Düşmanlığı*, s. 75 (Brissaud, 1968, s.256-257'den).
- 156 Pancermenizm ve benzeri akımlar hakkında daha fazla bilgi

- için bakınız: Hans Kohn, 'Pan Movements', *Encyclopedia of the Social Sciences* (1957) cilt IX, s. 547-548.
- 157 Benzeri bir tutumu Ludwig Woltmann'ın *Politischke Antropologie* (1903) adlı yapıtında görüyoruz. Woltmann. tüm dünya uygarlıklarını Tötonlar'a yamadıktan sonra, tarihin belli başlı büyük adamlarının gerçekte Alman olduklarını söyler. Örneğin, Giordano Bruno'nun asıl adı Braun idi, demek ki Alman'dı; Leonardo da Vinci'nin asıl adı da Wincke idi; Diderot'nunki Tietroh vb. bakınız: Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s. 15. Buna benzer bir tutum, bir Yahudi'nin diye, Nazi fizikçilerin Einstein'ın "görecelik kuramı"nın doğruluğunu kabul etmemelerinde görülür; bakınız: Boas. *Race and Democratic Society*, s. 13.
- 158 Burns. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 464.
- 159 Gossett. *Race*, s. 351.
- 160 Hermann. "Siyasal Siyonizm ve Anti Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler" *Siyonizm ve Irkçılık* içinde, s. 233.
- 161 Muzaffer Şerif. *İrk Psikolojisi*, a. 14.
- 162 *Meydan Larousse* (1971) cilt 12. s. 317. "Turancılık" maddesi.
- 163 Bu konuda. Türk ve Alman ırkçılarının somut ilişkileri hakkında bakınız: Johanes Glasneck. *Türkiye'de Faşist Alman Propagandası*, çev. Arif Gelen, Ankara, t.y.. Onur Yayınları, s. 194-213.
- 164 Kohn. "Pan Movements". *Encyclopedia of the Social Sciences* (1957) cilt IX, s.548. Hüseyin Cahit Yalçın ise, ("Turancılık Hareketi", *İrkçılık Turancılık*, Ankara. 1944, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayını, adlı yapıtın içindeki makalesinde, s. 69'da) Turancılık hareketinin Avrupa devletlerinin düşmanlığına karşı bir savunma silâhı olduğunu söyleyip. Cumhuriyet Türkiye'si koşullarına uygun olmadığını belirtir. Irkçılığın Türkiye'de tutunmaması nedenini Necmettin Sadak (aynı kaynağa alınan, s. 151'deki "Milli Şefin Millete Büyük Dersi" makalesinde) dile getirmekte: "İrkçılık Türkiye'yi içten, Turancılık dıştan yıkmak için bulunmuş en verimli tedbirlerdir" sözleriyle açıklamaktadır.
- 165 Mehmet Ali Ayni. Milliyetçilik. İstanbul. 1943. Maarif Basımevi, s. 53-54; Kohn. "Pan Movements". *Encyclopedia of the Social Sciences* (1957) cilt IX. s. 548 vd.
- 166 J. Huxley'in, *'Race' in Europe*, s. 23'te belirttiği gibi *Kitabı Mukaddes*'de sözü edilen Yahudiler, çeşitli soylardan gelmiş oldukları gibi, dünyanın çeşitli yerlerindeki halklarla karışmalarının bir sonucu olarak, çok farklı görünüştedirler, kimilerinin sarışın, kimilerinin esmer oluşu göze çarpan belirtilerden ancak birisidir; dolayısıyla Yahudilik, ırksal değil kültürel bir olgudur. Gerçekten, Prof. Comas'ın araştırmalarının, 1921-1925 yılları arasında evlenen Yahudilerin % 58'inin gene bir Yahudi ile, % 42'sinin ise Yahudi olmayan biriyle; Berlin'de 1926 yılında 861 Yahudi çiftin evlenmesine karşılık, 544 Yahudinn Yahudi olmayan kimselerle evlendiğini ortaya koyduğunu görüyoruz (bak. Mick Ashley, "Siyonizm: Orta Doğu Banşı önünde Engel", *Siyonizm ve Irkçılık* içinde, s. 264). Yahudiliğin din sayılırken, birden ırk sayılmaya başlamasına ne demeli?
- 167 Nazım Hikmet. *Faşizm Sınıflar ve Emperyalizm*, s. 33.
- 168 Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 464-468.
- 169 Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s. 16. Grant bu savı ileri sürerken, ünlü Amerikan antropologu A. Hrdlica. *The Old Americans* (1925) [Eski Amerikalılar] adlı yapıtında, ampirik araştırmalara dayanarak. Amerikan toplumunu ilk kuranlar

arasında erkeklerin % 16,6'sının, kadınların % 8,1 'inin dolikosefal olduğunu ortaya koyarak. Amerikan toplumunun dolikosefal kafalı Nordiklerce kurulduğu kuruntusunu yıktığı. *İrk Psikolojisi*, s. 17'de açıklanır.

170 Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s. 19.

171 Muzaffer Şerif, *İrk Psikolojisi*, s. 19.

172 Bakınız: Nicos Poulantzas, *Faşizm ve Diktatörlük*, çev. Ahmet İnsel, İstanbul.1980. Birikim Yayınları, s. 72-84. 143-147. özellikle 196-205.

173 Gossett, *Race*. s. 291.

174 Gossett, *Race*. s. 309, 458.

175 Gossett, *Race*, s. 450.

176 Gossett, *Race*. s. 287.

177 Ataöv, "Türkçe Baskının Önsözü" *Siyonizm ve İrkçilik*, s. 8'de. "Batı Avrupa başta olmak üzere, birçok ülkede. Türkler gibi göçmen işçilere, sırf farklı bir ırktan oldukları için aynı muamele yapılageldiği bir gerçektir" demektedir.

178 William H. McNeill, *A World History*. New York. 1971, Oxford University Press, s. 470-471; karş. McNeill, *Dünya Tarihi*, çev. Alâeddin Şenel, Ankara,1993. İmge Yayınları, s. 536.

179 Peter Worsley, "Colonialism and Categories". Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*, s. 100.

180 McNeill, *A World History*, s. 471.

181 James D. Hallowan, "Mass Media and Race: A Research Approach", Otto Klineberg ve başkaları. *Race as News*. Paris, 1974. UNESCO, s. 8.

182 Clyd Mitchell. "Myth and Society in Southern Rhodesia". Baxter ve Sandom(ed.), *Race and Social Difference*. s. 295-300. Yeni kurulacak devlete adını verecek olan Zimbabve kenti kalıntıları, burada İ.Ö. 1500'den beri hatırı sayılır bir uygarlığın geliştiğini gösteren kanıtlardır. Ne var ki, arkeolojik araştırmaların bunların zenci bir halk tarafından yaratılmış olduğunu ortaya koyması gerçeğini bir türlü içlerine sindiremeyen ırkçı Rodezya yazarlarının,söz konusu kalıntıların Fenikeliler, Persler. Çinliler. Hintliler. Araplar tarafından yapıldığı, hatta daha kesin olarak. Saba Melikesi, ya da bir Roma lejyonu tarafından yapıldığı gibi akıl almayacak görüşler ileri sürdüklerini görüyoruz (s. 296).

183 Ataöv. "Türkçe Baskının Önsözü". *Siyonizm ve İrkçilik*, s. IX.

184 Sarı ırktan sayılan Japonlar'ın endüstride ilerlemeye başlamaları üzerine,bazı ırkçı Batılı.(Amerikalı) yazarlar tarafından Japon yönetici sınıfının yerli halk üzerinde egemenlik kurmuş Aryanlar olduğu ileri sürüldü: bak. Burns,*Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, s. 468.

185 Güney Afrika ile ilgili bu bilgiler, tersi belirtilmedikçe. Rita Taubenfeld-Harold J. Taubenfeld, *Race Peace Low and South Africa*. New York. 1968, Oceans Publications. s. 16-31'den özetlenerek alınmıştır.

186 Philip V. Tobias. "The Meaning of Race", Baxter ve Sandom (cd.) *Race and Social Difference*, s. 35.

187 Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*. s. 226.

188 L. Mary Barker-Christopher Cook (ed.) Pears Cyclopoedia, [83. baskı] London. Book Club Associates, s. J. 56.

- 189 Bakınız: Siyonizm ve Irkçılık Üstüne Uluslararası Sempozyum, Siyonizm ve Irkçılık, s. 21. 26. 36, 37, 219, 267. 274, 282. Bu konuda en şiddetli suçlama, gene bir Yahudi'den, İsrail İnsan ve Yurttaş Hakları Derneği Başkanı İsrail Sahak'tan geliyor: "Bana kalırsa, İsrail devleti deyimin tam anlamıyla ırkçı bir devlettir. Bu devlette insanlar, sadece (Yahudi olmayan) kökenlerinden ötürü, en sürekli ve hukuksal yönde ve yaşamın en önemli alanlarında ayrıma tabi tutulmaktadırlar. Irk ayrımı Siyonizmle başlamış olup, bugün daha çok Siyonist akımın kurumlarıyla işbirliği içinde sürdürülüyor" (s. 250).
- 190 Özbek. *İnsan ve Irk*, s. 21. 25.
- 191 Gossett, *Race*, s. 387.
- 192 Yeni Darvenciliğin ilkelerinin özeti için bakınız: Nihat Bozcuk. "Neo-Darvinizm ve Yeni Türlerin Oluşması" *Bilim ve Teknik*. Ankara (Ocak 1983), sayı 182,s. 4-6.
Ama üremeyi sağlayan hücrelerin genlerindeki.
- 193 Sosyobiyojinin kurucusu Edward O. Wilson'un yapıtının ilk basımındaki adının *Sociobiology: A New Synthesis* (Sosyobiyoloji: Yeni Sentez) oluşu,onun Yeni Darvenciliğin ürünlerinden biri olduğunu göstermektedir. Yazarda. yapıtının girişinde Yeni Darvenciliğe dayandığını belirtmektedir.
- 194 Etholoji hakkında fazla bilgi için bakınız: Leslie Stevenson, *Seven Theories of Human Nature*, Oxford, 1974, Clarendon Press. s. 106, 124. Gossett. *Race*, s.382'de, yapılan araştırmaların, insanla ondan aşağı canlılar arasında analojinin hemen tümüyle yanıltıcı olduğunu ortaya koyduğunu, benzeri yanılgıların sosyobiyojinin temelinde de yattığı yolundaki görüşler için. n. 23ve n. 28'deki kaynaklara bakınız.
- 195 195 Gerçekten, saldırganlığı ekonomik, toplumsal, kültürel koşullarla ilişkili bulmayıp, saldırganlığın (Alkan, Saldırganlık. Önyargı ve Yabancı Düşmanlığı, s. 21'de belirtildiği gibi) sınır sisteminde biriken enerjinin bir bahaneyle dışa atılması biçiminde içgüdüsel bir güç olduğuna inanan Lorenz, bu içgüdü'nün hayvanların sayısını azaltarak ve onlar arasında yönetsel bir hiyerarşinin kurulmasını kolaylaştırarak; üremede daha güçlü olanın daha çok döl vermesini sağlayarak, türün niteliklerini yükseltip onun çevreye başarılı bir uyum sağlamasına yardımcı olacağını ekler. Böyle bir düşünceden hareketle, saldırganlığın insanlardaki örgütlü biçimi olan savaşın, kavganın hayvanlar için sağlayacağı söylenen tüm yararları sağlayabileceği ileri sürülebilir.
- 196 Türker Alkan (Saldırganlık, önyargı ve Vahana Düşmanlığı, s. 31'de) içgüdücülüğün ve onunla birlikte insan doğası hakkında karamsar bakış açısının Freud ile başlayıp Lorenz ile sürdürdüğünü söyleyerek, ırkçılığa uzanabilen içgüdücülüğün kaynaklarından birine değinmiş olur.
- 197 Konrad Lorenz'in düşüncelerinin ve akademik başarılarının daha geniş bir özeti ile, Nazilerle bağlantısı olduğu yolundaki (kendisinin kabul etmediği) savlar için, "The World of Man and Beast", Newsweek, January, 28. sayısına bakınız.
- 198 Ülkemizde sosyobiyolojik bakış açısını kullanan bir çalışmanın yapıldığını görmedim. Hakkında gazetelerde ve dergilerde birkaç makale çıktı. Ancak. Bilim ve Teknik'in, 1983 yılı dizininde, sosyobiyojinin "bilim yerine konup" konuların bilim dallarına göre sınıflandırılmasında öteki bilimlerin yanında yerini aldığını; 30 Mart 1981 tarihli Cumhuriyet'te, Vehbi Belgil, "Sosyobiyoloji Kavgası" adıyla çıkan yazıda, sosyobiyolojiye karşı çıkanların

- "bilimdüşmanları" kategorisine sokulduğunu görmek, bu konuda duyarlı davranmanın gerektiğini göstermektedir. Öte yanda sosyobiolojinin ABD'de, bir bilimsel devrime (Kuhn'un terminolojisiyle) paradigma, (örnek, bakış açısı) sunacak nitelikte olup olmadığının tartışılmasını gündeme getirecek derecede tanınıp, gelişmelerinin duyarlılıkla izlendiği anlaşılıyor: Joseph Losca Donna Day Boird, "Sociobiology on Political Science", American Behavioral Sciences, vol 25. no. 3. 1982, s. 335-360.
- 199 Edward O. Wilson'un sosyobiolojiyle ilgili düşünceleri, onun kitabının 1975'deki ilk baskısından değil, sonuç niteliğindeki 26. bölüm dışındaki bölümleri kısaltılmış olan, Edward O. Wilson, Sociobiology (The Abridged Edition), Cambridge, Massachusetts. London, 1980, Harvard University Press, s. 366'dan izlenecektir.
- 200 Wilson, Sociobiology, s. 3.
- 201 Kaldı ki, A. Wilson'un bu tür sonuçlara varılmasına yardımcı olacak nitelikte görüşleri de vardır: Sociobiology, s. 3'te, canlının kendi için değil genlerini öteki kuşaklara geçirmek için yaşadığı düşüncesinden, doğal ayıklanmanın üstün genleri koruyacağı sonucu çıkar. Darvinci rekabet kuramını bir bakıma yumuşatan, dengelendiren, ama türün, geleceği adına kendini harcayabilecek noktalara kadar giden "özveri" içgüdüsüne sahip olduğunu söylemesi: (s. 7'de) Rhesus maymunlarında egemenlik ve mertebe kurma eğilimlerinden söz etmesi; eşitsizlikçi ırkçı çıkarsamalara açık yorumlar olarak görülüyor. Ayrıca (s. 274'te) Freedman'a katılarak, Amerikalı ve Çinli vd. bebeklerin kas hareketleri gibi yeteneklerinde belirgin ırksal farklılıkların bulunduğunu söylemesi (s. 118-120'de) içgüdüsel bir gerçek olan saldırganlığın, toplumsal, kültürel düşüncelerle denetlenmeye kalkılmasının genetik açıdan zararlı sonuçlar doğurabileceğini söyleyerek uyarması; Lorez'den de ileri giderek (s. 126'da) öldürmeye yönelik saldırgan davranışı "normal" davranış olarak görüp, insan saldırganlığının da olumlu bir uyarlanma aracı olduğunu söylemekten çekinmemesi; kültürler arası farklılıkların altında genetik farklılıkların aranması gerektiğinden (s. 274'te) söz etmesi, kendisinin de ırkçı yorumlara açık olduğu izlenimini vermektedir.
- 202 Bakınız: Newsweek'ten "Tıp Olanaksız Gerçekleştiriyor" başlığıyla Cumhuriyet, 1 Mart 1984'te yapılan derlemeler.
- 203 Sosyobiolojinin bir başka adı Dona id Symons'dır. Bu genç sosyobiologun, The Euolution of Human Sexuality (1979) adlı yapıtında, ileri sürdüğü görüşler, erkeklerin doğasının poligamik, kadınlarınkinin monogamik oldu
- 203 Adorno ve arkadaşları, *The Authoritarian Personality*'de (s. 207'de) anti-semitizm ve ırkçılık yerine kullandıkları etnosantrizmin, benimsenen ideolojinin bir parçasını oluşturduğunu ve etnosantrizmin faşizm ve muhafazakârlık gibi sağ. anti-etnosantrik eğilimlerin sol, sosyalist ideolojilerin parçasını oluşturduklarını, yaptıkları ampirik araştırmalarla da destekleyerek ortaya koymuşlardır.
- 204 Böyle ele alınamaz çünkü, ırk bilincinin doğmadığı dönemlerde görülen bazı örnekler dışında, ırksal birimle toplumsal birimin çakıştığı görülmemiştir. Bu yaklaşıma göre, özerk bir ırkçılık ideolojisinin oluşabilmesi için ırk bilincinin, ırksal birimin ve toplumsal birimin çakışması gerekmektedir.
- 205 Siyonizm ve Irkçılık, s. 20. 126
- 206 Tek bir somut örnek yetinecek olursak. Manning ve Nash, "Race and Ideology of Race", Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*, s. 115'de aktarılan. Dr. Thornwell'in, 1862'deki nutkunda, "eşitlikçi yasaların doğal eşitsizliğe aykırı olduğunu anlamak için

Afrika'daki safkan zenciye bakın" sözlerinin altında yatan felsefi görüşü verebiliriz.

- 207 Irkçılığı açıklayan kuramların bir de eleştirilerine girmeyeceğimiz yolunda verdiğimiz sözden bir kerelik ayrılarak, paleontolojinin tarihöncesi ırklarının bile saf olmadığını ortaya koyduğunu, tarihin, Julian Huxley'in (*'Race' in Europe. a. 13'te*) açıkladığı gibi kandaş sanılan ilkel topluluklarda, yabancıların kabile üyeliğine kabul göreneğinden dolayı, İskoç ve İrlanda klanlarıyla ilgili araştırmaların ortaya çıkardığı gibi, saf ırkın bulunmadığını; çağdaş halklar hakkında akli başında kimsenin saf ırktan söz etmeye kalkmadığını; genetiğin, uygarlığın halklar arası ilişkilerin hızlanıp yoğunlaştığı bir yönde gelişmesine bakarak, "gen akışı"nın (karışmanın) hızlanmasından dolayı (genetik mühendisliği yoluyla bilinçli olarak saf ırk yetiştirmeye kalkılmadıkça) ileride de saf ırkın bulunmayacağını gösterdiğini belirtmeden edemeyeceğiz.
- 208 David Krech ve Richard S. Crutchfield, *Sosyal Psikoloji: Teori ve Sorunlar*, çev.Erdoğan Güçbilmez ve Oğuz Onaran. Ankara, t.y.. Türk Siyasi İlimler Demeği Yayını, s. 507-509 ve 560.
- 209 Toynbee. Tarih *Bilinci*, s. 98.
- 210 Collette Guilaum'un araştırmasında, ırkçılığın genellikle bireysel bir eğilim olarak görüldüğünü ve psikolojik terimlerle yorumlandığını gösterip, bunun, ırkçılığın küçük görülmesi, rastlantısal bir olaymış gibi açıklanması tehlikesini içinde taşıdığı yolunda uyarıda bulunuluyor (James D. Hallovan, "Mass Media and Race: A Research Approach", *Raceas News*, s. 10'da).
- 211 Reich, Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, özellikle s. 7-28'deki "Üçüncü Basıma Önsöz" ve s. 112-137'de III. Bölüm: Irk Kuramı.
- 212 Roger Daudonn. "Wilhelm Reich'in Çevresinde Faşizmin Gidip Gelmeleri ve Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı". Maria A. Macciocchi. Faşizmin Analizi, çev. Cemal Süreyya. İstanbul, 1977, Payel Yayınları içinde, s. 286.
- 213 Adorno ve arkadaşları. *The Authoritarian Personality*, s. 7.
- 214 Adorno ve arkadaşları, *The Authoritarian Personality*, özellikle Daniel J. Levinson tarafından yazılan IV ve V. bölümler.
- 215 Krech ve Crutchfield, *Sosyal Psikoloji: Teori ve Sorunlar*. özellikle XII. ve XIII.bölümler. Bu yapıtta, s. 54'te 1931 yılında Guilford'un yedi Amerikan üniversitesinde yaptığı ırksal tercih hiyerarşisi sonuçları verilmektedir. En beğenilenden en beğenilmeyene doğru 15 etnik grup şöyle sıralanmıştır:
1. İngilizler. 2. Almanlar. 3. Fransızlar 4. İsviçreliler. 5. İspanyollar. 6. İtalyanlar. 7. Ruslar. 8. Yahudiler. 9. Yunanlılar. 10. Japonlar. 11. Meksikalılar. 12. Hindiler. 13. Zenciler. 14. Çinliler. 15. Türkler.
- 216 Atilla Tokatlı (hazırlayan) *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*, İstanbul, 1978, cilt3, s. 1028 "Irkçılık" maddesinde. Amerikan psikologları J. Dolard, Levin, White'ın ırkçılığın bireyleri sıkı ve sürekli baskıda tutan otoriter rejimli toplumlarda geliştiğini, bu toplumların, insanlardaki saldırganlık duygusunu azınlık etnik gruplara yönelttiklerini ileri sürdüklerini belirtmekte.
- 217 Bums. *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*. s. 462.
- 218 Örneğin, Bettelheim ve Janowitz'in *Dynamics of Prejudice* çalışmaları (Adorno ve arkadaşları. *The Authoritarian Personality*, s. vı); Huxley. *'Race' in Europe*. s. 30.

- 219 Harris, "Race". *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968). cilt13, s. 264-267.
- 220 Örneğin Huxley ('Race' in Europe. s. 31'de) ırkçılığın kaynağını "grup duygusu"nın aileyi aşp, kabileyi, kabileler federasyonunu, sonunda daha yaygın bir birlik olan ulusu kapsayacak biçimde genişlemesinde bulur; zamanının şiddete başvuran ırkçılığını, Avrupa'nın aşırı nasyonalizminin görünümü olarak görür.
- 221 Manfred Buhr ve Alfred Kossing, *Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü*, çev. Engin Aşkın. İstanbul, 1976, Konuk Yayınları, s. 328.
- 222 J. Huxley. *Race in Europe*. s. 7.
- 223 Popper, *Açık Toplum ve Düşmanları*, I, s. 254.
- 224 Oliver Cromwell Cox. "Race and Exploitation: A Marxist View" Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*, s. 205-213.
- 225 UNESCO, *Fow Statements on the Race Question*. s. 51.
- 226 Boas, *Race and Democratic Society*, çeşitli yerlerde, özellikle s. 22-29'da.
- 227 Cassirer, *The Myth of the State*. s. 224-296.
- 228 Bakınız: Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, özellikle s. 7-17 ve s. 55-90.
- 229 Bakınız: Poulantzas, *Faşizm ve Diktatörlük*, özellikle s.71-90 ve s. 143-205.
- 230 Bakınız: Barrington Moore. Jr., *Social Origins of Dictatorship and Democracy*, London. 1973. Penguin University Books. s. viii-xv, 228-313, özellikle 432-452 (Türkçesi: Barrington Moore. Jr., *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri*, cev. Şirin Tekeli-Alâeddin Şenel. Ankara. 1989. V Yayınları, s. 4. 183-245. özellikle s. 337-351).
- 231 Manning ve Nash. "Race and Ideology of Race". Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*. s. 116.
- 232 Gossett, *Race*. s. 309.
- 233 Gossett, *Race*. s. 339.
- 234 Gunnar Myrdal. "The American Dilemma". Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference* içinde, s. 346 vd. "Bazı ırklar bizden aşağıymış gibi davrandıkça, onların yeteneklerini geliştirmelerini önüyor: ırklar eşdeğerdirler varsayımıyla davrandıkça, onların gelişme gizilgüçlerine daha çok tanık oluyoruz" diyor Gossett (*Race*, s. 430) aynı olguyu farklı sözlerle dile getirmekte, daha doğrusu aynı gözleminden ve aynı yorumdan bir davranış ilkesi türetmeye çalışmaktadır.
- 235 McNeill. *A World History*. s. 329; Gossett. *Race*, s. 3.
- 236 Gossett, *Race*, s. 254.
- 237 Gossett. *Race* s. 258.
- 238 Ku Klux Klan'ın kuruluşu, gelişmesi ve eylemleriyle ilgili derli toplu bilgi için. Gossett, *Race*'in dizininde "Ku Klux Klan" maddesinde verilen sayfalara bakınız. Burada, Klan'ın gizli üye sayısının. 1923'te, 3-6 milyona ulaştığının sanıldığını belirtmekle yetineceğiz.
- 239 Gossett. *Race*, s. 269.
- 240 Gossett, *Race*, a. 270.

- 241 Olayla ilgili ayrıntılar ve yorum için bakınız: Dunvald Pruden. "A Sociological Study of a Texas Lynching". *Studies in Sociology*. vol. 1, no. 1, 1936. s. 3-9'dan, Baxter ve Sandom (ed.) *Race and Social Difference*, s. 440.
- 242 Gossett. *Race*. s. 271.
- 243 Gossett, *Race*. s. 266.
- 244 Gossett, *Race*, s. 456.
- 245 Gossett. *Race*. s. 254.
- 246 Gossett. *Race*. s. 229.
- 247 Gossett, *Race*. s. 236.
- 248 Gossett. *Race*, s. 229-230.
- 249 Gossett, *Race*, s. 289.
- 250 Gossett. *Race*. s. 290.
- 251 Klaus J. Hermann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler", Siyonizm ve Irkçılık içinde, s. 220'de Nazilerin gerçekten Yahudi olan ya da Nazi yasalarına göre Yahudi sayıları 4,2 milyon kişiyi öldürdüklerini ileri sürmektedir.
- 252 Gossett. *Race*. s. 263.
- 253 Gossett. *Race*. a. 315.
- 254 Paul Hartmann-Charles Husband-Jean Clark. "Race and Immigration in Britain", *Race as News*, s. 101.
- 255 Yahudi filozofu Constantin Brunner (1862-1937) "Yahudiler. Yahudi düşmanlarının ırkçı teorilerinden etkilenmiştir" demişti (Bak. Klaus J. Hermann, "Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler". Siyonizm ve Irkçılık içinde, s. 219; Zenci önder W.E. B. DuBois da. zencilere karşı önyargılara, zencilerin Beyazlardan üstün olduğu biçiminde bir tepki göstermişti (bak. Gossett. *Race*. s. 410). "Bir Türk dünyaya bedeldir" sözünün altında da belki böyle bir tepki yatmaktadır.
- 256 Gossett. *Race*, s. 151.
- 257 Ya orduda, fabrikalarda, okullarda, sporda insanların antropometrik özelliklerine göre yerleştirilmesini isteyen; örneğin, okullarda öğrencilerin boy sırasına göre değil ."makroseli" ya da "brakiseli" oluşlarına göre oturtulmalarını öneren bir bilim adamımızı dinleyen bir önder çıksaydı ne olurdu?(Bakınız: Afet İnan. *Türkiye Halkının Antropolojik Karakteri ve Türkiye Tarihi* (Türk Irkının Vatanı Anadolu) (6400 kişi üzerinde anket) Ankara, 1947. Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 10). Batı düşünürlerinin ırkçılık öğretilerinde Türkler'in yeri ve bu öğretilerin Türk düşünürlerine etkisi hakkında bak. Taner Timur. "Batı İdeolojisi. Irkçılık ve Ulusal Kimlik Sorunumuz". Yapıt sayı 5. s. 30.